

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

DOCTRINA CHRISTIANA.

A PETRO PAVLO, SACERDOTE,
Armeno, versa,

IN LINGVAM ARMENAM.

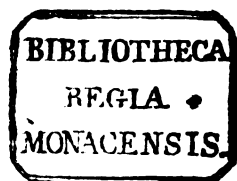
առաւել. պարզաբանութի: քրիստոնէական վարդապետութե թարգմանեալ ի ֆրանսոց և զվէ ի հայոց բառն ձեռամբ տէր պէտրոս պողոտի հոգ քաջանսին եւ հրամանաւ սբազան փափին ութերորդ որբանոսի եւսք ժողովոն որ վս հաստատութե հաւատոյ կարգեալ և կազմեալ էղէ ի թվ ճընսդեան քի. ուղ:

LVTETIÆ PARISIORVM,
Impensis Societatis Typographicæ, Librorum Officij
Ecclesiastici, iussu Regis constitutæ.

M. DC. XXXIIII.
Cum Privilegio Majestatis suæ Christianissimæ.

ARMANDO

IOANNI,

EMINENTISSIMO

S. E. R. CARDINALI,

D V C I

DE RICHELIEV,

ET PARI FRANCIAE,

SOCIETAS TYPOGRAPHICA

REGIS CHRISTIANISSIMI VOLUNTATE,

PRÆFATÆ EIVSDEM EMINENTIÆ^{AC}
diligentiâ, piè instituta.

*Quo Sol Astrorum princeps ter-
ris lucere cœpit; in omni Regno
ac Republica, excellenti virtute,
doctrina ac sapientia viri, qui
rebus humanis consulerent, do-
mi militiaeque summa cura om-
nia administrarent, inuenti
sunt. In lege Natura, post cadē
Abelis; Seth, Enoch, Noé, Melchisedech, Lot, Abra-*

ā ij

EPISTOLA.

ham aliique ex eius propagati semine, ut Isaac, Iacob, Deo carissimi fuerunt. Ioseph qui venditus à fratribus, post vincula & carceres Pharaoni rerum potienti Dei providentiâ ita gratus & acceptus fuit, ut uniuersa Ægypto præficeretur: quam tanta cura & sollicitudine annos plurimos rexit, ut & Regi & cuncto populo, vel maximè, probaretur. Ea Dei Opt. Max. sapientia & bonitas est, ut numquam suis opem auxiliûmque in dubiis neget. Mosem egregium ducem excitauit, qui populum Dei durissimo iugo Barbarorum pressum educeret ex Ægypto, populo Israëlítico spiritu afflatus Dei leges in duabus præscriptas tabulis in monte Sinai tulit, ex quarum præscripto uniuersi conditorem Deum piè sanctèque colerent, & proximum amarent. Sed longum foret, si per singula ire vellemus, ac ostendere quali cura Deo semper fuerit genus humanum; sine cuius nutu ac voluntate, ne pilus quidem de capite suorum defluit. Semper fuerunt, sunt, erunt magni viri ac Principes supra communem hominum sortem euecti, qui, Deo rerum omnium molitore sic dispensante, res humanas gubernât, atque ita sapienter fortitèrque administrant, ut quasi Dei inter homines versari videantur. Præsunt hodie rebus mortalium Principes, de quibus, ut de Carthagine quidam olim scripsit, tacere satius est, quàm pauca dicere. Præst hodie Ecclesia, & in B. Petri Cathedra sedet Urbanus VIII. summus Pontifex, qui eâ rerum gerendarum prudentia & pietate Pastor commissas sibi oues pascit, ita omnia regit, ut retroactorum seculorum Pontificum nemini concedat, pacem concordiamque in terris foueat, saluti fide-

ÉPISTOLA.

lium consulat. Vt modò multos Antistites, quibus hominum salus carissima est, preteream. Nusquam aut nunquam ulla rectius opera ponitur, quàm in vinea Dei colenda ac propaganda, quàm in hominum salute tuenda ac conseruanda, in quibus veluti Sol splendet omni virtutum genere Eminentissimus Cardinalis Ioannes Armandus Plessseus Richelius, Dux ac Par Francia, Archithalassus, utriusque ordinis Regij Eques, qui quanta cura ac sollicitudine incumbat, ut res Christiana non in Europa modò salua sit, sed & aliis in orbis partibus propagata fides florescat, paucis dici non potest. Quid enim ille tantus Heros à paucis annis non fecit? singillatim ea persequi breuitas non sinit, nisi fortè orationem luculentam & corona dignam in Epistolam velis includere: Soli facem velle accendere parum sani capitis esset. Nemo nescit quæ diuini viri in omne genus hominum exstent promerita. Unus ille hoc tempore monstris domandis, erroribus tollendis, heresi exstirpanda, schismaticis, & ab Ecclesia Orthodoxa Romana Catholica auulsis in gremium Matris Ecclesie reducendis, natus videtur. Aliquot abhinc annis non obscure declarauit, quo sit in Ecclesiam animo, quo studio ac pietate in patriam, quàm ei omnium salus commendata sit! quanto perè laborarit ut hareson in Gallia aliisque in locis pullulantium fibras elideret! testis Catechismus Lucionensis, in quo Hydra pessima ac excetra capita omnia demsit, prauas opiniones cunctâ Franciâ exstinxit. Testis doctissima Apologia, in qua unus tres Ministros Carantonios vicit; & ut manus darent, armâque proiicerent, coëgit. Qua victo-

EPISTOLA.

*ria quàm præclara sit, vel inde æstimari potest, quòd quò animus corpore præstantior est, eò victoria gloriosior; corporis vires ferro frangi possunt, animi pertinacia vix est ut dometur. Rex noster hostes vicit, perduelles armis fregit, & ut frenum acciperent coëgit. Eminentissimus Cardinalis peruicaces, ut in rectam fidei viam reuerterentur summâ suâ prudentiâ effecit. Atque id non obscure patet ex Catechismo in Armenorum linguam verso, quem Societas nostra Typographica, ad eam rem delecta nuperri-
mè Regia voluntate & auctoritate, nominatione Illu-
strissimi, Eminentissimique Cardinalis Richelij, prælo sub-
iecit: quod tantum & tam singulare beneficium, quam-
diu sol se terris ostendet, non nostrorum hominum linguis
solum celebrabitur, sed in exterorum pectoribus eternum
vigebit. Magnas sanè gratias inuictissimo Regi nostro
Ludouico Justo, magnas Eminentissimo Cardinali om-
nes agimus, maiores etiam habemus, qui otium hoc cun-
ctæ Francia pepererunt, & Barbaris etiam exterisque
nationibus ad benè de omni re imposteriorum sperandum
quasi signum, quoddam sustulerunt.*

EUVYS PAR LA GRACE DE DIEV, ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE, A nos amez & feaux Confeillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Baillifs, Seneschaux, Preuosts, leurs Lieutenans, & autres nos Iusticiers & Officiers, qu'il appartiendra: Salut. Sçauoir faisons, Que nostre saint Pere le Pape Urbain huietiesme à present seant, ayant fait vne nouuelle correction & reformation aux Breuiaries & autres Vſages pour le seruice Diuin, ſuiuant le Concile de Trente: Nous auons iugé neceſſaire de donner le ſoin & intendance de l'Impreſſion deſdits Breuiaries & Vſages à quelque perſonne Eccleſiaſtique des plus éminentes en dignité, pour voir s'ils ſeront bien faits ſuiuant ladite correction & reformation de ſa Sainteté, pour le bien & vtilité des Eccleſiaſtiques, & autres nos ſubicts; & pour ce, choiſi nostre tres-cher & tres-amé Couſin le ſieur Cardinal de Richelieu, Duc & Pair de France, Grand Maître, Chef & Sur-intendant General de la nauigation & commerce de ce Royaume, Gouverneur & nostre Lieutenant General de nostre Prouince de Bretagne, ſur lequel nous nous en ſommes reſoſez, & luy auons oſtroyé le pouuoir & faculté de faire choix de tels Libraires & Imprimeurs qu'il iugera capables de faire dignement l'Impreſſion deſdits Breuiaries & autres Vſages, priuatiuement à tous autres, de quelque qualité & condition qu'ils ſoient, auxquels Libraires & Imprimeurs qui ſeroient par luy choiſis & nommez, nous aurions voulu eſtre deliuré tels priuileges & lettres pour faire leſdites Impreſſions, que beſoin ſeroit, & ce pour le temps & eſpace de trente années: ſuiuant lequel pouuoir noſtre dit Couſin bien informé de la probité, capacité, expérience & fidelité de Claude Chappellet, Michel Sonnius, Robert Foüet, Iean Sonnius, Sebaſtien Cramoiſy, Antoine Vitray, Sebaſtien Chappellet, Claude Cramoiſy, Claude Sonnius, Gabriel Cramoiſy, Charles Morel, la veſue Nicolas Buon, Guillaume le Bé, Eſtienn^e Richer, Euſtache Foucault, la veſue Mejar, Denys de la Noüe, & la veſue de Varennes, les auroit choiſis & nommez pour imprimer, ou faire imprimer, à l'excluſion de tous autres, leſdits Breuiaries, Miſſels, Diurnaux, Graduets, Pſaultiers, Antiphonaires, Proceſſionnaires, Rituels, & tous autres Vſages pour le ſeruice diuin, reformez & corrigez de nouveau par nostre ſaint Pere le Pape, ſuiuant le Concile, en telle forme & caractère qu'ils verront bon eſtre, & ce pendât ledit temps & eſpace de trente années, à la charge qu'ils imprimeroyent les nouveaux Teſtamets, les Catechiſmes, & les Grammaires & Langues Orientales: & en donneroyent gratuitement certain nombre, qui ſera enuoyé aux Miſſionnaires d'Orient pour les diſtribuer à ceux qu'ils deſireroiét inſtruire en la verité de noſtre Religion, ainſi que plus au long eſt porté par l'Acte ſeparé de ladite nomination cy, avec la coppie collationnée du pouuoir par nous donné à noſtre dit Couſin, attaché ſous le contre-ſeal de noſtre Chancellerie. A CES CAUSES, Nous auons permis, & par ces preſentes ſignées de noſtre main, permettons auſdits C. Chappellet, M. Sonnius, Foüet, I. Sonnius, S. Cramoiſy, Vitray, S. Chappellet, C. Cramoiſy, C. Sonnius, G. Cramoiſy, Morel, la veſue Buon, le Bé, Richer, Foucault, la veſue Mejar, de la Noüe, & la veſue de Varennes,

d'imprimer, ou faire imprimer, priuatiuement à tous autres, aux plus beaux caracteres, sur le meilleur papier, & le plus correctement que faire se pourra, lesdits Breuiaires & autres Vſages pour le ſeruice Diuin, reformez & corrigez par noſtre dit ſainct Pere le Pape, ſuiuant ledit Concile, & iceux expoſer en vente, & les diſtribuer pendant ledit temps & eſpace de trente annees: Deſſendant à tous Imprimeurs, Libraires, & autres perſonnes, de quelque qualite & condition qu'elles ſoient, d'en imprimer ou faire imprimer en aucuns lieux de ceſtuy noſtre Royaume, païs, terres & ſeigneuries de noſtre obeïſſance, ny ailleurs, ny aux Eſtrangers d'en faire venir ny apporter d'autres impreſſions que de celles deſdits Associez, & d'en expoſer en vente ſans leur conſentement, ou de ceux qui auront echarge & pouuoir d'eux, ſur peine de conſiſcation d'iceux, de ſix mil liures d'amende applicable aux pauvres, & de tous deſpens, dommages, & intereſts enuers leſdits Associez. A la charge de mettre deux exemplaires de chacune deſdites Impreſſions en noſtre Bibliothegue, auant que de les expoſer en vente, à peine d'eſtre deſcheus du preſent Priuilege: & outre à condition de faire imprimer leſdits Nouveaux Teſtaments, Catechiſmes & Grammaires en Langues Orientales, & en donner certain nombre d'exemplaires gratuitement, pour enuoyer par l'ordre de noſtre dit Couſin auſdits Miſſionnaires d'Orient, afin de les diſtribuer au peuple pour les inſtruire en noſtre dite Religion Chreſtienne, conformement à leur dite promeſſe. Si vous mandons, que du contenu en ces preſentes vous faciez iouïr leſdits C. Chappeler, M. Sonnius, Foüet, I. Sonnius, S. Cramoiſy, Vitray, S. Chapellet, C. Cramoiſy, C. Sonnius, G. Cramoiſy, Morel, la veſue Buon, le Bé, Richer, Foucault, la veſue Mejar, la Nouë, & la veſue de Varennes, pleinement & paiſiblement, & à ce faire & obeïr tous ceux qu'il appartiendra, en mettant au commencement ou à la fin deſdits Breuiaires & autres Vſages, ces preſentes, ou l'extrait d'icelles, afin qu'elles ſoient tenuës pour deuement ſigniſiees, & qu'à la collation, qui en ſera faiçte par l'un de nos amez & feaux Conſeillers & Secretaires, ſoy loit adioutee comme au preſent original. Car tel eſt noſtre plaïſir, nonobſtant oppoſitions ou appellations quelconques, pour leſquelles ne voulons eſtre différé; & deſquelles, ſi aucunes interuiennent, nous auons retenu & reſerué la cognoiſſance à nous & à noſtre Conſeil, & icelle interdite à tous autres Iuges. Donné à Chateau-Thierry, le neufieſme iour de Decembre, l'an de grace mil ſix cens trente & vii: & de noſtre regne le vngt-deuxieſme.

Signé,

LOVYS.

Et plus bas, Par le Roy, PHILIPPE AVX. Et ſcellé ſur double queue du grand ſeau de cire jaune.

Imprimatur, si placet Reuerendiss. P. Mag. Sac. Palatij Apostolici.

A. Episc. Bellicastr. Vicefg.

Էստէրնէրսէս արք Եպիսկոպոս բաղէշոյ քաղաքին տէսի զայս գիրքս որէ պարգաւաճութիւն քրրիստոն Եակայս տըն Օրինականցն թարգմանել իւլաթիւն լեզվէ ի հայոց քառըսիտէր պետրոս պողս քահանայ կրթոնավորէն. արդ վմրստոգութե սմր այ վրկայեմ և կամակից եղէ կազմութե սոյրիւն զի ճըլմարիտ և ըստութէ բանք ոորայ: Ի թվ 5 ոց. 6. 5 4 և Ֆրոսանգաց. 6 ուրդ:

Էս տէրնէրսէս արք Եպիսկոպոս բաղէշոյ քաղա քին ձեռօք իմօք գրրեցի զայս վրկաութիւն:

Էս Ֆրրա աւգոստինոս բանլէնց իկարգէն քար ողողաց սբոյն դօմինիկոսի յաշխարհէն հայոց յէր կրրէն նանլիւ ւանայ ի գաւառէն Էրըն ջակոյ ի գիողա քաղաքէն տպա ըանէր զի եկի իմայրա քաղաքն հը ուոյմ վս հընգ անդ ութե գերաիւ ըրական աթոռոյս սբց գըլխավոր անա գէլոցըն պետրոսի և պոյղոսի և յաջորդի նցին ութեր ոորդ ուրբանոսի փափին ի թվ 5 ու ծընսդէան յի քի տեա ունմերոյ. 6 ուլ:

Էւ Էրբ տէսի զվերոյգրրեալ պարգաւաճութիւն քրրիս տոնէական վարդապետութե Էւ հրամանօք մեծ ավոր ցն ընթերց տուն անտուն և գըտան զէնութիւն անսըղալ
6 բաց

բաց ըստ քերանէն բն իցն զլէի կմպակ ոսիսկ զա
շատող այսմն տառիս զտէր պէտրոսպող ոս քաշանաւ
կրօնավոր իհանգազգէն որե թար քրմանէց ըստու
գութբ ըգտոյ իֆրոնագացլէզ վէ իհայոց յիշեցէք
իսբաղօթըս ձեր գի յս քս ած մէր յիշո զացնէյիշէ
ցելոցն ողորմեսցի յիմումի ունանգամ գալըստեան:

ա մ ե ն:

գըրեցի ցլըկանութի ձէ ոամբ իմով մանիս :դ:

Ես աւգոստինոսը ջէնց իկարգէն քարոզողց:

Ես ըստեփանոս աւաք սարկավարք յամթէ ցի գաղա
րի որդին վըկանմ ըստուգուէսորին:

IO Fr. Agostino Bagezzi Armeno dell'Ordine di S. Domenico hò visto come sopra la Dottrina Christiana tradotta in lingua Armena dal P. Pietro Paulo Armeno, e non hò trouato in essa cosa contro la fede, ò buoni costumi, giudico che si possa stampare.

Fr. Agostino Bagezzi Domenicano.

IO Fr. Gio. Battista di Constantinopoli di natione Armeno, Predicatore de' Minori Osseruanti di S. Francesco, confesso hauere veduto la Dottrina Christiana, tradotta in lingua Armena, dal molto Reu. P. Fr. Pietro Paulo Armeno, & l'approuo per buonissima, & in quella non vi essere cosa che repugni alla nostra fede, & è degna di esser mandata in luce, & c.

Io Fr. Gio. Battista, qui sup.

EGO Fr. Gaspar Manugties Armenius S. Theologiæ Doctor, Tertij Ordinis S. Francisci de Pœnitentia nuncup. Reg. Obseru. Armeniæ Nationis Confessarius in alma Vrbe, fidem facio, & attestor, me de mandato Sacræ Congregationis de Propaganda fide uidisse, lecturasse, & singula verba pro viribus ingenij mei perpendisse, ac examinasse operis, seu libri, cuius titulus est (*Dichiaratione più copiosa della Dottrina Christiana, &c.*) à Venerabili P. Petro Paulo Armenio ex Italico in Armenicum idioma translatis, & quæ corrigenda in eo videbantur, correxisse legitimè, fideliterque. Quare typis mandari posse, dignumque existimo. In quorum fidem has præsentés

é ij

literas mea manu subscriptas exarabam in nostro ConuentuSS.
Cosmi & Damiani de Vrbe hac die xxviij. Mensis Aprilis,
1630.

Ego Fr. Gaspar Armenius qui supra manu propria.

Imprimatur,

Fr Nicolaus Riccardius Magister Sacri & Apostolici Palatij.

պարզաբանու

Թիուն

Քրիստոնէական Վրդապէ
տութե մշտնադիպողքուսոց
անէն զմանգոնսն զայրս մի
ամիտս իբրրեւ ի արցմոնս
և իստասխանսն արբեալէ:

զորպիսութիուն:

Լորքիցէն իսաւոր բաժիք
Քրիստոնէական վրդապ
էտութե:

առաջին գլուխ:

ԿՐԾ **Ի**բրորուաք
Եթէպի տոյէ
իսն զքրիս
տոնէական
վաքդ ապէտուի վն
փրկութե հոգոցցանգամք
որ բացայտուանէս մեզ
զորպիսութի այսմն վար
պապէտութե:

պտ. Քրիստոնէական վր
դապէտութի է կրճառում
ժողովարն բանից և ամ
պտ

ELVCIDATIO

DOCTRINÆ CHRIS-
tianæ Dialogica,

In vsum eorum qui Pue-
ros, aliasque simpliciū
animas erudiunt ad sa-
lutem.

QVID DOCTRI-

na Christiana sit, & quæ
illius sint partes princi-
pales.

CAPVT I.

DISCIPLVS.

Cū intelligā co-
gnitionem Do-
ctrinæ Christianæ ad salu-
tē necessariā: nunc impri-
mis mihi declarari deside-
ro, quidnam Doctrina
Christiana sit?

MAGISTER. Doctrina
Christiana breue quod-
dam compendium est, si-
ue summarium omnium

A

illorum, quæ Christus Dominus noster, cum viâ nobis salutis monstraret, docuit.

D. Quenam principales partes & magis necessariae sunt huius doctrinae?

M. Sunt quatuor: scilicet, Symbolum Apostolorum, Oratio Dominica, Decem Præcepta, & septem Sacramenta.

D. Quare quatuor partes tantum sunt, & non plures, nec pauciores?

M. Quia tres etiâ principales virtutes sunt, videlicet: Fides, Spes, Caritas. Symbolum enim Apostolicum ad fidem ipsam est necessarium; docet namque, quæ credere debeamus. Oratio Dominica necessaria est ad ipsam spem; quippe quæ speranda nobis proponat. Decem præcepta ad charitatem necessaria sunt,

այսով իրաւաց զոր ծախոց մեզ տրմեր յս քսցուցան էլով մեզ զճանապարհ փրկողով թէ : ըստ ավետարան. Էս էմ ճանապարհ :

Դրոց. որչափ էս դր լիով որք թիւ ք որ առ Էլ պարտիմք ուսնել յսմս մըրդ պետութեա.

պտ : Էս տյլ Էս չորորդ Է Է առաջին. հաւատամքն. Էրկրորդն : հայր մերոր : Է Էրորդն : տսն պտգամ աւրին ագրն Է իսկ չորրորդն Է Էրորդն որդի սբէկէղէցն :

Դրոց. վս Էրէս չորրորդ ոչավ Է Է ոչ պակաս :

պտ. քանզի Էրէքէս գլխաւ որ զաւրով թիւք : առ ջինէ հաւատն : Էրկրորդ : արդ իսկ Էրորդ : սէրն : արդ զառ ջին որէ հմատամքն պարտիմք ոսանել վս հվատոցն քան զինայ ուցոս անէ մեզէ թէ ոպսի պարտիմք հվատալ. Էրկրորդ որէ հայր մերոր : պիտոյէ վս. յուսոյս : զ իուսոցանէ մեզ ոպսի պարտէ յուսալ. իսկ Էրորդ որէ : Թ պատգամ աւրին ագն. պարտիմք ոս անել

անելիքս . սիրուն . զինայ
 ուսն ցանեմէզ զինչ առն
 էլոցեմք զինչ առն իցուք
 այ իսկ չորորդէն որէ : Է.
 խորհուրդ սբ . եկեղէցոյ
 պարտիմք ուսանել քանզի
 էն արրողութիք զորսն
 դունիմք և զօրութիւն պէ
 պանէն զմէզ զորեւ պտմէ
 ցայք էթէ պարտիմք ուսա
 նել վսփրկոթէ հոգոյց :
 Զորգ : Կամէի զի օրինակաւ
 ծնող ցանեսին զի լավ
 ոյն իմացայց էթէ որպսի
 պարտիմք ու սանել զայս
 գլխաւոր չորդ բաժին քր
 իստոնէկտնվրդ պէտուէ
 պտ . սբ ոգոստինս ոսաւրին
 ակաւ տախ ծանուցանէ
 մէզ էթէոպ յորժամ ոյք
 կամի տոխ շինել պարտի
 նախ հիմն արկանել և յե
 տոյ զորմն բարցըրցուցն
 էլ իսկիվէրըն զառստոն
 ծածկել . արդվս առնելո
 զայս պարտէնունել այսպ
 իսի արվէսագործ ու թիս
 նոյնպէս և սառվել պարտի
 իմք վս շինոթէ զփրկոթի
 հոյգոց . քան զիվս հիմա
 նցըն

cum ea doceant, vt Deo
 placeamus, quæ faciendæ
 sint. Deniq. septem Sacra-
 mēta sunt necessaria, quia
 sunt instrumenta, quibus
 recuperamus, & conserua-
 mus virtutem, quam antè
 diximus esse necessariam
 ad salutem.

D. Da quæso similitu-
 dinem, per quam melius
 necessitatem harum qua-
 tuor partium intelligam?

M. S. August. serm. 22.
 de verb. Domini, desumit
 similitudinem à domo :
 quia quemadmodum ad
 structuram domus neces-
 saria est fundamenti col-
 locatio, deinde murorum
 inædificatio subsequitur,
 ac deniq; tecti impositio,
 & varia instrumenta : per-
 inde quoque ad structu-
 rā salutis in anima nostra
 faciendam opus est funda-

A. ij

mento fidei, muris spei, ac
recto charitatis : instru-
mentis denique, quæ ipsa
sanctissima Sacramenta
sunt.

EXPLICATIO
signi Sanctissimæ
Crucis.

CAPVT II.

DISCIPVLVS.
Priusquam primâ
huius doctrinæ partem in-
choemus, optarem vt mi-
hi proponeres, ad quid
credendum obligemur :
cum rudi succinctâque
mysteriorum, quæ magis
necessaria, atque in ipso
symbolo continentur, ex-
plicatione.

M. Rectè mones, sic
faciam. Itaque nosse de-
bes, duo esse principalia
fidei nostræ mysteria, & in
signo illo, quod S. Crucis
dicitur, contenta. Pri-
mū mysteriū est vnitas ac
Trinitas Dei. Altera verò

նցըն ընգալ ցոյք զհաւա-
տըս և վս որմանցըզ յուս-
ըն . իսկ վս առաստաղին
ըգսէրն և զանորոգութիւն
Երկրէան սբէկէղէցո:

պարզաբնութի նըշանի
սբխայչին . Երկրորդ-
գըլութի:

Երգ. **Ե**րկրորդ քանութի
ըսկիս բընառ-
նեմք զառ-
ջին բժին
քըրիստոնէ ականվոր-
ապետութե ցան գամ զի
ու սուցան էս ինչ սակաւ-
մի զախոսիկ զորս առվել
պարտիմք համալ աշգ-
և ըստակ պատմէլովմ
խորհուրդըս առվել պի
տոյս որքէնի համալմքն
պտ. այսպէս Քրիստոսկա
միմ առնել . արդպարտէ
քեզ իմանալէթէքէն գլ
խաւոր խորհորդ սբ հվ
ատոց մէրոց և Երկուքին
յողեալէն իլայստփայտն
որէ նըշան սբ խաչին . բց
առջին խորհուրդնէ միո
թին Երորդութե այ: իսկ
Երկրորդն զմարմնառիկ տն
օրէնութի

օրէնութիւն զգարչարանք
փրցին մէրոյն քի գուչկէ
Կրց. վսեմ ասի միութիւն
Երորդութեան.

Այտ. աստքիկէն բանք ան
Ճառելիք բայց սկաւ սա
կաւ պարզաբանեցուք
Հետեւմամբ. Երրորդստո
նէան վրդ աստուութի
արդայծմն բաւէ որ ուս
անիս զանուանըն և իմն
աս զախոսիկ զորկարէս
քան զի այսպէս իմանմք
զմիութիւն երորդութեան
Եթէ իվերոյ է քայն զամ
ըստեղծ ու ածս և ոչսնի
ըսկիսբըն և ոչվերջ. այլ
միշտէն է: և միշտեղիցի
և արդ զամիւն չըսեալ հայ
անէ և կառ վարէ և Երբ ձր
քան զամիւն առվել հզ
աւր և գեղեցիկ միւր և
ամէնկրող իվր ամիւն չից
և այսէ որ կոչի ած և է
միմիայն քանզի էմի Ճրշ
մարիտ ամութի որ էմի
բընութիւն միեութիւն անվ
երջ կարող համեստ և բ
րի քան զամիւն չըս. բայց
ամութիւն էս Երեք անձիք
որև

est Incarnatio ac Passio
Saluatoris nostri.

D. Quid per vnitatem ac
Trinitatē Dei significas?

M. Hæc sunt sublimia
negotia, & deinceps in
progressu doctrinæ huius
explicanda. Nunc verò sa-
tis fuerit, si ipsa nomina
comprehendere possis &
intelligere. Vnitas Dei tā-
tūde est, ac res aliqua om-
nes res creatas longè traſ-
scédēs, quæ principiū non
habeat, sed semper fuerit,
& erit semper, omnesq; a-
lias à se res creatas conser-
uet, ac gubernet, & quæ
præ omnibus sit altissima,
sit pulcherrima, sit nobilif-
sima, potētissimaque Do-
mina rerum omniū: Et ea
Deus vocatur, qui vn⁹ est;
siquidē non nisi vna vera
Deitas esse potest, hoc est,
vna solaque natura &
essentia, infinitè potens,
sapiens, bona, &c. Nihilo
minus inuenitur hæc
Deitas in tribus personis,

A iiij

nempe, Patre, Filio ac Spiritu S. trina quoad personas; quoad naturam verò atque essentiam, quā eandem sortiuntur, vna. Declarabo rem exemplo: Si tres personæ tantūmodo in terris essent, quarū vna Petrus, altera Paulus, tertia Ioannes vocarentur, vnam eandemq; animam, vnum idemque corp⁹ habentes, diceretur tres personæ, quia vna foret Petri, altera Pauli, tertia Ioannis: nihilomin⁹ vnus homo essent, non tres homines, cū neque tres animas, neque tria corpora haberent, sed vnū corpus & vnā animam. Quod quidē inter homines fieri est impossibile, cū essentia eorum exigua sit ac finita, atque ideo esse in pluribus personis nequeat. Cæterū Dei essentia, ipsaq; diuinitas cū infinita sit, ideo illa eadē essetia, illaq; diuinitas quæ in Patre est, inuenitur etiā in Filio ac Spiritu S. Itaq; tres personæ sunt; nā vna Patris est, altera Filij, tertia

որև կոչի. Հայր: և որդի և հոյգի սբ: որոյց հրէք անձինք է մի անձ միայն. քանզի ունին զսոյս անձ ութիւն զհոյգի: արեւն կմի է թեիցէս հրէք այլք էր կըրի այստ որք և կոչին պետրոս: պոյղոս և յոհնէս: և ունիցին մի անձըս և մի մարմին ասի հրէք անձինք զի լինէր մին պետրոս մի ուս պոյղոս և երորդըս յոհանէս. և լինէին միայր և ոչ հրէք այր: չոս էլով հրէք մի մինք և երէք անձինք: այլ մի մարմին և մի անձըս: Բայց ասան հըսարին է մարդկանէ քանզի լինելու թին մարտոսիոք ըրէ և վերջունի վսորոյ ոչ կարէ լինել իբզու մանձինքս. արդ զի է ութիւն ան և անու թին որին որէ անվերջ: վս որոյ կարող է լինել. զի ըզսոյս է ուի և զանուի հաւըն գըտնի յորդին և իսբ հոգին և էս հրէք անձինք: քան զի մինէ հայր անձ: հրկրդ որդի ան: իսկ երո

րդընէ : Հոյգին սբ. անձ :
բայց է մի անձ մի անձ : քան
զի ունին զնոյն հոյգին
և զանձնը զկարողութի
զիմաստութի ըզբնութի
և զայլամ մեծութի :
Հրց : ածմն ու սոյ ինչէթէ
նպսի եղեւ մարմնաւ
չարչրն ք. փրկչին մէրոյ :
պտ. պայրտէք զիման լգի
էրկրորդ անձն անձն
զոր և պատմեցք որ կոչի
որդի ան իու ըմբան է
ութիւն զոր ունէր յառ
քան ըզլինէն աշխրհիս
հայռ. մարմին և անձն
մարդո որ է զամբնութի
մէր յարքանդէ ամենամ
քուր իսբ. կուսէն մարի
ամայ և այսպէս ասոյ որ
յառաջն էր անձ մի անձ
ըսկիսքն արթլինէլ ան
և մարդ և ընդ մարդէն
չորրէցաւ ամբն էրէսոն
և էրէք ուսոցնէ լով զճն
անպարս փրկու էն բազ
ում ըսքանչէլեալ ք. իսկ
իվերըն կամալ ի խայչ
էլեալ և ինը մին մէնեայլ
մարն հաշտութեւ ան :
ընդ

Spiritus S. vnus tamen
Deus sunt, cum vnā so-
lum Deitatem, vnā es-
sentiam, vnā poten-
tiam, sapientiam, & sic
de cæteris, habeant.
D. Age, dic mihi, quid
est Incarnatio & Passio
Christi Saluatoris nostri?
M. Hic sciendum, secun-
dam in Trinitate personā,
quā Filium nominamus,
ad esse suū diuinum, quod
ante creationem mundi,
immo ab omni æternitate
habuit, humanā carnem,
humanāque animam as-
sumpsisse, id est, totam na-
turam nostram in vtero
castissimę Virginis sibi vni-
uisse; & hoc pacto ille, qui
prius solum Deus erat, de-
inceps Deus & homo esse
cœpit. Et posteaquam tri-
ginta tribus annis cū ho-
minib' cōuersatus fuisset,
viam salutis demonstnan-
do, multaque miracula
patrando; tandem in cru-
cem se tolli permisit, in
qua & exspirauit, vt

Patri pro peccatis totius mundi satisfaceret, qui nihilomin⁹ tertio post mortem die ad vitá resurrexit, & quadragesimo post Resurrectione cælos ascédit, uti in explicatione duodecim articulorum postmodum fusius dicetur. Et hæc Incarnatio & Passio Salvatoris nostri sunt.

D. Quamobrem hæc præcipua fidei nostræ mysteria sunt?

M. Quia prius hominis ipsius principium finemque ultimum complectitur: posterius verò, quia medium vnicum & efficacissimū ad cognoscendum primū hoc principium, finemque ultimum consequendū, præbet. Deinde quia per fidē, confessionēque duorū horū mysteriorū, à falsis Gentilium sectis discernimur, item Turcarum, Iudæorum & Hæreticorum. Deniq; quia sine fide & confessione horum

Ը
 ըստ մարդկան և վստիքով
 Էաց ամաշխարհիւ յետ
 երրորդ աւուրյ արեալ
 իմէտէլոց իկեանս իսկըզ
 կրնի քառասուն աւուր
 համբըցաւ յերկինսւոյ
 յառջիկայն պտիւտցուք
 իպարդբանութի հաւս
 ամբին . այրդ այսպէս էզ
 եւ մարմնանալ և չարչր
 անքփրկչին մէրոյ յիշի
 Դրց: Վսէր սոյքաւնգլխի
 որ տընօրէնութիք համ
 ատաոյց մէրոյդ:
 Կոտ: քանզի առջինյ օղէլ
 է ինախնի ըսկիսբըն և ի
 վերջին ելըս մարդ կայն
 իսկ երկրդ յօղեայլէ ին
 ոյս ճըշմրիտ միջնորդն
 ոյր ծանոցսէ ըզսկիսբն
 առջին հասանել իյեւըս
 վերջինըս . քանզի Դվատ
 ոյվ խօստովանելն զայս
 երկու արնօրէնութի ցոց
 անէրդ մեզ ամէնէվին
 բժանելք յամ սուտիբ
 էութի հէթանոսց իսմ
 էլացոյց Էփրրաեցոյց և
 հերցուծողց . իսկ իվերջ
 առնց հաւատոյ այսմն
 երկոյ

duorum mysteriorum nemo saluari potest.

D. Quo pacto hæc mysteria in sanctissimo crucis signo comprehenduntur?

M. Consignando nos sanctissimo crucis signo dicimus, In nomine Patris, Filij & Spiritus sancti, signamúsque nos per modum crucis. Dextera enim frontem cōtingimus, dicendo: In nomine Patris: dein pectus, dicendo, Filij: tandem attollimus dexteram, & à sinistro humero ad dexterum progredimur, dicendo & Spiritus sancti. Verbum, In nomine, significat unitatem Dei; dicimus enim, In nomine, & non in nominibus: item per illud, In nomine, diuina potentia designatur, quæ in tribus personis est sola. Porro verba, Patris, Filij & Spiritus sancti, Trinitatem personarum demonstrant

Թ
 Երկու տրնաւրէնութեւ
 ոչ ոյք կարեցէ փրկիլ:
 Զ. որպիսի յաւդեալէն աս
 Երկու տրնաւրէնութի ին
 ըշան սբ խաչին:
 Ա. Քանզիսբ խայջըն լինի
 ասէ լոյվ յանուն հաւ: ր և
 որդոյ և հոյգոյս սրբոյ
 և իմիասինս ըշան էմար
 դիք ըղդէմս իու ըեախց
 ինքնանութի խաչի դնէ
 լոյվ զաւ ձեռնս ի ճակատ
 էրբ ասի. յանուն հաւ. ր.
 և յետոյ ի վերայ սրբտին
 դնէ լոյվ ասի. և որդոյ
 իսկ ի վերջ ըն ոճի թէ վէն
 իյայջ թէ վն փոյխի ասէ
 լոյվ. և հոյգոյս սբ ոամէն:
 այրդ այն բախն որ ասի
 յանուն. ծախու ցանկ
 ըզմիտութիայ քան զիւսի
 յանուն և ոչ ի յանուանս
 և այսո՛ւիկ իմանամք զիշ
 իսնութի զօրուէ ած ուէ
 որէ միմիան յերէք անձի
 նըս. իսկ վերոյ ասցեայլ
 բան որէ. հաւ. ր. և որդոյ
 և հոգոյս սբ ո. ծախուցտ
 նէն մէզ զերորդութիոն
 անձանց կընքէ լոյվ զդէմս
 մեր

մեր ինչեւ խաչի զոցնելո՞ր
 ի մեզ զանչըն քիւն զմորդ
 եղուի թի որդոյն այ. իսկ
 փոխելըն ինչայի թիվէն
 ի յայլ թելըն նըշանակէ
 թի մի մորդեղ ու թեւ չը
 չարսաց տն մերոյ յիքի
 փոխեցք իկենցաղոս յա
 նանց կեանքս և ի մեղաց
 իշընորհըս իմակվանէ
 յանմա հուի թի և իկեանս
 յաւիտէն ականս : ամէն ;
 Դ. ինչ աւգուտէ մեզ նըշ
 անս սբ խաչին :

Ա. առնեմք նախմբ ծախո
 ցանելոյ թե քրրիստոն
 եայեմք որեզինվոր յիքի
 տն մերոյ թաքաւորիս թ
 աքաւորց քանզի նըշան
 քս այս հոպ զվայո կայմ
 թի նշանաւոր հանդե
 րց որ բժանէ ըզինվորս
 քի յամ թչնամեց սբէկե
 դեցո որքէն հեթնոսքիս
 մաւելգիք էփրաւեցիք և հե
 րց ու ծողք ալլ և ինչեւ լո՞վ
 զայս սբ նըշանս կոչեմք
 զօգնուի թի այ յամ իգո
 ըծըս մեր քսն զի այսնշ
 անաւըս խընդ ըեմք զօգ
 նուի թի

Verum consignatio illa,
 quæ per modum crucis fit,
 non modo Passioné, sed
 cõsequenter etiam Incar
 nationem filij Dei repræ
 sentat. Progressio autem
 dexteræ à sinistro ad dex
 terum, non verò à dextero
 ad sinistrum, significat
 nos per Passionem Domi
 ni nostri à transitorijs ad
 æterna, & à morte ad vi
 tam translatos esse.

D. Quibus de caussis si
 gnum Crucis fit?

M. Primum quidem fit
 ideo, vt contestemur nos
 Christianos esse, id est,
 milites Christi Imperato
 ris nostri, quod symbolum
 quoddam & tan
 quam vexillum sit, quo
 milites Christi ab inimi
 cis Ecclesiæ distinguan
 tur, quales Pagani, Iu
 dæi, Turcæ & Hæretici
 sunt. Secundò fit hoc
 signum crucis etiã ideo, vt

diuinum auxilium in omnibus nostris actionibus inuocemus. Nam hoc signo sanctissima Trinitas inuocatur, per merita Passionis Christi Saluatoris nostri. Et propterea consueuerunt boni Christiani, hoc sibi signum imprimere, quando aut lecto confurgunt, aut domo exeunt, aut mensæ accubant, aut cubitum concedunt, aut aliquod negotium expediendum suscipiunt. Denique fit hoc signum ideò, vt aduersus diabolicas tentationes armemur. Diabolus quippe pertimescit signum hoc, & profugit ab eodem, vti malefici supplicij locum videntes. Liberatur itaque homo per hoc signum crucis sæpissimè à multis, tam spiritualibus, quàm temporalibus periculis, si eius vsum cum fide vera exerceat, fiduciâq; diuinæ mise-

հուծի յամենայն էրորդ ուէ միջնորդ ուր սբջա
րջարանց փրկչին մէրոյ
յիքի վս որոպրտէ յարծ
ամ ահայտարիմ քրիստ
ոհեայքն առնել զայս սբ
հրչանսյործ ամ յառնէն
յանգողնոց իուրէնց և է
րբ էլանէն իտանց և էրբ
ըսկսանէն իճշակել կեր
ակուրս և էրբ էրծիցէն
ինքն զէլ յանդողինս իու
րեանց այլևս իսկիսբըն
ամիրաց զոր առնելոցէ
մք և սառնել այս հրչան
ալ սբ խաչին խնդրեմք
զի սաւալ զինեսցուքն
դեմամ սատանաւէկան
փորցանց քան զի սասա
նին դէպ և փխիցէն ինչ
անհսբ խաչին ոպ սարս
էն ամ զակք յործմտէն
էն զօրլսարքոսից այլև
բազումանդայմ միջնոր
դուծը հրչանի սբ խա
չին զէրծին մարդ իքիբ
ազում փորցուծեց հոգ
ոյ և մարմնոյ յործամա
ռնէն զերմեռանուծըն
յոսանալով յողորմութն
այ

այս ընշահաւ սբ խաչին
մի ընորդութեամբ զարգարա
նց փրկչին մերոյ յի. քիւ

պարգաբանութիւն համարմբին:
Երորդ կանոն:

Դ. յԺմն երբ հաս
այք յառաջին
բաժին քրիստո
սյն Եկայն: վար
դապետութեամբ միմ ուսն
սելըզ հավատամքն:

Այ. հաւատամքն է երկոստ
ան բայն ըսա թրվոյ եր
կոյտանսան առաքելոցն
որքէ շարադրեցին և էն
այսոքիկ: առաջին է
համարմի իմիս՝ հայր
ամենակարող յարարիչն
Երկրնի երկրորդի:

Երկր ըրորդ: Էլ իմի տէր
յսքս որդին սբ միածին:
Երորդ. որ յըղանցաւ ի
հոյգոյն ոբոյ և ճընաւ ի
մարիաւմայ սբ կուսէն:

Չոր ըրորդ. զարջարեալ
ին երբոյ պօսդացոյ պեղ
ատոսի խաչեալ մեռեալ
և թաղեայլ:

Չինգերորդ. իջեալ իդ
ըծոխս

ricordiae, meritorumque
Domini nostri Iesu Chri-
sti instructus sit.

DECLARATIO

Symboli seu XII.

Articulorum.

CAPVT III.

D. VNC venia-
mus ad primā
doctrinā Chri-

stianæ partē, cupio enim
addiscere symbolum A-
postolorum?

M. Symbolum Aposto-
lorum duodecim partes
cōtinet, quas articulos vo-
camus, suntque duodecim
pro numero Apostolo-
rum, qui eos composue-
runt, sunt hi:

1. Credo in Deum Patrē
Creatorem Cœli & terræ.

2. Et in Iesum Christū Fi-
lium eius vnicum Domi-
num nostrum.

3. Qui cōceptus est de Spi-
ritu sancto, nat⁹ ex Maria
Virgine. 4. Passus sub
Pontio Pilato, crucifixus,

mortuus, & sepultus.

5. Descendit ad Inferos,

tertia die resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad Cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis.

7. Inde venturus est iudicare viuos & mortuos.

8. Credo in Spiritum sanctum.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis Resurrectionem.

12. Et vitam æternam. Amen.

D. Explica mihi verbotenus articulum primum: videlicet Credo.

M. Tantundē est, ac si diceret: Credo firmiter, & indubitātē omnia illa, quæ his XI I. articulis cōprehēsa sunt, ideō quidē quod

Ժգ.

ըծոխս և յերորդ աւուր ցարեաւ իմէնէլոց:

վէցէրորդ: Էւ մամբար ցւ յերկին մարտաւրնդ այլ մէ հաւր այ ամենակարողի:

Իօթընէրորդ: Էւ աստի գալոցէ իդատէլըղկէնդ ասիս և զմեռեալս.

ութէրորդնէ: հաւա տամ և իսբհոգին:

Ինէրորդ. Էւ իկաթող իկէ սբէկեղէցին Էւ ի հաղորդութի սբց:

տայսնէրորդ. Էւ իթողութի մեղաց:

մէտնան. իյարութի մէնէլոց:

էրկոտն. Էւ իկեանս յաւ իտէն ականս ամէն:

Ժ. պատմեայ ինչ զայոյաջ ին մասըն բան այո բան ինչ գոչակէ: հաւատմ

այ. այսպէս գուշայկ էթէ Էս ճըլմարտայպէս. հա վատամ. քանզի ուղիղէն ամ բանք որի յայս հրկո տանն մասոնս յօրեայէ վսպսպատճ ոին քանզի զայս սբ հրամանս նոյն ինքըն

B ii)

ինքն տրմեր յն քսոսոց
սբ առգելոցն իսկառգ
եալքն ճանուցին սբ
մայր էկեղէցոյն և մէսք
ուսայք ի սբ էկեղէցոյն
քանզի անհրնարինէ որ
ած ային բանքն սրղլին
մս նորուէս հապատամ
զայս բանն առմէլքան
զայն զորտեսանմ աջօ
քն և շօշափեմ ձեռօքս:

Դ. Ինչ գուշակէ ասելն ի մի
աստուած.

Ա. այսպէս էթէ պայրտի
մք հաստտ համարով Դ. Կ
ատորէ միած թէպէտ
ոչ տեսանմք ըզնայ մի
մտաւոր աջաւք և այսէ
միած միայն մտայտորիկ
ասի իմիած և ոչ իբրեւ
չած ըս և միոյք իշխեսցէ
կարծել էթէ այ նրմայն
գոյ իրըս իմէլ ըստեղծ
ուածոց որչափառաւէլ
մեծ կամ գէղեցիկ ինչ և
իցէ այլ պարտիմք խորհ
ել էթէ ած է իրըս հոգե
վորըս որմիջա. էր. է. և
միշտ էղիցի. և է ըստեղ
ծոյլ ամ իրաց և կառմ
արէ

ipsem Deum eos, Aposto-
los suos docuisset: Aposto-
li verò Ecclesiam: Ec-
clesia verò nobis eosdem
tradidisset. Et quia im-
possibile est mentiri Deū,
ideò credo multò firmitus
res illas, quàm quas vel
oculis videam, vel mani-
bus contrectem.

D. Quid est, in Deum.

M. Idem est, ac si dice-
ret: firmiter credendum
vnum Deum esse, tamen-
si illum corporalibus ocu-
lis non usurpemus: Et
ille Deus vnus est, qua-
propter dicit, Credo in
Deum, & non in Deo:
Nec imaginari sibi
oportet, Deum alicui rei
corporeæ similem fore,
quantumuis magna illa ac
speciosa sit: sed contra
imaginandum, Deum
rem spiritualemente esse, quæ
semper fuerit, ac futura sit,
quæ omnia creauerit, ite-
quæ omnia impleat, om-

nia gubernet, sciatque ac videat vniuersa. Denique quicquid vel oculis vsurpes, aut tibi imaginatione repræsentas, de quo dicere cogaris, quod modo mihi repræsentatur Deus non est, quia infinito modo ille est melior.

D. Quare Deus, Pater vocatur.

M. Quia reuera Pater est sui vnigeniti Filij, de quo in secundo articulo agendum: deinde quia Pater est omnium bonorum nõ per naturam, sed per adoptionem: denique quia Pater est omnium creaturarum, non per naturam, nec per adoptionem, sed per creationem, quemadmodum ad secundum articulum dicemus.

D. Quare dicit, Oĩpotés?

M. Quia vnum est ex diuinis nominibus Deo proprijs: Et tametsi multa eiusmodi habeat, vti esse æternum, immensum, infinitum & similia,

nihilominus hoc loco conuenientissimè, Omnipotens

ԺԷ

արէ զամ տեսող և գիտկ
ամիրաց քանզի ինքըն է
միաճ միան անվերջ և ա
մէնակարող և բարի:

Կ. վսն էր ասի այ թէ է
հայր:

Ա. վսզի է ճըմիրիտ հայր
միաճ ընի որդոյ իուրոյ
գըթւթ բ ճընէայլ յառ
աջ քան զամ յավիտեանս
բաց վսստորիկ պատմե
սցուք յերկրորդ մասըն
բց ըստ որդ էգըրութէ է
հայր ամ բրէպտ էվտց
էլոցիքս. եւ սէ հայր ամ
ըստեղծ ուոցծ ոչբնութ
և ոչորդ էգըրութ բայլը
ստեղծ մմբ զնսոպ յառջ
իկայ մասըն ասսցուք:

Դ. վս էր ասի ամէկրող:

Ա. քանզի այսէ բընական
անուն փառ անըն այ թէ
պետե ամ. ունի բազում
բընական անու անըսիւ
աց մեծութե իուրոյ. այ
որ է յավիտենկն անվե
բջանտանէլի և ան իման
ալի մեծ և այլըն բավէ
բայց այս առավէլ բընակ
անէ քանզի է ամէնակա

րող

արոյղ և զիմիկարծիցեն
 թէ դրժվարինէ համտն
 էթէ նայ որ արարյոջը
 նէ զերկին: և զերկիրըս
 ունի առջի կայ բախերըն
 ծանուցնի թէ նոյս ինքն
 ած կարողէ առնել զամէ
 ղոր և կամ ի վսորայ էամէ
 նակարող և ոչինչ չանէն
 արինէ առջի նր. իսկ թէ
 ասես էթէ ած ոչ կարէ
 մէնէն և կամ մեղանչել վս
 որոյ կարծեմ թէ չըկարէ
 առնել զամ. արդ էս պա
 տասխանեմ թէ կարող
 չինէլ ընմէն առնել և մեղ
 անչելոյցէ կարողութի
 այլ տկարութի. ունէրբ
 ասի վս հրգօրի միոյ թէ
 յայդ թէ ամէնէն գուն և ոչ
 յունմէքէ յայդ թէ չորի. առգ
 ոչ արհամարհի ղոր ուն
 նորա ասելով թէ յայդ թէ
 ամէնէն գուն քանզի յայդ թէ
 ահարիլ ըն ոչէ զօրութի
 այլ տկարութի հղօրին:
 Է. վս էր ասի ըստեղծող:
 պ. այսպէս էթէ յոջընչէ
 արար ած զամինչ և ինք
 ըն միան կարողէ ընքէլ
 ըզնոսին

vocatur, ne nos difficulter
 ad id credendum ducere-
 mur, quod ipse Cælos,
 terramque condidisset ex
 nihilo, quemadmodū se-
 quentibus verbis aperitur.
 Quippe illi, qui omnia fa-
 cit, quæ vult, ideóq; Om-
 nipotens est, nihil difficile
 esse potest. Si verò dixeris
 Deū mori, aut peccare nō
 posse, & ideò omnia non
 posse; Respódeo, quod pos-
 se mori & peccare nō po-
 tentia, sed impotentia sit;
 ac si de milite quopiā pu-
 gnace diceretur, quod
 posset omnes vincere, nec
 vinci quidē ab vno; nihil
 fanè illius fortitudini de-
 trahitur, dicendo, quod
 vinci non possit: quoniam
 vinci posse, fortitudo non
 est, sed debilitas.

D. Quid nomen illud,
 Creator, significat?

M. Significat Deum om-
 nia ex nihilo creauisse, &
 illum solum omnia in ni-

in nihilū reducere posse. Possunt quidē Angeli & homines facere ré aliquā & destruere, quod etiam possunt dæmones: verū non possunt nisi ex præexistēte materia, nec possunt quidquā in nihilū reducere, sed solū ré vnā in alterā commutare; vti Lapicida domum ex nihilo cōstruere nō potest, sed ad illā opus habet lapidibus, calce, lignis, illorūque similibus: & vti cōstructā destruere sic non potest, vt redigatur in nihilū, sed in lapides, puluerē, ligna, similiaque resoluatur: Sic è contrario Deus Creator ideò solum vocatur, quod solus ille ad ré aliquā creandā cōdédāq; præexistēte materia opus habeat. D. Quamobrem Creator cœli & terræ dicitur? nunquid Deus etiā aëra, aquā, lapides, animalia, homines, omnesque alias res creauit? M. Nomine cœli & terræ, illa quoq; vniuersim accipiēda sunt, quæ cœlo terraq;

ԺԷ

ըզնոսին. Թեպէտ և հրէ
շտաք և մորդիք. դէպ և
դիուծք կարողէն շինել
և ավերել բաց ոչ կարեն
առնել Էթէ ոչ յանոցիկ
զորոս իսկըսբանէ արր
Էայլէր յայ այլևս ոչկա
րեն բրնաւինչըս առնել
բաց միախ յօրինել ըզտե
ղծ Էալըս յայլ ինչ իրոս
որպ ոյք էրբ տուն շինէ
ոչ կարէ յայլ իրաց առն
ել Էթէ ոչ իքարէ իփայտէ
և իքիւրճէ և ոչ կարեն ավ
երել զի ոչ բնչին այլ Էթ
էրբ բըլչի իքար իչոյղ
և իփայտ դարցին արդ այ
միախ ասի ամէն ակրող
քան զի է ըստեղծ ոյղ
նմայ միախ ոչ է պիտոյ
իրոս ըստեղծելս վս առ
նելոյ ըզգործըս իուր:.
հրց. վսէր ասի ըստեղծ
ող էրկնի և էրկրի մի Էթ
ոչևս արր ամ զաւծըս
և զբոլոր զհուր ըզմար
դիք և զամիոնչըս:
պտ. վս էրկնի և էրկրի
իման ամք ևս զամիոնչըր
Էայլ էրկնս և էրկրի ոպ
C ինքմ

ինքնմանութի մարդոյ որ
ունի մարմին անձրնւն
գաութի յատնի մեզ էթէ
ունիւն զայլ ամէնաւ զօ
թու ածրս որքէն իմարմ
նի ջիւնս և հրակրս ոսկ
էրս և արիունըս և զայլ
ամէնաւ որքէն իմարմնի
խելք և միտք կամք ըսգ
աւայրանք : հոգեւոր և
միմսաւոր : ասպէս վասն
հրկրնից իմանամք նախ
զաւթո՞ ուրէն թըռչու
նք և զայլ ամէնայն որք
էն ի վերոյ քաջ գամբըս
հրէշտայկք աստեղք և
ամբք հրկրնից . իսկ վասն
հրկրի իմանայմք զամէ
նայն ինչքս որպատեալ
է աւդաւք ըզջուրս ծո
վոյ և ըզգետոյցոյրքէն
ի խորըս հրկրի և զամէն
այն անսուս և ըզբոսըս
գտունգըս և զայլամիսն
և իցէ որքէն յհրկրի կամ
իծո՞վու . արդ ա՞յ ասի ըս
տեղծող հրկնի և հրկրի
քանզի այսոքիկէն բգըլ
խաւոր բաժինք ըստեղ
ծո՞ւածոց մինէ վերնաին
որէ բընակրն

cōtinētur Perinde ac si quis
diceret, hominē constare
anima & corpore, vbi cer-
omnia illa accipi vult, quæ
in hominis corpore inue-
niuntur, videlicet venas,
sanguinem, ossa, neruos
& similia: item omnia,
quæ inueniuntur in ani-
ma, videlicet intellectum,
voluntatem, memoriam,
sēsus interiores & exte-
riores, &c. Sic quoque cœli
nomine aërem, volucres
cœli, item nubes ac stellas
cœlorum complectere, &
denique Angelos. Nomi-
ne verò terræ omnia com-
prehende, quæ aëre am-
biuntur, vt aquæ maris, &
fluminum, quæ sunt in in-
ferioribus terræ partibus
constitutæ, insuper om-
nia animalia, herbæ, lapi-
des, metalla, & vniuersa
vel terræ, vel maris grē-
mio comprehensa. Itaque
Deus Creator cœli & ter-
ræ, quia hæc duo sunt par-
tes mundi principales:
Vna quidem superior

quam Angeli inhabitent : altera verò inferior, in qua homines degant : quia & hæ principales Creaturæ sunt, quibus reliquæ omnes inseruiant : quemadmodum ambæ, (eò, quòd ex nihilo creatæ sint, & ad tantā dignitatem euectæ) ad seruiendum Deo sunt obligatæ.

EXPLICATIO secundi articuli.

D. xplica mihi modo alterum articulum, videlicet, Et in Iesum Christum Filium eius vnicum Dominū nostrū. M. Omnipotēs ille Deus, de quo in primo articulo actum est, filium verū habet & naturalem, quē Iesum Christum dicimus; & vt intelligas quomodo Deus hunc Filium generauerit, accipe similitudinem à speculo. Quando quis speculū intuetur, illico producit imaginē, sibi

որէ բնակրան հըրէտկց
իսկ միուսնէնէր քընաին
որէ բնկրան մարդ կսյն
բայց սոյքաէն բառւել
հըրշալի ըստեղծ ու ած
քան զամինչս իյսրոսբն
կին այլ ամ ըստեղծ ու
ցք ոպ զի Լսն ք պրտին
ծնաէլ այոր արր զնսյո
չընչէ Լ կարգվ որեայց
այնպիսի փառաւք:
պարզաբնուի երկրդ
մասին:

Հրց. ժմըն պատմե
այինչ զերկ
ըրորդ մասը
նորէ Լ իմի
տէր յս քս որդին նորտ
միածին:

պտ. ամէնկրողն ամ զոր
Լ յնաքին մնն պտմէցք
էթէ յս քսն Ճըմբիտ բը
նական որդին այ միծին
արդ պրտէ քեզիմանալ
զորպիսուի թէ թէ ոպ ծն
աւ ամզորդին իու ըմիա
ծին . աւրինական էթբ
այրմի պըշուգէյլ նայի ի
հայէլոչ յանժմ տըպվո
րի իուր պատկերքն ինը
մին բաւանդակ նմանա
C ij պէո

պէս ամէն էվին և սո՛վէլ
 ոչ միան էթէ ունիւրգնմ
 նսւթի այլևս զշրթմոնս
 զիթէ մարդն շարթի նոն
 պէս և անկերն էրէրայ
 արդ իայս նմնվ որւթիոչ
 ոյք դատի յառնէլրն ոչ
 ծմանան և ոչ արվեստ
 իւ այլ ինոյն ծման յան
 թաւթափէլն ինքնին լի
 նի այրդ այսպէս անրտ
 իմք խորհէլ թէամ նաե
 լով մտաց աչաւք յիւր
 անութի ճրնաւգորդին
 իուր յեութէնէ իուրմէ
 տպաւորելով նմանան
 զիւր պատկերն ինրմին
 յիւր անութէնէն քնն
 որոյ էտ ամ այսպէս
 իս անչառի գոյոթի յան
 իմանլի յեութի իուրմէ
 գորւմէն քոչկարէմքն
 էլնէլով ի հաւելոչ . արդ
 այն պակերն է ճրշմիտ
 որդին այ . քանզի նաեւ
 ով մեզի հաւելոչն ոչտպ
 վորին յորդիս անկերք
 մեր . այսպէս անրտիմք
 իմանալ զորպիսութիւն
 որդոյն այ որի ամ որպ
 ըզ

ipsi adeò similem, vt non
 possit discrimen inueniri,
 vtpote quæ non solum
 vultum eius referat, sed
 etiam mortis singulos re-
 præsentet, & vti homo
 mouetur, sic moueatur
 etiam imago. Quæ ima-
 go adeò similis homini
 sine vlllo labore, sine tem-
 pore, sine instrumento,
 verùm derepente, & in
 ictu oculi momentoque
 formatur. Eodem pacto
 considera, cùm Deus
 oculo intellectûs specu-
 lum Deitatis suæ intueretur,
 statim imaginem sibi-
 metipsi simillimâ forma-
 uit: & quia Deus huic
 imagini totum esse suum,
 totamque naturam con-
 tulit (quod nos intuendo
 facere nequimus) ideo
 hæc imago verus Dei fi-
 lius est, tametsi nostræ
 imagines, quas in speculo
 cõtuemur, filij nostri non
 sint. Vnde colligere ha-
 bes, quomodo Filius Dei
 Deus sit, perinde ac Pater

Deus est, & idem 'Deus cum Patre, quia eandem cum Patre substantiam fortitus est. Deinde filium Patre non esse iuniorem, sed semper fuisse, vti Pater semper fuit. Siquidem ex sola Dei visione progressus est, Deus seipsum semper vidit ac intuitus est. Denique filius Dei nō cooperatione fœminæ generatus est in tempore, nec vitiosa libidine, aut alijs imperfectionibus cōcomitantibus, sed ex solo Patre, sola vt dictum visione suiipsius, purissimoque oculo intellectus diuini genitus est.

D. Quare hic Filius Dei, Iesus Christus vocatur?

M. Nomen Iesus Salvatore significat; Christus verò, quia cognomen est, Sacerdotē summū significat, & Regem Regum.

Ին

ըղ հանր միևնույն անձրնգ
հաւր: քանզի ունի զնոր
մին գոյութիւն զսմանս ի
հաւորն. ևս ունիւն արտ
իմքիմանս թէ ոչէ կրսեր
որդին այլ քայն ըզհայր
ալ միշտն ունիւն հայր քան
զի՞ ընաւզնայ նաւելով
միան յանձնութիւն իուր քան
զի միշտնաւ յէթի իւր
իսկ ի վերջն արտիմքիմ
նայլ որ որդին այլ ոչէթկ
ընեցաւ աւզնութեւ կնոջ
յերկար ժամանակով կմ
աղտեղի ցանգութեւ կմ
այլապէս տկարութեւ մը
մընոյ ամէնէվին. քայն
զի ուն անցաք թէ՛ ընել
հղէի հաւրն միայն սբ
տեսչութեւ իուրոյ ան
վթեսաւելով մաքուր աչ
աւք մտաց հուհիւրոյ:
Դրց. վն էր որդին այլ կոյէի
յս քս:

այտ. այս անունըս որէ
յն փրկիչ թրքումանիւ
անոանակից նորին որէ
քս թարքմանի քահնա
էպետ և թքաւորամթք
ավորց. ուն ասի իսկարգ
բան

C ii

Ի՞նչ
 բանութի սբ խաչինժէ
 որդին այ մարդ էղէզի
 գընեսցէ զմէզ արեամբ
 իռնով և անցմէզ ցլէսս
 յաւ իանականս և երբ
 էղել մարդ ընգլվ զայս
 անունըս յո որէ փրկիչ
 ծանոցսելով էթէէկն
 իփրկել զմէզ վսն որոյ
 պատմէալ իղէի Հաւրէ
 տլոյվ նրմա զփռոս քա
 Հնախոյ պետուէ և հըզ
 աւր արքաութե . զիայս
 պէս թրքըմանի յս քս
 վս որոյ և կոչիմք բըրիս
 տոնեաս որէ քսդաւան .
 Դրց. վսերերբ ասի յս քս
 ամինչ ծոնդը կըրկնէս
 զորս ոչ առնէս այլ անո
 ւանցիկոչել զտր ած :
 պա վս ասորիկ քաւ զիսէ
 բընանս անուն որդոյս
 այ իսկայլ ամստուանք
 համսարկանէս . այլևս
 զիայս սբ անունս ծանո
 ցանէ մէզ թէմծ ի.ոնա
 րհեալ մարմնցվ վս մեր
 վսորոյ գոհնալովէրկի
 րպդանեմք սբ անունս
 նր . այլևս ոչ էթէ մէսք
 մար

Nā vti in explicatione si-
 gni † attigi, ideo factus est
 homo Dei filius, vt suo nos
 sanguine redimeret, & ad
 æternam salutem reduce-
 ret. Atque ideo postea-
 quam factus homo est,
 hoc Saluatoris nomen sibi
 sumpsit, vt ad saluandos
 homines se venire osten-
 deret. A Patre quoque ho-
 norifico Summi Sacerdo-
 tis titulo donatus est, ac
 supremi Regis, quæ omnia
 hoc nomen Christus desi-
 gnat: à quo nomine nos
 Christiani dicimur.

D. Quare vbi nominatur
 Iesus, aut pileum detrahi-
 mus, aut genu flectimus,
 quod alio Dei nomine au-
 dito non facimus?

M. Ratio est, quia hoc
 nomen est proprium Filij
 Dei, cum reliqua omnia
 sint communia: item per
 hoc nomen docemur,
 quomodo Deus sese prop-
 ter nos, hominem assūme-

do, humiliaverit. Atque ideo in gratiarum actione genua curvamus audito hoc nomine. Quod non modò nos homines facimus, sed etiam Angeli Dei in Cœlo, & dæmones in Inferno genua propter hoc nomen flectunt, illi quidem ex amore spontanei: hi verò ex timore coacti. Voluit namque Deus, vt omnes rationales Creaturæ curvarentur coram filio suo, quando quidem ipsemet adeò curvasset sese, & vsque ad mortem crucis humiliasset.

D. Quare Iesus Christus, Dominus noster vocatur? M. Quia vnà cum Patre nos creauit, ideoque noster Patronus est, & Dominus vti Pater: magis verò, quia per acerbos dolores suos, Passionēque, à potestate, & captiuitate Diaboli, vti paulò post dicitur, nos liberauit.

Իգ

մարմնէդէքսմիանայլև
հըրէշտք յերկինս և սա
նդրամէտք անդրնդոց
երկիրայգան էս անուան
յի քի. ըստպող ոսի. Բց
մէնք և հըրէշտք սիրով
երկիրայգանէմք. իսկ դէ
վք բրոն զօռութեք քա
նգի կամեցաւ ամ որամ
բնական ըստեղծ ուցք
երկիրայգանէս միամ ընի
որդոյս այ քանգի կամ
և սիրով խոնարհել յան
ճընէառ զճընքանս խա
չի և մահու վսմեր:
Իրց: Վս հրատի էթէ յս
քս է տէր մեր

պտ. քանգի ըսդ հօր իմի
ասին ըստեղծ զմէզ վս •
որոյ հտը մեր իբրընը
հայրն ամ. և սառայլել
քանգի բզու մաշխտան
աւք և ճընքնօք զհրծոց
զմէզ ի ծռաուէ
սանտնայի
որայ
յառաջիկայս
ասաց
ուք:
Էրորդ

Հրց. **Մ**արգաբնէլո
վ հէ տէւեայ
յէրորդ մասը
նորէ . յըղա
ցաւ ի հոգոս սբոյ և ծրն
ավ իմարիամայ սբկոսէն
սյտ. իյայս մասըն ծախո
ցանի նորիմն և հինալի
խոր հուրդ մարդ եղուէ
որդ ոյն այ . գիտես որ ա
մարդ որ ծրնանի ի հա
ւրէ և իմաւրէ և մայրք
նցին ոչմնան կոյս յետ
ծրնանէլոյ ըզմանոկս
իու ըւանց այծմորդին
այ մարմնանալ կամէցվ
բայց ոչ կամէցաւ ունէ
յերկըրի հայր այլ մայր
միաքս որ կոչի սբմարիմ
որ էր միշտ կուս մաքոր
քանզի հոգին սբ էրորդ
անչըն ածուծէ և է մի
աճ իմիասին ընդ հաւր
և ընդ որդոյ . իսկ իուր
ամբաւ զօրութբն կազ
մէ ազիմաքուր յարընէ
մարիամ սբկոսէն ի յար
գանդի նորին կաւորէլ
մարմին

EXPLICATIO
tertij articuli.

D. **S**equitur tertius
articulus explicā-
dus. Quid signi-
ficat. Qui conceptus est de
Spiritu sancto, natus ex
Maria Virgine.

M. Explicatur hoc articu-
lo modus nouus & admi-
randus Incarnationis filij
Dei. Scis omnes homines
ex patre ac matre nasci,
matremque Virginem nō
manere, posteaquam con-
cepit & peperit filium : At
verò posteaquam Filius
Dei incarnatus fuit, noluit
Patrem, sed vnicam ma-
trem tantum habere co-
gnomento Mariam, quæ
semper Virgo intemerata
permanfit. Nam Spiritus
sanctus, qui est tertia in
Deitate persona, & vnus
idēque cum Patre Filiō-
que Deus, pro infinita sua
Omnipotētia, ex purissi-
mo sāguine huius virginis
corpus

perfectissimi Infantis, eodémque momento nobilissimam animam creavit, & cum corpore Infantis huius vniuit: & hæc omnia Dei Filius in suam personam assumpsit: adeò quidem, vt Iesus Christus, qui antea solùm Deus esset, tandem homo esse cœperit; & quemadmodum quâ Deus Patrem habuerit sine Matre, sic quâ homo Matrem habuerit sine Patre.

D. Libenter exemplo aliquo, aut similitudine intelligerem, quo pacto Virgo cōcipere potuerit? M. Arcana Dei myſteria, tametsi non intelligentur, credenda tamé sunt. Plura enim Deus, quàm nos ingenio comprehendere possumus, facere potest: & ideo in initio Symboli dictum est, Deum omnipotenté esse. Porro habemus in mundi Creatione huius perpulchrum exemplum. Scis terram ex seipsa ordinariè nō producere granū, si prius arata, & cōſita nō sit,

ԻԷ

մարմին մանգան միոյ և նոյն ժման ստեղծեց հոգիմի բանկան հրաշալի և եզ զնայ իմբմնի անմն մանգան այրդ զայս անմն միաւորեց որդինայ յան ձրն իուր և այսպէս յս. քս որ էրրն իսկսբնէ ան մի ան ըսկիորն արար ինեւ ան և մարդ քանզի անա պէս ունելոյվ իսկրսբնէ հայր առանցմայր նման ապէս ոս մարդ ծնաւ իմաւրէ առանց հայր

Կամէի զի աւրինակաւ ծանուցն էս էթէ ոպսի եղէլ յըղութի կուսին:

Այ. պարտէ հայտալ զգլ տնիս այ թէպէտ և ոչիմա նմ. քանզի անկարողէ առնէլ առնէլ քան զայն զոր կարծեմք և իմանմք վս որոյ աոցք իսկիսբնէ հայտաւմքին էթէ ան ամէնկրողէ սական իստ եղծագործութի աշխ ըի իս վանելուց օրինկաւ ծա նոցնի քանզի գիտես ոյր երկիր ոչ տայրզպըտուղ իուր կամ ըզգորեան էթէ

D

նչ հասի Կերկեալիցէ և
սէրմանել ջիցէառողքել
յան ճրրէւոյ կամ ջեռու
ցել յարեւոյ . բց իսկըսբ
անէ ոչ էղէ ասպէսյոր
ժամ բուսոց երկիր զառ
ջնբոսըս և զցորէն երբ
ոչէր ջրպէտէլս երմանել
և ջեռոցեալնոսպէս ամէ
սամբոր սբկոյսնյերկրի
հըրամանօքընայ միայն
իռւրովին ամէնկբող զօր
ուծբն բըխեաց զցորէն
հըկընաին յարքանդ իսբ
կուսին մարմնան սցսեր
մանց հըրմանօքընայ մի
ան գօրծ կցուծբ հոգոյս
սբոյ բուսոց զպտուկան
ցորէան որէ հազըն կէսց
կատրեալ մարմին և արի
ուն կէսդանի որդոյս այ
հց. երբէ հոգոյսսբոյ յըղա
ցվկուսըն մրիեամզյս քս
կարծեմ ըստ մարդ կայ
ին բըսուծէս էծէ հոգ
ին սբեցէ հայբնըմին:

այ. ոչէ ասպէս քանզի ին
ելոյ հայր ոչէ բաւկնն
սէլմիայն բանիւ այլ այր
տէ առնել իբընկան գօն

& madefacta pluuiā, & ca-
lesfacta sole: nihilominus
in principio quando pri-
mum granum produxit,
terra arata non fuit, nec
cōsita, nec compluta, nec
calesfacta: & sic (suo modo
loquendo) omnino Vir-
go se habuit, & solum ex
mandato Dei omnipotē-
tis per virtutem eiusdem
Dei illico triticum frumē-
tūmq; produxit. Sic quo-
que & virginalis vterus
Mariæ absque vlllo huma-
no cōmercio, ex solo præ-
cepto Dei per operationē
Spiritus S. pretiosissimum
illud granum, scilicet ani-
matum corpus Filij Dei
produxit.

D. Quandoquidem Iesus
Christus à Spiritu S. con-
ceptus est; existimo, non
inconuenienter dici posse
Spiritus S. quoad Hu-
manitatem eius Patrē esse?
M. Nō est ita, Patrē enim
esse aliquem rei alicuius;
non sufficit facere illā, sed
illā ex propria substantia.

facere, ideoque dicimus Lapidam non esse Patrē alicuius domus à se factæ, siquidem ex lapidibus illam, non verò ex propria carne construit. Age verò, Spiritus sanctus fecit corpus Filij Dei, at fecit de carne Virginis, non verò de sua propria substantia; ideoque Filius Dei non est filius Spiritus sancti, sed est Filius Dei Patris in quantum Deus, quoniam ab illo diuinitatē habet; & est filius Virginis in quantum homo, quia ab illa carne humanam suscepit.

D. Quare opus Incarnationis Filij Dei ascribitur Spiritui sancto? nunquid etiam Pater ac Filius sunt cooperati?

M. Quod operatur vna persona diuina, id operatur etiā simul reliquæ duæ, quoniā eandē habent potentia, ac bonitatē: sed nihilominus opera potentia attribuantur Patri, sapientia verò Filio, amo-

ԻԷ

ԹԷ. զսոր որ ասեմք Թէ՛ն Ճրշգրիտ Հայր շինվծ ոգ զորանէն մարդիք քան զիւնէն ի քարէ իփյտէ և յաղիուսոց և ոչ ի բնան կան մարմնոյ ածմն այս պէս անոր հոգին սբ զմարմին որդոսայ քան զիւն զնայ իկոնկան սբ մրմնոյն և ոչ յիուք բնականօ ութէ վս որոյ որդինայ ոչ որդի հոգոս սբոյ այլ է որդի հաւր այրստած սւթէ քնզի ին մանկունի զգօութի և է որդիկոսին ըստ մրդկութէ քան զի ինքնմանէ հառ մրմին:

Դ. վսէր ասիթէ սբ հոգին արր զգործս մարդ եղւէ միթէ ոչ եղև ընգերակց ութ բհաւրև որդոյ:

Ա. զայն որ առնէ միմանն սծւթէ միբան գօրծէն և այլերկու ան ձին քնած ութէն իմիասին քանզի ունին զնոյս զօրութի և ըզնոյս իմաստութի և զնոյս բարութի իսկզգործրդ զաւրութէ ասի վս հաւ ըրն զիմաստութի վո

D ij

որդունեւ զբարութիորէ
սէրսմէս հոգոսւբայ քան
զի այսեղեւ դործք ամբլ
սիրուն այ առդդրս միդ
կան մսորոյասի փրշմբ
հոգոյ սբայ:

Կ. Կամէի զի օրիսակվծն
ուցնէս ինչ թէնայ երէք
սնչնսմծութե կամէցն
զմրդէդութի որդ օրսայ
բցորդիս միսնէն միմիս
այ. երբ այրմի անի Հնդե
ընրսւ այրս երկոյս ագո
ցնէս զսայ արդ երէքէն
Հնդիման առի անոցնէլ
բց միս ինչնէ միսնսրսգէ
ուցոյ այսպէս երէքան
ընս անութե Հնդիման
եղէն յառնէլս զմրդ կոն
որդուն այ բց որդիս մի
սնէն միմիսն եղէմրդ
Կ. մս երասի թէ ծընավ
իմարիամ սբկոսէն:

Ա. մեծ խորհուդ կայ և սի
բնրս յայ քանզի ծընա
նէլով որդուն այ յարք
անդէ մօրնս ինամսէայ
անոց ցաւոյցեւ նէղութե
իսոյս մօրէ ոչ խախտէլ
բնաւ զկոսութի սորա
vtero Virginis Matris, sine dolore, detrimetóque Virginitatis

ris deniq; Spiritui sancto.
Hoc verò opus cum maxi-
mè proprium amoris fue-
rit, quo Deus erga huma-
num genus exarlerat, ideo
Deo Spiritui sancto tan-
quam proprium defertur.
D. Doce exemplo ali-
quo, quo pacto tres per-
sonæ ad incarnationem
concurrerint, & solus fi-
lius sit incarnatus.

M. Si vnus homo vestem
induat, & duo alij illum in
induendo iuuent, tum il-
li tres in illo opere oc-
cupantur, & tamen vnus
solum induitur: Sic in cõ-
summatione Incarnatio-
nis Filij Dei, tres personæ
quidè sibi inuicem præsto
fuere, sed solus Dei Filius
humanam carnem induit,
& homo factus est.

D. Quare adijcitur in ar-
ticulo hoc: natus ex Ma-
ria Virgine? M. Quia &
hîc magnú miraculú recõ-
dirú latet: siquidè post no-
uem menses Filius Dei ex

egressus est, nullum signū
natiuitatis suæ relinquen-
do : vti fecit etiam, cum in
Resurrectione sua clauso
sepulchro prodijt, & in
cœnaculum postmodum
clausis foribus est ingress⁹,
vbi discipuli eius pariter
congregati erant, iterūq;
disparuit. Et propterea di-
citur quod Mater Domini
nostri Iesu Christi ante
partū, in partu, & post par-
tum Virgo permanserit.
EXPLICATIO
quarti articuli.

D. Vomodo il-
la verba, quę
in quarto ar-
ticulo sequū-
tur intelligenda sunt, scili-
cet, Passus sub Pontio Pi-
lato, crucifixus, mortuus &
sepultus? .

M. Articulus ille mysteriū
vtilissimum continet Re-
dēptionis, cuius hæc sum-
ma est. Posteaquam Chri-
stus cōuersatus esset in hoc
mundo triginta tribus an-
nis, nōsq; sua vita sanctif-
sima, & doctrina, ac mi-
raculis viam salutis docuisset,

ԻԹ

նայ եղև յորժմիկն քել
գերեզմանէն յարեալ ոչ
շարժելով զկրնի քսր և յո-
րժամէմուտ ի վերստուն
դըրժքն փկել և ք ուրէին
աշկերտքն վս երկուդի
հըրէիցն վսորոյ ասի թէ
մայր տնմ երոյն քի միշտ
կոյսմսն ց յառջ քան զճը-
նունդն ի ծնանէն և յետ
ծնընդէախ:

պարզընու թի չըրդ մսին :

ՀԳ. մեր ասիախ ք-
ան թէ չարչա-
րել իսերքո
պօսդ ացոյ պէ-
ղատոսի խաչել մէռեալ
և թաղել:

պտ. այս բանըս յին քէաին
ունիզ փրկվ էտ խորհու-
րդ նօրս գմանմ երոն զալ
ամսն սօրէնու թի քանզի
յս քս յետ շրջելոյ ի ուր
յաշխը հիս երէք տասն և
երէք ամ միշտ սոյցնելով
մէջամէնս ք գօրծով ի որո-
ն վրդ պէտք և սքանչե-
լօք զճնալ փրկել երցե-
ղև զի ի ժմանկըս պօսդ ց-
ոյ պէղ տոսի որ երդ ատվ
որ հընս տանի անիրվ ու ք

D iij

Լ
ըմբռնել չարճարէց զնա
բէվեռելով ի փայտին ճին
ինքնին մտնել և թղեալ
էղել իյովսէփու արէմ թ
ացուն ի գէրեզմանի:

հօ. Իյ այս հրրաշալի խոր
հուրդըս սկսվմի էրկմ
ըտիմ ցանգմ որ պարզբ
նեսին զի առվել հաճո
անմայ երբ բարիոյք իմ
նայմ զայսպիսի բարերր
ու թի արդ ապ ինձ թէ
քս ամէնակարող որդին
այ ունի ոչգերծէց զնա
հայրամ ի ձեռն պէղատ
ութի զիմի խաչեսցէ զնայ
և թէ ինքնին քսամ ճշ
միտ ունի ոչ փրկեայց
զն ճրն իուր իմա հունի:

ա. քսամ է թէ կամէր ամէ
նակարողէր ի փրկել զան
ճրն իուր զօրութ իուրով
ի ձեռն պիղտութի ալ և ս
ամ աշխրջկրէր ճրնն
նել նրմայ թէնայ ոչ էր
կամէցել և այս յատնա
էրէի քան զինայ գիտէր
և յառջ գոն ասդէց աշա
կերտաց իուրոցէ թէ ին
դըրէն հրրէայքն ըսպն
mortem inquisituros esse, irrisuros, flagellaturos, & deni-

flagellatus est, lignoque
crucis affixus, in quo &
mortuus est, & à quibusdā
viris sanctis sepultus.

D: Super hoc mysterio
aliquot mihi dubia occur-
runt, quæ vt mihi explices
desidero, quò tanto me
gratiorem erga Deum il-
lius beneficij ergo exhibe-
re sciam, quanto melius id
intellexero. Quare dic mi-
hi, si Christus est Filius Dei
Omnipotentis, cur mani-
bus Pilati à Patre suo erep-
tus non fuit? quinimo, si
Christus est Filius Dei Pa-
tris, cur semetipsum non
eripuit?

M. Potuisset Christus mil-
le modis se manibus Pilati
subducere, si modo pla-
cuisset: immo mund⁹ qua
patet vniuersus, nullo illū
malo afficere potuisset, si
voluntatis eius fuisset.
Quod hinc perspicuè col-
ligi potest. Nam diu ante
præsciuit, suisque prædixit
discipulis, Iudæos se ad
mortem inquisituros esse, irrisuros, flagellaturos, & deni-
uսել

que occisuros: non tamé
se se abscondit ab illis, sed
magis obuiam inimicis
suis processit, quibus se cō-
prehendere machinanti-
bus, non tamen agnos-
centibus, dixit, se esse,
quem quærerent. Et cū
codem momento illi re-
trorsum caderent, vt mor-
tui; non retrocessit, vt po-
tuit: sed quoad redirent
ad se, & confurgerent, ex-
spectauit; & tum demum
se se vt agnum mansuetif-
simum abduci, quò illis
lubebat, permisit.

D. Qua de causa Christus
cū a deo esset innocens,
iniuste crucifigi, & occidi
voluit?

M. Multis quidem de cau-
sis, quarum præcipua est,
vt Deo Patri pro peccatis
nostris satisfaceret. Tua
enim interest scire, offen-
sam ex dignitate offensi
ponderandā: cōtrā verò,
satisfactionē ex dignitate

լա
անել զնաև չարհարել և
նխտել և ի վերջն մեռա
նել և նայոց ծծ կեց վքան
զի ինքնին ելիդ համբը
ռնողց իռնող երբ կմին
ունել զնայ և ոչ չնչին
ինքնին ասցնց էթէս
եմ զոր իրնդրէք և ինոն
Ժմայն յետոս յետո չօք
ան և զրկան զգէտնին է
ղէս իբրրկ զմեռելս իսկ
տր մեր յարուց զնս. ըստ
աւետրանին. բաց ոչ թք
Եվոպ կարէր այլինմին
տեղոցն կցեալ մինչև յա
րէն և դարգել էկին առ
նայ և յետ էրից հարցըմ
նցըն թուլետ զիրմբո
նեացէն զնայ և կայեացէն
և տրեալուր և կամեացին
ոպ զգառնն անմեղ:

Ից: վս ինչ պատճառի թուլ
ետ քս ան մեր անիրմլբ
ըմբըռնել ինչէլ և ըսպն
անել զինքն որէրան մեղ:

պ: վս բաղում պատճառի
սկան գրլի վորն էր վսն
մեղց մերոց զի հաշտեցո
սցէ զմեզ ընդ հաւր այ
քան զի պարտիս իմասալ
որ

որ անբախտ քրն կըլ ըռի
 ըստ ճափոյ մ'էծ ու Եանմն
 որ ընգալաւ զանբախտս
 իսկ հակոնդ սըմին զնար
 գանց պրտըսկըռնի ըստ
 հարկի մ'էծ լծէ այն միկ
 որ հտուցանէ . օրինակի
 է լծէ ծառն յամի ապտկըս
 տացէ իշխանի միոյ մ'էծ
 ար հմրհանք լինի հարկի
 իշխանին . բայց լծէ իշխանը
 հարցէ ծառն ի իորոյ լին
 էր սակի ինչ մնարծնէց
 ծառնին այլևս է լծէ ծա
 անմի ողջոյն տացէ իշխ
 անի միոյ հարկի լորէ . բայց
 է լծէ իշխան ողջոյնէսցէ
 զծառն ի ուր մ'էծ նստիւ
 էնրմին ըստ հրկի լորէ .
 ածմն քանզի առն լին մի
 դընկ մ'էս քամէնէ քէտն
 իմիասին մէղաք այ որէ
 տէր անվէրլ փառց . իսկ
 վն պարտէցն զոր արրք
 պարտէր անվէրլ հտոց
 ումն քանզի ոչոյք իւրէ
 շտկց կամ իմրկնէ հրայն
 պիտի փառօք որ զայս ն
 րտըս հատոցնէր վնորո
 եկըն որդին այ որէրաճ
 ճըլ

satisfacientis pensitādā; patet in exemplo. Si seruus Principi colaphum infringat, pro excessu utique grauissimo propter dignitatem Principis, id habetur: at verò si Princeps id seruo faciat, in minimis id certè, propter vilitatē serui, ponitur. Item si seruus ob Principem pileum deponat, parui penditur: è contrario autem, si Princeps in gratiam serui eundem detrahat, ex vi supradictæ regulæ, maximi fit. Age verò, posteaquàm primus homo, & nos omnes cum illo Deū, qui infinitæ dignitatis est, offenderimus, offensa facta infinitam satisfactionem requisivit. Ad quam dignitatem cum nec homo, nec Angelus penetrare posset, Filius Dei tandem ipsemet venit, qui vt Deus infinitæ dignitatis erat, & assumptā car-

ne mortali, in eadem cat-
ne se morti crucis ad ho-
norem Dei subiecit, & hoc
pacto sua pœna pro no-
stra culpa satisfecit.

D. Quæ est altera caussa,
quamobre Christus adeo
acerbam mortem exhau-
rire voluerit?

M. Vt nimirum suo exé-
plo virtutem patientiæ,
humilitatis, obedientiæ, ac
charitatis doceret, quæ
quatuor virtutes, quatuor
extremitatibus crucis cõ-
signantur. Patientia enim
maior inueniri nequit,
quàm mortem adeo igno-
miniosam innocenter pa-
ti: Nec maior humilitas,
quàm Dominum domi-
norum omnium in crucé
in medio latronum tolli:
Nec maior obedientia,
mortem potius malle ex-
forbere, quàm præceptum
moriendi Patris non ad-
implere: Nec denique ma-
ior charitas, quàm vitam

ԼԳ
Ճըմբի իտ անվերջ փնօք
իուրովք ընդունել յմահ
կանցոյ միմիսն մերքցի
մեղց և նովին մարմնովս
կմալ խոսարհել միտք
իմահ խաչին ըստպողսի
վս փառցն ալ և այս պէս
առնելով հատոց զպրտս
մերջարջնօք իուրովք:
Դ. Էս այլևս պտճառս թի
վցէր քսմծ կամէց վ չար
չրիւ ասպիսի մահումբ
այ. քանզի օրինկ վուսոցի
մեզ զօրս թի համբերւե
խոսարհութբ հընդնդե
և սիրոյ որք էս չորորդ զօ
րոս թիք. նըշանակելի չո
րէք անգիունս սբ խաչին
քանզի ոչ գոյ առվել հմ
բերով թի քան թի անիւր
վս թբ չարչրիլ գրծնդի
մահուամբ այլևս ոչգոյ
առվել խոսարհութի քան
թի տերըն տերանց խոս
արհել խայջեսցի իմէջ
երկուց ամ զանկց այլևս ըս
ոչ գոյ առվել հընդդի
քան թի կամալ մէտանել
վսն կտրելոյ զկանս հօր
այ և ոչգոյև ստովել անբ
քան

E

ԼԷ
 քանզայն որեւ զանձրն
 իւր վնփրրկութե թըն
 ամեց իորոց այլևս պար
 տիս իմասալ որառավել
 ցոցնի սէրըն Կործիութ
 քան թէ քանսիւ և սառւել
 տանջոք քան թէ անսե
 լաւք սոսպէս տէրմեր յս
 քս ոչմիտս էթէ կամեց վ
 անսիւ բարիս ոնել մեզ
 այլևս կմվ չարչրիլ և մե
 ռանել կամեց վս փրրկ
 ութե մերոյ ծանոցսելվ
 էթէ առ տպսսիրէզմեզ :
 Դ. արդ տէրմեր յս քս էա՞ծ
 և մարդ ճըշմրիտ ոպ պա
 տմեցեր իվերոյ գրրէլսն
 կարծեմէթէ ոչ կրէր չա
 րչրիլ և մեռնել արդ զի
 առիթէ չարչրեց վ և մեռ վ
 Կ. քանզի յս քս էա՞ծ և մրդ
 ճըշմրիտ վս որոյ կարո
 ղէր չարչրիլ և կեալմէն
 սիլ և մնալ կէսդանսի քան
 զիրստ ած ութե ոչ կար
 էր չարչրիլ կամ մեռնել
 բայց ըստ մարդ կութեւ
 չարչրեց վ և մեռ վ ըսչվ
 վս որոյ ասցք էթէ որէր
 ած միտսէղէ ած և մրդ
 զի

in hostium suorum salu-
 rem expendere. Vbi no-
 ta charitatem factis ma-
 gis, quàm verbis: & ma-
 gis passione ipsa, quàm
 factis demonstrari. Nam
 Christus non solum infi-
 nitis penè in nos exhibi-
 tis beneficiis, sed etiam
 passione ac morte ipsa,
 quòd ardentissimè nos di-
 ligeret, ostendit.

D. Cùm Christus Deus
 & homo sit, vt suprà di-
 ctum est, & Deus passio-
 nis omnis mortisque ex-
 pers sit, quo pacto hîc di-
 cimus passum illum, &
 mortuum esse?

M. Ideò, quia Deus &
 homo sit, potest simul &
 pati & non pati; mori &
 non mori: In quantum
 porrò Deus est, non po-
 test pati nec mori: in
 quantum autem homo
 est, pati morique potest.
 Vnde dixi, quia Deus e-
 rat, hominem factum esse, vt

pro peccatis nostris satisfaceret, poena mortis in sanctissima carne sua suscepta, quam utique, si homo factus non fuisset, sustinere nequiuisset.

D. Si ergo Christus Patri pro peccatis omnium hominum satisfecit, unde est, tot homines damnari; & quare ut poenitentiam pro peccatis nostris faciamus opus est?

M. Christus quidem pro peccatis omnium hominum ab ipso satisfecit, nihilominus necessarium est, illam satisfactionem ab hoc & ab illo applicari sibi in particulari. Quod fit per fidem, per Sacramenta & bona opera, & praesertim per poenitentiam; atque ideo poenitentiae ac bonis operibus insistendum homini est, tametsi Christus pro nobis passus sit, ac satisfecerit. Quapropter & multi damnantur, & inimici Dei manent: aut quia recipere fidem recusant, ut Iudaei, Turcae, Haeretici: aut adire Sacramenta.

Է
զի կարիցէ հատուցել զպարտութիւնս մեղաց մերոյց բռնալով չարք բանօք և մահ ուամբ սքանարմսոյ իուրո գործոց կարէ թառնել թմբ թէ ոչէր միմնացել Դ. արդէ թէ յս. քս հտոց Լորայ ըզպարտութիւնս մեղաց վսն ամ մարդ կան ըսդէր ըղ ումհոգի քկորնչին և մէս. ք պարտիմ. ք ասլ իւրել. Կ. քսած մեր ճըմբիտ հտոյց զպարտութիւնս մեղաց ամ մարդ կան բայց պարտէ չսորհէլ զաս հտոցումս պարտէց համտացելոյց արահց և կահց գործսն էմք համտով և էսորէր դէմբ սբ էկեղէցոյ բրէ գործութբ և ասլ իւրել վսորոյ պարտիմ. ք ասլ իւրել բրէ գործութբ թէ պէա և քս ամ չարչրանօք իուր զէրծոց զմէզ. ասկանք զ ում. ք կորրչին և այ թըշ նամի լինին քահգի ոչկա մին համտալ և ըսդումել զսբ իսոր հորդս էկեղէցո ոս զէրբէայս իսըմաւէլ իս և զէրցում ողրսայլ և

որք ոչ կամ ին մկրտութիւ
 խօստով նէլ և ոչ անյ խո
 ւել զմէզոքս իու րէսցւ ուխ
 տել կէյլ ըստ օրինցն այ
 Կ. Կամ էի զի օրինակ մի
 ծանուցանես ինչ:

Ա. Վաճճ կան մի քէզ օրին
 էիք բազմ մաշխ տասն ք
 և քրքրէմք շահեսցէք զ
 ում գանձքս որ և կարիցէ
 հատուցնել զպարտս ք
 աքի միոյ և գիցէ առնէր
 անմորս զխոցէ աստցիկ
 որք սկսորս ոսիցին արդ
 վաճճ կան ճշմարիտ հր
 ամանօք իուրովք հաւոյ
 զպարտս ամենէցոյս. սկ
 անս մասն բազմ մք ին
 քքոյ պարտոց քանզի ոչ
 կամ ին վա հրապարտութ
 կամ ծուլութիւն և կայմ
 այլ պատճառի ոչ ի ծան
 իրնդրէլ հրմանադ իտր
 ցէն առ սէղան մորս գիշ
 տացէ զսիրտն իուրէց:

ve malis prepediti, vel testimonium nullū petunt, vel certē
 ad mensam comparere, vt pecuniam accipiant, respuunt.

noluerunt, vt sunt qui ba-
 ptismū admittere renuūt,
 immo nec confiteri, nec
 pro virili diluere peccata
 pœnitēdo contendūt, nec
 diuinis præceptis cōgruē-
 ter viuere, proponunt.

D. Quod peto mihi exē-
 plo declarari.

M. Cape exemplū hoc. Si
 quis esset, qui multū labo-
 raret; & labore suo ac mo-
 lestiis magnā pecuniæ sū-
 mā lucraretur, quæ ad vni-
 uersa huius vrbis debita
 deponēda sufficeret, cāq;
 ad mensam daret, cum
 hac tamen cautela, vt ea
 nulli, nisi quī aliquod ab
 eo testimonium adferret,
 porrigeretur: Is certē,
 quantum ex parte sua es-
 set, pro omnibus satisfe-
 cit, quorū tamē multi ob-
 arati manebunt, quia aut
 superbia, siue desidia, aliis-

37
EXPLICATIO
quinti articuli.

D. **I**N quinto articulo dicitur: Descēdit ad inferos, tertia die resurrexit à mortuis: vbi, quid Infernus significet, scire cupio? M. Infernus infimus est, & profundissimus locus totius mundi, id est, centrum, atque ideo in multis locis scriptura opponit Inferno Cœlum, velut locum altissimum loco infimo. Cæterū in illa abyssio terræ quatuor distinctæ cauernæ sunt, seu magna receptacula. Vnum damnatorum, quod omnium profundissimum est: Sic enim conuenit, vt superbia Diaboli, & homines eorū sequaces sint in loco profundissimo & maximè à paradiso, quàm inueniri potest, remoto. In altero receptaculo, quod paulò altius est, animæ illæ, quæ poenam purgatorij exorbent, etiā nunc reperiuntur,

Է
Հինգերորդ դմասընէ
5. **Ա**յն ալորդհին
գերորդ մասին
որասէ. իջէ իդ
ըծոխըս և յերո
րդ աւուր յարեաւ իմէնէլո
9. իմանլ ցանգամ էթէին
է գոչկէ յայտէ զի. քըս դը
ծոխ. ք:
այ. առվէլ խոյրխորն և ցծ
տեղի. քէ դըծող. քն յանդ
անդս երկրրի վսորոյի. ք
գում տեղիս իսբ գըոցէ
նդիման էրկսից դըսիըզ
դըծոխըս ութէ բարձր
ագոյս տեղի. ք ուսիիուրն
հանդիման առվէլ խոր
խորատոս իսկ յանդոնդս
էն ալ և ս չոր. ք մէծ մէծ
խորափուտս միւսէվն այտ
ծէլոց որէ առվէլ խորն
գոյս քանգամ և անդտա
նջին ամբըտման դէվ. ք և
կամրը. ք նցին չար գործմ
րդի. ք լինին անդ յառվէլ
խորագոն տեղիս հեոցէլ
յար. ք առթէ իսկ երկրրո
րդն որէ սակմի ի վէր
անդ մըտնջին հոգի. քն
որ. ք էն ի. ք աւարանի. իսկ
էրորդըն որէ առվէլ. ք
E ii)

ԼԸ
 ցրրաւոյն քան զնսին ան
 դէս հոգիք տրղաոց որք
 մէնսին առնց մըկրտուե
 որք ոչ տան ջին հըրով բց
 մէրծելէն իմտըս զէն մը
 ր և յաւիտէս անհերքսուե
 բաց չորորդս որէ առ մէլ
 բըրցըր քաջս զամէսէսէս
 էին հոգիք նախ հարց հը
 պէտց մարգրէից և այլոց
 սքոյ որք հանգէս յառն
 քան զգալու ստն քիայմէ
 րոյ քանզի հոգիք նախ հ
 րցն թէպէտ ոչուն էին մէ
 ղըսվս քաւու թէ սակաւ
 ոչկարէին մտանել յերտ
 նէայլ փառս յաւիտէսն
 յառն քան թէ քս մահու
 ամբ իուրով բացէ մէզզ
 դուռն կէսց յաւիտէսից
 մի որոյ կային անդ իտե
 ղիս առ մէլ բըրձըրաւոյն
 քան զամէսէսէս որկոյնի
 հոգէկայէս քիւր հայրցկմ
 իգոյգըն ամբ հմոյ ուր ոչ
 գոյ բընաւ տանջն քամէ
 նէվին այլ և սգոարձնին
 մէծաւցըն ձու թը համբ
 էրէին գալըստէս տն զի
 այսպէս ընթեռնու մքյմ
 էտր

Intertioverò, quod utroq;
 adhuc altius est, sunt ani-
 mę puerorū sine baptismo
 decedentiū, qui ignis pœ-
 na non torquétur, sed so-
 lum pœnam damni, id est,
 visionis beatificę priua-
 tionem sustinent. In quar-
 to autē, quod tribus illis
 multo superius est, animę
 Patriarcharū & Prophetarū,
 aliorūq; Sanctorū ante
 aduentū Christi mortuo-
 rum, degūt. Tamen si enim
 hæ sanctę animę purga-
 tionis indigē non fuerint;
 non tamen antè, gloriam
 intrare potuerunt, quàm
 morte sua Christus portas
 æternę vitę reserasset.
 Quare tā diu subsistere in
 illo loco coactę sunt, qui
 limbus Patrū quoque, seu
 sinus Abrahę vocatur: in
 quo tantū abest, vt pœnā
 sustinuerint, vt etiā iucūda
 corporis quiete, magnō cū
 iubilo aduentū Dñi expe-
 ctātes, perfruite sint. Et sic
 in Euāgelio legim⁹ animā

Lazari mendici ad quiescendū, in sinū Abrahæ delatā esse, vbi à diuite Epulone visa fuit, qui cū in Inferni flammis arderet, oculos suos supra se leuauit, & Lazarū in longè altiore loco degere, magno gaudio ac cōsolatione perfusum, fructūq; patientiæ suæ percipientē cōspexit. D. Ad quem ergo horum quatuor locorum Inferni descendit Christus post mortem suam? M. Non est dubiū, quin descenderit ad limbū Sanctorū Patrū, cōsq; derepētē beatos reddiderit, & ad cœlorū regnū secū perduxerit. Item in aliis quoque Inferni locis seipsum spectandum præbuerit, territādo Dæmones, vt victoriosus Triumphator, damnatos vt supremus Iudex percellendo: animas verò Purgatorij, vt earum Ad-uocatus & Liberator consolando. Sic enim descendit Christus ad Inferos,

ԼԺԹ
Էտրնին թէ հոյգիաղ քան
ղազ ըին տարել եղեւ ի
Էտնցե հանգոցին զնայ
իգոյգըն արբհմոյ ուր և
Էտես մէծ տոն Էրբտնցը
իմէլհըրուն հմբարց զչս
իուր և Էտես իհեռստնէ
ըզըզոս իբարցը տեգիս
ուրե կայր իմէծ վելլէ
վաել Էլով զայրտուղ հմբ
Էրուծէ իուրոյ ըստվր:
Հ արդ յս քս յետմահուան
իուրոյ յորժ ամէլ իղթո
խըս որբժին էլինոցսն:
Ա. առանց կարծից էլ իկ
Էախս էրանելի սբ հարց
և արար զսն էրանել ըսե
տարել ընդ իուր յարքա
ուծի Էրկրսից հանդէպ
ամ կողմանցդ ժոխոց սր
սափմամբ դիւ աղքատս
քաջուծբ յաղծէց ըսպ
ռնալով մոյլորելոցն ոպ
դատվորէրկրսի Էրկրի
իսկորքէին իքամբանին
մխիթ ըլլով զստոպրէր
տր և փրկիչ արդյս քս
էլիղժոխըս ոպ և թաք
աւորք առնէն վստէսւ
գըծլովինսին որոյց կա
quemadmodum subinde Rex
մէ

մէսցի ագ տւիլ ըստ ըհէլ
 Դ. արդէ թէ քս մէն. Էլէրէ
 մարմնովսէրէլ իգէրէզմ
 սի և թէ հոգին քի միան
 էլ իգըծոխրսէ ոչ բովս
 զակ անձրնսն արդւսէր
 ասի թէ քս էլ իգծոխս:

Ա. Էառ զօրութի մահըն
 բժանել զհոգին քի իմր
 մսոյսորին բացոցկարց
 բժանել զհոգին և զմրմ
 ին քի յաճախս անձնվոր
 սւթէ մս որոյ համտմբ
 թէ ամախս անձն քի մր
 մսով կայր իգէրէզմանի
 և սոյս անձն հոգով ըսէլ
 իգըծոխրստ գրոց:

Դ. ոպ ճշմրտի թէ յերորդ
 աւոր յարեալ տէրն մէր
 իմէն. Էլոց քան զի յետէրէ
 կոխ որք թոյս յործմթ
 դէցալ քս միսն յերէկոի
 միան չարթոյն երբ յար
 եալ տէրն մէր ոչ գոյ յըմ
 ան երկու աւր:

Ա. ոչսի թէ քս յարեալ յետ
 էրիւր աւուր կամրէլ այլ
 թէ յերիւր աւուր ճշմր
 տապէս յարեալ քան զի
 եղէլ իգէրէզմանի յուր

M. Non dicimus Christum

carceré ingreditur, vt mi-
 seros inuilet, gratiamque
 singulis exhibeat.

D. Cum Christus iá mor-
 turus esset, & corpus eius in
 sepulchro depositum, nó
 integer Christus descen-
 dit ad Inferos, sed solum
 anima Christi: Quomodo
 ergo dici potest Christum
 ad Inferos descendisse?

M. Tam fortis nihilomi-
 nus mors fuit, vt animam
 Christi à corpore separa-
 uerit, non tamé potuit ab
 eiusdém Christi, siue corpo-
 re, siue anima personá di-
 uiná separare. Hinc credi-
 mus, diuiná personá Chri-
 sti cú corpore in sepulchro
 decubuisse, eádémq; cú ani-
 ma ad inferos descédisse.

D. Quomodo verificari
 potest, Christú tertia die à
 mortuis surrexisse, quā-
 do quidem ad vespérú diei
 Veneris sepulto iá Christo
 vsq; ad nocté præcedetem.
 Dñicá dié, qua surrexit,
 non sint duo dies integri?

post tres dies, sed tertio

բաթի

die à mortuis excitatum
esse, quod est verissimum.
Nam in sepulchro die Ve-
neris fuit, qui primus dies
fuit non integer : deinde
verò die Sabbati solido,
qui alter dies censetur : &
deniq; aliqua diei Domi-
nicæ parte, qui tertius nu-
meratur. Quia dies natu-
rales exordium à vespere
precedere sumunt, quo dies
iuxta ac nox sedirunt.

D. Quamobrem Christus
non fuit subito resuscita-
tus post mortem, sed tri-
duum expectare voluit?

M. Quia se rouera mor-
tuum esse ostendit ; ideo
quæppe tam diu in sepul-
chro demorari voluit, ut
sufficienter huius rei veri-
tatem comprobare posset :
Vbi quoque & hoc
considerandum est, quod
quemadmodum Chri-
stus triginta tribus an-
nis, aut quatuor in vita
hac, mortalis homo vi-
xit : Sic quoque mor-
tis dominio triginta tribus

իսա
բաթի աւարս որ է առ-
ջին ասկան ոչ ըստն և մ-
նացանգ ըստ թորնիբն
որէն ըկրորդ աւրբայլ
և ուսաց անգ մատն ինչ
իկերկնայորս որէ երրորդ
աւր քանզի յերկնէն ըս
կիսն առնեն աւորք . բա-
ւորքոց թէ եղև երկրոյ
և եղև զշարդ . Ետ օր մի
և քսակարգի ժամացերը
չրկանի իդ ժամսքակն
սի դմննն բաւ կարգի :
Է. վսէր քս իսմին ժամոս
ոչ յարեաւ երբմէն զայլ
կամէցզ յամէլ էրիս օրս :
Ը. քանզի կամէր յատել
թէ ճըմբիտ մէնէյլ էր
մի որոյ կամէցամ յամէլ
իգերեզմանի անցմինս
և իցէ ճըմարտանս մի
ցէ : կամ իմն սղիտորէիս
թէնայ քս էր կենօք իմէլ
մարդկան ամբս էրեսն
և էրէք կամէրէտն քորք
ախանս կամէցամ կեայլ
բայ մէնէյլ քս էրեսն և
էրիս կամէրէտն և չորս
ժամս քան զի անցմէն
էրը կամէրէտիմայ մնոյ
F

յուրբ^նթոյսի Եզ ժամոյս
 թաղեցւ և շք^նթո իդ ժա
 մոյս միւս և յոյ^նթերորդ և մ
 յիներորդ կիրակնափոր ժ
 մոյս քանզի իմէջգիշերին
 յարեաւ քս ընդարշալուս
 առվ օտոնս:

Դ. վսէր ասի թէ քս յար
 եաւ իմեռելոց իսկվս զա
 զրո և միամօր այրոյ որդ
 ոյս և այլոցն ասի թէ յարո
 ւցել է զէն:

Ա. պատճառն այս է քանզի
 քս է որդին այ և իուրով
 ին մծային զօրութեայ
 ղեաւ և դարցել էոյգոյվ
 և մարմնով ըսկիսբնար
 կեայլ կեսդանի յավիտ
 եանս իսկ այլ մեռելքն
 ոչ կարեն իուրովին զօր
 ութ քարիլ վսորոյ ասի
 թէ յարուցել էղենոսկ
 մէնք ամէնէքէն յաւուր
 յետնումն իք էյարիսցոք:

Դ. Էսայլ և սպատճառս էլ
 յարութեքի և այլոց որք
 յառաջ քայն զքս յարեն:

Ա. գոյ այս պատճառն զի
 այլոյք յարեն մաշկնցոյ
 վս որոյ միոսանգմ մէնն
 ne aliud insuper discrimē inter

decreuit. Tot enim horæ
 numerantur, si vnam horā
 diei Veneris, cuius vigesi-
 ma tertia hora sepult⁹ fuit,
 & viginti quatuor horas
 diei Sabbati, & octo, aut
 nouem horas diei Domi-
 nicæ simul componamus,
 quia resuscitatus Christus
 est post mediam noctem
 illucescente aurorâ.

D. Quare de Christo di-
 citur, quod resurrexerit;
 de aliis verò defunctis, vt
 Lazarò & viduæ filio,
 quod resuscitati sint?

M. Huius ratio est, quod
 Christus existēs filius Dei,
 seipsum resuscitauerit, id
 est, virtute diuinitatis suæ,
 animam nimirum corpori
 vniendo, & sic de nouo vi-
 uere sit exorsus. At verò
 alij mortui, cum ad vitam
 propria virtute redire ne-
 quiuerint, ideò dicitur,
 quod ab alio resuscitati
 sint; vti in extremo iudi-
 cij die omnes nos à Chri-
 sto resuscitabimur. D. Est-

Resurrectionē Christi, &

իսկ

Համայն գլխաւոր թիւս
գաւ. Կրի ի համայն գլխաւ
հըն և զժ ընտան. նորին
քանզի փառս որել մարմ
ինք ոչկարեն բընակիլ
յերկրեայ յերկեսս նոյ
նախ որ համայն գլխաւ
ութին փրկչին գիտըմ
կարէ համայն գնոյթին
հմարձումն յերկեսս:

Դ. Կամիմ իմանալ զպատ
ճոնս վս էր առի թէքսել
ցերկիւնքս և ամէնաքաճ
ածնին առի թէ վերիդի
եալեղէ յերկեսս:

Ա. այսէ բընակն պատճո
նք քանզի քս որէրաճե
մարդ ի ուրովին գորու
ել յերկեսս ոպև սիւրո
վին գորուք յարէյմ իսկ
աճածին մայր տն որէր
ըստեղծոճ թէպէտ առ
վերարժնավորէր իմէլո
սրսց' սակն ոչիւրովին
գորուք այլ գորուքն այ
յարեալ և տարէլեղէյ
րկրնից յարքաութի:

Դ. վսէր առի. նրստվ ընդ
աղճէ հորայ ամէնկրողի:

Ա. մի խորհիր թէեղէ Հր

gnum coeleste assumpta. D. Quid significant illa verba, Sedet
ad dexteram Dei Patris Omnipotentis. M. Caue imageris

huc ante mortuū fuisse ne-
cessē est; item mortuū iam
ante nasci oportuit. Et sic
quicunq; Christi Resurre-
ctioni assentietur, haud dif-
ficilem se in credenda eius
morte ac Natiuitate prae-
bebit. Vnde cum corpori
glorioso mansio terrestis
non conueniat, sed coele-
stis; ideo qui credit resur-
rectionem Saluatoris, fa-
cillimē quoque Ascensio-
nem eius in Coelos credet.
D. Qua de causa tribuitur
Christo, quod ascenderit
ad coelos; & de eius san-
ctissima Matre, quod as-
sumpta sit dicitur, non
verò quod ascenderit?
M. Huius causā reddere
facillimū est; quia Christ⁹,
vt Deus & homo, virtute
propria coelos penetrauit,
vti etiā virtute propria re-
surrexit. Mater autē quia
Creatura erat, omniū ta-
mē dignissima, nō virtute
propria, sed Spiritus sancti
resuscitata fuit, & ad re-

Եւ
 ան ի ճախն հորդ. ոքս կամ
 թե հոգեւոր ի ժաշկովոց
 ազմէ գորդին իտր և ճա
 խմէ ղ հոգեւոր մարմնա
 պէս քանզի ապ. հեպտըս
 նոքս պէս և որդին ընդ
 հոգոյն սրոյ ըստ ան
 իտր թեանց և են յամուկ
 իս ոչկարեմք ընդաւ աւ
 եւ թէ միւրս կամ միուս
 հոգւ ազմէ կամ ճախմէ
 միմիանց. ոչ. ասեալ յայս
 տեղիս ընդ ազմէ ալ յա
 ւսէ զհամարականս լինէ
 լքս բարցրութ. փառք և
 մեծութ. զթեմիցէ ոյք ընդ
 ազմէ միմիանս ասեալ յոչ
 է առաւել բարցր կամ իս
 նարեքսն զայն: որդ մս
 իմանալոյ զայս իգիւրս
 ող մոացն ճ թ որասե. աս
 ցտեք ցտեք իմ նիւտըս:
 ասէ միմիանս թէ որդին
 ալ կայ ընդաւմէ հոր և
 միմիանս թէ ասի թէ հայր
 անկայ ընդ ազմէ որդո
 տեք ընդաւմէ բուժե. ճն
 ուցնելով զհամարով թի
 բարցրութեանս. ուսման
 ց. ք այսպէս թէ քմ յորժմ
 Եւ

ԵԼ յերկինս Կամբարցի իվ
 Երոյ քան զամբարս և Կ
 արգիւրս թի Կրէշտակց
 և իվ Երոյ ամսն չնց սբ
 զորս Էառ ընդ իւրեւ ԵԼ
 Իբրձուսն մերձ աստու
 ոյ ամուսն և ասդ Էղե
 ոչ Ելան Երկ իվ Երքան
 Կայր և ոչ ամարս իմսն
 քան զսայ ան Կանգեւի
 ընդ արմէ Կորայ Կալ սր
 նրմին իմսն և իմեծի:
 Դ. քս է ամ և մարգի սորո
 կանին իմսն և թի որդ
 ին ան որի նրսն Ել ընդ
 արմէ Կոր էմբ միան
 էթի մրդկուք և ամբ:
 Կ. քս ամուսն է Կալ սր
 Կորայ իսկ մրդ կուք Կը
 ըսեր քան զԿար. ըստի տ
 սկախ քան զի քս է ամ և
 մրդ և ոչ Երկու քս ք և
 ոչ Երկու անձին ք այլ մի
 քս միան և միան ձրն ի ս
 որոյ ասի թի քս է ամ և
 մրդ և սոյվին միմսով ըս
 կայ սստ Ել ընդ արմէ Կոր
 այ և սոսախ մրդ կուի
 տն մեքոյ որի Կորի և մր
 մին իուրեւ յաթոռ ամ
 sic humanitas Domini nostri, id est, caro eius & anima,

ascēdēs, ante omnes cho-
 ros Angelorū & ordines,
 sanctarūq; animarū cœtū,
 quē eò secū traduxit, locū
 occupauit, thronūq; glo-
 riæ Altissimi attigit; sic etiā
 ibidē substitit, neq; supra
 Patrem cōscendit, nec in-
 fra Patrē confedit: sed ad
 Patris latus, (sic loquen-
 do) sedit, vt qui parem
 cum eo gloriam ac maie-
 statem possideat.
 D. Quādoquidē Christus
 Deus & homo est, cupio
 scire num ad dexterā Dei
 Patris sedeat, in quantum
 Deus solum est, an verò
 etiam in quantum homo?
 M. Christus in quātū De⁹,
 est æqualis suo Patri; & in
 quantū homo, est minor
 patrē; nihilominus, quia
 Deus & homo est, nō sunt
 duo Christi, nec duæ per-
 sonæ, sed tantū vnus Chri-
 stus, & vna persona; pro-
 pterea dicitur Christum
 Deū, & hominē sedere ad
 dexteram Dei Patris, &
 sic humanitas Domini nostri, id est, caro eius & anima,

sedet in throno diuino ad
dexterā Dei Patris; non ex
dignitate propria, sed quia
cum persona veri & natu-
ralis filij Dei vnita sunt.

D. Hoc ipsum, quæso, in
aliqua similitudine mihi
propone.

M. Hæc dabo huiusmodi:
Quādo Rex purpura ami-
ct⁹ in regali folio sedet, &
oēs Principes Imperij in
humiliori loco quā Rex,
cōsidet, purpura Regis ex-
celsiore in loco est certè,
quā Principes illi, quia in
folio regali ipsomet est.
Quod ideo fit, non quia
purpura æqualis dignita-
tis cū Rege est, sed quia cū
Rege, vt proprius amict⁹,
vnita est: sic quoque sedet
corpus & anima Christi
super omnes Cherubim &
Seraphim in throno Dei
ipsomet: non propter di-
gnitatem naturæ, sed pro-
pter vnionē cū diuinitate;
& nō solū, vt purpura cū
Rege cōnexa est, sed mul-
tò copulati⁹ & arcti⁹, nimirū per vnionē personalem, vt dictū est.

նոյժէ ընդ ազմէ հօրքն
ակախ փռաւք քանզի է
Ճրշմրիտ միամիտըլ բոն
վորակս յանձնս որդին:
Է. Կամ էի զիզայս օրինկվ
ծնունդսէս ինձ:

Ա. աօրինակ քեզ քրդամի
զրն արքու ակախ զորս
թ քվոր քրագէտոյս և նրս
տին Եգաչ ըսարքունակ
անրս և սկավմի իխոսա
րէ բզմին այլ ամ ի խա
նքն արքունիցիս քրզ
ամիթ արքաին է իտեղ
իս առվէլ վէ հգոյս ուր
ոչ Էսնախբրք նորինզի
է ինմին գաչն արքոնի
և գայս առնէ ոչթէ քրդ
միթսն համար փառգա
րքաին այլ քանզի է միվր
ել զնդ արքաին ունիուր
բնական Զնդ երձ այրդ
ասակս հոգի և միմինքն
որէ իվերոյ քան զամսե
րորեսն քերորեսն էթ
նկիզ այ ոչ վս փառգբը
սութէ մերոյ այլ վս զի է
միվորէլ ընդայ ոչոպէ
թէ իբրևզ նդերցսրք
աիայլ և վէլ շղկալմիւր

պար

Ինչ
 արարողութեան ինօթեան էր
 որդի մասին:

Դ. Դալուէն իդ
 ամէն զկէրպսի
 օ և զմէրէլը
 և էրբ և իցե գ
 արուստ ար:

Ա. Երբ ալ իսարհիս և իցե
 քանզի արտէ քէզ իմաս
 ալ որդոյ վերլ կէսգոյս
 արած իկամ իմէ. էրբէն
 Լեզեղաւ հարոյ գի ալ
 Լոցէ զամիս որդէս վր
 Երկրի և ալ միւս և իցե
 արիւ և զիւր և ոչ ամասն
 ութի և ոչգիս և ճարիւ
 զի և ոչգոյ իմս ամասն
 ամսէն քէզ զվերլ կէսգ
 ոյս ոչ ոչ. կարէ իմաս
 թէ որդաի մեր. կամիւ
 զիցէ գալուս քի յերկ
 ընից ամիւ ամէլ զտիւզէ
 րոս ամ. իսկ ամար ամէ
 և ամար գալոցէ: յամս
 է մէզ ի մի համ ամս ք
 ալ ոչգոյ քամիցէն թէ քս
 իցէն մի մոլորեցոցս լո
 զհամ ամէն ամիւ մեռն
 ամսէ ի վերլ ալ իսարհիս
 ըստ ամիւ. թէ յարիւ
 ամար քս ք. քանզի քս ոչ
 Եկեցէ ճաճ կարար կամ

DECLARATIO

articuli septimi.

D. Vnde venturus
 est iudicare vi-
 uos & mortuos,

Quando, amabo, ille adue-
 tus Domini nostri futuras est:

M. Erit in fine mundi ad-
 uetus ille; quamobrem scire
 recupio mundum hunc ali-
 quando finitendum, & om-
 nino destruendum esse per
 ignem, (vbi in diuinitate factum
 fuerat) qui omnia quaecum-
 que in terris sunt, consu-
 met. Et non amplius dies
 neq; nox erit, non matri-
 monia nec mercaturę nec
 vlla alie res, quas modum
 videmus. Si quoq; in vlti-
 mo die mundi huius (de quo
 nemo, quia vicinus, aut re-
 motus sit, nouit,) descendet
 Christus de celo, vt gene-
 rale iudicium instituat. Et
 verba illa, Vnde veterum est,
 erudiant nos, non credere
 vel vni, qui se Christum esse
 iactat, & nos inescare co-
 tedat, vti in fine mundi An-
 ti-christus facturus est. Nam
 verus Christus, ex deserto
 non veniet, nec a loco in-

incognito ; sed à summo Cœlo descendet cum tanta gloria & maiestate, ut nemo dubitare possit, num sit, an verò non sit. Quemadmodum in Sole oriente sit, qui cum tanto lumine prorumpit, ut nemo dubitare queat, num Sol ille sit, an verò non sit. D. Quare dicimus, quod Iudicabit viuos & mortuos? nonnetum homines omnes mortui erunt, & à morte resuscitati?

M. Per viuos & mortuos accipi possunt primò boni, qui spiritualiter in gratia Dei viuunt; deinde verò mali, qui spiritualiter per peccatum mortui sunt. Cæterum & hoc verum est, descensurum Christum de Cœlo ad iudicandum viuos & mortuos, quoad corpus. Nā in illo die multi erunt mortui, & multi quoque viui inuenientur, qui tametsi viui illo ultimo die sunt, & plerique eorum adolefcentuli, & pueri; nihilominus

Եթ

կամ իմարեց այլեկեցեյ
յերկնից իվերուստ յատ
նապէս փռօք և մեծ ուր
բզմաւ. ըստ ամէն . զի ոչ
ոյք կարեցեյ երկնաւոր յոր
ծամ տեսանիցեյ զնայ զի
իբրրեւ զարեգակն ործ գ
է բզմապայծ ո լոսովոր
ոչ ոյք երկնաւոր իտեսան
ել զնայ և այսպէս լիցեղա
լուստ որդոյն ւյ. ըս տալ
տր. իբրեւ զփլակն:

Դ. Վն էր դատելոյցեյ ըզ
կենդանիս և զմեռել ըս
միծէ յաւուրն յայնմիկ
ամ մեռելք աչ յարեցեն ի
մեռելոյց:

Այ. Վն կենդ անեց և մեռ
ելոյց այսպէս ծնունդնի
ծէ բրիոյք համլոցելքն
որչոր հօքն ւյ կեդ անի
են կօգով. իսկ չարագոր
գքն մեռեայլեն կօգով
վն մեղց. այլ ճշմրիտոր
գալոցեյ քս առիդ տելզ
կենդանիս և զմեռել ըս
տգործ ոցիուրենց քան
զի յանմիկոր բզումք լից
ին մեռելք և բզումք զտ
անխկենդանիս որք ծէ
պետ

G

պէտ և իցեն կենդանիս
ի վերջումն աւոր սկան
լիցին մահգունք կամէր
իտարդք բց վաղվ զկի ին
ոյն ժման ամէնէքէն մե
ռանին զի յարիցեն իմի
ասինի հատուցանէլ զպա
րտրս մայհու:

Ե. բազումն դամ ծառւց
եր ինչ թէոյք մեռնի ի մ
հուշաիմէղս անդ էն իջ
ան է իդոնիւրս. բց որք
մեռնին շրնորհօք ընայ
առնց մեղց տարցին յար
քաուի կամ իքաւրնին
զի մաքրրեսցին զմեղըս
արդ որպիսի դատելոցէ
քանզի ընգալախ գպտի
ծրս վրցոց իծամ միոյ
այ. իծամ մահոյ լիցի վրչ
իռ առնչին այնմըն հոգ
ոյն որ նոյն ժման հանգ
իցէ իսկ ի վերջումն ավ
ուրըն լիցի համարական
դատոտան ամ աշխբհի
և զայս այռնէ վս բզում
պատճռի նախմս փոց
այ քայնզի ազք տք բզո
ւմք այծմըն տեսանէն զ
չարգործ մեծատոյսըս
իվաէլ

vno instanti morientur om-
nes, & in momento denuo
resurgent, vt debitum na-
turae persoluant.

D. Frequenter audiui, quod
is, qui moritur in peccato
mortali, subito ad infernū
vadat; qui verò in gratia
Dei, is vel ad purgantem
ignem, vel ad Paradisum
tendat, quomodo ergo iu-
dicari poterunt, si senten-
tia lata est?

M. In cuiusque hominis
morte particolare iudicium
super anima ex corpore tum
decedente instituitur. In ex-
tremo verò Iudicii die ge-
nerale iudicium super toto
mundo instituitur. Et id
quidem multis de caussis.
Primò, propter honorem
Dei, quia multi videntes
foelicitatem impiorum, &
bonorum tribulationem,
Deum non rectè mun-
dum administrare iudi-
cant. Tum verò clarissi-
mè apparebit, Deum vi-
disse omnia, & subnotasse,

& iusto iudicio impiis temp-
 p orariā fœlicitatem indul-
 fuisse, vt aliqua eorum bona
 opera breuiusculo tempore
 remuneraretur, æternā post-
 modum pœnā illis ob pec-
 cata mortalia infligaturus. E
 contrario verò bonos tem-
 poralibus pœnis exercere, tū
 vt illos propter venialia pec-
 cata castiget, tum verò vt
 patientiæ illis materiā sup-
 peditet, quandoquidem in-
 finito illos gloriæ thesauro
 propter bona opera sit do-
 naturus. Secundò propter
 honorem Christi, qui cum
 iniuste condemnatus esset,
 nec multi eū cognouissent
 & honorassent, vt par erat;
 rationabile in primis erat,
 diem vnū constitui, in quo
 siue coactè, siue spontaneè,
 totus mundus, cum vt Regē
 ac Dñm Vniuersorū agnos-
 ceret, ac honoraret. Tertiò
 propter gloriā sãctorū, quo
 illi, quia mundo persecutio-
 nē tyrannidēque excepif-
 sent, ab omnibus & singulis

օ ա
 ի վախճանէ և զբերեգործ
 րս ի վիշտ րս և ի նեղութիս
 և կարծէն թէ ամ ռշառ-
 նէ իր վուրս բց յայժամ
 յատնս ապէս տեսցեն թէ
 ունի ծանի ամ զգաղտնի
 րս մարդ կան և թէ ունի
 րդար դատաստան էտ իկ
 ենցողոյս ինչքս և մեծութիս
 նոցին վասն սակմբերի
 գործ ոցրս զհատուցումն
 զի յետոյ յաւիտենկան
 տան ընրս ժայռ գեսցեն
 իսկ վս բերեգործ ցրն էտ
 իկ ենցողոյս սակմ մինեղի
 և վիշտս վս քաջութենէր
 էլ ի մեղքս և կամ վս տալ
 ոյ պատճառս անշխուհ
 զի յետոյ փռաւ որեսցէ
 զնս շնորհօք րն երկրն
 աին վսն բերեգործ ոցնո
 ցին. երկրորդն վս փռաց
 քի քան զի դատարարտեալ
 էղէ ի տարարտոց և ունի
 հարկէր ոչ ծանէն զնա
 և պտմեցին վս որո պրտ
 է զի եկեսցէ միու սահգ
 ան փռօք զի ամենէքէն
 ծանիցեն զնայ և պտմե
 սցեն կամայ և յահկմնայ
 պէք

տէր և թգաւոր Ճըմարի
տ ամարր ծոց երրորդս Վս
փնաց սբոց որք է ին յաշ
խ ըհիս հալծ եայլք ևսե
ղէլք ամէն էքէս տեսցե
ն թէ ույ ամ փնաւ որէց զ
սս. չորրորդ զի յամօթ արս
ցէ զհարտացէլ թընամի
սայ. հինգերորդ զի հոգիք
և մարմինք իմիասինս առ
ցէս զհտոցոմն գործոցի
ուրէսց ըստմ:

պարզաբանութի ու թէրրդ
մասին:

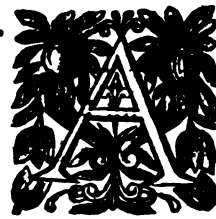
Դ. **Ս** թէրրդ մասին
ասէ համամբ և
ի հոգինսրբ. ա
րդ ինչ ասի հոգ
ին սբ:

Այ. այստ յատնի երորդան
ըն ամէսս բերորդու Եոս
սախ ծանէյր իմէրո իմա
սըն առ զին. իսկ յայլ վէց
երորդ զերկրորդան ձըն
թէպէտ և հոգինսս բոցէ
այր և ոչորրդ իայլ մի էյ
րորդ անձանց որ և ըրի
է ի հօրէ և յորդոյ և է Ճը
մարտած ույ ի և զորդի
և էինքրնած զի ունի ա
ծ ին հօրէ որդոյ:

quantopere Deus illos ho-
norasset, viderentur. Quar-
tò ad ignominiam, & con-
sumptionem superborum,
hostiùmque Dei. Quintò,
vt corpus & anima simul
sententiam suam, siue glo-
riæ, siue damnationis acci-
perent.

DECLARATIO articuli octauī.

D. **R**ticulus
octauus est
cuiusmodi :
Credo in
Spiritu sã-

ctum. Quid verò intelligit
per Spiritum sanctum?

M. Tertia persona sanctis-
simæ Trinitatis hîc demon-
stratur, vti in primo articulo
prima, & in secundo articu-
lo secunda persona est de-
monstrata : adeò vt Spiritus
sanctus nec Pater sit, nec Fi-
lius; sed tertia persona, à Pa-
tre Filióque procedens, ve-
rúsque Deus, cum Patre &
Filio; immo Deus ipsemet,
quia nimirum cum Patre, &
Filio paris diuinitatis est.

Ծան

D. Idipsum aliqua mihi similitudine ostende.

M. Res diuinæ perfectè ostendi nequeunt, rerum creatarum & præsertim materialium exemplis: nihilominus similitudinem maris seu lacus accipe. Nam mare à flumine producitur, vti flumen à fonte prorumpit, quæ pura illa atque eadem aqua est: Sic ergo Pater æternus, vti fons, producit Filium vti flumen; & tandem Pater, & Filius, vti fons, ac flumen, Spiritum sanctum producant, vti mare aliquod: vbi nihilominus Pater, & Filius, & Spiritus sanctus non sunt tres Dij, sed vnus Deus.

D. Quare tertia persona in sanctissima Trinitate Spiritus S. vocatur, nonne etiam omnes Angeli, omnesque animæ beatæ Spiritus sunt?

M. Per excellentiam vocatur Deus: Spiritus verò sanctus ideo, quia maxime Sanctus est, omnisque Spiritus creati fabricator, ac

Ժգ

Դ. Կամ էի զի աօրինակաւ ծախուցանեսիսն:

Այ բանք ածայինք ոչոյքէրէ ճըլմրտպէս ճո՛ւլ մը նաւոր օրինակ սանն օրինակ լըճիմիոյ որև լիցի իգէտոց կամ գետք որբը խեն յայգ բերց որև ջոյրքեն ամէնէքէն այսպէս հայր ած իբրբը զազ բիուր բրխէ զորդին իբրբը զգետրսիսկ հայրև որդին իբրբը զազբիուրըս և զգետրս բրխէնզ հոգին սբիբրբը զծոյվ բց հայրև որդիսև հոգինսբէ մի ած միայսև ոչ երիցրս չաստոածս:

Դ. Վսէր կոչի հոգինսբէր որդ անձն ամէնսբ երորդէ միթէ ոչէն հոգիքամ հրէշտք և այլ ամէրանէ ալ հոյդիք սրբբոց:

Դ. Վս փառցայ կոչի հոգի սբ քանզի է վէճոյս հոգի և ամէնսբ և երստեղծող ած հոգոցրս տեղծ վճոց և սբուէց ունիմէլ մրգէն էսբղուսսբ հրքրստ գործոց և բարի կէ էսօք էսկոյսք և քհայս

այք

G iiij

այք կրօնավորք սայկախս
նոցին ոչ ասի հայրսքք
միան հայրապետին հըռո
վմա զիսըմայ միան հրկէ
ասել հայր սբ վսվէ հգոս
լիսելոյ առվել ևս զի է
գլուխ ամ հարնց և պրտ
հնմին լիսել առվել սբ
քայն զմէնէսէսքրի գոր
ծավորակս էքահայնսն
ապետք ըրիտառսի և երե
սիոխանս յի աստ ոճոյ մե
րոյ ամէն:

Զ. արթէ թէ ասել սբ հո
գի այ միան վաեղէ վսվէ
հագոյն լիսելոյ վսէրմի
սն էրորդ անձըն ամէն
ասուրբ Էրորդւթէն որ
և միայն կոչի հոգի սուր
բ և ոչ խայր և որդի:

Ա. այսպէս է քանզի ան
ջին տնձըն ամային ոսի
բըն Կն անուն որէ հայր
ամ իսկ Էրկորդ անձըն
որէ որդին այ ոսի ևսբն
ական անուն բց Էրորդ
անձինթողել անուն Զվ
ամրակն մէկնելով յայլ
ոց Էրկուց անձնաց այլ
discerneretur. In super & hoc

sanctitatis. Quemadmodū
multi inter homines sunt,
qui Patres & sancti vocitē-
tur, aut propter officiū, aut
vitæ integritatem, vt boni
Episcopi, Presbyteri, & Re-
ligiosi, nihilominus nemo
Pater Sanctus vocatur, nisi
Summus Pontifex: quia id
ipsum ei per excellentiam
conuenit, quandoquidē ille
caput omniū est, & sanctita-
te vitæ, officiique sui digni-
tate, tanquam personam
Christi repræsentans, om-
nes alios antecellit.

D. Quod si nomen Spiritus
sancti conuenit Deo per ex-
cellētiam, quamobrem ter-
tiæ duntaxat personæ attri-
buitur? nonne etiā Pater, &
Filius Spiritus sunt, & sancti?
M. Ita, omninò sunt;
at verò cum prima per-
sona proprium nomen ha-
beat, nempe Patris; & se-
cunda persona, nempe Fi-
lij; tertium hoc nomen
commune tertiæ personæ
cessit, quo ab alijs duabus
sciri debet, si quando tertia

ևս

persona Spiritus sanctus vocitetur, duas illas voculas vnum nomen efficere, vti vnus homo Ioannes Petrus dicitur; quæ coniunctim vnum quidem nomen designant, tametsi diuissim duo nomina propria existant Ioannes & Petrus.

D. Quamobrem Spiritus sanctus in columbæ specie præsertim super Christi eiusque Matris effigie depingitur?

M. Nequaquam hîc considerandum est, Spiritum sanctum corpus habere, aut oculis corporalibus videri posse; sed ideò sic depingitur, vt illius effectus, quos in hominibus operatur, explicentur. Et quia columba simplex est, pura, zelosa & fœcunda, ideò super Christo ac D. Virgine pingitur, vt Christum ac D. Virginem omnibus donis ac gratiis Spiritus sancti repletos fuisse intelligamus,

և սպարտիս իմանալ թէ էրբ անվնիէրորդ անձն անձին որէ հոյգին սբ ա յն երկոյ բայն անունն մի անուն միայն քան զի էրբ այրմի կոյջի ան ատ ուր այսերկու բանէն ան և տուր սանկն է միանուն միան իսկ յայլ տեղոջա սի որիչ որիչ ան և տուր:

հ. վնէր կերպն գործք առ նէն ի պատկերըս աղվնոյ զհոգին սբ ի վերա քի և տիրամօր անձնին:

այ. միկարծեր թէ հոգին սբ մարմին ունիկամ թէ մարմն չոր այնք կարեմք զնայ տեսանել բցկերպ անգործք անունն այն պս յատնելով մեզ զներգործութի գորաուն է իմարդ իք քան զի լմնին է միա միտ մաքու ընխն ճաւոր և յաճին ճընոսդ վսորո նրկարեն ի վրքի և անձն ձի ճանիցուք թէ քն և անձն մի լին իօ թընարիէն շնորհօք հոգոյն սբոյ և ս առվել սբ միամըտուք մաքրորուք և բ

և բերնոյք նրանոյ վս հո
գոյց առի յաճխել իծընո
ւնդրո հոգև որրո որ ոյվ
շահեցն բզումորդիս որք
էն համտոցեալք և բրի
բըրիստոնէք:

Դ. Կսէր իվ րառագելոցն
իբբրև իլեզուս հրրոյ կե
րպարանեալ առնէն ըզզհ
ոգին սուրբ:

Ա. շոյդին սբ գլընի տաս
ըն աուր յետ համբա
րձման տն էլ իվերնատ
ոյն իդայս առգելոցև ի
հրոյ լեզոս բժանէր հն
գէվէ էլիգ զնս սիրով իմ
սուէլէզվ ց ոսոցն էլով
նց բառբռէլ յամ լեզոս
զի քարոզէլ ոսոյսցեն զ
սբ հով տըս յամ տեղիս
և վս հրաշալի խորհր
դեանս իհրրոյ լեզուս
յատնցվսցին զի ճռագ
այթ հրրոյս օրինկերմն
տւէիսկ այրումն գոչիէ
զսէրն և տէսք լեզվ զնշ
անկէ զբռբռէլն յայլև
յայլ լեզուս զիայսէմէծ
բրիգոր արր ամ էկեղ
էցո որէտոն հոգիսսբո:
costes, vel Spiritus sanctus vocatur, annuè celebrat Ecclesia.

& præsertim sancta simpli-
citate, puritate, animarum
zelo, ac spirituali fecundi-
tate, quibus infinitos filios,
nimirum fideles omnes bo-
nósq. Christianos acqui-
suerunt.

D. Quare super Apostolis
Spiritus S. in specie ignearū
linguarū pictus collocatur?

M. Quia nimirū Spiritus S.
decimo post Ascensionem
Domini die in Apostolos
descendit, eósq; omni sapiē-
tia, amore ac misericordia
adimpleuit, eisque qualibet
lingua loqui, vt fidē in vni-
uerso mundo prædicando
disseminarent, elargitus est.
Et ideò in signū horū admi-
randorū effectuum, hæ illis
linguæ apparuere. Nā lumē
ignis, huius sapientiā signifi-
cat, vt ardor eiusdem chari-
tatem, & linguæ species elo-
quentiam designant. Quod
quidem cum vnū ex maxi-
mis beneficijs sit, quæ Deus
Ecclesiæ exhibuit, iccirco in-
gens festū, quod vel Pente-

պար

37
DECLARATIO
noni articuli.

D. Vid nono articulo, nimirum, Sanctam Ecclesiam Catho-

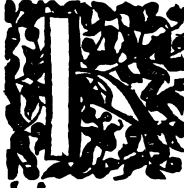
licam, Sanctorum communionem, designatur?

M. Incipit hic altera pars Symboli Apostolici. Nam prima pars de Deo agit, altera verò de Ecclesia tanquàm sponsa Dei. Vt enim in Deo diuinitatem eius, & tres personas credimus; ita quoque in Ecclesia, Ecclesià vnā credimus, & quæ tria præcipua bona complectatur: quorū primum ad animam pertinet, quod remissio peccatorū est: alterum verò ad corp⁹, quod est resurrectio carnis: tertiū autē & animā & corp⁹ simul respicit, quod vita æterna est, vt in sequentibus articulis videbitur.

D. Hunc, quæso, articulū de verbo ad verbū mihi explica & primò, quid sit Ecclesia?

M. Ecclesia est quædam conuocatio ac congregatio hominum baptizatorum, qui candē

ծէ
պարզաբանութի ինքրորդ
մասին:

Դ. Նչ գոչտկէ այն բնորասէ յինքրորդ մասըն սբ եկեղ եցին թէ. ի հաղորդութի սբոց:

Ա. աստ սկրսանի երկրորդ թծին հալ տամք ին գիան ըին թծին այ միանս մէլէ իսկ երկրորդն է սբ եկեղ եցոյս որէ հրսնացէլ այ և ուն հալ տամք յերէքան ձրս և իմիաճութի նոյաւ և դամ սիմք զսբ եկեղ եցին թէ իցէ միմիանս ու ելով հրիս հրէւելի թրիս առ ըին ի հոգիս մարդկան զքաւութի մէղց երկր որ դն իմարմինս որէ մրմնոյ վ զյարութի մեռելոց իսկ երորդն ի հոգիս և իմրմնիսս իմիասին որտա զկէա նրս յալ իտէսկնսս զորս յասնի յռ ըիկաս:

Ե. յատնեայ ինչ բն առ բն զինքեր մասն թէ մսէր ա սի սբ եկեղ եցի:

Ա. սբ եկեղ եցին է ծոողովր անս մի հալ տոցելոց որք մրկրտին և դմսէն զհլ

H

ատրս քի հընգնդուրս ք
ազանք հնաեպետին հը
ռովմ. և անմիտի կոչո մն
քանգի ոչ ծընանիմք քը
րիստոնէյս այլ հայս յունք
ըս և փրոնգախակ կոչմիք
շըսորհցն ալ մըտանեմք
իյայս ժողով ր անրս միջ
նորդուր սրբ մըկըտուե
իբը և զդըր ունըս սր եկե
ղեցոյ բց ոչ բամ կան մը
կըտուր միան կեայլ իմէջ
եկեղեցոյ այլ պարտէ դմ
սել զսր հմ տրս քի ու ու
սոցն մեզ հով պետըն սր
եկեղեցոյ այլ և պարտ
իմք հընգնդիլ քահնեպ
ետին հըռովմ որէ երեսի
ոխան քի և ճանտչ ելզ
նայ և պատմել ով ընգու
սել առամել վեհագոյս ի
տեղիս քի :

Դ. սր եկեղեցին է ժողով
րան արանգարդ արոզմ ս
է ը զայլ տեղիս ուր մտու
ցնի պտրաք և կտրին ժա
մակորու թիք կոչէս և ան
վանէս եկեղեցիս :

Ա. վսգի հմ տցելք որք էս
sacrificiū aliāq; diuina officia peraguntur, appellantur Ecclesiæ?

fidem, & legem Christi sub
Romani Pontificis obediē-
tia profitentur. Vocatur au-
tem conuocatio, quia nos,
Christiani non nascimur,
quemadmodū nascimur vel
Itali, vel Franci, aut alterius
nationis. Sumus enim à Deo
vocati, & in hanc congrega-
tionem per baptismum in-
gressi, qui tanquam ianua
Ecclesiæ est. At verò baptis-
mus solus non sufficit, vt
sumus in Ecclesia, sed opus
est credere, & fidem san-
ctam, Christi que legem
profiteri, vti illam Pasto-
res, Concionatoresque Ec-
clesiæ proponunt: nec hoc
solum sufficit, sed etiam
obedientiæ Romani Ponti-
ficis tanquam Christi Vica-
rij subiici oportet, quod est
illum, velut supremum ca-
put, Christi loco, & reco-
gnoscere & habere.

D. Quandoquidem Ec-
clesia congregatio homi-
nū est, quare ergo fabri-
cæ illæ, in quibus SS. Missæ

M. Quia fideles, qui vera Ecclesia sunt, in illis fabricis congregantur, ut exercitia Christiana ibidem tractent; quapropter etiam Ecclesiae dicuntur, praesertim, quando diuino cultui consecratae & dedicatae sunt. Ceterum nos in isto Symboli articulo non loquimur de Ecclesiis ex saxis lignisque fabrefactis, sed de viua Ecclesia, quales fideles sunt, baptizati, & ab obedientia Romani Pontificis, ut dictum est, pendentes.

D. Quare Ecclesia dicitur, & non Ecclesiae, cum multae Ecclesiae in diuersis mundi partibus reperiantur?

M. Quia non nisi vna Ecclesia est, fideles omnes totius mundi complectens, non solum mundo in viuis constitutos, verumetiam eos, qui à mundi principio fuerunt, & usque ad consummationem eiusdem futura sint. Et ideo

ԺԹ

Ճրջմբիտ տաճարայ ժողո
վին յեկեղեցին առի կտ
րել զքրիստոնէանս ար
ողու ժեսվս որոյ և զախ
տեղիս կոչի սբէկ եղեցի
և ըստ առվել երբ կառնցե
լ լինին իսպսոյ տն և օճ
էլք սբմեռոնէլ բացմե
նք իյայս մասնս համ տմ
քին ոչասցք վս սբէկեղ
եցց որք արրելք են իբա
րէկամ իմայտ էայլվս կե
սդասի տաճարցն որք են
մրկրտէլ ուղիղ համ տով
և հրսա զանդին երեսիո
նյսին քիոն ասացաք:

Դ. վսէր ասի եկեղեցի և
ոչ եկեղեցիս քանզի են
բազումք ժողովարանք
համ տցելոց ըսդամոլ որ
տըստիեզերաց:

Այ: քանզի եկեղեցին է մի
միայն սակայն գրրկնկ
է զամ համ տցելոք են
գրրվեալք ըսդ ամտիեզ
երըս բոց միան զանոս
իկ որք են այլ զանոսիկ
որք իսկըսքնէ աշխրհի
եղեն և որք լինելոյց են
մի

H ij

Ի Բնէ Իկո ըծ աշխրհի
վ սորոյ ոչմիաճ ասիծէ է
միմիաճ ալ ևս կաթո
ղիկէ որէ ընթացս քան
քան զի յաճիս յամ տե
ղիս և յամ ժմանակս :

Դ. վս էր ասի կամիւն ան
նաւիծէ սբ Եկեղէց իս է
միմիաճ միծէոցու սի յի
ս քեան զբզմութի հաւա
տագէրոց :

Դ. միմիաճ ասի զի ունի մի
գրչութի միաճ որէ քս և
իտեղիս իուր զք հնաւա
կան հրովմա և քան զի
էնովիս հոգոյվ և ունի
գնորիս աւրէսս ու թագ
վ որուի որոսէնայ միծա
գվոր և գնորիս օրէնքս
ոչի միծագվութի թէպէտ
և իգէս բզում գամ ոս և
իշխումութի գի ուողք և
քաղայքս :

Դ. վս էր ասիծէ Եկեղէց իս
սբէրբիցէս իսմայ բազ
ում մեղավորք :

Այ. ասի սբ վս էրիս պատճ
ռիս անգի ունի գրչո
ւս քսորէս ըրբզն սպայր
մի որ ունիցի գեղեցիկ
պատ

non solum vna, sed & Ca-
tholica vocitatur, quia ad
quam libet regionem, seu
plagam tempusque quod li-
bet, sese extendit.

D. Quare vna dicitur Ec-
clesia, cum tantam hominū
multitudinē complectatur?

M. Vna vocatur, quia non
nisi vnum caput habet, ni-
mirum Christum, & illius
loco hīc in terris Romanū
Pontificem; & quia spiritu
vno, & vna eademque le-
ge vegetatur: quemadmo-
dum regnum dicitur vnum,
quod Regem duntaxat v-
num, vnamq; legem habet;
tametsi in illo regno pro-
uinciæ multæ, ciuitates ac
pagi inueniantur.

D. Quamobrem hæc Ec-
clesia sancta vocatur, cum
tamen per plures in ea scele-
rati existant?

M. Tribus potissimum de
caussis Sancta vocatur. Pri-
ma est, quia caput eius,
quod Christ⁹ est, est sanctis-
simū, quemadmodū homo

formosa facie formos⁹ dicitur, tametsi distortū digitū, aut maculā siue in humero, siue in pectore habeat. Secūda est, quia fideles omnes sancti sunt per fidē eiusque professionē: Habent enim fidem vnā, eamq; verissimā ac diuinā; habent vsum Sacramentorum sanctissimorum eundem, item legē eandem, & quidem iustissimā, vtpote quæ non nisi bona præcipiat, & prohibeat mala. Tertia, quia aliqui reuera in Ecclesia non modo propter fidem ac professionem eandem; sed etiā propter virtutem ac morū integritatem sancti sunt: vti è contrario Iudæi, Turcæ, Hæretici & similes nationes extra Ecclesiam existentes nullo modo reuera sancti esse possunt.

D. Quid autem significat; Communione Sanctorum?

M. Nihil aliud est, quàm dicere corpus Ecclesiæ eo modo vnitū esse, vt si benē

Կա
պատկերս կոչի այր զէ
ղէցիկ թէպէտև ունիցի
պակասութի անդ մոցկմ
այլ ըսպէղանիս միմնոյ
երկրոյ զի ամ համ տղէ
համ տոյ և դաժնութե
սբբէն զի ունին զճշմ
րիտ ածային համ տրս
և դաժնէն զսբ խորհոյ
րդրս Էկեղէցոյ և ըզմի
ճշմրիտ օրէնս և զողի
դ պատմիրանս որ հրք մա
հ առնէլ զգործս բրիս հը
րածրէլոյ իջար էյց. Էրո
րդն զի իմէնք Էկեղէցո
յս գտանխնայր քառ գին
իք ոչմիտս հմ տոյ և դ
մ անութե և այլ և սբարի
վարիոյք և սբ ութբ զո
րս ոչ գոյի մէջ էփրրաէց
ոյց իսմաէլցց և հերցու
ծողց որ և ար տաքսէն
իսբ Էկեղէցոն և ոչ կար
էն սրբեմալ:

Դ ինչասի հաղորդութիսը
րբոյց:

Այ. այպէս ասիթեան ճըն
սբ Էկեղէցոյ այնպէսց
կապէլէ որը բռեաց մի
• անդ մոցըն մանսյ որին
ամ

H üj

ամսագայմք եկեղեցոյ թէ պէտ և իցեն իհեռւոր տեղիս և ոչ ճանաչէ մք զսոսակախս նոյցին ժմակ արդու թիք պատարագս և բարեգործութի յօգոյտըս լիցին մեզ և ոչ թէ մասնւորութիս այս լիցի յերկրի միասն այլևս աղօթք մեր և պտարագ և բարի գորգք լիին յօգոյտ այսոցիկ որք են իքիւրանին իսկև սազ օթք այսոցիկ որք են յարքաուէ լիցին մեզ յօգոյտ և հոգոցն որեն իքիւրանին:

Դ. Եթէ այտպէսիցէ ապա՛ն էպարտ աղօթըս առնել առանձին և ոչ պատարագս մատոցանել զսոսն ջեցէ լցիւ քաւուէդի համս արէ ամբարի:

Ա. ոչէ այնպէս քանզի աղօթք և պտարագ և բարի գորգք թէ պէտ և իցեն համս այրին սակախ ևս առնել բազում օգտութի առնէ այսոցիկ որոյց առանձին առնի քան թէ sunt, pro quibus particulatim

vni membro sit, benè sit & reliquis. Hinc quantumvis in remotissimis plerique regionibus degant, nec nobis noti sint, nihilominus Missæ sacrificiis, precibus, diuinis officiis, aliisque id genus bonis operibus eorū communicamus & gaudemus.

Quæ communio non modo in terris est, sed etiam eadē Missæ sacrificia, orationes, bonaq; opera in purgatorio existentibus in primis profunt, vti quóque orationes in cœlo degentiū nobis & animabus in purgatorio constitutis proficuae sunt.

D. Quod si ita est, superuacuum erit pro alio particulatim precari, aut pro hac siue illa anima purgatorij sacrificium Missæ offerre: quandoquidem bona opera omnia communia sint.

M. Non est ita, tametsi enim sacrificia Missæ, orationes, aliáque bona opera, suo modo communia sint: nihilominus illis magis profferuntur, & potius his,

quàm illis applicantur.

D. Quid de excommunicatis dicemus, an non & illi bonorum operum à fidelibus præstitorum participes redduntur?

M. Ideò autem excommunicati dicuntur, quia Sæctorum communione destituti sunt, ramisque ab arbore præfectis, aut detruncatis à corpore membris, quæ humore, siue per ramos, siue per membra alia vnita se spargunt carent, simillimi sunt. Vnde, quanti facienda sit excommunicatio, collige: Non enim potest Deum habere Patrem, qui Ecclesiam noluerit habere Matrem.

D. Sunt ergo excommunicati extra Ecclesiam, quemadmodum Iudæi alique infideles?

M. Ita sunt: nihilominus cum hoc discrimine, quod quidem Iudæi & Turcæ sint extra Ecclesiam, cò quòd numquam eam per baptismum ingressi sint: hæretici vero, qui baptizati sunt,

Կգ

Հավատարական :

Դ. ՆրդովԷԼք յէկեղեցոյս
ոսիցինմայսն և բաժին իբ
արեգործութի Հավատա
յցելոցն թի ոչ:

Ա. Վսայսորիկ կոչին Նրդ
ովԷԼք քանզի ոչ ունին զ
ղորգութի սընց և էս ուր
զոստըս Հատելիժ ուոց և
ոպանդ միս խրդեալ իմրմ
սոյ որք ոչ ուն ինմանս զ
օրութե զորս Հեղունիյա
յլ ոստըս կմիխրդելանդմն
ասան կարես իմանալ թի
որչափ զրծմլ ինս Հսրդո
վք զի ոչ ունի զած իբրր
և զՀայրոց կարն ունել զ
սը Էկեղեցին իբրև մի:

Դ: արդ ՆրդովԷԼք արտայ
քըսէն ինրբ Էկեղեցոյի
բրև զհրրայսևըզ հե
թանոյսըս:

Ա. այնպէսէ սակայն քան
զի հրրեայք և հեթսոս
ք արտաքս էս յէկեղեց
ոյս և ոչ միտին խորհրր
դեամբ սը մրկրտութե
իսկ հերցուածողք որք
էս մրկրտելք մոլորեցն

իւն ամառս և ելին այստ
աք սէկեղեցոյն կամօն
իուրենց. վս որոյ սբ Էկ
իդ եցին բազում կերպիւ
սեղէ զսն դառնալ և սբ
ապաշխարութիւն մըտան
էլ իսբ Էկեղեցին ունոց
իւր որփախիցէ ի հօտէս
և հովիւն գամ շնաւ սե
ղէ զսայ դառնալ ի հօտ
ըց նրդով Էլք զիունիսզ
սբ մրկրտութիւն և զհամ
տրս և Էսիմէլ Էկեղեցոյ
իուր ըովին կմօն ոչէրս
էս այլ զօրութիւն վասն Էլ
լիցին նրդով իուք ունի
վիւ որգրորտէլ ոչիւր
վասն ի հօտէս զիմի այլ
ոյք վիւրմորեացին սանս
է ճըլմիտ որսբ Էկեղե
ցին ոչվասն է զնրդով
այլ ըս զի մի մնասցէս
արտայք սայլ զի զըզըս
ին յանհընգնութիւն և
իւրնդ ըեցէս հնդնդբ
դապաշխարութիւն զի դա
րդին և ըսգալ Էլք լիցին
իսբ մայր Էկեղեցին և ի
հաղորդութիւն սբոց:
ըստգըցթիւ խոստով և

eò quòd fidem perdiderint,
extra eam sunt, quia nimirū
egressi sunt spontè ab ea, &
facti sunt fugitivi. Quam-
obrem varijs eos pœnis Ec-
clesia cogit, vt ad veram fi-
dem, vnde exciderunt, re-
deant, vti pastor ouem ab
ouili profugam pedo, vt re-
perat ouile, compellit. Ve-
rùm excommunicati, quia
baptismum & fidem habet,
ideò in eam sunt ingressi, &
non ex se, sed per vim ab ea
proscribuntur, vti Pastor
scabiosam ouem ab ouili ar-
cet, eamque lupis in prædā
dimittit. Non tamen Ec-
clesia Excommunicatos ea
mente exigit, vt perpetuò
foris maneant, sed vt super
inobedientia sua conteran-
tur, eoque modo humiliati
ad Ecclesiam petant redire,
& de nouo ad sinum Matris
sue, Sanctorumque com-
munionem recipiantur.

DECLA-

DECLARATIO articuli decimi.

D. Vid porro est, Remissionem peccatorum, qui decimus Symboli articulus numeratur?

M. Hoc primum illorum trium principalium bonorum est, quæ in ecclesia inveniuntur. Vnde sciendum est, homines omnes peccatores nasci & Dei inimicos, & semper de malo in peius pederetim prolabi, quoad usque; per gratiâ Dei aboleantur illorum peccata, & in amicos Dei filiosque denuo adsciscantur. Nunc autem gratia illa nusquam nisi in ecclesia reperitur, in qua vera sunt Sacramenta, & præsertim baptismus ac poenitentia, quæ velut cœlestes medicinæ homines ab omnibus animæ morbis, id est, peccatis eripiunt, liberantque.

D. Perge paulo melius declarare, quantum bonum Remissio peccatorum sit.

պարզաբանութի տասըներորդւմային:

Դ. Նոյն աստիժողութիւնս մէկայց. իտասըներորդւմային:

Այստե՛ս առաջին յերրորդը վստի՛ր բերեցնս զորոնս իսբեկեղեցիս ո՛րոյ պիտիս իմանալ որ ամ միդ մէկօք ծնայսին և թէն ամիք այլ յետոյ զարգն աստե՛ս տե մամբ չայրեց մինչեւ դարցին եւ շնոյ ըհօքն այլ լիցիք աւուրթի մէկզ զի իցէն բրեկամք եւ որդիք այլարդ այսմե՛ծ շնոյ ըհս ոչ ուրեք գտ աստի բց միտն իսբեկեղեցին որեւս սբ խորհորդք եւս առ վել սբ մըկրտութի եւս ապաշխորութի որքի բրեւզ բըծիլ կս երկնին բըծ շէն զմիջ որդիք յամէն աստե՛ս հոյգեւոր հիվանդութեանց:

Դ. Կամե՛ի զի բարիոյք պըղաբանես թէն որչափ առ վել մե՛ծ բարութիւն գոյ իքաւութի մէկազ:

Այ. առա

est animæ; remissio autem peccati, spiritualis vita eiusdem animæ: facillimè subducere poteris, quantum in Ecclesia bonum sit, cum in ea sola Remissio peccati inueniatur.

DECLARATIO

vndecimi articuli.

D. Vid articulo vndecimo, Carnis resurrectionem,

significatur?

M. Hoc alterum bonum principale, quod in Ecclesia est, significatur; & quod in extremo Iudicij die omnes illi, quib⁹ remissio peccatorum collata fuerit, reuiuiscant.

D. An non & alij, qui extra Ecclesiam sunt, aut remissione peccatorum caruerunt, etiam reuiuiscant?

M. Quantum ad vitam naturalem attinet, certum est ad eam omnes redire, siue boni sint, siue mali: nihilominus Resurrectio malorum eo fine instituta est, vt poenis exerceantur æternis,

Եւ ք. իմրմսոց դիուրմ կար
Եսիմասալորչափ մԷճբր
իս ըսդ ոսիմք իսբեկեղէ
ցոյն որմիան ունիզ թոյ
ղուծի մեղաց:

պարզաբանութի մէտասանէր
որդ մասին

Դ. Եսն է րասի. եյարո
լի մէնէլոց որէ
մէտասան երորդ
մասնու:

Ա. այսէ երկրորդ գլխովոր
բարիք սբ եկեղեցոյորն
լիցիիվերջոոմսաւորն
զիա մէսէքէսարձ կէլք
իմէղց կէսդնսցին:

Զ. արդայն ոքիկ որքարտ
աքսէն իսբ եկեղեոսոր
ոչ ունին զթողլի մէղց
միթէլնոքաոչյարիցէն
իմեռելսց:

Ա. բրական կէսօքրնա
մէսէքէս կէսդանսցինսա
րքէ բարիքիմիասինբգ
յարուծի չարագործց
լիցիիդատարտութիւն
զի մի տեսցէնզփառսայ
վս որոյ կէանքնց կոչի
մայի քան թէ յարութե
մի

մէտէլոց արգ. Ճշմրիտ յա
րուծի մէտէլոց որէ ցան
գայլի կեախ. քլիցի բարէ
գործց որք ընգալան զթ
ողուծի մէղաց:

Դ. Կամ իմ իմանալ թէ նոյին
մարմնովն զորսաժ մնու
նիմք յարիցէմք էթէ այլ
սման սրմիւն:

Ա. առաջ ց կարծից համ
տամք թէ նոյինք մար
մնով ըն յառնէմք զորս
ժմիւն ունիմք քանզի ոչ
լինէր Ճշմրիտ յարու
ծի եւ ոչ նոյին մարմնովն
յառնիցիմք զորհանգէ
նոյն ինքն կենդանացի
քանզի յարուծի մէտէ
լոցն առնի զի հոգիք և մ
րմիւնք իմ իմանալ մասնի
զլիցին փառց կամ տան
ընայց ոպ եղէն մասնի
բարեգործացն և ըս
արեց վս որոյ նոյին մ
մնով ըն պարտէ յառնել
զի այլոց ոչ լինէր վրձի
ռտան ընց կամ վրցոյց:

Ե. որպիսի կարեցէն յառն
ելախոքիկ ոյրք հրոյ
այրեցն և հողմիոսք եղ

omniq; bono carcāt; quam-
obré hæc illorū vita potius
iugis mors, quā vera vita vo-
catur: quomodò etiam vera
Resurrectio ad æternam vi-
tā non est nisi bonorū, qui
ex humanis sine peccato dis-
cesserunt.

D. Quæso, dic mihi, nū ea-
dem illa corpora, quæ nunc
habemus, resurgant, an ve-
rò alia his similia?

M. Non est dubiū, quin ea-
dem illa corpora, quæ nunc
habemus, resurgant, aliàs ve-
ra resurrectio nō esset, si nō
resurgeret idipsum, quod ceci-
dit; nec ad vitā rediret idip-
sum, quod mortuū est. Adhęc
resurrectio corporis ideo fi-
et, vt corp⁹ nostrū, siue præ-
mij, siue pœnæ particeps red-
datur, quemadmodū in par-
tē, siue boni operis, siue pec-
cati, venit: Itaq; necessariū
est, idem corpus esse, quo-
niam aliud nec pœnam, nec
præmium mereretur.

D. Quomodo possibile est
exustum corpus reuiuiscere,

& cuius cineres, aut vento abrepti; aut in flumen proiecti sunt?

M. Propterea in principio Symboli dictum fuit, Deum omnipotentē esse, quia potest facere illud, quod nobis impossibile videtur. At cōsiderato, Deum Cœlum terramq; ex nihilo condidisse, haud difficulter credes, illū ad priorem statū hoc posse reducere, quod in fauillas reductum est.

D. Quæso, dic mihi, num viri ad esse viri, & foeminæ ad esse foeminæ redeant? nū verò omnes idem esse, a n- demq; formā habituri sint?

M. Necessarium est credere, viros ad esse viri foeminæ redituros; quia aliās nō essent eadem corpora, quæ erant prius, vt iam dixi, eandem nimirū corpora resurrectura. Et tamen in altera vita generatio filiorum desinat, & neque mariti, nec vxores futuri sint; nihilominus distinctio sexuum mulierem

ԿԹ

Էս կմը ըրասողք էղէս և կերելք իգազանց:

Ա. Վս այսորիկ իսկիսըն հայ տմբին պատմեցյք թէ ամ ամէս կրողէ սը և ամմա՛հնարինք հըսը ավորքէս առյժխը այլ և թէխորհիս որամ ար այր զերկինս և զերկիր յոցնս չոգադակղիս իհա վալ թէկարողէա ոսել ամղիդարձի իսոյս ասմն որհողացելէր:

Դ. Իմասայլ կամի թէ մի դիք յառնէս իբր և զմի և կասաք իբր և զկին թէ միապէս լիցիյարուի:

Ա. պարտէ հայտլ թէմի իք յառնէս իբր և զմի և կնայք իբր և զկին քա նդիոց լիսէր նովիմբմբ մնովքս որ յայռնէր և էս ասցի քեզ թէ նովին միմնոյվն յարեցէս թէ պէտ յայն միոր ոչլիցի ամոսու թի կամ որդիս տակախ յայտնի էր և ին այրք և կասայք զի իուր աքանչ իուր ըսգալցիզ վարցըս վստակոց իուր զոր

I iij

զորիկէնցդ ոյս վստակե
ցին ազգկցու բիւրէնց
և ուն գէղեցկայայրմբէ
արքաութի առիտեսան
էլ զփառս մրտիոսց. և վ
րկանց նոյնպէս պայծ
այռ լիցի փառք կոսան
աց և սովելի վերոքան
զամգլիւս ամ ածնին:

Դ. Կամիմզի պատմեսին և
թէ որպիսի հսկաւ յար եց
էս մեռելք թէպէտբղու
յք իմանգութե մէն անի
ս յերիտսրգութե և այլ
քիծերութե:

Ա. ամէնէքէս յարեցենի ճափ
հասակի լըրման քի ու
յարեվ տերմեր յնքս զի
և մանգոնք յարեցենսո
ս հասակվնիլը մաներե
տոս և երէք ամեայ. նոյն
պէս և ծրք յարեցէն ին
ոյն հասակի երբէին եր
եսուն և երէք ամաց և է
թէ ոյքիկէնցաղ ոյս կա
ղ կամ լուսավոր և կըր
սեր կամ այլ պակասի
անդ ամոց ամէնէքէան
յառնէսառանց ապկնութ
է քանզի ամ աննէզ գո
annorum essent, fruebantur.

inter ac virum erit, vt quili-
bet præmio virtutum pro-
prium fruatur, quas in se-
xu suo exercuit. Et quemad-
modum in paradiso elegans
spectaculum erit, gloriam
Martyrum ac Confessorum
intueri; sic quoque non mi-
nus erit elegans, gloriam
Virginum: elegantissimum
verò, gloriam Sanctissimæ
Matris Dñi nostri videre.
D. Perge porro mihi di-
cere, in qua ætate & statura
resurgamus; cum alij in pue-
ritia, alij in iuuentute, alij in
senectute decedant?

M. Omnes resurgemus
in illa ætate ac statura, quam
habueramus, aut habituri
eramus in trigésimo tertio
aut quarto ætatis nostræ an-
no, in quo Christus Do-
minus noster resurrexit.
Quare pueri in ea surgent
magnitudine, quam, si
trigesimum tertium ætatis
sux annum pertigissent, ha-
bituri fuissent. Et senes in
flore ætatis suæ resurgent,
quo, cum triginta trium
Et si quis in vita hac, siue

cæcus aut claudus, siue na-
nus, aut alio modo deformis
fuerit; sanus, integer, om-
nique perfectione præditus
resurget; quia opera Dei
perfecta sunt, (Deuter. 32.)
ideoque in Resurrectione,
quod opus est illi propriū,
vitia omnia ac defectus na-
turæ emendabit.

DECLARATIO duodecimi articuli.

D. Vid ultimus ar-
ticulus, Et vitā æ-
ternā, designat?

M. Hic perfectam com-
pletamque animæ & cor-
poris fœlicitatem designat,
illamque summum bonum
esse, finemque ultimum,
quem, cō quod in Ecclesia
simus, acquirimus.

D. Dic mihi in particula-
ri, quænam sint bona in vi-
ta æterna?

M. Mystrium hoc, aliqua
similitudine à re mundi hu-
ius petita, ostendā tibi. No-
sti in hac vita corpus sanum,
elegans, agile, ac robustum
desiderari; item animam

Հա

րծըստուր կատարել և
ասպէս զի յարուինէր ելո
ց որէ բնական գոր ցըք
այ կարգվ որէ ըզպ ակաս
ուիթի տըկարուէ ըստ մա
րդկային բընութեանըս:

պարզաբանուի երկոտասան
մասին

Հ. սէր ասի. և իկ
եանըս յաւիտե
սնէնըս. որէ վեր
ջին մասըս իկ
տմբին:

այ: այսպէս թի է կտարել
է բանութի հոգոյց և մի
մնոյց և այսէ վերջին ել
ըս և կատարել բարիս գոր
սրնդոնին որքէն իմէլ
սբէկէղէցոյ:

Հ. պատմեայ զառվել գր
լխաւոր բարիս որք լին
էլոցէն իկեանս յավիտէն
այկայնըս:

այ. կամիմ օրինակաւ կէն
ցաղոյս ոսոյցանել քեզ
ղայս սբ խոյրհուրդըս
դիտէս որ աստ ցանգա
մըք զառողջի միմնոց
ղգէ

զգեղեցկութիւնն աշողութիւնն և
զօրութիւնն հեղ անձնսն
ոյ՛էմ և իմաստոսն ըստ
մը տանց և լիամշտնորհ
օք ըստ կամաց այլև սի
նդութեմք ղերելէլիբա
րիս որի փարթմութիւնն
պատիւ կարողութիւն և
հեշտութիւն . իսկ իկեանս
յաւ իտեանական սրնդու
սիմք մէս առողջութե
զանմաշութիւն անչարչա
րէլի զի ոչ ինչ կարիցի
սեղեւնցիս . միսզեղեցկո
ւթե ընգալցիս զպայծ
առութիւն որի իտութեա
պատիկ լուսովքան զա
րեգակն . մէս աշողութե
նդի ունին զսրբութեցւի
որի յական թօթափելն
ընթանայս յայրելէլից
յարև մուտս և յերկրի
յերկիւրս առանց աշխ
տատց . իսկմէս զօրութե
նդութիւնն անչափ կար
ողութիւն զիտանաց ճաշ
ակելոյ և ըմբելոյ առա
նց նրնջելոյ և հագստո
ւթե կարիցեսծ առաւել
հոգև որըս ինչև պիտոյ

sapientem, docilem, erudi-
tā quoad intellectū : omni-
que virtute, quoad volun-
tatem ornatam : insuper &
exteriora bona, vt sunt di-
uitiæ, honores, voluptates,
desiderantur. Age verò in
vita æterna corpus hoc quo-
ad sanitatem, habebit im-
mortalitatem & impassibi-
litem, id est, nihil quod ei
noxium esse possit : quoad
pulchritudinem, claritatem,
id est, splendore solis instar :
quoad agilitatem, tanta ce-
leritate præditū erit, vt vno
momento ab vna mundi
parte possit se mouere ad al-
teram, & à terra in cælū vf-
que, citra vllam defatigatio-
nem : quoad firmitudinem
verò, tantum robur habebit,
vt sine cibo, sine potu, sine
somno, sine quiete Spiritus
vacare possit in omnibus,
quæ ei necessaria erūt, & ni-
hil timere. Quoad animam
autem, intellectu plenus erit
sapiētia : causā enim rerum
omniū, quæ Deus est vide-

էյէ

Voluntas adeò plena erit
charitate & bonitate, vt nò
possit, vel vnum facere pec-
catum veniale. Diuitiæ bea-
torum tantæ erunt, vt nul-
lius rei indigeant, quando-
quidem in Deo bonū omne
possident. Honor eorū erit,
quod Dei sint filij, Angelis
æquales, Reges item ac Sa-
cerdotes spirituales in æter-
num futuri. Potestas autem
erit, quod cū Deo vnā præ-
sides totius orbis, ac conre-
ctores futuri sint, & quid-
quid voluerint facere pos-
sint: quādoquidē adeò vniti
voluntati diuinæ erunt, vt
eis res nulla resistere possit.
Deniq; gaudium eorum in-
effabile erit, quia omnes po-
tentia tam corporis quam
animæ maximè suis obiectis
conuenienter attemperabū-
tur, vt inde perfecta dele-
ctatio, & pax inenarrabilis,
gaudium item perpetuum,
ac iubilus enascatur.

D. Si omnibus hæc com-
munia sint, omnesq; modo

Հգ
իցէ և ոչ երկնացիցէս յոմէ
քէ աստիւք և միտք լից
իւ լի իմաստութեան և տես-
նեն զպատճառս ամ գոհից
որէն և կամքս լի ասն
իւ լի բարութեան իրովոր
ոչ կարիցէ առնել և սրն
առնել լի մեղրս արդի
րթամութի երասելէցն
լիցի այս զի միտքս պիտո
ւս ունիցին ոսելով զամ
որէն ամ բարութի իսկ զ
տիւնցն լիսն որդիս այ
Հվսար հըրէստից լիսել
արքայ և քահանայ հոգե-
որ. զօրութիւք նցին լիցի
զի բնակեցէս ընդ այտր
ամս գոյից և զի կարիցէս
առնել զամիտքս զորեւ կա
մեցցին զիմիացելք իկ
ամրայ որոչ ոյք կրիցէր
նդ իմի կեայլ իսկ հէշտո
ւթի քնցին ասպտմելի
քանզի ամ կարողութեան
ոյ և միմսոյ լիցին միաբա-
ս ի պատճի գործ սիրութե
նց ուր և լիցի կատարել
հէշտութեան վերջ ցնանի
ուրիւր ի հոգոյ և միմսոյ:
Հ. ամենեքէս ունիցին աս
չափ
K

7
 չափբարիս և ամենեքէն
 միայակէս հաճոյք լիցին
 արդար քաւէ ոչ լիցին ւ
 վէլ երանելի մէջնցն:
 Կ. այսպէս իմացիր զի որ ք
 առ վէլ վառտկին և սո վ
 էլ վարձսս ընգալցին ան
 վերջէքնութեան սակաւ ոչ լի
 նի նիսն և կամ ատելութի
 քան զի ամենեքէն լիցին
 կտրել ք ըստ պիտոյ իցին
 ւրեանց և որ ք ունիցին
 առ վէլ վարձս ընդոսին
 և սառ վէլ պատիւ ըս. օր
 քնակաւ է թէ հայր մի որ
 ունիցի բազում որդիս
 և միսմէծ քան զմի ուս
 ըս իսկ հայրն արանցն ց
 հաղերձ ըն ծիրախս իստ
 չափոյ հասակի ցին կար
 ծեմ թէ ոյր մէծ ընիցէ
 ունիցի հաղերձս մէծա
 գոխս առ վէլ ծախիութե
 սմանակէս և փոյք ըստ
 հոսկի իուրեանց և ամե
 նեքէն հաճոյք լիցին և ո
 չցանգասցէ փոյք ըն հա
 ղերձից մէծին զի ոչ լին
 եր պատշաճ վոր:

Դ. վսէր ասի թէ երանելի
 արք

74
 eodem delectentur, utique
 in paradiso vnus beatior al-
 tero non erit?

M. Immo, cuius in vita hac
 maius meritum fuerit, is ma-
 ius præmium habebit, erit-
 que beatior: neq; tamen in-
 uidia vlla, aut displicentia
 in eis erit; quia singuli, quo-
 ad capacitatem suam, reple-
 buntur: & quo maiora me-
 rita acquisiuerint, hoc ma-
 iorem gloriam obtinebunt.
 Exempli gratia. Si Pater
 multos filios haberet, quo-
 rum vnus maior altero quo-
 ad etatem esset, & vesté vni-
 cuique ex aurea tela cótex-
 tam staturæ conformem da-
 ret; non est dubium, quin
 maiores maiorem vestem &
 pretiosioré habituri essent:
 & nihilominus omnes con-
 tenti erunt, nec minores
 maiorum vestes sunt peti-
 turi, quia ipsis non benè
 conuenient.

D. Quamobrè hæc cœlestis

paradisi gloria vita æterna
vocatur : numquid etiam
damnati æternum viuent in
Inferno ?

M. Vita propriè in illis re-
bus est , quæ à semetipsis
mouentur : quo pacto &
aquæ salientes fontium, vi-
uæ vocantur, quia mouen-
tur : vt aquæ paludosæ mor-
tuæ, quia stagnant. Ita quo-
que de Beatis in cœlo dici-
tur , quod vitam æternam
habeant ; quia omne illud
agere possunt , quod vo-
lunt , tam interioribus ,
quàm exterioribus poten-
tiis, sine impedimento ,
& quolibet momento ,
semper pro suo benepla-
cito se exercentes , ope-
rantur. Cæterum, damnati
in Inferno tametsi viuant ,
quia numquam se consu-
mere desinent, nihilominus
dicuntur mortem perpetuam
exsorbere, quia alligati igni
ac tormentis erunt, & sem-
per id reluctante volun-
tate passuri , quod nolunt;

ԴԷ

արքան է կէայս ք յաւիտ
էնանկն մի թէ և ի դրժոնիւր
սոցմնախ յաւիտէն անմա
հու թեամբ :

Այ. կէայս ք յաւիտէնանկն
կոչի այսմն որ ինքնինչա
թի օրինակ թէ իցէ յո
րդ առտ աղբիւր որին
քրնին բըխէ ասի կէսդ
դանի ջուր զի ի ուրովին
չարծի իսկ ջուրք լըծից
կոչին մեռծ քանզի ոչ
չարծին . արդ երանելի հո
գիք յերկինս ունին զկէսս
յաւիտէնանկնս գի կարո
ղէն առնել զամ ինչոր է
մին զօրութիւն հոգոյ և մ
րմնոյ և անաշխատմիշտ
չարծին ըսա հաճոյից կ
մաց ի ուրէնց . արդ պտժ
եալք որի դրժոնիւր թէ
պէտեւ կէսդ անիւն քան
զի ոչ վերջնայ տանջն ք
նցին սակախ ասի լինել
մայի յաւիտէնանկն զիկ ա
պէլէն տախջնօք հըրոյ
և միշտս եղին չարքնօք
գորա ոչ կամին և ոչ կար
էն առնել բընաւ զորին
կամին . նոքապէս յերկինս
հո

K ij

հոգիք արդարոց վէլէն
զամ բրուծիս առանց մ
սնակցութեացարեց . իսկ ա
տծելք որքիդրծոխրս տ
անջին ամ չարօք որոչ կա
րիցեն բբնաւ աննել զկա
մս իուրէնց :

Դ. Ինչ ասի : ամէն . որէիվէր
զհաւատամքին :

Ա. այսպէս պատմի թէ՛ճշ
մրիտ է ամ զոյր ասցայք ո
ւղիղէ՛ճը շմարիտէն ըստ
գըրոց :

պարզաբանութի
շարմէղին

Դ. Ժաին շնորհօ
քուսյ ցեր ինչ
թէ որպիսի պր
տէ համ տլցան
գայմ զի այծմըն ծնուցա
նէս թէ ոպսի պարտէ յուս
ալցցն գալին և ոպսիկա
րիցիմունէլ ըղնայ :

զորարարար յսքս :

Ա. ամ ինչ որայծմն Դրցա
նէն միանգամ գամէնէսէ
աֆս ի հայրմէզէն գըտա
նէս քանզի իյայս աղօթս
պարգբնի զինչ և խընդր
էլոցեմք և յումէքէ պար

nec quod volunt, operari
poterunt. Beati verò in Cœ
lo gaudent de omni bono
sine vlla mali mixtura ; &
damnati in Inferno omne
malū, quia nequeant imple
re quod volunt, patiuntur.

D. Quid significat vo
cula, Amen, clausulæ Sym
boli appensa?

M. Tantundem est, ac
dicere, hæc veritas est, id est,
omne id quod dictum est,
verum est ac certum.

CAPVT IV.

EXPLICATIO Orationis Dominicæ.

D. Ognito iam satis
illo quod cre
dendum est, desi
dero scire quid sperandum,
petendumque mihi sit, &
quo id medio obtinendum.

M. Omne id, quod à me
quæris, Oratione Dominica
continetur, quam nos, Pater
noster vocamus ; quia illa
demonstrat, quid petere,

տի

& à quo petere debeamus,
& illammet orationem me-
dium esse, quo petita impe-
tremus.

D. Quznam oratio Domi-
nica est?

M. Est hæc, Pater noster,
qui es in cœlis, sanctificetur
nomen tuum, &c.

D. Quare Oratio Domi-
nica cæteris omnibus ora-
tionibus anteponitur?

M. Primò, quia excel-
lentior reliquis orationibus
omnibus est, eò quòd ab
ipso met Christo Domino,
qui summa sapientia est, sit
composita. Secundò, quia
breuissima est ad discendum,
memoriâq; retinendû facil-
lima; Et quia omnia quæ à
Deo peti possunt, cõplecti-
tur. Tertiò, quia vtilissima
& efficacissima oratio est, eò
quòd ab eo facta sit, qui si-
mul & Iudicis & aduocati
nostri partes sustineat: ideo-
que melius quolibet nouit,
quo pacto, si quid inpetrare
velim⁹, petédû sit. Quartò,

տէ խրսդրել և նոյն ազօ
թ քէնայտճ ու ընդոսել լորզ
խրսդրով ծս մէր:
Դ. ոպ ապի հարմեղէն կամ
ոյվ ուսոյց մեղ:
Ա. ազսէ. հայր մէր որ յէ
ըկիրսսես սրեզ և այն:
Դ. վսէր իսկիսրսն այլ ամ
աղօթից դրնի հրմեղէն
Ա. քայսզ ի նայէ հըրշալի
քան զամ աղօթրս զի յա
մէն իմնտ մոնէյսէ քսէեղև
կարգել. երկրդն քանզի
այսէ կարճ ուստ աղօթք
և դիուրաւ ուսանին մի
դիքև օգտկրէլ լիամըն
քանզի յինքէն ունիզամ
զորինչ յայ խրսդրելոց
էմք. երրդն զի ղօլավոր
և օգտակարէ և եղէլ յայ
նմանէ որէ դատվոր և
օգնական մէր վսորոյնվ
ելզիտէ զամ թէ ոպ պա
րտէ խրսդրելզի կարից
էս հաիցել չորրդն. քան
զի պիտվ կսէ ամէնէցոն
և պարտին ամ քրրիստո
նէք ուսանել զայսև երգ
ել յամ աւոր վս որոյ կո
չի հտնայ զորդ աղօթք
որէ

սրէ զի յամենայնօրասի
վնս պիտոից հոյգոյ և
մարմնոյ:

Դ. ըսկիսբն արայ անգլբ
անելզալին բան որասէ
հայր մերոր յերկնս:

Ա. այս սակավբանս ինոպ
առջգրութի առջի կայ
աղօթիցն զի ասելովայ
հայր մեր պարծելով յո
ւսամբ և թրնդրեմք ասե
լով թէ յերկնսս և խոր
հիմք թէպարտէ գնայլ
առնայ բազում երկու
զիւ և հեզուծբ զիոչէ
մարմնավոր հայր այլ
երկնաին և սանվել աս
ելով թէ հայր է իմա
նմք որհաճի շնորհել
ղխրնդրվծս մեր ասել
ով թէ յերկնսս է ոպս
տնր և թա գվորաշխա
րհի և կարողէ առնելզ
ամ և սառվել երբ աս
եմք թէ հայրէ խորհիմ
քսրեմք որդիք այ և թ
ռանգորդք արքայուէ
ասելով թէ յերկնսս է և
մէսք յերկրի և ոչոնիմք
իշխանութի իվր ընչից
cendo vero, quod sit in cœlis, vt Dominus mundi ac Pa-
tronus, intelligimus eum, quicquid vult, facere posse.

quia magis necessaria est
omnibus, quippe ad quam
tenendam memoria, ac re-
citandam quotidie, Chri-
stiani omnes obligentur.
Vnde & quotidiana oratio
dicitur, quæ diebus singulis
recitetur.

D. Ordire ergo aliquan-
do explicare prima verba,
nimirum, Pater noster, qui
es in cœlis.

M. Hæc verba paucula per-
brevis præfationis, & appa-
ratus instar, ad orationem
ipsam sunt. Vbi enim dici-
mus Deum Patrem nostrū
esse, audaciam quandam, &
ad orandū fiduciam capeffi-
mus. Item dicendo, qui es in
cœlis, nos ipsos commone-
facimus, quod ipsum adire
magna cum reuerentia, &
humilitate debeamus; quip-
pe qui non terrenus, sed cœ-
lestis Pater sit. Deinde vo-
cando eum Patrem, spera-
mus fore, vt in omnibus
gratificetur nobis, quæ
ab illo petaturi sumus. Di-

Denique dicendo, Pater, in-
nuimus nos filios Dei esse &
hæredes Paradisi: at eo, qui
es in cœlis, significamus nos
in terris esse, neque adhuc
hæreditatem nostram obti-
nere, sed vt peregrinos &
victores in hostili terra ver-
sari, eiusque auxilio impri-
mis indigere.

D. Vnumquódque verbum
melius mihi explica.

M. Vocula illa, Pater, ta-
met si Deo ritè, vt rerum
omnium creatori conue-
niat; nihilomin⁹ in hac ora-
tione Deo, vt bonorum
Christianorum Pater est per
adoptionem, attribuitur.
Verum quidem est, & eos
qui conuerti student, &
filij Dei fieri desiderant;
posse ad Deum dicere, Pa-
ter noster: Illi autem in
veritate non possint dice-
re, Pater noster, qui filij

ՏԹ
մերցւ եմք նըզեհեալ
աղուխաք ի վերայ հրկը
րի և ճախապարհորդ յեր
կըրիս թընամեաց ըստ
պողոսի վասրնորո առաւ
ել պիտոյ է մեզօգ նութի
ուն տեառըն աստուծոյ
մերոյ:

Յ. աղաքեմ գքեզ պարզաբ
անեախն ճըզ: հարմեղէն
բախ առ բախ:

Ա. այն բախ որ է. հայր
թեպետ այմիախ վաեւէ
վն լինելոյ նըմայ հայր
ամ ստեղծուածոց ըստ
ըստեղծ այգործ ութէն
սակայն ի յայտ աղօթս
ծախուգախի թեամծ էջը
բարի և ուղափառ քըրի
ստոնէիցս վն որդէգըրո
ւթէ այլ և է ճըշմարիտ
զի նոքին և սկըէն ասել
այ հայր մեր որք ցախգ
ախ զըղջախայլ և լինել
որդիս այ. բայց միախ
այն ոքիկ ոչ կարէն ասել
այ հայր մեր որք ոչ միա
նչը կամին լինել որդիս
այ այլ ոչ խորհին բընվ
ամէնէվին դառնալ և ա

պաշ

անխարեւ զմեղըս ի ուրէս
 9 զի լիցին ճշմարիտոր
 գեղըր թբ որդիսայ:
 Դ. վայսրն էր ասի. հայր
 մեր. և ոչ հայրիմ:
 Կ. վս այսորիկ ասի. հայր
 մեր. զի ծանիցուք էթէ
 ամենէքեայնէղբորքեմք
 և ունէղբայրք պար
 տի մք սիրել զմիմիսս
 միաբնութք քանզի էմք
 որդիք միևնոյն հաւրայ
 այլ և ասի. հայրմեր. զի ուս
 ոցնէ մեզ թէ լաւէ միաբ
 նութեալ յաղօթըս և ոչ
 միմիս և եւսամէլ օգո
 տէ ասո ոցիկ որք աղօթ
 են քանզի երբ ամենէք
 եան էրգեն. հայր մեր.
 իորաքանչ ի ուր աղօթս
 ունեն վս ամենէցոցս:
 Զ. վսէր ասի թէ. որ յերկ
 ինքսես. մի թէ և ոչիցէ
 ամ յամենաստեղիս.
 Է. այսպէս ասի թէ բոնա
 կութի մայ յերկինքսէ ոչ
 էթէ չիցէ յամենաստե
 ղիս այլ քանզի երկիքսէ
 առմէլ վէհոցս տեղիք
 աշխրհի և ինք միմիս առ
 մէլ

Dei non sint, nec esse ve-
 lint, nec ullam de conuer-
 sione spem concipiant.

D. Quare dicitur, Pater
 noster, & non Pater meus?

M. Dicimus Pater noster,
 vt significemus nos omnes
 fratres esse, & vt fratres nos
 inuicem amare debere, &
 vnum esse, tanquam vnius
 Patris filios. Dicitur etiam
 Pater noster, vt ostenda-
 tur communem orationem
 meliorem esse priuata, atq;
 ipsimet oranti fructuosio-
 rem. Cum enim omnes vna-
 nimiter dicant, Pater no-
 ster, singuli orant pro om-
 nibus, & pro singulis om-
 nes.

D. Quare dicimus, Qui es
 in cœlis, nonne Deus in
 omni loco est?

M. Dicimus Deum in
 cœlis degere, non quasi in
 omni loco non sit, sed
 quia cœli nobilior pars
 mundi sunt, in quibus diui-
 na maiestas, potentia, ac sa-
 pientia magis resplendeat;

denique in quibus se à facie
ad faciem ab Angelis bea-
tisque videri permittat. Dicit
præterea potest in cœlis
Deum esse, quia modo pe-
culiari in Angelis sanctis-
que hominibus, qui cœli
spirituales sunt, habitat.

D. Veniamus nunc ad pri-
mam petitionem. Quid ver-
bis illis, Sanctificetur no-
men tuum, continetur?

M. Nomen hoc loco fa-
mam notitiámque signifi-
cat: vt cum dicimus, hic ma-
gnum nomen habet, quia
multis notus est; aut certe
bonum nomen vel malum
habet; quia famæ bonæ,
vel malæ est: aut multis no-
tus est, quia vel vt vir bo-
nus laudatur, vel vt malus
passim proscinditur. Ita-
que nomen DEI sanctifi-
care nihil est aliud, quàm
DEI notitiam agnitio-
nemque per totum Mun-
dum spargere, eamque in
ore ac corde hominum

էլ Ճանաչայ թիմէ ծուխիս
ըողու թիւիմստուի անշու
սույ էլ զիյերկի նրս տե
սասէն զերեսըսայ հըրեշ
տայք և Երայն Եաշոգիք
և քակարեմք ասել թէ
ան յերկինսէ քանզի բը
նակու թիայէ ի հըրեշտա
կըս և ի սբ մրդիք որք
են հոյգե որ է ըկինք.
բայա գըրող:

Ե. այժմ ըսկիսըն առնեմ
զանքին խընդրվծ քըն
սրէ սբեղիցի անուն քո.
Ա. այս անունս իյայս տե
ղիս զփառսայ գոշակէ
ոսի հըր ասի թէ այրմիբ
րիոյք անուն ունի զի օ
նուցէլէյամէնէց ունց և
զիէ բաւերար յամէնէցո
ւնց պատվէլ և փուվորէլ
այժմ սրբեղնել զանո
ւն այ ծաւլ լու մնէյ յամ
տեղիս զծախու մնած ո
և հըրջակել զսբ և զմք
որ անուն նրիախրտըսե
իկոյ կորդըս մրդ կանոս
և էսոյս ինքըս. և զի էն
յաշխրհիս բգում անհ
վատք որ քոջ Ճանայէն
զած

զած և չայր քրրիստոս
Էք որք հայհոեն և արհ
միհեն . բց այսոքիկ որք
են որդիս այ սախ սնւ
որք պատվոյ հաւր իու
րէսց մէծմ ցաւգութիւն
խրնդրեն զի սբ Էղիցի
ախուն խորայ որ է զիւի
ցի հրոջակէլ ընդ ո տի
Էղերըս դաւնել պաշտ
ել գովել և բարէբաւել
զախուն սբ փառց նորա
որպէս հարկէ զիփառմ
որեսցի յա մէնէցունցոպ
տէրևած . ըստգրորոց :
Է. արդ թէ ցնգմք գիամէ
սեքէն ծախիցեն զած և
գովէ իմարդ կայս է ոչ
էր բրիոյք խրնդրել զա
յս իմրդկախէբաւս թէյայ :
Ա. մարդ ինքրնին ոչէ բւ
ակտն ճնաչել կայմ պա
շտել զած վսորոյ խրնդ
րէմք իտէ զի շրսորհօք
սբ ողորմութենիւրոյ
յօրիսի զի հէթսոսք և մէ
դաւորք դարցին և դար
ցմբ ըսկսնին ճախաչելզ
սբ ախուն նորայ զիփառ
աւորեսցի իմրդկաւս է
ոպ

sanctam illibatamque con-
servare, vti in seipſa est. Quia
verò in mudo Infideles mul-
ti Deum non cognoscentes,
multique mali Christiani,
in Deum blasphemi ac male-
dici inveniuntur : ideò qui
filij Dei sunt, zelòque hono-
ris paterni tanguntur, ingen-
ti cum desiderio precantur,
vt nomen eius sanctificetur
per orbem vniuersum, id est,
vt agnoscat, ab omnibus
adoretur, laudetur, vt par est,
ac benedicatur.

D. Quare petimus à Deo, vt
ille ab hominibus cognosca-
tur & laudetur, nònne satius
foret, hoc ab hominibus po-
tius petere, quàm à Deo?

M. Homo ex seipſo Deum
cognoscere non potest, nec
laudare. Idcirco à DEO,
vt sua sancta gratia coopere-
tur nobis, petimus, quo in-
fideles alijque peccatores
conuertantur, & conuersi
cognoscere & laudare ip-

sus sanctū nōmē incipiant.

D. Quare ab ea petitione hanc inchoam⁹ orationem, Sanctificetur nomen tuū?

M. Obligati sumus ad amandum Deum super omnia, & quidem magis nobismetipsis. Quare ardentiore ac frequentiore desiderio, ut gloria Dei propagetur quærendum est, qui propterea quoque creati, & ornatione simus, ut cognoscam⁹ & laudemus Deū; in quo etiam, ut deinceps dicetur, summum nostrum bonum consistit.

D. Declara mihi nunc alteram petitionē, scilicet, Adueniat regnum tuum.

M. In hac petitione ordinatē propriam salutem petimus, quando quidem Dei gloriam, honorēque petiuimus in prima.

D. Quid per voculam regni Dei accipiendum est?

M. Trifariam accipi potest regnū Dei: nā regnū naturæ, regnum gratiæ, ac

և զ

նայ զած և տէր:
Դ. վսեր նայիս խնդրեմք զի. սուրբ եղիցի անուն տեռնայ մէրոյ

Ա. պարտէ սիրել զած ի վր ամբն չից և սուվել քայն զանձխնս մեր վսն որոյ նայիսի և առվել յաճիս խնդրվ զք մեր լիցի առ իմառաւորել զած զի վս այսորիկ ըստեղծ զմեզ և զարդարեց ըզգաւերա նօք զի ծանիցուք և փառաւորեցուք զած զի ինքն մահն էս ամբարուծի մէր հոգոյ և մարմնոյ

Դ. պարզաբնեայ զերկրոր որդ խնդրվծն որէ զի էկեսցէ արքաութի քոյ:

Ա. իյայս խնդրվծս խոր հրդեհոր հայցեմք զփրկութի մէր քանզի յու ինքն խնդրվծն հայցեց այք զփառս աստուծո:

Դ. ինչ խորհուրդ ոսի աս էլ. արքաութի այ:

Ա. Երրդ կերպիւ պարտէ իմանալ զարքաութի այ միսէ բնական արքաութի իսկ միումսէ արքայութի շնորհց

L ij

շրտորհցե Երրդէ արքա
 ութի փառք արե բընդ
 սխ արքաութի աստե որ
 ով կառվրէ ամ ի խանո
 վթբ ըստեգծոյդ և տէր
 ամ գոյից թէպէտ չարք
 յաճ խէս իջարագործւի
 և ոչ պակէս գորէսս ամ
 սակս թագվորեաներիվր
 նց գիւրբ կամի արգելոյ
 գկամրսնց թէպէտ և աս
 կվմի թուլ տայ նց ասն
 Էլ գկամս իու րէսց գիյե
 տոյ անան դայտեսցե
 զսս և ոչոյք կարեցէրնդ
 դիմի կայլ կամց հորայ
 կայմ կարեցէ ոյք առնել
 ինչ թէոչեցէ կարգել ամ
 և շրտորհել քց արքաւի
 շրտորհցս աստե գիւթ ո
 աշտորդէ կամվրէ գէոյ
 գիս և միմխսս բարի քրր
 իստոսէ իցտալովսց գէո
 գի շրտորհցգի օծարւր
 ծառեսցէս և իվերոքսս
 զամ ինչ իւրտրեցէսզ
 փառս ամ իսկ արքայու
 թի փոցս լիցի յետնուս
 անորրն յետ աւորգմս
 մնիս Էրբ թգվորեսցէ
 տէր

regnum denique gloriæ re-
 peritur. Regnum naturæ est
 illud, per quod Deus crea-
 turas omnes regit ac guber-
 nat, ut absolutus rerum om-
 nium Dominus. Tamen si
 enim peruersi ad faciendum
 malum incumbant, nec le-
 gem Dei obsecuent; nihilo-
 minus imperat illis Deus; &
 si videtur, conatus eorum
 impedit: & licet subinde il-
 lis, quod volunt, permittat,
 postmodum tamen seuerè
 punit; cum nemo sit, qui il-
 lius voluntati queat resiste-
 re, aut aliter facere, quàm ipse,
 vel ordinet, vel permittat.
 Regnū gratiæ illud est, quo
 Deus animas ac corda bo-
 norum Christianorum mo-
 deratur ac regit, gratiā illis
 spiritumq; diuidendo, ut illi
 promptè inferuiant, illiusq;
 honorem præ omnibus in-
 uestigent. Regnum gloriæ
 in altera vita erit post extre-
 mum iudicii diem, quia tunc
 Deus super omnes res crea-
 tas sine vlla resistētia regna-

bit; & cum dæmonibus flagitiosisque hominibus potestas omnis eripietur, & in perpetuos Inferni carceres protrudentur. Tunc quoque mors ipsa, omnisque corruptio, cum vniuersis mundi carnisque tentationibus, quibus modo serui Dei impetuntur, exterminabitur; adeo ut regnum hoc quietum pacificumque futurum sit, in secura possessione perfecta æternæque felicitatis consistens.

D. De quo trium horum regnorum agit nostra petitio?

M. Non loquitur de primo, quia illud venturum non est, sed iam venit: nec loquitur de secundo, quia de illo in petitione prima actum est, & maiore ex parte iam venit. Loquitur ergo de tertio regno, quod veniet,

տէր ընդամենիս իսրի վր
ամ րաւեղծութիոց և սկսգ
դիմար ձուլթէ դի յանձմ
բարցել լիցի ամ կարողու
թիւ սատանայի և արանց
չարագործ գործիս փակէս
ցէ տէր իմ և դրս դրժոխս
19 յաւիտե ամս. և յայնմ
որ ոչ ընչի վաչըն ցանգո
ւթիւ սնցսէ և ամիորցու
թիւ քաշ խրհի և քրմայ
գոր ամ մըն ծառայ ան
փորցին քանզի լիցի ար
քաւութիւնս խաղաղութե
հետ ութիւ և աներկոյղ
ծառ նգել զկատարեայլ
երա նութիոնս:

Դ յորոց յերեց արքաութե
հցնասի ի յայս խըն դըրմ
այծըս:

Այ ոչ ասի վս առ չնոյս զի
յակցել է և ոչ գոյ. և ոչ
ևս վս երկրորդն ասի զի
յառ չին խընդրվծն ան
ցաւ ինքնսնէ և մէծ քնն
նորին եղել է. արդ ասի
վս երրորդն որգալոցէ և
ամէն է քեախ մէծաւ ցը
ն ձուլթէմբ և ուրախ
ութե

L iii

ուժբ ըսպաւեն անոյք
իկորք ճանաչեն զոման
ուժի կենցազոյս անդի
յայս խնդրոված ըս հանգե
մք զկատարեալ բարեւ
մեր և ղերջանիկ փառ
ըս հոյգոց և մարմն ոյց.
ըստ գրորոց:

Դ. արդ եթէ արքաուժի
այ զոր հանգեմք և ինդ
րեմք թէ փութով եկեն
ցէ ըսկիսբըն առնէ յետ
դատաստանի միթէ ցանգ
ամք և հանգեմք որաշխ
արըս փութով վերջնա
և փութով լիցի աւրըն
դատաստանի:

Ա. այսպէս իսկ սիրողք
աշխարհիս ոչախորժիս
լըսել զոր դատաստանի
վս հատոցման չար գոր
ծոց իուրէնց սակայն Դ
վտրիմ բըրիստոնէյքըն
որքէն իբրեւ զնրգէն
և պանդոխտըս յերկրի
աստ մէծաւ ցրնաւ թբ
հայցեն զի փութով եկե
նցէ աւր գտաստանիս ու
սբ. ոգոստիսոս ասէ թէ
յառջնոմն սախ թէ զգա
rum antiquæ legis in primo Christi terminabantur aduentu:

magnóque cū desiderio ab
omnibus illis exspectatur,
qui præsentis vitæ miseriam
agnoscunt. Vnde in præsē-
ti petitione summū nostrū
bonum, & gloria, tum cor-
poris, tum animæ perfecta
expetitur.

D. Quādoquidē regnū il-
lud Dei, quod desideramus
ac petimus, mox venturum,
primū post extremū iudi-
cij diē initiū sumat: quare
desideramus ac petimus, vt
mundus hic citò finiatur;
atq; illicò extremus Iudicij
dies subsequatur?

M. Ita est, tamen si .n. ama-
tores mundi huius tristiora
noua audire non possint,
quā si extremus iudicij dies
frequenter eorum aures cir-
cumsonet: nihilominus ci-
ues cæli, qui modo in morē
peregrinorū & exulū viuūt
quoad in terris fuerint, nihil
vehementius desiderāt. Vn-
de quæadmodum S. Aug.
ait: (In Psal. 118. con. 20.)
vti prima desideria Sancto-
rum antiquæ legis in primo Christi terminabantur aduentu:

Sic quoque modò desideria
Sanctorum nouæ legis in se-
cundo Christi aduentu, qui
perfectam nobis beatitudi-
nem conferet, desinent.

D. Transeamus ad petiti-
onem tertiam, quid signifi-
cant illa verba, Fiat volun-
tas tua, sicut in cœlo & in
terra?

M. His verbis gratiam per-
fectè diuinis mandatis obse-
quendi petimus. Cum n. in
altera petitione vita beata,
qui est finis hominis, petatur:
nunc conueniebat, vt prin-
cipale medium ad obtinen-
dum finem illum peteretur,
quod est observatio manda-
torum Dei, quia sic Saluator
noster (Matth. 19.) ait: Si
vis ad vitam ingredi, serua
mandata. Nos namque ex
nobismetipsis ad omnia mā-
data observanda sufficientes

ՃԷ

լուսան քիւմ սբ. ք իկին
աւրենս ցաւագան ալովի
ընդդէին զառնին գալո
ստրն քիւնոյնպէս ածմն
ամ հայիցմ ցք սբ. ոց նոր
աւրին աջրն ըսպսէն մի
ուսան գմ գալստէն նոն
քիւն միւրոյ զի հատցնէ
զկտրեալ էրախուծի:

Դ. այժմ պատմեայ զեր
որդ հայցոածըն թէ ոպ
գուշկէ այն բան որասէ.
էղիցին կայմք քոյ ոպս
յերկինքսէ յերկրի:

Ա. խնդրեմք այս բանիւս
զընորհս այ զիբարիոք
կտրեսցուք զօրենքս մն
քանզի յերկրորդ հայիցմ
ծըն խնդրեցք զերան
եայլ կեանքս որ է վերջ
մրդկան պարտէ որ ած
մն խնդրել ըզպատճն
առի համսելոյ իվերըն
յայն . արդ այս է միւր
դըն առնել զպատվիրն
ըստն զի աս է տէրնմեր
թէ կամիս մտանել իկէ
այնքս յվիտենկն պահէ
զպատվիրնս մտարդ քան
զի մէնք ինքընին ոչկա
րեմք

րեմքկատարել զամ պա
տվիրանսս ըստ պտշաճի
վս որոյ հաիցիմք զօգն
ուծի յայդի լեցի իմէն
կամք ան և տացէ մէզ ըզ
շնորհս իկտարել ըզկ
մրսիուր հընազանդութ յա
մինչքս ոյր և իցէ սբհը
րամանք տն այ:
Դ. կամիմ իմանալ թէ երբ
կատարեմք զկամըս այ.
պահելով զպատվիրանսս պա
րտիմք ևս երած առգէ
մէզ պէս պէս փորց ուծի
ուն և նեզոթիուն միայն
րել և ողկմըս մեր ըստկա
մա ցըն այ:
Ա. ամէն էին ոչէ պարտ
տըրտընջալ յայ կամճը
ճգոխիլ վս կառւ ըուծէ
այ քանզի զամ ցոր առ
գէ և շնորհէ մէզ առ
նէ զամ վս պիտոից մէ
րոյց զի առւ էլ վարձս ըն
դո ընցիմք էթէ մէնք
ոչ վի ըավորիմք ճըճգո
խելով այլ ևս վս քաւուէ
մէդց:
Դ. վսէր ասի էթէ որպէս
յերկինքս և յերկրի:
Ա. զի ուսոսցէ զմէզ հըն

non sumus, vti par est; ideo
petimus à Deo, vt illius
voluntas à nobis fiat; id est,
vt gratiam det illius volun-
tatem adimplendi, quod
obediendo ei in omnibus,
sanctisque præceptis eius
respondendo, eueniet.

D. Cupio quoque vterius
scire, num quando volun-
tatem Dei obseruando præ-
cepta eius adimplemus, obli-
gati etiam simus voluntatem
nostram diuinæ voluntati
tribulationem nobis immit-
tenti conformare?

M. Ad minimum obliga-
ti sumus non murmurare,
nec super diuina prouiden-
tia querelas mouere. Quid-
quid enim nobis vel præci-
pit, vel immittit, ad finem
bonum dirigitur: id est; vel
materiam maioris meriti, si
boni simus; vel emendatio-
nis, si mali.

D. Quare verba illa, Sicut
in cœlo & in terra, adiun-
guntur?

M. Vt significetur, adeò nos
ազանս

debere ad obediendum Deo paratos esse, & ad obseruanda illius praecepta cum tanta perfectione, promptitudine, & alacritate ferri, cum quanta in caelis Angeli ferantur, qui ne minimū quidem defectum in vniuersis Dei praeceptis obseruandis admittant. Potest etiam dici peccatores (per terram significatos) obedire Deo, vti quoque sancti (per caelum accepti) eidem obediunt. Aut denique Ecclesiam totam (per terram intellectā) perfectē obedire Deo, quē admodum & Christus, (per caelum significatus) illi obediuit.

D. Veniamus nunc ad quartam petitionem: quid significat, Panem nostrum quotidianū da nobis hodie? M. Rationabiliter in primis panem hunc petimus, quo vita nostra sustentatur: quandoquidem gratiam petiuimus, quae ipsamet vita est. Homo enim

ճԹ

ազանդել կամցըս ան և
անկել զպատվիրանս նր
կատրել յօծարութք և
ցընձութք. ոպ հըրէշտկ
հընգ յդին յերկնս որք
բնավամէսէկին ոչ սրղ
ալին իկատարել զամ ան
տվիրանս ան. ևս կարեմ
ասել թէ հայիցեմք և իս
նդրեմք որ ամ մէկ որք
որք օրինակէն Էրկրի հս
ազանդին ան ոպ հնազն
դին սքք որք էս օրինակ
Էրկնից կամ ամ էկեզէ
ցիք որք օրինակէն Էրկ
րի կատարել ան հնազա
նդին ան ոպ հընգ անդ
էղև քս մինչև իմայիկ
մահոյ խաչի որև աւրի
նակ էր Էրկընից. ըստ
պողոյսի:

Հ. այժմս ըսկսանիմք իչո
րորդ հայիցումսն որ
ասէ. զհայց մեր հասկ
զորդ տուրմէկ անսոր:

Ա. բազում պատճառ իս
դրեմք. զհայց մեր. որով
կեայմք զի զկրօն շըսոր
հացըն. զոր հայիցեցայք
որէնոքս կեանք մեր զի
նախ

M

նայխոր ցանգմբ կենդա
 նի կէլախտոյ է մեզ կէր
 ախուր որոյվ ապրիմբ և
 մենք պարտիմբ իմանալ
 որի յայս աղօթքս առնվ
 էլ խընդ ըմբ զհոգեւոր
 հայցն կենց որէ կերկոր
 հոգոց իսկ յետոյ նորին
 զհայցն մընավոր որէկէ
 րակուր մըմնոց. արդ վս
 հոգեւոր հայցին իման
 ամբ զսբ խորհուրդ պա
 տարագին որէ հայցներ
 կընանին և ածաին որով
 հըրաւուք սընստին հո
 գիք մըդկան նըմանալէս
 իմանմբ ևս վս բնիցայ
 զորս քարոզութբ կայմ
 ընթերցմամբ սբ գրրոց
 աւգտութի առէ առի զօ
 վացուցանել զհոգիսմը
 դկան ևս առնվել իմանմ
 զփրչմունս. հոգոյն սբո
 զաղօթքս և զայլ ամբա
 րէգործութիւն որք օգ
 նեն և սրնոցանելով յա
 ճիւեն իմեզ զչընորհըս
 զորս պատմեցաք էթէ
 կէանքէն հոդոյց. բայց
 վսն մընավոր հացին իմ
 նամբ

vitam incipiens, desiderium
 primum habet cibi, quo vi-
 tam conseruat. Aduerte au-
 tem, quod in hac petitione
 primariò panis spiritualis
 petatur, qui cibus animæ
 est; secundariò verò corpo-
 ralis, qui cibus est corporis.
 Per spiritualem cibum,
 Sanctissimum Sacramen-
 tum altaris accipimus, quod
 cœlestis panis ac diuinus est,
 mirabiliter vitam animæ
 enutrit. Similiter & ver-
 bum Dei intelligitur, quod
 per prædicatores proposi-
 tū, aut per lectionem libro-
 rum spiritualium acceptū,
 non parum eandem animæ
 vitam educat. Denique in-
 spirationem Dei, orationē,
 & quidquid his affine est,
 accipimus, quod vel ad su-
 stentationem gratiæ, vel
 certè ad augmentum eius,
 quam vitam animæ esse
 diximus, conducibile iudi-
 cetur. Per panem corpo-
 ralem intelligimus omne
 illud, quod necessarium ad

sustentationem vitæ corporalis fuerit, qua velut instrumento in bono faciendo anima vititur.

D. Quare panis hic, panis noster, vocatur?

M. Non sine magno mysterio panis ille, noster vocatur. Quoniã si loquamur de Sanctissimo Sacramento, illud certe panis noster est, quando propter salutem nostram à Spiritu Sancto in utero Beatissimæ Virginis Mariæ formatum est, & in fornace sanctissimæ crucis excoctum, & in altari per manus Sacerdotum apparatus. Immo noster, quia panis proprius filiorum est; nec canibus dari, id est, infidelibus, aut mortali peccato obnoxijis, debet. Si loquamur de doctrina, petimus panem nostrum, id est, illum, qui dispensatur inter germanos Ecclesiæ Sanctæ filios à Concionatoribus, & non alienum panem,

համբարձանորդին իպէտ
ըսէ Վս սրնոցս էլոյ զանձի
նրս միմնոց որքէն իբրեւ
զանս թրս հոգոց առ իգոր
ծելգբարիս:
Դ. Վսեր ասի էթէ այսէ հայց
մեր:

Ա. մեծ խորհուրդ ունի
ասելըն այսէ հայց մեր
քանզի թէ Վս սբ խորհ
ըրդեան պայտարագին
ասես նաէ Ճշմրիտ հաց
մեր զի Վս մերոյ փրկու
եղել ի հոգոս սբոյ յար
քանդի ամենմբոր սբ կո
ւսին և ողջ կեղել ի իշնս
ցի սբ խաչին և պատրս
տեալ եղել մեզ ի վրս եղ
նոյ սբբեմբին ձեռամբ
քհանսանց ևս առ Վել է
հայց մեր զի է բընկն որ
դոց կերակոր և ոչ շահց
ան հվտից և անդարցից
իմէղց. իսկ էթէ ասսցոք
Վս բահիցան խընդրեմք
ըզհայց մեր և ասէ զոր
Ճշմրիտ վարդ պետք և
որգիք սբ եկեղեցոյ բշ
խեն և ոչ զայլոց կերայ
կոր զորհերց ու ածողք
տանս

M ij

տաճակէն առնող իորենց
որէ կերակոր էղծեալ և
անխորժէլի. բայց էթէ
ասոցուք քիս միմեանս
զինքն ցանգմբ որ ապ մեղ
ամ զհայց մեր և ոչ զայլ
ոյց այլևս օգնեսցէ մեզ
յու ղիզ վատակրս և իգո
րծրս և օրհրնեսցէ զայ
գիս և զանդստասս մեր
և զամիործրս մեր գիո
սաց գոյղութե և խաբէ
ութե կարիցուք կանւր
ելլ զկեանքս մեր:

Դ. Վսէր ասի. զհայց մեր
կանապազորդ:

Մ. Վս այսորիկ ասի. կան
ապազորդ. զիէ հայց ամէ
նվոր և զիոչ խրնդրեսց
ոք ինչս յավել որդ արտ
կանց մերոց այլ զայն մի
անորէ իպէտս մեր ըստ
աւորց հոգեւոր և միմե
անոր քանզի նըշեցէ և
պանդու խտմբ. իմերա
յերկրի և աւուրք մեր
ոպ հովստի անգին:

Դ. Վսէր ասի աւուր մեզ:

Մ. Վս այսորիկ գիթեպետ
մեսք կամիմք աշխտիլ
վս

quem heretici suis affectis
obtrudunt, qui panis cor-
ruptus & infectus est. Si lo-
quitur autem de pane cor-
porali, petimus, ut nostrum
largiri dignetur nobis pa-
nem, non verò aliorum ho-
minum, id est, ut nobis in iu-
sto ac licito quæstu assistere,
item possessionibus nostris
ac vineis, omnibusque labo-
ribus nostris benedicere di-
gnetur, quò, remotis furto
ac fraudibus, vitæ nostræ
necessaria provideamus.

D. Quare panem quoti-
dianum vocamus?

M. Vocatur panis quoti-
dianus, id est, panis diebus
singulis necessarius: quia
neque superfluum quid, nec
curiosum petimus; sed quã-
tum ad simplicem victum
sive corporis, sive animæ
vno die sufficit, maximè cū
peregrinos nos & hospites
in hac vita esse sciamus?

D. Quare dicit, da nobis?

M. Tametsi enim nos ad
obtinendū ut spirituale, sic

corporalem panem laboraturi sumus; nihilominus scimus in nihilum omnem laborem nostrum recidere, nisi Deus auxiliante sua gratia nobiscum concurrat; quem admodum saepe videmus, quod quantumvis homines in conferendis ac demetendis agris laborent, tamen propter mundi peccata caritatem annonae importari. Petimus insuper, ut Deus panem nostrum nobis det; non solum in eo procurando & acquirendo succurrat, sed etiam dum eum percipimus, sanctificet ac benedicat; ut nimirum nobis proficiat, & animae corporique utilis sit.

D. Quare vocula illa, Hodie, adiungitur?

M. Illa vocula, Hodie, totum tempus vitae temporalis significat. Quare petimus a Deo, ut in tota hac peregrinatione nostra nos pane spirituali iuxta ac corporali, quoad coelestem Patriam tenuerimus,

77
 մի օր քնդոտեալ զհոգեւ որ
 և միտաւոր հայցն կենց
 տակաւ գիտեմք որ ամեն
 աշխտանք մեր ունասա
 սցիւն էթէ ոչիցէ օգնալն
 տիժի շնորհցն այլ ընդ
 մէջ ուսմիշտ տեսանեմք
 որ էրբ միտիք բայզում
 աշխտիւն իսերմանել և
 իրն ճել և մի մէջ միտի
 ան լիցի սոյվ. այլևս իս
 անդեմք յայ զհայց մեր
 ոչ էթէ միտն օգնալն լի
 ցի մէջ ի վաստայկա մեր
 այլևս զի անհնեցէ և
 սրբբեացէ զարարողութի
 ուն մեր զի շնորհօք աճ
 եսցի իմեզ և լիցի օգտա
 կար ի փրկելութիոն հոյգ
 ոյ և մարմնոյ:

Դ. մի էրասի այն բայսէթէ.
 այսաւր:

Ա. այս բանըս թէ այսօր
 սրշանկէ զամ ավուրս
 կենաց մէրոց. Դսորոյ ին
 գրեմք յայ գիշամ պան
 գիտութիւ մեր կան վր
 եացէ կենաց հացիւն զհո
 գիւ և գիշամ իսրամերմին
 ճիւ. Երթիցուք յերկնաին
 հայրենիս

M iiij

Հայրենիս մէր. ուր ոչէ պիտոյ սբ խորհուղէ ոչ քարոզութիւն ոչ միւսով որ կերակուր. այլև սկարեմք ասել թէ խրնդրեմք յայ զի տացէ մեզ այս աւր զհայց մեր զիմի հոգասցուք միս վաղվէայս քանզի ոչ գիտեմք թէ ի վաղվէայս աւորն զինչ լինելոցեմք. արդ այսպէս ուսոց մեզ տէրմեր յս զիմի հոգսցուք զպաշտայն այլև դսերկէայն որևէ ցիբաւական աւորն այնմ իկ զայն խրնդրեմք այս աւր իսկզվանդվէան իվ ղիվըն հայցեսցուք:

Դ. արգ կարծեմ թէ այսոքիկ որք ժողովէն բազում ցորեայն գինիւ իողյ յըշտեմրանս իուրեանց միս պիտոյից ամց քաղմաց մի թէ բարիոք առնէն քան զի ասագէր թէ ոչէ պարտ հոգալ մսըն վաղվէան:

Ա. Երբ ահորն մեր ուսոց մեզ ասելով մի հոգաք միս վաղվէայն կամէր զերծսել

enutriat; vbi non erit amplius opus Sacramentis, nec concionibus, nedum cibo corporali. Potest etiam dici nos à Deo petere, vt etiam hodie illum panem nobis distribuat, quia nolumus in crastinum esse solliciti, cò quòd nesciamus, num die crastino victuri simus. Ita. n. Christus Seruator noster nos docuit, (Matth. 6.) nēpe non nisi de præsenti esse sollicitos. Quamobrem panem, qui hodie solum sufficiat, petimus hodie: & panē cras necessarium, cras quoq; petemus.

D. Ex eo, quod haecenus dictum est, dubium mihi subnascitur. Si. n. non nisi de præsenti solliciti esse debeamus, vtique malè faciunt illi, qui à frumento, vino, reliquisque necessariis in totum annum sibi prospiciunt?

M. Dominus noster, quando non nisi circa præsens sollicitudinē nostrā versari

voluit, nihil aliud quã à superfluis curis abstinere nos docuit, quæ vehementer orationem impediunt, aliæque maioris momenti, quæ ad acquisitionem vitæ beatæ in primis faciant. Et propterea si illa de futuro cura non sit superflua; sed necessaria, ut eo modo, quo dictum est provideas tibi; certè circa futurorum sollicitudinè occupari, malum non est: Immo cura hæc de crastino non est, sed de hodie, quia si semper in crastinum expectare vellemus, nunquã tempestivè necessaria nobis usu venirent.

D. Sequitur iam quinta petitio. Quid verò significat? Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris?

M. In præcunte petitione omne bonum à Deo, ut eternum, sic temporale petiimus: nunc verò in tribus sequentibus, ut ab omni malo, præterito, præsentis, ac futuro,

դէ
 նել զմեզ յառաջէլ հոգս
 ացրն որք մեծայակն ըն
 դիմանան աղօթից և այ
 լոց իրանց հոգև որց որք
 են վս շահելոյ ըզկեանս
 յաւիտէսկնս: արդ էթէ
 երբ հոգալ զապագա ոչ
 է յաւելորդս այլ վս պի
 տոյից քաղաքց և գավա
 ից ժողովէն յըշտեմիսս
 ոպ ասցեր յայնժամ ոչ է
 չար խորհել վս ապագա
 իցրն քանզի խորհորդն
 այն ոչ է վաղվեան այլ վ
 որրն քանզի էթէ հմբե
 րեմք միսն ի վաղ ըն ոչ
 ժմանեմ զորոնս լոցեմք:
 Դ. շինգերդդ խրսդ ըված
 ըն ինչ ասէ. Թոյզ մեզ
 ըզպարտըս մեր ոպ և մե
 սք Թողումք մերոյց պա
 րտապանայց:
 Կ. Իյանցել չորրդ խրսդ
 ըվծն հիցեգաք իտնէզի
 տացէ մեզ պիտոյս բրին
 հոյգելոր և մարնաւոր
 արդ յառջի կայ երորդ
 հաիցսւածն խրսդրեմք
 զի փրկկեսցէ զմեզ յամ
 չարէ յանցելոն յաժմոս
 և

և յանգան. և այսպէս
 իմանաւ զճընթիւնս որ
 յառնն անցի քեզ էթէի
 յայս աղօթքս յօգել կտամ
 ցանգածիք մէրարդ խը
 նդրեմք նախ ի յայս աղօ
 թքս զի փրկեացէ զմեզ
 ած յամ չարէ յսն ցելոն
 որն իմէղց գորար արայք
 քան զի այսպէս ուսոյց
 առ մէք սքալէր տացիո
 ւրոց երբ պատմ էյց նց
 զայս աղօթքս և ի նրմայ
 ճանաց էթէ մսն պրտելց
 իմանմք զմէղս:

Դ. վսէր զմ էլքս անուա
 նին պարտոս մէր

Ա. վսէ ընց պատճռինն
 քան զի ամ մարդ որմէղա
 նէ պարտանէն այ վս
 որոյ պարտի հատոցն է
 այ զպարտոս յանցուա
 ճողըն գոյր արար. իսկ
 երկրորդն երբոյք մէղան
 չէ գրտանի յանցմոր պ
 տմիրանցըն այ և քան
 զի օրէնքըն այ խնաման
 ան վարցըն որք պահէն
 և տանջ քախոցիկ որ ոչ
 պահէն վս որոյ որք ոչա
 կէն

liberemur, oramus. Quare
 agnosces hic verum esse il-
 lud, quod superius dixi in
 hac oratione, omne, quod
 peti potest, contineri. Peti-
 mus enim in hac petitione,
 vt Deus nos à malo præter-
 ito eripiat, id est, peccatis,
 quæ commisimus. Sic enim
 Dominus noster Apostolos
 instruxit, (Matt. 5.) dum eos
 hanc orationem docuit, vt
 nimirum per debita, pecca-
 ta acciperentur.

D. Quare peccata, debita
 vocantur?

M. Triplici de causa. Pri-
 ma est, quia quilibet homo
 peccans offendit Deum, at-
 que ideò debitor illius est,
 vt ei pro irrogata iniuria sa-
 tisfaciat. Secunda, quia qui
 peccat, legem Dei præua-
 ricatur: & cum lex illa præ-
 mium sui obseruatoribus
 promittat, poenam verò sui
 præuaricatoribus intencet;
 ideò præuaricator, debitor
 est, vt memoratam poenam
 exsoluat. Tertia est, quia

quilibet ex nobis ad colendam animæ suæ vineam obligatur, & reddendos fructus bonorum operum Deo. Quare bonis operibus non insistens, Dei debitor est, quippe qui patronus verus ac Dominus harum vinearum omnium existat. Et quia nos omnes sæpè delinquimus, tum faciendo, quod non deberemus facere, tum omittendo, quod deberemus facere: ideo equum est, indies aliquoties magna cum demissione animi Deum, ut dimittat nobis debita nostra, precari.

D. Quare hæc etiam verba appenduntur, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris?

M. Quia hic per debita, offensæ quoque illæ ac iniuriæ à proximis nobis irrogatæ, accipiuntur; dicimúsque Deo, ut nobis iniurias in se commissas dimittat, uti nos offensas exceptas à proximo, illi dimittimus. Quemadmodum enim quis offensas à proximo

զէ

հէն զպատվիրանքս ան
լիցին պարտին առի Հո
ուցնել զպարտըս վերոյ
ասցեայլ տանջանացն
հրրդն ամէնէքէն պա
րտիմք աշխատիլ երեու
րաստան անձանց մերոց
առի հատոցնել ան զպը
տուղ արդէնց բարեաց
գործոց վնս որոյ որք ոչ
անսէն գործըս բարիս և
սառւել չարիս գոյրծ էն
փոխակ բարեց մէզ աջ
էն ան որի ճշմարիտ տէր
ամ գոյից զիմէնք մի շո
սըղալիք յանելըզ հրա
ծրկն և ոչ առնեմք զան
ձնառկան մի որոյք զում
անգմ հիցեմք յայ զի թո
ղցէ զպարտս մէր:

Հ. վսէր ասի. ոպէ մէնք թ
ողումք մերոց անտանց:
այ. աստեւ իմանմք մի ան
րտոյց զանցսս և զրհամ
ար հսրս զոր քնդոսիմք
իմէր մերոց մերոյց աղ
ջեմք զած զիմանակս թո
ղցէ զպարտըս մէր ոպ և
մէնք թողումք մերոց
անտանց մտորոյ ոպիլք

N

Թողոյ զպարտս մէրձմ
 րց իուրոց դիւրմ կար
 իցէ ընդունել զԹողուի
 մէղց զոր մէղմայն հակ
 առակ սըմին էթէ ոյք ոչ
 Թողու զպարտս մէրձմ
 րի իուրոյ անարժն դրո
 ւսի որած Թողցէ զմէզ
 ըսիւր ևս առմէլ էթէ
 Թողումք զպարտս Թը
 նամէայց մէրոց յայտնի
 որախորժիմք զողորմի
 ւայն և իմանմք որէմէծ և
 հըրաշալի հարկեռ որև
 ազնիւ իրըս Թողու զպա
 րտս Թընամէց զիւրբ
 խընդրեմք զողորմութի
 յայ միայնսխանեսց էթէ
 ույ ողորմէցց քեզ էրբոչ
 կամիս զողորմութի իմև
 ոչ Թողու զպարտս մէ
 րձմ որց քոյց քանզի կա
 րծես Թէոչէ հրկէ որկմ
 ազնիւ Թողու զպարտս:

Դ. անարգբնայ այժմն զվ
 եցէրրդ հիգուածըն որ
 է միտը զմէզ իփորցի:
 Մ. Երայս խընդրմ ծրս հիցէ
 յք զօգնութի յայ ընդ դեմ
 ամ չա րեց որդալոէ
 և

acceptas dimittens, ad reci-
 piendam suæ offensæ in Deū
 factæ donationem disposi-
 tus magis est : sic quoque è
 contrario nolens offensam
 proximo dimittere, indignū
 se reddit, cui offensam re-
 mittat Deus. Denique di-
 cendo nos etiam inimicis
 nostris iniurias remittere,
 misericordiam nobis place-
 re ostendimus, & condona-
 tionem illam generosi ac
 nobilis animi argumentum
 esse, iudicamus. Vt si quan-
 do nos à Deo misericordiā
 petimus, ille non respon-
 deat, quomodo tu miseri-
 cordiam à me petis, qui mi-
 sericordiæ hostis es? & quo-
 modo vt ego tibi condo-
 nem, petis, qui condona-
 tionem illam abiecti animi
 signum ducis?

D. Declara mihi sextam
 petitionem, Et ne nos in-
 ducas in tentationem.

M. In petitione illa aduer-
 sus futura mala auxilium pe-
 titur, videlicet tentationes,

per quas in peccatum incidimus. Vbi aduertendum Deum orandum esse principaliter, ne vel vinci, aut superari à tentatione nos sinat. Sed tamen quia tentationes sunt periculosa admodum, & incerta earundem victoria; ideò petitur etiam, vt Deus tentari nos non permittat, præsertim quando victoriam non nostram, sed Diaboli fore videt. Vnde pulchrum documentum habes, Diabolum non solum non posse nos vincere; sed nec quidem tentare sine Dei permissu posse.

D. Non intelligo bene voculam illam; Et ne nos inducas in tentationem: apparet enim à Deo homines in tentationem induci, & solum nos petere, ne id faciat.

M. Inducere in tentationem, aut tentationem à malo immittere, aut ad

և իփորցութիւն որքէն ան
Ճառըս անգախելոյ իմէշ
ըս արդ իմցիր որ նայխառ
վել հայեցեմք իմնէ զի
մի թողցէ զմէզ պար տի
լի թընամոյս և յաղ թա
հրելի փորցութեց բաց
զիփորցութիւնքէն անվել
երկու դալից և ան կար
ծէ յաղ թու թի մսն որոյ
ևս խընդրեմք յայ թի մի
տար զմէզ իփորց ութի.
Էրբ ճանաչէ ըզտ ըկրու
թի մեր որոջ կար էմք
յաղ թել ալ յաղ թ հարիւ
իմսնաէ և այս ոյս բարի
ոյք խորատիմք թի մսն
այս ոչմիան չրկարէ յաղ թ
ել և ոչ ևս փորցել է թի
յայ ոչի ցէ թոյլտու էալ
ըմայ:

Է. ոչկարէմ իմսնալ զյս բան
որասէ: միտար ըզ մէզ
իփորցութիւն կրծեմ թի
կամիաճ մսնել զմր դիք
փորցութիւնսկ մէնք աղա
ջեմք ասելով. միտր զմէ
զ իփորցութիւն:

Այ. փաւրցութե փորցիւ չար
գործով անգախել իմէզ

ըս

բագարգք ստնաիւն և ոչ
ամէնէվիւն կամիւն որ և
մէծ պէս նախնի վսն մէ
ղղ այլ ըստ բառից սբ գրր
ոց երբանսի վսայ թէ միտ
այր զմէզ ի փորցուի այսպ
էս ճանի թէ ամ թ ու յտայ
որ ոյք փորցիւն կամ յաղ
թիւն ի փորցուի Ե առդ խոր
հորդ հայից վ ճոս այսէ զո
րև ասցաք է թէ մէնք որ
գիտեմք ըզ տրկարու թ
իս մէր որէեզ ծնելի իսկ
հակուկամիւն զ խորագիտ
ւ թիւ ըզոր ու թիւ ստնաիւ
վսն որոյ աղ ջեմք զած
գիոչ միան է թէ թ ու յոչտ
ցէ յաղ թ հարիւ մէզ ի փո
րցու թէ այլ ոչ ևս թ ու լա
ցէ փորցիւ ի ստնաիւ բաց
միան երբ տեսանէ որ կա
րող ու թէ ամբն ի ուրով կար
ի գուք յաղ թէ ըստ գրց
ոս յոյբայ և արքրաւ հա
մոյ և յովսէփայ:

Դ. այս վերջի խորհրդով թ
ըս յոր չարէ հայիցէ զհրծ
իւ որ ասէ այլ փրկեայ զմ
էզ ի չարէ:

Այ. այս

peccatum impellere, pro-
prium Dæmonis est, nequa-
quam verò Dei, extremè
peccatum odientis. Nihilo-
minus, si Scripturæ more
loqui placet, (vbi subinde
Deus nos in tentationem
inducere dicitur) nihil aliud
erit, quàm Deum vel tenta-
tionē, vel à tentatione vinci
permittere. Quare sensus
petitionis illius hic est, quē
diximus, quandoquidem
hinc infirmitatem naturæ
nostræ cognoscimus & fra-
gilitatem, inde verò frau-
dulentiam, potestatemque
dæmonis, precamur DEVM;
vt non modo non permit-
tat, nos à tentatione supe-
rari, sed vt neque tum ten-
tatione pulsemur, quando
victoriam non relatu-
ros nos videt.

D. Restat vltima petitio,
Sed libera nos à malo: de
quo malo in hac petitione
loquitur?

M. Ultima hæc petitio confirmat partim petitionem superiorem, partim verò noui quippiam apponit. Ideoque ait, sed libera nos à malo, id est, non solum petimus, vt peccata præterea condones, & à futuris præserues, sed multò magis, vt ab omnibus præsentibus malis nos liberes. Aduerte verò appositè, ac sapienter Dominum nostrum docere nos, vt liberationem ab omni malo in genere petamus; non verò vt ne particularia hæc mala nos comprehendant, qualia sunt paupertas, ægrotudo, persecutio & similia. Quia frequenter putamus rem aliquam bonam nobis fore, quam nobis noxiam esse Deus videt. Quare secundum doctrinam Domini petimus, vt ab omni illo liberet nos, quod noxium iudicat, siue id prosperum sit, siue aduersum.

Այս վերջին խնդրովն
ուրիշ ձևով խնդրոյ ասցե
այլ հոգեւորաց: Իսկ միո
ւս մերս նոր իմս հետեւի
վս որոյ ասէ. այլ փրկ
եայ զմեզ ի չարէ. որէ զի
ոչ միայն խնդրեմք զթո
ղութի մեղց յանցելոյց
և զի փրկեցես յապա
հցես բոց այլևս զի զերծ
ոսցես զմեզ յամսերկէս
չարէս այլևսպ արտիս
իմասայ որ տեր մերմէծ
աւ իմաստութեալ ուսոյց
մեզ հեցել զփրկութի
ամ չարեցեալ ոչ ասի վսն
զլի վորց որքէս անքա
նութեալ: Կիւանդութի Հ
մասք և այլն ըմբասցին
քայն զի միշտ կարծեմք
թէ իցէ իրոս բարես զոր
ամ տեսանէ որէ չայրվս
մեր և Դկառակ սրմին բ
զում անդմ կարծեմք զի
բոս հթէ չայրիցէ զայն
ամ գիտէ որ բարիէս վս
մեր արդ մէսք ըստ վրդ
ասկտութեան մերոյ քի
խնդր. ըբեմք զի փրկե
ցէ զմեզ յամերց զորամ
տեսնէ թէ բրիէթէ չար:

Դ. Վս երասի. ամէն:
 պ: այս էփրըեցոյց բառէ
 և ուսասցի քեզ էթէ առի
 այսպէս էկամ այն պէսէղ
 իցի և որպէս իվէրը համ
 տամք ին ամէն պատմի
 էթէ այսպէս է կամ այն
 պէս համ տամ. նրմանա
 պէս իվէրը հարմէղին ամ
 էն. ասի էթէ այսպէս է և
 այնպէս էր կամ իմ և զաղ
 էմ գ ի այնպէս լիցի:

պարգարանոն ողջոյն մարի
 ամոյ կանոն հինգէրորդ:

Դ. **Ե**ՆՐԹՈՐՈՒՍՈՂԵՐ
 ինչգհայրմէղէ
 նաղը էմ գ ի ևս
 պատմէս ինչ.

զոյղջոյն քեզ մարիամըն
 պ. յաւժար կամի կամ իմ առ
 նել և զանգյմ գ ի ջեր մէ
 ինչոլ թբ պատմէս զ ած
 ածին մրիայմ արդ ողջոյ
 քեզ մրիամ. այսպէս պատ
 միթէ ած օգնական լիցի
 քեզ մրիամ լիչընոր հաւք
 և այն:

Դ. Վս եր յետ հարմէղին
 անյաղ ըսկսանիմք զող
 ջոյն քեզ մրիամն. և ոչ
 գլղ օթ ըս առ վել պէտս:
 պ. քան

D. Quid est, Amen?

M. V ocula hæc Hebræa est,
 & vti antè dixi, tantundem
 est, ac si diceretur: hoc fiat
 verum, siue, hoc verum est.
 Et quemadmodum in Sym-
 bolo Apostolorum tantum
 est, atque, hæc sunt ipsa ve-
 ritas: Sic quoque in fine ora-
 tionis Dominicæ ea docea-
 mur, verificandas petiti-
 ones nostras esse, & sic te vel
 me precari vt fiat.

C A P V T V.

E X P L I C A T I O
 Angelicæ salutationis.

D. **Q** Vando quidem
 orationem dñi-
 cæ explicasti, pe-
 to nūc, vt salutationē Ange-
 licā deinceps mihi explices.
 M. Libentissime id faciam;
 quia peto vt summus Bea-
 tissimæ Mariæ Virginis cul-
 tor existas. Salutatio autem
 Latina sic sonat: Ave Maria
 gratia plena, Dñs tecū, &c.

D. Quare post orationem
 Dominicam salutatio An-
 gelica dicitur, & non alia
 aliqua oratio?

M. Ideo, quia apud Christum potentiori aduocatum & Mediatorem sanctissima Matre eius non habemus. Quare oratione ad Christum transmissa, quam ipse nos docuit, ad Matrem illius conuertimur, ut sua nobis intercessione assit, quod omnia illa, quæ in oratione Dominica petimus, consequamur: quemadmodum in medio fit, ubi, posteaquam supplicationem ad Principem scripto destinauimus, principaliori Palatii aulico postmodum totum negotium committimus.

D. Quis Salutationem Angelicam composuit?

M. Composuit eam Deus ipse, quæ non per os suum, sed per os Gabrielis Archangeli, S. Elisabethæ & S. Mariæ Ecclesiæ docuit. (Luc. i.) Nam verba illa, Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, Gabriel Archangelus elocutus est, sed velutilegatus Dei,

Մ. քան զի ոչ ունիմք առ վէլ զօրմ որ միջնորդ և բռնիսն առ քն քան զմայր իմուր մտորոյ երբայեմք զաղօթըս զորև քն ուսց մէզ անյալ զարձուք առ մայր իմուր զի իմուրով աբ ծնամպոր բարեխօսութբ աւղեսցէ մս ընդոնելո զխրսդով ծն մէրերբ ան էմք զհարմէղէն ըստ աշխրամարութբ երբ մտուցնէմք աղերսըս թագ մոր աջ յանձն առնէմք հրգորագոսն որքէն յարքուն իս զգործս մեր:

Զ. ով կազմէց զողոյս քեզ մրիամն:

Մ. ած ինքն կապմէց թէ պէտ և պբ բերանով իմուրով ոչ ուսաց զմէզ այլ բերանս ք զաբրրիել հրբել տկպէտին և յէղիս բեթի և որ եկեղեցոյս քանզի ասք բան որասէ ողոյս քեզ մրիամ իշ ըստոր հօք տէրն իքեղ առհսէալ էս գու իկանայն զայս գբրիել հրբել տկպէտին ասց բաց իբրբև առ գէլայ

այն անելով նրմայ յաճկոյս
կողմանէ և աճ ասց. բեր
ասօք հրէշտկաւոր իող
ոյ. իսկ զայլ բանէ բնոյ
ասէ. և արհընէ Լէպրտո
ւղ որովայնի քո զայս սբ
էղիաբէթասց երբ. իհո
գոյս սբոյ ասդ էլ էղէ. նր
միստողուսոյ աւետրնին
որով իմ ասմք որ. հոգին
սբ ասց. բերասօք սբ էղ
իսրէթի իսկ զայլ ամ. սբ
էկէղցին կազմէց որէ ուս
էլ և կո վարէլ իսոյս. հո
գոյս սբ. արդ կարեմք աս
էլ ասյապղ յետոյ. հայրմե
ղին գոր ոսոց մէզ քսիւր
սբ բերասովըն արդ. ողջ
ոն միթաւն. հառվէլ հր
րաշալի արթթ ք որոջին
էլ ոցէ քանգի. հոյս իսք
ըն աճ կազ մէց զնայ և ո
ւս ոյց մէզ բերասաւք սբց
ճառ իցիւրոց:

Դ. արդ պարզբնէայ էթէ
վասըն էր ասի. ոյզընս
քէզ մարիամ:

Ա. այս հրաշալի ողջոն
սիւս ողջանէմք զտիրմ
աճ

illa per legatum suum edi-
centis. Porro, Benedictus
fructus ventris tui, S. Elisa-
betha adiecit, vti Euange-
lista Lucas attestatur. Vnde
colligere est; illa Spiritum
Sanctum per os Elisabethæ
prolocutum esse. Reliqua
verò verba omnia S. Mater
Ecclesia appendit, quæ ab
eodem Spiritu sancto regi-
tur atque dirigitur. Quare
appositè dici potest, quod
post orationem Dominicâ,
quam ore suo Christus Do-
minus docuit, nullam pror-
sus Salutatione Angelica
præstantiorem esse: quia ab
ipso Deo illam composi-
tam, nobisque per ora ser-
uorum suorum promulga-
tam esse constat.

D. Veniamus ergo ad ipsâ
explicationem, quare dici-
mus, Ave Maria?

M. Quia Salutatio est, per
quam nos amicos notos-
que esse monstramus, dum

Matrem Dei, auxilium eius implorantes, adimus. Vtimur verò verbis Angeli, quia scimus maximum illi gaudium adferre, sapè hanc laudem suam inaudire, quod, ubi ab Angelo verba illa excepit, perleuit. Gaudet etià ideo, quia beneficij diuini nos memores videt, & erga benefactorem gratos.

D. Quid significat, Gratia plena?

M. Gratia Dei tres potissimum effectus in anima operatur. Primus est, quod peccata deleat, quæ uti maculæ animam cõmaculant. Secundus, quod donis virtutibusque eandem animam exornet. Tertius, quod robur etiam suppeditet, ut operibus meritoriis insistat, diuinæ maiestati in primis placentibus. Domina nostra, gratia plena est. Nam quantum ad primum effectum attinet, nullus peccati macula nec originalis aut actualis, nec mortalis aut venialis infecta fuit. Quantum verò ad secun-

ածածնիս ծախուցեւ լո
էթէ մէսք ծնօթք և
բարեկամքէ մերոյ համ
րձակիմք խօսել մի շնոր
դաւթ բաւետիօք հրէշ
տկպետիս քան զի գիտե
մք որ բազում ցրնձուիս
լիցի իսէլ յարժմ գձախ
աւետեց հրէշտկպետիս
երբ երգեց. զողջոյս քեզ
միհամն. այլևս ուրախ լի
ցի որմէսք յեւմք զի յոր
հորդոս աւետեց գոհն լոյ
խոնկիս աւթիւ բրէց:

Դ. Վսէր ասի. Լի շնորհօք:
Ա. Կ՛ա՛յիս շնորհքն էր
խառնել յերգործութիս
առնէի հոգիս մեր. նայիս
զի ջրսէլ զմեզ զորքէս
երբ զաղտոս որ ապկ
նէս զհոգիս. երկրորդ
դէմ գնոյս հոգիս պար
գեւօք և զօրութք. իսկ
իվերջ ըստայ կարողութի
գործել զբարիս զի հա՛
ոյ լիցի ածախս մեծու
արդ ածածիս և լի շնո
րհօք բոցաւ առ իս նե
րգործութե նայ ոչ ոն
էր բռնաւ ախտոս մեղց
բնա

բընական . գործ կանկամ
մահու չայի և ոչնէրէլի
ըստ երկրորդին ունիւր մ
պարգէս իգօրէ հողոն
սըոյովէլ հըլի երրորդայ
նպէս հճոցվայբրիգործ
ովիրով զեարծսի եղէ հո
գվ և միմնովէլ անէլիվ
երոք անդդսս հրետկց:

Դ. կարծեմ թէ ոչ մի անմի
իամ ընգալվ անչի շըս
որ հըսառվէլ քանզ յսբ
ոց երբբզ ուման գմտաք
որսբ ստեփնոս և այլսբ.
ոք լիեն շըսոր հօք:

Ա. որչափ որ ասի միս այլ
սբոց թէ լի եղէ շըսոր
հօք սակաւ ամածին ո
վէլ վէհգոյն շըսոր հըս
ընգալվ քայն զմէսէս
էս միս որոյ յայն ընդալվ ու
էլ շըսոր հըս որոց քիսբ
ոցն հառ. օրինկվ թէ բզ
ու մանս թըսմէ ճէ փոքր
և լիցին մեռոսմ ամէք
էս և լիցին սակն իմ
էճըն անվէլ լիցի քայն
թէ ի փոքրըն և պատճ
ռըս այսէ զի ամ. առնէ
զմրդիք առվէլ խոյհեմ
Deus homines capaces maioris

dū, habuit illa virtutes om-
nes, donaque Spiritus S. in
altissimo gradu. Quantum
denique ad tertium, exer-
cuit illa opera adeò grata ac
meritoria, vt quoad ani-
mam ac corpus digna fuerit
omnes choros Angelorum
transcendere.

D. Non apparet Dominā
nostram maiorem gratiam
donaque reliquis sanctis ha-
buisse; quia sepius audiu-
dici S. Stephanū, aliōsq; san-
ctos plenos Spiritu S. fuisse?
M. Tametsi de aliis sanctis
dicatur plenos illos gratia
fuisse, nihilominus amplio-
rem Domina nostra gratiā
illis omnibus habuit; quia
sic à Deo, vt maioris gratiæ
capacior redderetur, quàm
reliqui Sancti, facta est. Vt
v. g. in exemplo patet. Sint
multa vasa, vnū altero ma-
ius ac capacius, quæ si im-
pleatur balsamo, omnia ple-
na erunt, & nihilominus in
vno plus erit, in altero min⁹
balsami. Cuius ratio est, quia
minorisque gratiæ facit,

pro qualitate officiorum ;
quæ in singulos distribuit.
Quia verò officiū maximū,
quod vnquam Creaturæ
cuiquam datū est, esse Ma-
trem Dei ; ideo Mater Dei
capacior facta est, & maiore
gratia, quàm vlla vnquam
Creatura, impleta.

D. Quid significat, Do-
minus tecum?

M. Hæc altera singu'aris
laus est B. Virginis, qua si-
gnificatur Dominum no-
strum ab initio Conception-
nis suæ assistendo illi, gu-
bernando illam, instruendo,
& defendendo, perpetuò
cum ea fuisse. Vnde natum
est, quod nunquam pecca-
tum, nec cogitatione, nec
opere admisit. Quare
Deus non solum ornauit
Sanctissimam Virginē om-
nibus gratijs; sed etiam cū
ea, tanquam custos thesauri
magni degere voluit.

D. Quid vult dicere,

ՃԷ

շրնորհց մէծց կամ փոք
ոյց ըստ հասկի իուրենց
որև շրնորհէ նցին արդ
քանզի մեծ և հըրաշա
լի գործ մրգեղէնոցուրոք
տուել էղէլ զի լիցի մյրայ
վս որոյ ածածին էղ եւա
ռվել խոհեմ և լիամ շո
րհօք քան զմէնէսէս:

Դ. վսէր ասի. տէր ըսդ քեզ
էղիցի:

Այ. այսէ առվել հըրաշա լի
գովեստ սբկիսին որ և
նըշանկէ էթէ տէրած էր
միշտըսդ ածածնին յառջ
քան զյրդլի միշտ տեսչ
ուրև օգնութ կառ վարել
ով և ուղելով արդ այս
էղէլ պատճռ զիսք կուս
ըս բըսվ ամէնէվին ոչ
մէղաւ ոչ խորէրդով ոչ բա
նիւ ոչ գործով և ոչ էթէ մի
ախ զըդարէց ած զսբ կո
ւսըս ամ շրնորհօք այլ ևս
կամէցվ զի ըսդ նըմին
միշտիցէ ուն ըզպահպանի
չախպիսի հըրշալի գան ճի
ոյց ած ային շրնորհաց:
Դ. վսէր ասի. աւրհընէալ

Ես դուրիկանայս :
 Կ. այսէ էրբ՞դ գոյվէստն
 զոր առնեմք ածածսին
 որեւ յայտնի զիող միտնէ
 Լի ամլընոր հօք ըստպտ
 շաճի կուսաց այլեւ սամ
 ունցելոց և պապէս ամ
 մէծութ յաւելոյ քանզտ
 կախայս որք եղենև որք
 Լինելոցեն և ունի զորհն
 ութի կանց ամուսնացե
 լոց վս ծընընդէս և այս
 կըրաշագեզ ցուցվ իսրբ
 կոյսըս միտամ քանզի նա
 ծընաւ զորդըինայ միծ
 ին որէ առվել քան ըզ
 բիուր որգիսև սառվել
 կարեմք ասել թէ է մի
 բազմց որդոյց քան զի
 ամ համարիմ բորիատ
 ռսէքն էն եղբարք բիւծ
 ոան գորգ որգէ գրուէ
 ած ամօրն ոչ ծընընդէմբ
 և ոչ բընութ որէ քս
 սրգին իւր միայն այլ
 վս սիրոյ և գրթուէ մըց
 զոր ունի առ ամէսեւէս
 վս որոյ արծնապէս սե
 մք . աւրէրէկս գու իկ
 նայս վսգի այլոք ոյք
 ունին

Benedicta tu in mulieri-
 bus?

M. Hæc tertia laus est, quæ
 Dei Matri collata fuit; qua
 ostenditur non solum illam
 fuisse plenam gratiis Virgi-
 ni convenientibus, sed illas
 insuper habuisse, quæ mari-
 tatas exornant, vt absolute
 mulieres omnes, siue quæ
 nunc sint, siue quæ futuræ
 sint, transcendat. Benedi-
 ctio mulieris maritatae est
 fœcunditas, quæ D. Virgi-
 ni non defuit, quia filium
 peperit centum millibus fi-
 liorum preciosiorem. Po-
 test etiam dici eam Matrem
 infinitorum penè filiorum
 esse: quia boni Christiani
 omnes fratres Christi sunt,
 & consequenter huius Ma-
 tris filij; non quidem per
 generationem & naturam,
 quomodo solus filius est
 Christus, sed per amo-
 rem maternumque affectû,
 quem erga omnes induit.
 Vnde meritissimè dicitur

in mulieribus omnibus benedicta, quia alie aut virginitatis lauream sine fecunditate habuere, aut benedictionem fecunditatis sine Virginitate. Hæc sola ex peculiari priuilegio Dei lauream virginitatis, cum summa foelicissimæque fecunditate coniunxit.

D. Quid significat, Et benedictus Fructus ventris tui Iesus Christus?

M. Hæc quarta laus B. Virgini collata, vtpote quæ non solum sit ex seipsa omni honore digna, sed etiam propter fructum vteri sui. Vti enim fructus arborem ipsam commendat, sic quoque gloria filij in Matrem redundat. Et vti Dominus Iesus non solum est verus homo atque inter homines benedictus; sed etiam Deus benedictus super omnia, D. Paulo teste; ita Mater eius non solum

ՃԺ

ուսին զփառոյ կուսէ առ
անց յաճիւնէ կամ զօրհը
նութի յաճիւնէ առանց
կուսութե իսկ միմեանմա
ծին միմեան արծնի եղև հր
մանօք այ զկանտարէլ փա
ռոյ կուսութե առվել օր
հն ութ բերանեայ լապա
տվէայ յաճախութենմա
ամօր կուսին:

Դ. Վսե՛ր ասի. Լօրհնէլ է
պըտուղ որոյվասի. քում
յիսուս:

Ա. այսէ չորրորդ գովեստն
զոր ընձաւմք ամ ամօր
զի ոչ միմեան արծնի եղև
լապտվոյ վս արծնէց
իւրոց այլևս վս ասոր
իկ որէ պըտող օրովսի
իւրոց քանզի պատիւ
ծառոյս պըտողսէ և փ
ռք մօրըս որգին է քան
զի քս ոչմիմեան է միդ ճը
լարիտ օրհնեայ յամա
գնց այլևս է ամ գովել
իմք ամ է ից ու պոյց
սէ մեզ սքս պողոս. վս
որոյ մի մե ոչ միմեան
օրհնէլի կանայս այլ
ևս

O iij

ևս է օրհրէլ իմէլ ամբ րս
տեղծութոց և անգայ, նոց
որպէս յերկինս և նոյնպէս
յերկրի:

Դ. պարզ բնեայ զմահացելն
յորջոյնս մրիամս:

Ա. յառջիկայ բայսերըն
սբէկեղեցին կրկնէ զէր
աշալի գովեստած այծն
ինորէ և մայր այ ծախուց
նելով մեզ որէկարող էա
յիցել յայ զազորին և կամի
արդաղ և զնայ զի բարէ
խօսէս ցէ վսն մեր քան
զի յոյժ պիտոյն մեզ բար
էխօս ութի իորին զի մէկ
աւորեմք և զի օգնեսցէ
մեզ իկենսամեր և սոմել
իծմմէնուան իմեծ վսնգի

Դ. վսնէր էրեցըս անգմիլ
ուրրնասի. որջոյնս քեզ մր
իամս. յերէկոին իմէլ օրե
այ և յառվօտոյն:

Ա. զի ծախիցուք թէ պի
տոյն է մեզ յարած միւրն
դրել զօգնութի յայ բր
էխօսութ սբած ծախսէ
ամսք քան զի եմք իմէլ
էրէ Էլի և աներէտութ
dio inimicofu ta visibiliu, quam inuisibiliu degamus; nec

benedicta est inter mulie-
res; sed etiam inter omnes;
tam caelestes, quam terre-
stres creaturas.

D. Declara mihi verba reli-
qua, pro clausula Salutatio-
nis huius.

M. In sequentibus verbis
principalem laudem Domi-
nae nostrae Ecclesia repetit,
quae est, esse Matrem Dei,
eoque commonstrat illam
quocunque vult, ab eodem
Deo impetrare posse. Pre-
catur etiam ut intercedat pro
nobis, quandoquidem nos,
ut peccatores, eius interces-
sione indigemus; item coti-
nuo nos, quoad vixerimus,
& praesertim in articulo
mortis, quando maiore pe-
riculo urgebimus, adiuuet.
D. Age vero, quare ob Ave
Maria, ter de die aramenta
pulsantur, videlicet, mane,
meridie & vesperi.

M. Ut erudiamur, opus
nobis imprimis esse ad au-
xilium Dei Sanctorumque
saepè recurrere, cum in me-
dio inimicofu ta visibiliu, quam inuisibiliu degamus; nec

satis esse ad orationis arma
in principio nostri operis
recurtere, sed etiam in pro-
gressu operis ac fine id ipsū
facere oportet. At verò alia
meditatio ad trinaam hanc
salutationis Angelicæ cō-
pulsationem, facienda oc-
currit. Quia vult Ecclesia
triuni principalium myste-
riorum redemptionis nostræ
nos meminisse, nimirū In-
carnationis, Passionis ac
Mortis, & Resurrectionis.
Quare salutarī mane iubet
Matrem Dei in memoriam
Resurrectionis: meridiē, in
Passionis ac Mortis: vespē
seu noctu in memoriam In-
carnationis. Nam vti non
dubitamus Christum circa
meridiem cruci affixum, &
mane resurrexisse: sic quo-
que de nocte cum humanā
naturam assumpsisse credim⁹.

EXPLICATIO
Decalogi, seu decem
præceptorum Dei.
CAPVT VI.

D. Ognitis abū-
dē Symbo-
lo Apostolico,

ՃԺՈՒ

Թընամեց միս որոյ ոչե
պարտ միտս իսկիսբնս գո
րծոց մերոց աղօթել այլ
ևս յարրողութեամբ և ի վ
երջնս . այլ սենմե ծխո
րհուրդ էրիցս ան գմյաւո
ւրս Լարկնել զողջոյն մի
իամն . քսն զի սբ եկեղե
ցիս կամի հնապզ յիշատ
կել զէրիս գրլն վոր խոր
հորդրս փրկուե մերոյ
որէ մի նանալ . չարչարա
ս. ք. և յարրոլ թի քիայ մի
րոյ միս որոյ կամի զի ողջ
ոնեմք առվ օտոնս զճԺՈՒ
միջոնս ի յիշատկ յարուե տն
և ի հարակ առուրս ի յիշա
տակ սբ չարչարանցրս
իսկ յերկոնս ծմոյս միս
միջոնս փրկչին մերո
և ոպլապ տմք որարմեր
իմէջաւրէ յսաչեց և ուա
վօտէս յարեւոյս առ միջ
էղլի եղեւ ի գիւրի:

պարզաբանութի տասրն պա
տգ. ամագրն այ

Ի. յիմնս ուսաքզ
համ տ ամքրն
զհարմէղէն և զո
ղջոյն

գրոյս միմանքն . ցտեղանոր
ճանուցնէս ինչդ ծպատ
գմորինցնայ քան զիսկս
հորդ գրչիս որ բաժին
քրքիստնէ ականս վրդա
պետութեոյ յառ Ընդմեն
պատմէ ցեր ինչ :

Ա. արժն և քատգապէս
համիս ուստնէ և լաւ
սկսնայ զժպատգմքն ամ
աին օրինցն քան զի հա
ւտքն և յոյսն առանց սի
րոյ և պահպանէ օրինցն
այ ունայնէն և ոչ գոյ փը
րկութի :

Դ. վսէր ասի թէ ծպատ
գմաւորինցն այնքէրէ քա
ն զամ օրէնքն և գլխովի
բանքս որ քէն իմէն աշխ
արհի սքէկէդէցո հը բա
յմայնաւ առաջ նորդաց
մէրոց :

Ա. բազում հարկիս ունէն
զառլդ րութի հրքաշն
լի ծպատգաւցն այն վր
զի նախ այս պատգմքն
յայ եղէ գրրէլ իուրով
ինչ ձեռամբքն նախիսի
տըս մրգկայն և յետոյ
յէրկ

Oratione Dominica, & Sa
lutatione Angelica, decem
Dei praecepta, seu decalo
gum, mihi explicari cupio :
quia haec terra pars princi
palis, vt in principio dixisti,
doctrinae Christianae est?

M. Rationabiliter in pri
mis ac prudenter agis, quod
decem praecepta diuinæ le
gis scire velis & intelligere :
quia fides & spes sine chari
tate atque obseruantia legis
diuinæ ad salutem non suf
ficiunt.

D. Quid tibi vult hoc,
cum tot leges in mundo
& in Ecclesia sint & tot prae
cepta : quod lex nostra de
cem praecepta complectens,
ceteris omnibus legibus an
teponatur :

M. Multae rationes ad
duci possunt ad legis huius
excellentiam demonstran
dam. Primò quidem, quia
haec lex à Deo primitus fa
cta est, & ab eomet initio
quidem in cordibus homi
num descripta, deinde verò

in duabus marmoreis tabulis incisa. Secundò, quia antiquissima est legum omnium, & veluti reliquarum origo ac fons. Tertio, quia hæc lex est generalissima legum omnium, quæ inveniri possint: quippe quæ non solum Christianos obliget, sed etiam Iudæos ac Gentiles; & ut viros, sic quoque mulieres; ut divites, sic pauperes; ut principes, sic idiotas; ut doctos, sic ignorantes. Quarto, quia lex hæc immutabilis est, nec hominis cuiusquam dispensationem admittens. Quintò, lex hæc ad salutem omnibus est necessaria, uti sæpius in Evangelio Dominus noster protestatur. Sextò, quia maxima cum solennitate in monte Sinai promulgata fuit, tubis nimirum angelicis personantibus, item cum tonitru ac fulgore in populi Dei præsentia.

D. Porro, antequâ ad expli-

ՃԺԳ

յերկուս տախտկս քար
էղէնըս . էրկրորդ զիսյե
ըսկիսըն ամուրիսց և
ու պղբիող յորմէ բն
էնայլամօրէնք . էրրորդ քա
նգիայսէ առմէլէլ ասրկ
սն աւրէնք աշխրհիս մս
ն որոյ ոչ միախ թէ քրրիս
տոսէից հրկէ պահէլ այլ
ևս էփրրաւ ցոց և հէթն
ոսց արանց և կանց աղք
ատց և փարթամց մէծ մէ
ծց և փոքոյց իմստոյց
և տրգի տց . իսկ չորրոր
զիսայէ անփոյխփոխէլի
օրէնք և ոչ ոյք կարէ բա
ռնալ իսց ինքմանէ . կամ
շրտորհէլ ինքմանսէ ումէ
ք հիսգէրրորդ քանգիայսէ
ամէնէցուն առմէլ պի
տոյս մս փրրկութե ու
ուսոց մէզ բզումանգմտէ
բմէքիս բաւետրսին արդ
իւերըն զի իլէառ սիսայի
մէծ պատմամբ քէզէ հո
չիլէ էրգօքի փոյոց հրէշ
տիցմէծ որ ումմբ հսդէ
պքզմէ :

Հ . յառլ քանթէ ըսկիսը
ք

առնեմք պարզեմք թե
առնանք աւրինցն այցն
գամկարճ ուտ բնի իմա
նալ զթիւն և զկրգ վար
ի այմն օրինցն:

պ. Ըրրոմնամ պատմիւսնց
է սիրել զած և զընգեր
քան զի՛ամենեքէն ոսոյ
ցնէն մեզ չընենգել այ
և ոչ ընգերոցն վսորո
յերկուս մտունքս բժն
եալքէն և գրրել մտեա
մբն այ ոպ ասցք յեր
կուս տախտկս քարեղէ
նքս. առնին յօդել կայ
էրիս պատգմն որք ոսո
ցնէն մեզ զպարտս գոր
ունիմք ընդ այ. երկրդ
ունի է պատգմն որ ուս
ոցնէն մեզ զպարտս գոր
ունիմք առնագերս մեզ
այլ և պարտիս իմանլ
թեպէտ իմի տախտկն
էր գրրել երիսպատմն
և իմիուսն է բց. երկո
քին տախտակն հանոր
էին և լի գրրով վսգի
ռնին երորդ պատգմն
գրրել կայր բզում բնի
իսկ է սակաւ բնի. առ
պէս

cationem praeceptorum in
particulari veniamus, scire
cupio summam & ordinē
praeceptorum horum?

M. Finis praeceptorum om-
niū est charitas Dei & pro-
ximi, quia omnia nec Deū
nec proximum offendendū
esse docent, quapropter etiā
in duas partes sunt distribu-
ta, duabūsq; tabulis mar-
moreis, vt suprà dixi, inscri-
pta. In priori tabula tria
praecepta, obligationē no-
strā erga Deum exhiben-
tia, continentur: In poste-
riore verò septē praecepta,
obligationem erga proxi-
mū inculcantia, proponun-
tur. Quare scire debes, ta-
met si in vna tabula non ni-
si tria & in altera septem
praecepta contineantur; ni-
hilominus ambæ tabulæ æ-
quales & scriptura plenæ
per totum fuere: quia prio-
ra illa pluribus verbis,
posteriora verò paucioribus
descripta sūt. Atq; ita septē
illa praecepta breuia, quoad

verba, sunt æqualia præcep-
tis illis tribus, à verbis ma-
gis instructis.

D. Quare præcepta primæ
tabulæ tria duntaxat sunt?

M. Quia Deum amandū,
corde, ore & opere esse do-
cent.

D. Quare septem præcepta
secundæ tabulæ sint?

M. Quia vnum nos docet
proximò benefacere, alia
verò sex non facere malè
eidem, primò quidem per-
sonæ, deinde verò honori
eius, tertio denique fortu-
nis, & hoc nec opere, nec
ore, nec corde.

D. Progrediamur nunc ad
præcepta ipsa, & primò qui-
dè doceme verba illa, qui-
bus in tabulis à Deo de-
scripta sunt?

M. Verba sunt hæc: Ego
sum Dominus Deus tuus,
qui eduxi te de terra Ægyp-
ti de domo seruitutis.

1. Non habebis Deos alic-
nos coram me.

2. Non assumes nomen Dei

ՃԺԷ

պէս զի Կրճ ուտ արդմ
Համբեր արմն երէք ար
տգամ ինորէր յաճի:

Դ. Վս երէ քէն առաջի
անտոնի պատգմքն:

Ա. Քախ զի ուսոյսցէ մեզ
սիրել զաճ խորհրդով բա
նիւ և գործով:

Դ. Վս եր Է էն պատգմք էրկ
րորդ տախտակին:

Ա. Վս զի միւս ուսոցսն
զմեզ բայրիս առեւելքս
գերին իսիայլ վեց արտգ
ամն ուսոցսն մեզ զի մի
ինչ չայր արսցուք ընդ
երց նախ յիսչքս յանչն
և ի պատիւն ոչ խորհրդով
ոչ բնիւ և ոչ գործով:

Դ. այժմն ուսոյ ինչ զնոս
բանքս պատգմց զորդ ըրե
ալ եղեւ յայ իլեռն սիւսաի
յերկոսին քարէ ղէն տախ
տակըս:

Ա. այսոքիկ էն բնիւն քն ք
եսեմորած քո որ Հնի զ
քեղ յերկրէն գիպոցոց
իտանէ ճռուծէ:

ա. մի եղիցի քեզ աճ ք առ
ծամայս ք:

բ. մի ընդոսան Համբիր զ
նոյն

սոխմանայ քոյ:

Գ. յիշեայ սրբէլ զօր շաբաթ
թոին:

Դ. պատվեայ զհայրքո և
ըգ մայր:

Ե. մի ըռպասաներ:

Զ. մի շրնար:

Է. մի գողանայր:

Ը. մի սուտ վրկաբառն
ընգերի քում:

Թ. մի ցանգաք կընոչըն
ընգերի քոյ:

Ժ. և մի ցանգայր ընչից
ընդերոյ քում:

Ի. վսեբ ասի այն բաներ
ըն որք են իսկիսբըն պտ
վիրանացըն այ:

Այ. այսոքիկէն բանք որք
չորրդ պատճառս ծնու
ցնէն մեզորած կարողէ
տայ զօրէնըսկ մէնք պր
տիմք պայկէլ առջին
պատճառն այն բայն է
Ես եմ տր և քանզի ած
է մեր ըսկիսբըն և տէր
զօրութե որե ըստեղծ
զմեզ յոչընչէ առաջ
կարծից կարողէ տայ
մեղ զօրէնըս ոպ բընա
կան ծանից իւրոյց.
nobis legem vt suis seruis præscribere. Altera in verbo illo

tui in vanum.

3. Memento vt diem Sab-
bati sanctifices.

4. Honora Patrem tuum
& Matrem tuam.

5. Non occides.

6. Non mœchaberis.

7. Non furtum facies.

8. Non loqueris contra
proximum tuum falsum te-
stimonium.

9. Non concupisces vxo-
rem proximi tui.

10. Non concupisces bo-
na proximi tui.

D. Quid significant illa
verba, quæ præcedunt de-
cem præcepta?

M. In verbis illis qua-
tuor rationes comprehen-
duntur, quibus Deum no-
bis legem dare posse mon-
stratur, nosque ad illius ob-
seruationem obligatos esse.
Prima ratio in illis verbis,
Ego sum Dominus, consi-
stit. Cum enim Deus prin-
cipalis ac supremus Dñs no-
ster sit, qui creauit nos ex ni-
hilo, absque dubio potest

երկր

Deus comprehenditur, quo non solum Deum illum esse ostenditur, sed etiam supremum indicem ac gubernatorem; & talem utique qui condere legē possit, & prauaricatores punire. Tertia in vocula; tuus, continetur, nam praterquā quod Deo obligati simus obedire velut serui domino, & velut subditi Iudici; nihilominus, vltiorē obligationē habemus, ratione pacti, quod nos cum illo, & ille nobiscum in baptismo, iniuimus. Nam in eo Deus nos pro suis adoptiuis filiis assumit, & nos illum in parentem proprium deligimus, vt etiā Deus fideles omnes pro hereditate ac populo deligit, & fideles Deū pro suo Deo ac domino assumunt. Quarta est in iis verbis, Qui eduxite de terra Ægypti, de domo seruitutis: quia ad adeo multiplices obligationes, etiam hæc obligatio gratitudinis accedit. Et quia

ՃԺԷ

Երկրորդ . այս բանս որ է
ած : ծանուցսի մէջ որ
տէրս մեր ոչմիանէ իշխ
անս ալիւս է հրգոր դա
տմոր և առջնորդ մտոր
ոյ կարողէ տալ մէջ որ
հարս և տախել զայսոս
իկ որք ոչ պահէն . Երր
այս բանէ . քոյզի առմ
է քան զպարտութիւն
պարտէ հրնազնս իւր
ոյ զծանոյս տեառց և
ոյ զընմիկս զառմ ո
րց ունիմք այլևս հարկ
մոր պարտութիւնս աբ
ած բնդ մէջ և մէնք այ
իւր մրկութե քանզի
նովմ ընգալա զմէջ
ած իբնական որդ հոր
ութի և մէնք ընգալաք
զնայ իբրեւ զբնական
հայր ոյն ընդմս իած
զամ հայ տցեալս իուր
աւհիկան ժողովուրդ և
համտցեալքն ընգու
նին զտէր իբրեւ զբն
ական ած և տէր . չորդ
այս բն որ է . հան իգք
էլ յերկրէնէգիւ տցոյց
իտանէ ծնութե . այլև
մս

P iiij

Աստի հարկիցն գորոհս իմ
ք. Աս գոհնալոյ զտնէ զի
փրորկէց զմէզ ի ծան ութ
է ստանաի և իմէղց որ և
աւիսակէ ծանւէէզ ի պտց
ոյց փարմոյսի յորոց և անո
յս ամս փրորկէց զգոգովոր
դս ի ուր:

Դ. ամսն պարզ բաւեա զա
ռ լին պատգամն:

Ա. առ լին պատգամն ուն
ի էրիս բաժինս. նախ զի
պարտէ պաշտել զած ի բ
ր և զտէր էրկրոյն զի միո
նիցէս քէզ ամ քառ ժամ
ք. էր ըդ զիմիառնիցուք
Հի ուլծ ուս կայմ պատկեր
ս որ և պատվի ի բր և զած
և զիոցէ պարտէ ըկիրպա
գէլ վերոյ ասցեալ կոող:

Դ. այժմս պարզաբանեա
զառ լին բաժին:

Ա. ամ կամիզ ի ընդոսիմք
զնայ ոպ որէ ճշմրիտ ամ
որ և ծանուցի գոր ծիութ
ամ ախն մէծու թիւն չո
րդ գորու թբ որէ. հաւ
ատն յուսն և սէքս և կր
օ ն ա վ ո ը ու թ ի
քան

per Deum quoque à servi-
tute cum peccati, tum dia-
boli liberati sumus; ideo id
in Ægyptia ac Pharaonica
servitute adúbratur, ex qua
populum Israëliticum forti-
ter eduxit Deus.

D. Explica mihi primum
præceptum.

M. Primum præceptum tria
complectitur. Primum est,
quod Deum pro Deo tenea-
mur agnoscere. Secundum,
quod nullam aliam rem pro
Deo debeamus adorare. Ter-
tium est, quod non debeat
nobis idola fabricari,
id est, statuas aut imagines,
ut eas tum pro Dijs habea-
mus, tum adoremus.

D. Explica partem primam.

M. Deus pro eo haberi
vult, quod est, nimirum ve-
ro Deo; quod tum fit, quã-
do homo in quatuor se vir-
tutibus Maiestatem diui-
nam contingentibus exer-
cet, id est, in fide, spe, cha-
ritate, ac religione. Qui

credit in Deum, agnoscit Deum pro Deo, id est, pro summa veritate, in quo hæretici delinquent, qui in illum non credunt. Qui sperat in Deum, ille Deum pro Deo agnoscit, quem pro fidelissimo, misericordissimo, ac potentissimo habet; & confidit quod in omnibus ei necessitatibus, & velit & possit adiumento esse. In quo peccant illi, qui desperant de misericordia Dei, aut in hominem magis quam in Deum sperant, aut certe homini perinde, ut Deo, confidunt. Qui diligit Deum super omnia, Deum utique pro Deo habet, id est, pro summo bono agnoscit. In quo peccat graviter, qui quolibet creaturam, aut præ Deo, aut æqualiter Deo diligunt; gravius verò, qui odio Deum habent. Denique qui Deum summa cum reuerentia adorant, (vtri nos hoc ipsa religionis virtus edocet,) ille Deum pro eo habet; quia

ՃԺԺ

քանզի որ համայն յաճ ընդոսի զնայ որէ ճշմեր իտ տէրև ած և ունի զնայ իվերոյ քան զամ ճշմերտութի իսկ այսոյ մէջ զանչէն հերցուածող քզի ոչ համ տան քէորք պատկէն զած ընդոսի զնայի բրբև տէրև ած քանզի ընդ ունին ամէնակ. արող հմ տարիմև գգած և ոյվոյք խորհի էթէ կարողէ և կամի օգնել յամ ներդութիս մէր արդ ի յայս բանս մէջնչէն այսոքիկ որք յոսն ատին յողորմութէ այ կամ յուսան իմրդիքև ոչ յամ կամ ան չափ ի մրդիքոյ յամ և ոյվոք որ սիրէ զամ իվերոյ քան զամ ինչս ընդ. ոսի զած իբրբև զտէր զիբն դոսի ոպ զլրաշալի բբութի և ի յայս բնս մէջնչէն անոքի կորք սիրեն ըստեղծուածս առվել քան զտեղծողն էիցկմ համ որ այ ևս խռապել մէջ զանչէն այսոք իկորք հաչո

Հակոբէս զաժ իսկ իմէ զը
ն ոյվոյք երկիրացսն այ
մէծաւ հարկիւ ու պուզոց
նէ մեզ զգորով ի բերք
որով թէ զի ախար քիւ ըն
գունին զաժ ու պուզոց քա
ն զի ընդունին զսաւ ըսկիւ
քաւմ քաւից և ըստեղծ
ողամէ իցարի յայս քա
սամէզն ըն ախար քիւ որ
քաւար զէն զաւար ըստեղ
գեկէ զէգիւ և զքաւն
այս և զստակ որ քաւար
նդմէ ի բերք ու զիմէ զիւր
րայ:

Դ. Տաւոյ ինձ զերկրագործ
ին պաւագոցն:

Ա. Երկրորդ բաժնիս կամի
աժ և հրամայէ որ ոչ ըն
գունիմք երբա ըստեղծ
եալս ու զաժ և ի յայս
մէղան ըն նախնի հե
թնաւք զի ոչ ճնաչէին
դժբերեալսն աժ ունին
և երկիրացսն ըստեղ
ծուածոցի բոլրեալ այ զը
եզակս զյուսին և զմէն
եալ միոյք նոնալեալ մէ
զնչէն զիմէ ք և կեր
գըք և ոյք արիւ գործ
էն

Deum principium, aucto-
remque omnium agnoscit.
In quo peccant, aut qui
modicè Deum, & res illi
consecratas respiciunt; ut
sunt in templa, vasa sacra,
Sacerdotes, & familia; &
omnes illi, qui Deo magis
homines, aut illi æqualiter
honorant.

D. Declara mihi alteram
illius præcepti partem.

M. In altera parte Deus
vult ac præcipit, ne ullam
rem creatam Deo loco ha-
beamus. In quo olim Gen-
tiles deliquerunt, qui non
cognoscèntes verum Deum,
pro vero Deo creaturas va-
rias, ut Solem, Lunam, a-
liòsque defunctos homi-
nes agnouerunt & adora-
uerunt. In eodem peccant,
fascinatores & lamæ: item
magi omnes, diuinatores
& necromantici, qui dia-
bolo infernali eum hono-
rem deferunt, quem Deo
deferre debuissent. Immo
plerique illorum habent
& adorant illum pro suo

Deo, illiusque adminiculo
de futuris certo diuinare,
aut absconditos thesauros
inuenire, aut inooncellas
voluntates perficere, se posse
sperant. Quia verò diabo-
lus capitalis hostis est hu-
mani generis, ideo hos ho-
mines miseros decipit, atq;
mani spe lactatos in varia
peccata impellit, ac deniq;
animam eorum perdit, &
etiam non raro corpus.

D. Declara mihi tertiam
partem.

M. In tertia parte præcipit
Deus, vt non modò non te-
neamus rem aliquam crea-
tam pro Deo, vti dictum est;
sed multo minus ne forme-
mus; sculpamusque rem ali-
quã, quam pro Deo habea-
mus & adoremus: in quo
gẽtiles peccarunt, qui adeo
taci fuerunt, vt fabricarent
sibi idola ex auro, argento,
ligno, marmore ac lapidib⁹,
sibi que persuaderent illa
Deos suos esse; maxime cù
à dæmonibus infernalibus,

Հիւս

էն հրեաւրիոյ ք. անտախի որ
ք. բազմաւ ըստ տախտի
էլ ի և այլ ք. պաշտէն ի բ
րբէ զած և քով զհր ծէ
ն իմանլ զգալոցն և գրտ
անէլ զան ձս կմզ ք. ցնգ
ուի իուրեանց կտրել զղ ի
ահւոր թընամ ի և անտա
խ աղգիւ միւս և մոլոր
եցուցն զ իմի միւրի ք. ոս
ախ յոսմմէղ նչէն և ի
վէրն կորոսն էն զհոգե
ան զմիւս իւրս:

Դ. Տասնոյ զէրորդ բծին:

Ա. Երկու բաժին հըրման
ած ոչմիսն ոչընդ մեկ
ի բըրբէ զած ի բըս իւրմ
նէ ստեղծէս ուլ ասցք
բց ալ և ոչ առնէլ իրս
ոսնէլ և պաշտէլ ի բըրբէ
զած որով մէկ նչէն կէ
թնտս ք. որք կորցէլ էին
առնէլով կուրս արծ
թէղէնս կմոսկէլ էսափ
տէղէնս քարէղէնս և
ծնոցն էին թէնս ք. իս ք. է
նամ ք. քանգ ի միտանէր
անտախ իսոյ ք. իս և շար
ծէին ի սուէլով և անպէս
առնէլով էրկիրազանէ
ծգ իս

Q

իսկ և մտոցիկն ընձայն և
քահագի սրմբտիրոսք ոչ
կամ էին քրնաւ ամէն էլ
ինքանէլ զհամս իուրեաքս
ցմահոյ մատնէ ինքզնոյս
այ բազումն և այլ և այլ
տանջանաւ քրստ գրքոյ
ցն պոզնի:

Դ. Էս այլ ինչ խոր, որդի յայս
պատգամս:

Ա. այս պատգամս ըիպուն
անայ մէզ էթի ոյքսրդ
ալի ապմն պատմիրա
հագն և մէծ խաւստմն
ւնըս ասոցիկ որք պէ
էս քահագի էրբ, էտ ած զ
պատմիրանս ասցգայն
բանս. Էս էմ նիսնձոտ
ած. զի տանջմոցմիան
զախոսիկ որք ոչ սիրէս
զիս այլ հատոցից յորդ
ոց յորդիս միսնէ իչորր
ծրնունդն և բարիս ուն
էմ ասոցիկ որք սիրէս
զիս միսնէ ին ազիւնըս
արդ իմցարուք զի տէր
մէր ասէ թէ հնարնձ
ոտաճ զիգիտնցուք թէ
կարողէ մէծ պէսպարած
էլ քահագի հաճ և տէրե
տէր & equitatis ducitur,

subinde insidere cuiusmodi
simulacra cerneret, & loqui
ex iisdem, etque mouere:
quibus insuper sacrificia sua
obtrulerunt, & seruierunt.
Quia verò sancti Martyres
id facere despexerunt, ideo
eosdem grauissimis tormen-
tis excarnificatos morte
multarunt.

D. Estne aliud quippiam
residuum in hoc præcepto?

M. Immo est, quia Deus
præuaricatori eius grauissi-
mam pœnam intentat; ob-
seruatori verò præmiû pro-
mittit. Posteaquam enim
præceptum hoc dedisset; ad-
iungit Deus: Ego sum Deus
fortis, zelotes, vindicâs pec-
cata, patrum in filios, in ter-
tiam & quartam generatio-
nem eorû qui oderant me:
& faciens misericordiam in
millia his, qui diligunt me,
& custodiût præcepta mea.
Hic aduertendum est, Deum
se zelosum Deum esse dice-
re qui seuerissimè puniat,
quia zelo honoris sui, iu-
ac propterea ferre nequeat

զորոյք

impicitate & iustitiā. Quod
cōtra illos est, qui adeo pec-
cant continuo, vitāque in
voluptatibus impiē trans-
mittunt, ac si nihil eos cura-
ret Deus. Attamen videbis
Deum curare illa, & suo tē-
pore id monstraturum esse.

D. Quare præuaricatorem
Deus in tertiā generationē
punire vult, & observatōrē in
mille generationes diligere?

M. In quartā generatio-
nem vsque punit Deus, quia
licet homo diu in viuis ma-
neat, non tamen nisi filiorū
suorum nepotes, aut nepo-
tum nepotes videbit. & ideo
non nisi in eos posteros vult
Deus vindictā descendere,
quos vita sua peccator po-
test attingere. E cōtrario ve-
rō bene operatibus non mo-
dō non in tertiā aut quartā
generationem bonitatem
suam exhibet, sed eandem
in millesimā generatio-
nem vsque, se extensurū pro-
mittit, si tam diu viuerent.
Quia Dominus noster pro-

ճիգ
զոպոյք կամիմե՞ծ պէսսյ
ած է և նիսնճի միս սրատ
վոյ իւրոյ և միս իրաւ
անց և արդ արուէն ոչ
բնդունի զնէնգութի և զա
նողորմութի որէրդէմ նց
ին որք միշտ մէղնէ և
կախ ուրի ութք ոպ թէ
ած ոչ տէննէ այլի մցիր
որ ա՞ծ ծածկգէտ է և հա
տուցնէի ուաքննչ իւր
իծամոյ:

Դ. մնէր պատժէ ա՞ծ զչ
արագործս միսնէ իչոր
ծրնունդ և ապ մըցրս
այնոցիկ որք բարիս գո
րծէն միսնէի ազգն:

Ա. ա՞ծ պատժէ զչարագ
ործըս միսնէ չորրէ ծը
նունգրն գի ոչ ոյք ապ
ըրի ապէլ քանթէ տէ
նէլ զորդիս որդոց իո
ւրեանց և ըզնսին կամի
պատժէլ զորս անօք իո
րովք չարագործն կար
իցէ տեսանէլ իսկ բար
է գործն ա՞ծ յաճն է
ոչ միան միսնէիչորդ ծը
նունգրն այլմիսն իո և
ևս զիտէր մէր ապալէլ

Q 11

հաճի իմ ընտանոցիս թի
քան թէ ի պատժել քան զի
զմ ընտանոցիս ընդունի մ
բարութեան խորոյ և յառ
արկմի մանկէ թի. զպատ
ժելս առնէ մի մէկն մէ
քոց և յանկմիս նէ նէղել
իջաւեցմէքոց:

Դ. մտեր յառջին պատգ
ամս միան ասի մի սպաս
ժոց և վարդուց գործոց
հատուցմանց:

Ա. մտցի այսէ տախտիս
գմս և առ մէկ պիտոյ քան
զամ և ամս մէկ քան զի
անջին և գործիս ասի իմ
սխամք և սի սրն ամէսէ
ցոյս:

Դ. կարծեմ և ցանգամիմ
տալ էթէ իցէ հակոյայկ
այս պատգամիս պատիւ և
հրկրապազութի գործնեմ
ք սրց և մտանց նցին և
պատկերցն հրկրապազ ան
էղով զի ընդամէսն նց ծո
նդր կրկնեմք և աղ աւ
թըս մատուցանեմք որպ
էս պոսեմքայ:

Ա. շարսընցեայ այ սբ էկ
էղեցին կառավրեալի հո
գոյս

nior in premium quam in
poenam est; & quia remune-
ratio ab illius bonitate fluit,
ideo in ea complacet sibi:
punitio autem quia peccato-
rum nostrorum merces est,
ideo coacte illam facit, no-
stra nimirum malitia impul-
sus.

D. Quare minæ illæ, ac pro-
missa diuina primo dunta-
xat præcepto appenduntur?

M. Quia hoc principale
mandatum est, & grauissi-
mum inter omnia; & quod
de illo dicitur, id de cæteris
omnibus potest intelligi.

D. Quæro ex vobis, an ne
contrarius præcepto huic
diuino honor ille sit, quem
sanctis eorumque reliquijs,
ac denique imaginibus ex-
hibemus; quia apparet nos
omnia illa adorare, quando-
quidem genua coram illis
flectimus, orationique, uti
coram Deo, insistimus?

M. Sancta Ecclesia sponsa
Dei est, illiusque Spiritus

[illegible]

D. Annon idem de ima-
ginibus dici poterit?
M. Sic est: quia imagines
Domini nostri, D. Virgins
& Sanctorum non sunt eius-
modi, vt à nobis pro diis
habeantur: quamobrè neq;
idola vocari queunt, vt illa
nt, quæ memores nos reddat.

Dominum nostrum, D. Virginis
ac Sanctorum. Item libenter
loco sine illis, qui logete ne-
sciunt, quia ex illis multa my-
stera Catholicae fidei con-
diciunt, ut & vitam ac mor-
tem plurimorum Sanctorum.
Et honor sane, quae illis de-
ferimus, non inde est, quod
imagines sunt ex charta, pli-
gno, marmore, aliocum me-
tallo formatae, & exornatae
coloribus; sed quia Domi-
num nostrum, D. Virginem,
aliique Sanctos repraesent-
at. Scimus enim imagines &
vitae & sensus expertes esse,
cō quod manuario hominu
labore sint fabricatae, cuius
etiam intuitu nihil ab eis pe-
timus, sed ideo tantum ante
eas oramus, quia Dominum
nostrum, D. Virginem alios-
que Sanctos repraesentant.

D. Si reliquiae & imagi-
nes Sanctorum sensus lecti-
pertes sunt, quare ergo tot
ac tanta miracula in gratiam
illorum, qui se illis com-
mendant, fiunt?

M. Omnia illa miracula Deus facit, sed saepe per intercessionem

quorumque libenter
imagines sunt ex charta, pli-
gno, marmore, aliocum me-
tallo formatae, & exornatae
coloribus; sed quia Domi-
num nostrum, D. Virginem,
aliique Sanctos repraesent-
at. Scimus enim imagines &
vitae & sensus expertes esse,
cō quod manuario hominu
labore sint fabricatae, cuius
etiam intuitu nihil ab eis pe-
timus, sed ideo tantum ante
eas oramus, quia Dominum
nostrum, D. Virginem alios-
que Sanctos repraesentant.

[illegible][illegible]

Գ. Կյուպէս ռ. թախանձամ որ
 Բաթրոյք իմացար որ չափ
 որ անաջի քէզ :

Դ. Կամ իմ իմ ապրիլ և Իսկ
աղյուսագրութեա զԿարճում
Իբրեւ զայլ իմ ալ է

factorem & perfectum sanctifi-
catorum. Munda sunt & sepe quo-
que in gratia conū. qui ante
imagines ac reliquias huius-
modi Sanctos innocentes im-
mo verò sapē Deus eiusmodi
reliquijs atque imaginib⁹
velut tantorum miraculorū
instrumentis vtitur, ostēdit-
que placere sibi deuotionē
illā Fidelium erga sanctos, co-
nūque reliquias & imagines.

D. Quando ergo dicitur,
quod quis votum aliquod
ad illas reliquias aut imagi-
nem talē præstandum fece-
rit, gratiamque petiram im-
petrauerit; sic intelligendum
est, quod hoc ad Sanctum
illū, cuius reliquiae illae vel
imago fuerit, direxerit: itē
quod Deus per intercessio-
nem Sancti illius, aut per re-
liquias siue imaginē eiusdē,
gratiam illam contulit?

M. Ita est, & gaudeo te adeo
bene, quæ à me dicta sunt,
intellexisse.

D. Cupere in primis felle pro
 cōclusionē, quare Deus Pa-
 ter in

& Spiritus in specie colum-
bæ, Angeli verò in forma
iuuenis alati, cùm Deus &
Angeli spiritus sint, nec fi-
guram corporalẽ habeant,
quæ à pictoribus, vti alio-
rum hominum, depingi
queat.

M. Quando Deus Pater
instar senis depingitur, Spi-
ritus sanctus verò instar co-
lumbæ, & Angeli instar ala-
ti iuuenis; non ideò quod
reuera tales sint, pinguntur;
(dictum enim à nobis est
esse spiritus corporis exper-
tes) sed in illa specie ideò
pinguntur, quia in ea sæ-
pius apparuerunt homini-
bus. Et quidem Deus Pa-
ter instar senis, quia in vi-
sione talis Danieli Proph.
apparuit; & Spiritus sanctus
in specie columbæ pingitur,
quia in tali forma super
Christum baptizatum à S.
Ioanne Bapt. requievisse vi-
sus est; Angeli deniq; in for-
ma iuuenis, quia multoties

ՃԻԹ

վոր եւ զհոգիս սբիւրը ը-
ւէ զաւանի եւ զհրրէշտակ
ըսիւրըրէւ զթիւնոր հրի
տարրաւ երբ գիտեմք որ
ած եւ հրեշտակ հրրէշտակ
հոգիք եւ ոչ ունինմք
մտեղէն պատկ երբս ապ
ունենմք զիւր

Երբ տրպագրուէն ի
ած իւրմանութի ծեր մե-
րոյ եւ զհոգիս սբիւս ըման
ուրիւնք մտեղէն եւ զհրրէշ-
տակ հրիւնարգս ոչ կարէն
տրպագրուել զբունկան կե-
րպարսցին ապ ասցեր թի
հրրէշտակ մանմքին հոգ-
իք եւ յլ տրպագրուէն աս
կերպ իւրն գորհրդեմ եր-
ւ եղն մորկան եւ ասպ
եւ զհայրն ած տրպա-
գրէն ապ զայր ծեր քան
զիւնոյն կերպին հրեւե-
ցվ զանիւն մրգարէին եւ զ-
հոգեւոր իւրմանութի
աղմտոյ իւրմանութի
յատնեցվ յով նոյ իմր
քի ի յորդանասն զհր-
էշտակս առնէն իկ երպ
էր ի տնոր ի զիւր զոմ
ծէ անգամ
R

տեսանալ այնպէս էրեւե
ցն այլեւս իմացիր որ քով
ինչոյ տրպագրեն ծնո
ւցնելով ոչ թէ զբնական
տիպարս նցին այլ զգոծ
ըս և զներործութի զոր
առնեն տեսանալ առնեն
զհամարնս իբրեւ զկին
մի որ ունի ի ձեռնս իռւր
խայչ և սրկի իսկ զսէր
ըն նոյնպէս որ ունի ըզ
ում որդիս յայլ և յաւ
էայկ արդ ճշմարիտ գի
տեմքոր սէրըս և համար
քըն զօրութի քէն և ոչ
կանայք այնպէս ևս այ
սի թէ տրպագրեն զհր
ած ինքնաւթի ծէրո
զի ծնիցաւք որի իկն
ոցունց և յաւիտէնց և
նայի քան զամբստեզ
ծուածըս իսկ զհոգին
սբ որ առնեն իմանալի
աղվսոյ աւրինկէ միա
մըտութե յբրուէ և սբ
ութե որք իկողոյս սբո
գործին իմեզ արդ զհր
շտկս առնեն էրիտս որ
քանզի էս գեղեցիկ և զը
վարթ և առնեն թէպէտ
conferant, quo Deus illos destinauerit, vt & in vestimētis albis,

apparuerunt in illa forma. Insuper & hoc aduertendū est, multa alia quidē depin-
gi; non quod in se talia sint, sed quod eiusmodi proprie-
tatem habeant, aut similes
speciei suæ effectus operen-
tur. Quemadmodum Fidei
virtuti vultus gestamēque
fœminæ tribuitur, calicem
manu tenentis: item chari-
tati circumcirca filiorū ag-
men; cum tamen eas, non
mulieres, sed virtutes esse,
notissimū sit. Cui congruē-
ter dici potest, Deum Patrē
in forma senis depictū esse;
vt doceamur illū antiquissi-
mum esse, id est, æternū, om-
nibusque rebus creatis prio-
rem: Spiritum autem san-
ctum, in columbæ specie, vt
dona illa, quæ in nobis Spi-
ritus S. operari solet, videli-
cet, innocentia, puritas ac
sanctitas, indicetur. Angeli
denique in specie iuuenis
pinguntur, quia semper for-
mosi, vegetique sunt; item
alati, vt quāto cyus sese illō

ըրս

stolisq; sacris visi sunt, quia
puri ac innocentes sunt, di-
uinæq; Maiestatis ministri.

EXPLICATIO
secundi Præcepti.

D. **R**ogrediamur
nunc ad alterum
præceptum, quid
significat: Non assumes no-
men Dñi Dei tui in vanum?
M. In hoc præcepto agi-
tur de honore & inhonora-
tione, quæ in Deum verbis
deferimus; præcipitur nâque
honor, & inhonoratio pro-
hibetur. Vnde diuidi in qua-
tuor partes præceptum hoc
potest, quia quatuor itidem
modis honoratur Deus ver-
bis, & quatuor inhonora-
tur. Primò quidem honora-
tur verbis Deus, cum ex affe-
ctu charitatis nomen eius
eloquimur; inhonoratur ve-
rò, cum illud ipsum nomē in
vanū assumitur. Secundo ho-
noratur iuramento, & inho-
noratur periurio. Tertio vo-
torū nuncupatione hono-
ratur, & eorundem violatione inhonoratur. Quarto denique

ՏԻՎ
որոք քանզի էն արաքըն
թցք ուրեւ չճիած ըսպի
տկ հնդերձոյ քսբ որով
զիմքոր պատնէքէն:
պարզաբախուի երկրորդ պա-
տգամին:

Տ. **Ս**երասի յերկրդ
պտղամն. միո
ւսան համբիր
դնունտնացքոյ
պ. յայս պատգմս ասի իմս
պատվոյ և անըգանցն
զոր այլունէն այբախիւ քա-
նզի հըրման զպտիւ և հը-
րծրէ զանաւ ըգանս և բծ-
նի պատգմիս այս չորդմսո
նս քանզի չըրկէրպիւ պա-
տվի և անը գի անունայ
բանիւ նիւ պատվի ած մի
չտանու ածելով ներգոր-
ծւծ բ սիրոյ և անըգի ըն-
դվյր անուանելով երկր-
դպ տվի ուղիղ երգըմսո
ւծէամբ և անարգի սուտ
երդ մնգանցուծէ այմբ
երրդ պատվի ուխտդ ըո-
ւբ և անըգի ուխտդ ըբ-
ոծ լինելով չորորդ պա-
տվի գոյվելով կոչել յօգ-
ն զսծիուն և անար

R ij

գի արեայնարհելով և և
յնոյէլով զտէրած Կէսդա
սի:

Դ. պարզաբնէայ զառաջ
իւ մայսրն:

Այ. անվանել զած և զած
ամբրն և զսբա միամառ ու
թ Բ Բարիոքէ և զայր քան
գի այսոքիկ որք մէծա
պէս սիրէս զած մի շտ յիշ
էս և խօսիս վ Կ զէրմէռա
հոգու Գորուն ին սէրգոծ
ուր ուն տէ անէւքիգիր
ըս սբապող ոսիյորիս միշտ
յարծմ յիշէ զանուն իք քի
վ մն զիսքս պողոսանէր
բգ քախիւարս խուր և
բէր անուլէս խօսէր . արշ
էս այլոյք որ վ ս չայր բնո
վթէ էրբ բրկնայն կի
ծ զըր առնէս զայլոքո
անց խորհելոյ ցոցէալն
անվնէս զանուն այ կի
զսբոց գի ոչ խորհեա և
այսէ չայր քանգի արշ
մարկէս զսբ անուն այ
գորև աւրի նակաւ ծա
հուղից քէղ որ ոչ է պա
տշաճի ուն թէ ոյք ինսի

innocatione ac laude hono-
ratur, & blasphemia ac ma-
ledictione in honorem.

D. Explica mihi partē pri-
mam.

M. Nomen Dei, quemad-
modum & nomen B. Ma-
riæ Virginis, & Sanctorum
simpliciter nominatum, po-
test & benè & malè usurpa-
ri: quandoquidem illi, qui
impensius Deū diligūt, fre-
quentissimè recordatur Dei,
& de eo loquūtur, quod ex
magna deuotione illos fa-
cere & affectu in Episto. S.
Pauli videre est, in quibus
identidē videtur ac legitur
nomen D. N. Iesu Christi;
quia eo modo in corde
gestauit illud S. Paulus, quo
ore ac scriptis idē circūtulit.
Sunt tamen & alij, qui ex
mala consuetudine, quando
vel irati sunt, vel iocantur,
Dei nomen aut sancti ali-
cuius temere proijciunt, eō
quod aliud nihil eis in mē-
te veniat. Qui malè faciunt,
quia sanctissimum nomen

Dei pedibus proculcantur. Quod exemplo tamen si dissimili declarari potest, tantundem enim esset, ac si quis pretiosam vestem habens, eam vbilibet, ac semper citra ullum respectum per humum traheret.

D. Nunc ad alteram partem de Iuramento agentem gradum fac.

M. Iuramentum nihil est aliud, quam invocare Deum in testimonium veritatis: sed tamen ut bene fiat, tria adiungi necesse est; Veritatem scilicet, Iustitiam & Iudicium: quod admodum Deus ipse per os Ieremie Prophetæ nos docuit. (Ierem. 4.) Et uti iuramento, quod cum debitis circumstantiis præstatur, honoratur Deus, protestando illum videre omnia, summè veracem atque acerrimè veritatis defensorum esse. Sic quoque est contrariò valdè in honoratur Deus, si quis iuramentum sine veritate, sine iustitia, sine iudicio faciat.

Quoniam qui sic iurat, ostendit, vel Deum non esse conscientium sui

ՃԼԳ

ցի հասդերձրս մէծագ ին
րս և զսայամէնայս մէղ
խս անսիցի և յամէնայս
ծանախակի և ոչ բրնաւ
ամէնեւին պէս անսիցի
սըմայ:

Զ արդար ընէայ զհրկ
մասնս որի վայսրս էր զը
ման և էրդ մեզնց և:

Այ. այս էրդ ումն զի ոյք
կոյէ զած վրկայս վսն
Ճըմբտութե այլ զի բրի
ոյք անսի սարտնս էլ
էրիսիրս Ճըմբտութե
ոսրս և արգարի ոյ ուսո
ցսն մեզնսինս բրնած
բերնս քէն միայ մեզա
քէն արգթե անսէն զհրդ
ումնս բարի կարի պատշա
ճի պտկէն զած և հստո
էն թէ ած տեսսն զած
իսցս և էառւել Ճըմբտ
և օգնակս Ճըմբտութե
ասպէս կակոկ սրմիս մէ
ծապէս անարգէն գտս
ած էրբ սուտ էրդ ընոս
տուսց իրիսց և արդ
արութէն բայց ի որք
այս պէս էրդ բնունս

R iiij

յատրնէն թէ ած ոչ գիտի
և ոչ տէմնէ զանի:

Դ. առմէլ պարզաբնէայ
է թէ որպիսի պայտէ երդ
ընուլ ճըշմարտ:

Ա. վս ճըշմարտ երդմն
պարտէ մըդոյ որոչ Դս տա
տէ երդմնը զայնոս իկ որ
ինքն չըգիտի որ ճշ գըր
իտ ճշմարտ է և միէ ստա
տէր երդմնը թէ ոչ իցի
հարկվոր պէտս այրդ եր
դմնագանգու թէ այմը
մէծապէս մէղ անցէլայո
քիկ որք զգ ործըն Դստ
ատէն երդմնը զորոս գի
տէն որստ տէ կմ ոչգիտի
զիրան և առմէլ որք
խօստանս երդ մնը զայնզո
րոչ կամին առնէլ:

Դ. վսէր ասի պարտէ արդար
ու թ բ երդընուլ:

Ա. այսպէս ասի թէ ոչէ
պարտ մըդոյ երդ մնը
խօստանալ առէլ զայն
որ չէ հրկվոր արդընի
վս որոյ մէծապէս մէղ
նչէն այնոքիկ որք երդ
մնը խօստանալ Դստ
ջնէլ

negotij, vel certe mendacij
aut iniquitatis patronū esse.

D. Declara mihi magis in
particulari, quid significet
cum veritate iurare?

M. Qui volet iurare cum
veritate, opus est, vt nihil
aliud iuramento asseueret,
quàm sciat verum esse; nec
quippiam iurando promit-
tat, quod adimplere nolit.
Vnde periuri sunt, peccant-
que grauissimè, qui cum iu-
ramento illud affirmant ve-
rum esse, quod sciunt esse
falsum, aut certè nesciunt
nū verū sit; illiq; similiter,
qui cum iuramento quid
promittunt, quod tamen
adimplere in animo non
habent.

D. Quid est cum iustitia
iurare?

M. Tantundem est, ac
promittere quæpiam ali-
quid cum iuramento se fa-
cturum, quod iustum est,
ac licitum. Et ideò pec-
cant grauissimè, qui cum
iuramento iniurias illatas
se vindicaturos promittunt.

aut facturos aliquid, quod Deo displiceat; quia tales eiusmodi promissis stare non debent, & ne quidem in minimo hominibus per talia promissa obligati manent. Cuius ratio est, quia ad malum faciendum obligatur nemo; quippe cum leges diuinæ ad id non faciendum nos obligent.

D. Quid est iurare cum iudicio?

M. Tantundem est, ac iurare cum prudentia ac maturitate, considerando inconueniens esse in testimoniū aduocare D E V M ad res necessarias nec magni momenti; & id quidem cum timore magno ac reuerentia. Vnde hic peccant, qui in qualibet re parua, item inter ioca, ac facetias iuramenta effutiunt. Qui verò ex mala consuetudine iurāt frequentius, facili negotio iuramentū falsum incurrunt, quod vnū ex peccatis maximis est, quæ fieri possunt. Vnde quemadmodum Dominus noster in Evangelio, ita quoque S. Iacobus in sua Epistola prohibet, ne omnino citra necessitatem iuremus.

ՃԼԵ

ցանկել չայր փոխանակչայ
րի կմանսել առվել չայր
ինչրս որ ոչ կաճի ած զորս
ոչ կարտ բրնաւ ամէն
կվին առնել կմ փօստանալ
քանզի ոչ ումէք չրկէչա
յրոնսել զի օրէն քնայչհր
մնէ:

Դ. վսէր ասի իրաւամբ պա
րտէհրդ ընուլ:

Այ. այսպէս է զի ինքորդիտ
ու թբ և խոհեմութբ և խոր
կել թէ ոչ կարտ կո չել
զած վրկայսէ թէ ոչ վս
մեծ և հրկաւոր պիտոյից
մեծաւ երկողիւ և խանար
կութբ. և այս վիկ մեզա
նչէն այսոքիկ որում սակ
աւ իրցծիծ զի նկայիպա
ռնել լով հրդ ընոստր քայս
չայր բրնութբ միշտ հրդ
ընոս դիուրաւ առնէն զէ
րդ ըմսգնցութի որ է մեծ
մեղք ոպ հրմնէտէր մեր
յս քս իսբ ամէտրնս ին
և սբ յակոր իգերոս իուր
պատվիրէ ամէն կվին մի
հրդնուլ և սբ ք յատնէն
ը զ պ ա տ Ճ ա ո ն

Այս աստորիկ զի գէրդումն
ընգնալան վս թէրկվա տո
ւթէ մորկան հաթի զըճի
աան հզ տիցն էրդ ոմնէ
քան գիմորիք մի մէսնց
ոչ հվտան մտորոյ առնի
էրդումնութի ուրնդոսի
մք վս առող լուծէ ըզդ
էրդս զորոս յարծմ ոչ ընդ
ունիմք այնպէս պարտէ
նսել միէրդըսուլ ամէսէ
վիս:

Դ. յատկեայ գէրդ մըն
պարտմին որնվս հախտ
ոց և ոխադրոմ լինելոյ:
Ա. խաւամոմնք էնայ ոխ
արս առնել որն էն բար
ին հաճոյք այ այլ ևս
էրիս իրդս իմցիւր նայիս
թէ ինխորք էն խօսամն
էնք հոգեւորք զորս չէ
պարտ էրկմըսութք կիմ
ցնգութք առնել ոխտս
այլ պայտէ խօստնալ
խտակ բառիս բէրնոյ
կիմիտորոյց սրտն յետոյ
պարտէ խորհել որ զա
յս խօսամոմն առնի ընդ
այ որոյ էն բընկն ուխ
տք և էրբ լըսեսորք
թէ առն

Cuius rationem, Sancti as-
signant, quia iuramentum
ad infirmam hominum fi-
dem adiutandam inuentum
est, & quia vnus homo dif-
ficillime alteri credit. Quare
iuramento vt medicina v-
tendum, quæ non sæpè re-
sumenda est, sed quàm fieri
potest, rarissime.

D. Declara mihi tertiam
partem præcepti huius de
votis tractantem.

M. Votum est promissio
Deo facta de re bona & di-
uinæ suæ Majestati grata.
Vbi tria tibi considerata
occurunt. Primum est, quod
votum sit promissio. Vnde
ad edendum votum non
sufficit solum propositum,
& multo minus desiderium
faciendi aliquid; sed expres-
sa etiam promissio neces-
saria est, aut ore, aut ad mi-
nimum corde facta. Alterum
est, vt votum hoc Deo nun-
cupetur, in quæ propriissi-
mè vota

vota tendunt. Quando ergo dicitur D. Virgini, aut huic, siue illi Sancto, aliquod votū factum esse; intellige, vota illa principaliter Deo facta esse, ad honorem tamen B. Mariæ Virginis, aut huius aut illius Sancti, in quibus Deus modo peculiari, & longe excellentiori quàm in reliquis creaturis habitat. Quare votū sancto alicui factum, nihil est aliud, quàm promissio Deo facta, ad honorandam memoriam illius Sancti aliqua cum oblatione destinata, quod est ipsum Deum in Sancto suo honorare. Tertium est, votum non posse fieri nisi super re aliqua bona, ac grata Deo, vti virginitas est, voluntaria paupertas, & id genus alia. Quare qui votum super peccato admittendo facit, vel super opere aliquo ad cultū Dei non pertinente, vel certè bonum aliquod voueret, quod maiori bono impedimento esset, vti que diuinæ suæ Majestati

XLI

առնէն ուխտս ամսն
 րն և սբօց իմցիր որոյն
 ուխտքն զոր ար ըն քն
 անն այ է իպատիւ ամ
 ամօրն և սբօցյորս ամ
 քնակի ուղիքնանն յար
 կրս իուրվէրնախ քան
 թէ յայլ ստեղծուածս
 արդ քանզի ուխտքսբօց
 էն խօստմնս ք զոր առն
 էն այ իպատիւ յիշտկի
 սբօց զորընծայէն որ է
 իփառութնս այ որ է ի
 սբս իմւր . էրրդ արտէ
 իմասալ որ զոխտս ունի
 իբարիոք գործող իՅՃ
 ոյն այ ուղ որէ սբ կոստ
 լծի կմլոր աղքատութ
 և զսբ կնգանդութիւն
 նմանեաց սոցին քանզի
 էէ պատր խօստմնալ
 մէղս գործելոյ կամ այլ
 արհիւրսառնելոյ որէ
 կամօքն այ այլք բարի
 ոյք իրս որև ընդիման
 մէծ մէծ բարեցողիճի
 ամ անպիսի խօստմնս
 զի ոչ լինէրիպատիւ այ
 այլ յանար գնս և մէղնս
 էնիդեմ աչս էրկրդ . պ
 ծը տգան
 S

տգայմիս այլ ևս մեծա
պէս մեղան չէն հակա
ռակ նոյն պատգայմիս
այն ոյքիկ ոյքք առնէն
ուխտս և ուխտադրոծ
Լիւիսն շոտով չկտարել
քախզի ած հրամայէի
սուրբ գիրս էթէ ոյքոր
ուխտս առնէն խօսամբ
ոչ էթէ միան զմտաւ ա
ծիցէն ըզ կատարելն
այլ մն յապայղ առնել
զխոստցեալ ուխտս :

Դ. յատնեայ ինձ զվէրջի
մասն որև պատմէ մսն
պատվոյ այլ և մտրգնց :
Ա. հրամայէ ած իվէրջիս
մտրն յէ կրորդ պատգմ
ին էթէ մի հայհոեր : ալ
գովել և բրեբանել զսբ
մտոյն այ իսկնախ մսն
գովլթէ ոչ գոյկարծիս
և յատնիէ որամ տորք
և բրիք իվէրուստէն իջ
եալ ի հօրէ լուսո զի ամ
գորցըք այլ ինէն յոսով
արդարութ և ողորմութ
և է հարկվոր որ ամէնա
նիւ գովել և բրեբանի. Թ դ
մս հայհոյուէ պարտի
իմա

gratum non esset : ideoque
non honoraretur, sed in ho-
noraretur Deus, & in secun-
dum præceptum ab homine
peccaretur. Vt etiã graui-
ter in hoc præceptum impin-
git, qui votum faciens, id non
adimpleat, quàm potest citis-
simè. Quia præcipit in Scri-
ptura Deus, vt voti nuncu-
pator, non modò volunta-
tem illius adimplendi ha-
beat, sed nec in eo reddendo
demoretur.

D. Declara mihi partem
vltimam, quæ de laude Dei
tractat, & blasphemia.

M. Præcepit in hac vltima
præcepti secundi parte Deus,
vt ne blasphemetur ipse, sed
magis vt ipsius Sanctum no-
men laudetur ac benedicatur.
Et primo quidem quantum
ad laudem attinet, nulla diffi-
cultas est, quando quidem
omne bonum a Deo proficif-
citur, omniãque ipsius ope-
ra plena sapientia sunt, iusti-
tia ac misericordia : rationa-
bile in primis est, vt in rebus

omnibus laudetur ac benedicatur: Quantum verò ad blasphemiam spectat, interest vestra scire Blasphemiam non esse aliud quàm iniuriam vel Deo secundum se, vel in Sanctis ei irrogatam. Cuius sex diuersa genera inuenire est. Primum est, quando id Deo tribuitur, quod illi non conuenit, vt v. g. quod cornua habeat, aut quid simile. Alterum, quando de Deo negatur id, quod illi conuenit; vt sunt, potentia, sapientia, iustitia, aut alia eius attributa: ac si diceret quis, Deum non posse hoc facere vel illud, aut non videre, aut certè iustum non esse. Tertium, quando Creaturæ tribuitur id, quod proprium est Dei: vt illi faciunt, qui dicunt, quod deus conscientius futurorū sit, aut vera miracula edere possit. Quartum est, quando quis maledicit Deo, aut Matri eius, aut aliis Sanctis. Quintum, quando nominatim aliqua membra Christi, aut Sanctorum

ՃԼԹ
 իմասալոր հայ հոյուհի
 արհմարհնք զորս բնի
 վառնի այսք և քրդի
 ան արգ վեց կերպիւ
 հայ հոյութի նախ երբ
 հայհոյէն զած ան սպ
 էլ բախիւ որ ոչէ պայ
 տէհ. էրրկդ զի երբ ոչ
 ընձաէն այ զայս որսըմ
 հայրկէ զաւրութի զի
 մտութի զարդութի
 և զայլ ամ մեծութի ու
 աւի թէ ամ ոչ կայրէ
 առնել զամ կմ ոչ տէս
 նի կմ ոչ գոյ իմարդր
 ութի. էրրդ երբ որչն
 որհէն ըստեղծ ուծ ոցն
 զայս որբնէն այ է ու
 առնէն այսոքիկ որբաս
 էն թէստախէն զգալոց
 իրըս գիտի և առնի ճշմ
 ըիտ սքան չէլիս. չորդ
 երբ հիոյէն զած զած
 մայրն և զօր հիւդէր
 երբ անուանէն զանդմ
 ըս քիւ և զսքց մս արհմ
 արհէլոյ ու թէ նոքիւ
 և սոսնէիւ կիրըս անգո
 սէլիս ու և մէնք վեցեր
 որդերբ անուանէն ըզ
 մնրն

S ij

մերն ինչ ի ք. Եկամ իսրդ
միս այսպսնէլոյ գնումայ
որպէս առնեն այն ուրիշ
որք ասեն առասպել իր
ըս յաժ և ի քս իսր պէ
տորոս և յայլ սրբս նոր
ին որի աւիակալութի
սատանս այի զոր առնեն
տրգիտութբ չարաբը
նութբ ք մայրդ ի ք թէր
անկամ տութբ :

Դ. յանգմ իմաստ թէոր
չի մեծ մեղքէն հոյն :

Ա. սնչապէլի Եկ առամել
մեծ քան զամեղ ըս և
դայս Բնութի աշխոր
պաի ժըս զոր առնէին
քանզի ի հին զբէսս հոր
մասն աժ որ հաւոյնէք
սնչապ քարկոժ եսցի թ
ողովորդէսնս այլ և ըս
օրէնք քաղք մբ Բայա
տոժ մահա մբ զհաւոյ
իս և սբ գրիգոր ասէ
թէ մահակմի հինգամգ
ուելէր հաւոյնէ զաժ
և զինչ եղէ արգելեալ
ի հօրէն մէնամ իգիցիս
սոյս հօրըն և ստնայս
երեւելի տեւելմբ հառ

զհոգի

assumuntur, perinde ac si il-
lis adeò ignominiosa essent,
quemadmodum nobis sunt.
Sextum, si quæ partes Chri-
sti, aut Sanctorum, ad illudẽ-
dum ipsis nominentur : vt
illi faciunt, qui per barbaram
Christi, aut D. Petri iurant ,
aut quid simile, quod mali-
tia demonis, & hominum
iniquitas adinuenit.

D. Dic, amabo, mihi quàm
grauè peccatum blasphemia
sit

M. Tama graue est, vt ferè
omniũ sit grauiissimũ : quod
ex poena blasphemis præsti-
tuta, colligi potest. In veteri
namque Testamento præce-
pit Deus, vt blasphemus illicò
ab vniuerso populo lapida-
rentur, vt quoque iura ciui-
lia blasphemus morte plec-
tunt. Et D. Gregorius lib. 4.
dialog. c. 18. scribit de quo-
dam quinquenni puero, qui
nò quod blasphemare didi-
cisset, nec ideo à patre redar-
gutus fuisset, in sinu patris ex-
spirauit, cuius anima à dẽ-

monib⁹ visibilib⁹ apparētib⁹
in infernum deportata fuit ;
quod de nullo alio peccato
legitur. Quare homini cum
omni diligentia attendendū
est, ne adeo grauter diuinam
Maiestatem offendat. Et tan-
to facilius caueri peccatum
hoc poterit, quia nulla indo-
utilitas, aut delectatio colli-
gitur, qualis ex alijs quibus-
dam peccatis, sed solum dā-
num, quod locum ipsum nec
peccatum comportat. Quam-
vis homo peccato non de-
beat, tamen si eo utilitatem
quamlibet, ac voluptatem
conquirere posset.

EXPLICATIO

tertij Præcepti.

Riora duo præcepta
intellexi, nunc tertiu
mihi explica.

M. Tertium præceptum,
quod est sancti ficare Sabba-
tum, est aliquanto ab alijs
præceptis diuersum: Quia

Տխա
դէպքի նր և տարվիչո
ւր գրծութայց զորս ոչ
գոյ բնաւ գրրել զսայլ
ինչ մեզց զտորոյ հակվ
որի պատրաստիլ յաս
պիսի մեծ մեղցորէիմ
այ կենդանոյ քանզի
խուրապ կարիցէ ոյք պ
տրաստիլ այս մեծ մեղ
ցոյ երբ ինքմանէ ոչգո
բնաւ հեշտութի կամ
օգտութի իոպ յայլ մեղց
այլ զպայտիծոյ միոյս
որ չարիքն ունի ընդ
իւր. երբ ոչ պարտն
աւ ամենեկին մեզ անչ
եւ թեպէտ և չարէսցէ
բարութեամբ այլև այլ
օգտաւ կմ հեշտութի:
պարզաբանութի էրորդ պա
տգամին:

Դ. Ժմն լուաք զի
Ռկթ դառնին
պատգմքն ած
մ զանգամի
պարզաբանեալէ յորդն
այ. էրորդ պատգամն որէ
սքեցէս զաւուր շաբ
թոյ. և զատել յամենէ
ցունց քանզի պատքիկ
որի

որէ զի հրկր ըդ անցել
պատգմն և է հր ըդ որի
հտեւի ամէնէքէսն բը
նակախքէն և ոչ միայն
քըրիստոնէիցն պարտէ
պահել այլևս եփրոսե
ցոյց և հեթնոսաց . իսկ
այս հր ըդ պատգմն մնն
իսց բընական և հրկէ
ամէնէցուն . և միտ մնն
է բընկն և ոչէ հայրկ
այլ ազգցմո տէրոխկն
տօնիցըն որմս հրկի սբ
ոցն աւուրրս յորըս պր
տէ գործըս բարիս առ
նելմ փառցն այ բըն
ակն աւրէնքէն քախի
բընկն . ըսգայութի ուս
ուցնէ ամէնէցուն և այ
ւպէս յամ տեղիս ըստ
պատշաճի առնի աւուրս
տօնից իսկ կարգմորի
աօնից որէ միմեծ քախ
զմիռմն չէ բընկն մն
զի եփրաւցիք տօնախ
ըմբութի ննէն ի շբթո
և քրիստոնէք իկիւրկի:
Ե. Վս հրկրմեց ած հի
ըրաւցոյց զի առմէլ պ
տվեսցէն զօր շաբթոն
քախ

cetera omnia praecepta, ni-
mirum duo praeCEDentia &
septem subsequencia, sunt na-
turalia omnino; nec tantum
Christianos, sed etiam Iu-
daeos iuxta ac Gentiles obli-
gant. At verò hoc tertium
ex parte naturale est, & om-
nes obligat; ex parte verò na-
turale non est, nec omnes
obligat. Nam festum diem
sanctificare, id est, diem ali-
quem pro sancto habere,
cumque in bonis operibus,
& praesertim in diuino cultu
transmittere, est naturale
praeceptum: quia ratio natu-
ralis id dicat, ideoque etiam
in partibus omnibus mundi
dies aliquis festus obserua-
tur. Et verò determinatio ta-
lis diei, vt hic potius quàm
alius deligatur, naturale non
est. Quare apud Iudaeos prin-
cipale festum erat Sabba-
tum, vti apud Christianos
dies Dominicus est.

D. Qua de caussa praecepit
Iudeis observationem Sabba-

ti magis quàm alterius dici?

M. Dux sunt causæ principales. Prima est, quia in Sabbato totius mundi fabricam compleuit Deus. Et ideò in memoriam tanti beneficij, videlicet Creationis Mundi, diem illū sanctificari voluit. Insuper vt etiā error ille Philosophorū quorundam confutaretur, dicentium mundum ab æterno fuisse. Etenim festum diem Creationis Mundi celebrando, quandòque illum principium habuisse confitemur. Altera causa est, quia cum homo per sex hebdomadæ dies seruos suos & ancillas ac iumenta ad laborem impulerit ac delassarit; voluit Deus vt septimo die, id est, Sabbato, requiescerent à labore serui, ancillæ, boues & asini; dominique erga operarios suos misericordes esse discerent, & non crudeles, sed etiam erga ipsamet iumenta com-

ՃՃԳ

քան թէ զայլ աւորըս:
 Կ: Երկու պատճառս ոսի
 գըլն վորս նախ զի յավ
 որ շաբթոյ վերջ ար
 ած զամբողջ աշխրիս
 վսորոյ կամեցվ զի սը
 Էսցի օրըն աս վս յիշա
 տակի այս մեծ բարեց
 որէ ըստեղծումն աշխ
 արհիս ևս վս կործն
 ման մոլորիչ փիլիսոփ
 եց որք ասցին թէ աշխ
 րըս էր իսկըս բնէ վսոր
 ոյ տօնընթերցվ զոր
 յիշակի ըստեղծ մասաշ
 խ ըհիս խօստովսին և
 հվտան որ գոյ ըսկիսը
 ընաշխ ըիս: Երկրդ պտ
 ճառըն ասնէ զի մրդիք
 աշխ տեցուցսէն զծնս
 և զղխիսըս զէշրս և զա
 նսունըս իուրեցսց վեց
 օրըս շաբթոս: արդկա
 միած զի յաւթսոմնավ
 ուր շաբթոյն Դսդիցէն
 վերոյ ասցեալ ծնյք և
 աղխիսք էշք և աշնք և
 զի ուսանին տէրքնցին
 գրդածըս լինել առ աշ
 խտողըս և մի լիցին աս
 ողորմ

ողորմիւ ալ ողորմած:
 Ե. Վսե՛ր մէնք բորիւտն
 եայքս ոչ պահէմք զօր
 շաբթոնս ոպհրէաքն
 էրբ ասպէս բարիոյք
 պտճառս ունի պէլն:
 Ա. ա՛ճ բազում պատճով
 փոխեց զօր շաբթոնիկ
 երակին ոպէ զթուփտ
 ութի իմրկրտութիւն
 զէնումն պասէքին իսբ
 խաւրհորդ պատրգին
 զհին իսորոս փոխելով
 զստոհէրս իլու Ճրմր
 տելով փոխն գառինին
 քն գոյլոյվ գառնայնվ
 երելով այսպս զայլ ա՛մ
 բրուիկին օրինցն յայլ
 առվել բրուի նոյր օրի
 նցն զիտօնէին զօրթ
 ոյն իյիշտկ ըստեղծմն
 աշխրհիս զի յախմիոր
 վերջարբ ա՛ճ դործոս
 ըստեղծ մասն արդ առվ
 էլ պտճով հրթիւք կեր
 ալին իյիշտկ ըսկսքն
 մորէ ըստեղծ մասն զի
 կերկի եղէւ և թէ հփր
 աեցիք պատվէն զվերջ
 իօր շաբթույն առվել
 թր բրի

miserationem induerent.
 D. Quare nó æquè nos Chri-
 stiani Sabbatum ve Iudæi
 colimus, cum adeò rationa-
 biles observationis eius causæ
 suppetant?
 M. Gravissimis eccltè de cau-
 sis Sabbatum in Dominicam
 mutavit Deus, vti & Circum-
 cisionem in Baptismum, A-
 gnûmque paschalè in sanctis-
 simum Sacramentum, om-
 nésque Testamenti veteris
 caeremonias bonas, in melio-
 res noui Testamenti ritus.
 Vnde si Iudæi Sabbatum
 festiue coluerunt in memo-
 riam creati Mundi, quod eo
 die Creationi mundi finis
 impositus fuerit; potiori er-
 go iure à nobis Dominica in
 memoriam eiusdem Crea-
 tionis celebratur, quia die
 dominica Creationem illam
 Deus exorsus est. et si Iudæi
 diem ultimum septimanae
 detulerunt Deo, quanto me-
 lius Christiani faciant defe-
 rendo primum? præterea di-
 co in Dominica trium prin-
 cipalium.

principalium beneficiorum Redemptionis nostrae memoria recolli. Nam in dominica Christ⁹ nat⁹ est, in dominica resurrexit, & in dominica in Apostolos Spiritū S. demisit. Denique Sabbatum quietem illam designat, quam in limbo SS. patres habuerunt: at verò dominica gloria illa significat, quā etiam uī beatæ animæ possident, & adhuc eorū corpora possidentia in celo sunt. Et ideo coluerunt Sabbatum Indei, quia post mortē in limbū descenderūt, suam ibidem quietē captaturi: Christiani verò ideo dominicam suam colunt, quia post mortē ad beatā paradisi gloriam ascendent. Quod tamen sic intelligendum est, si bene operati fuerint, & legi à Deo nobis datę conformiter vixerint.

D. Anne præter dominicam obseruare alia festa necessarium est?

M. Sunt utiq; multa alia obseruanda: non modo Domini nostri IESV Christi, sed etiam Beatę Marię Virginis,

Ճիւե

բրիոյ քանսէն քստոնէ
քրս զի զն շի օրոն ան
վէն և սառ վէլ զկերկին
առնի երես գր լի վոր յի
առկրս բրեյց փրկուէ
մէրոյ քանս ի բնօրնաւ
իկերկի և իսոյն օրոն յա
բեաւ և իկերկի եղեւգ
լոստ հոգոյս սբո. իսկ
անիւ շթաւորոն գուշ
ակեր զհանգիստ սբցն
իհոգեկէսրս. բց կերկի
օրինակէ անօրնս փոց
զոր ունին հոգիք սբց
զի յետոյ երկիրսն ըսգլ
ցին անձինք սց. վս որո
հրէայքն պատվէն զօր
շաբաթոյս զի սբ քերբ
մէնսէին գրսին իհոգե
կայէսն հսգրստէն բց
քստոնէքրս անտին տօ
նէլ զկերկին զի երբ բբ
իոյք մէնսին գնասի փո
րս հրնէլի աթքաուէ:

Ե. պարտէ պահել այլ տօ
նայ թէմիան զկերկին.
այ այլև սարարտէ անվէլ
բզ ում տօներոն անայ
և ան մօրոն և այլսրգ
զորոն հարմէ տօ եկեզ
ծծ եցին
Ե.

էջին. արդ. անվել անց
աք վսկիրակվորն զի է
նին ուկիսընս տօնիցն մի
չտէր ճիւղի անվել քան
զամ ասէ առ Եփրայէց
իս որքունէին բզումստօ
նս այլ անվել էին որմի
չտ առնէին և էր առ
այլել մեծ քան զամէնա
յն աւր շաբաթուն վս
զի իտասըն պատգմէն
ոչ գոյլտաւն զոր միշ
տ անվանի բացմիանա
ւր շաբաթուն վասնո
րո պսասցք թէ իտէղիք
չթօնս եղև կիրակին :
Դ. վսպ Դաւնէ տէրոսկն
տօնից զիս չնելոցեմք
այ. էրկու իրրս պարտէ ո
նել. նայն զիդէրէսցոք
իգործոյց ձեռց որքէն
ախոքիկ զորմիշտ առն
էն ըսպսվորք և գործկ
այլք որք միմսոյվ աշխ
տին քան զի թէոյք առվ
ել միտօք աշխտի ոչ
գործկան թէպէտ վս
օգնութե միտց չօշափէ
զձեռքս և զլէ զուն և զ
այլ ամ անդ մս միմսոյ
իսկ

aliorumque sanctorum, om-
nia nimirum illa, quæ ab Ec-
clesia. sancta ad observandū
proposita ac præcepta sunt.
Sed nos principaliter de Do-
minica egimus; quia festus il-
le dies antiquissimus est, &
præ cæteris læpissimè celebra-
tur: quemadmodum & apud
Iudæos festa multa fuerunt;
verum antiquissimum, ma-
ximum, & quod præ reliquis
frequentius celebratum fuit,
erat Sabbatum. Quare etiam
in decalogo non nisi Sabba-
ti mentio sit expressa, cui uti
diximus, dies Dominica suc-
cessit.

D. Quæ ad observationem
festi debitam necessaria sunt?

M. Duo. Primum est, ut ab
omnibus servilibus operibus
abstineamus; illis videlicet,
quæ ab operarijs & artifi-
bus fieri solent, corpore solo
se defatigantibus. Nam ope-
ra illa, in quibus principaliter
laborat intellectus, servilia
vocari nequeunt, tametsi ad
subsidiū intellectus, lingua,

manus, aut aliud corporale membrum concurrat. Alterū est, nos festis illis præceptis ad sanctissimum Missæ sacrificium personaliter audiendū obligatos esse. Et licet Ecclesia sancta ad aliud nos non obliget, nihilominus conueniētius est, ut integer ille dies festus, aut potior illius pars in oratione, lectione spirituali, in obeundis Ecclesijs, audiendis concionibus, similibusque spiritualibus exercitijs transmittatur: Quia ille est finis propter quem instituta sunt festa.

D. Si opera seruilia in die festo fieri nequeant, non licebit æra campana pulsare, nec apparare mensam, nedū cibaria coquere, quia illa opera seruilia sunt?

M. Præceptum illud de non faciendis seruilibus operibus, sub duplici conditione intelligitur. Prima est, ut eiusmodi opera non fiant, quæ ad sustentandam humanam

ՃԽԷ

Իսկ Էրկրոր բան ասել զի իսկոր ունակն տօսեր պարտէ երթալ յեկեղեցիս և տեսանել ճրնդըր գործ զսբ պատրգն թէպէտ ևսբ եկեղեցին այլ ոչ ինչ պտի իրէ ոկն խիստ բայրի է և յամաւորըս տէրոսկն տօս ից միտ աղօթս առնել և ընթեռնոյլ զսբ գործ ասըս երթալ ի յըխտտ եղաց սբ եկեղեցիս ոսգ ընդրել սբ քարոզաց և առնել այլսբ բարէ գործութիս քանզի մս անոցիկ կարդեալ էղէ տէրոսական տօսերն:

Ե. արդ եթէ յաւոր տօսի ոչէ պարտ գործական անվետ առնել այսպէս և ոչ կարեմք կարկանտել զանգայկ կմսեղն պտրստելոց կերկորէփել զի գործ կալքէն:

Կ. Էրբմասք չառնելոյ իրըս գործ կալս երկոյ կէրպիւ իմցիր նախ եթէ չիցէ պիտո մս կենաց արդկան մս որոյ թուլ տան

T ij

ամսն է փէլ սեղանսս ալ
տրաստել և այլ նրման
նցին զորս ոչ կարցին ու
հէլ յանցել աւորն . էրկ
որև իցէ հրկաւոր փսէկ
էղեցոյ փս այսորիկ ըն
որհի հարկանել զանգ
ակըս և առնել զալ սպս
փորձի եկէղեցոյ զոր
ըս ոչ կարիցուք առնել
յալու մաւորըս . այլ
փս հարկաւոր պատճի
իրց ևս կարիցուք առն
ել գործ կան իրըս յալ
որ տօնից հրամանսք
հայրնապետաց :

պարզաբանութի չորդ պատ
գամին :

Զ. Էտեւի չորդ պ
տգմն որէ պա
տվեայ զհայր
քոյ և զմայր .
զանգամ իմանայլ թէ փս
ըն էր յերկրորդ տախտ
ակի պագամն ըսկից ըն
առնէ փսն պատվել ըզհ
այր և ըզմայր :

Ա. փս զի էրկր դ տն տակի
պատգմն պատվիրէ փս
ընգէրոջ ոպ յառջին տա
խտակն որ էր փս ալ

vita necessaria nō sint. Quare
coquere, apparare mensam,
& similia permittuntur, quæ
pridie festi fieri nequeunt. Al-
tera est, ut etiam illa opera in-
termittantur, quæ cultui di-
uino non inserviant. Vnde
pulsare campanas, aut alia of-
ficia in Ecclesia peragere,
quæ alio die fieri non possunt,
permittitur. Præterea per-
mittuntur diebus festis ope-
ra servilia, quando ea fieri
rationabili de causa Prælati
indulget.

EXPLICATIO quarti Præcepti.

Equitur quartum præ-
ceptum, quod de ho-
norandis parentibus
est, Patre nimirum ac Matre.
Vnde mihi explicari cupio,
quamobrem præcepta secun-
dæ tabulæ ab honore Patris
ac Matris initium sumant?
M. Præcepta secundæ tabu-
læ proximum contingunt, &
præcepta primæ tabulæ ad
Deum spectant. Et quia in-

ter proximos nemo cōiun-
ctior, nec cui obligati magis
simus, Patre ac Matre, est, à
quibus esse nostrū habemus,
item vitam omnium bonorū
temporalium fundamentum:
ideō iustissima de causa prae-
cepta secundae tabulae ab ho-
nore Patris ac Matris initium
faciunt.

D. Quid per honorem Pa-
tri ac Matri debitum intelli-
gimus?

M. Tria accipimus, subsidium
scilicet, obedientiam, reue-
rentiam. Et primò quidem
ante omnia obligati sumus
Patri ac Matri in necessitate
subsidio venire. Et subsidium
illud in scriptura Sacra ho-
nor appellatur. Nam valde
rationabile est, ut filij, qui
vitam à Patre ac Matre susce-
perunt, eorandem vitam cō-
feruare nitantur. Deinde ad
obedientiam Patri ac Matri
præstandam obligati sumus,
vti Diuus Paulus ait: Filij o-
bedite parentibus vestris per

Ճիւթ

և քան զի իմէլամբ ընդե-
րց է առվել մէր ճապոր
և հարկէ պատվել զհոր
և զմոր յորոց ընդալաք
զկեանս և զլինելութի
որէ ըսկիսբնս ամ կեց
մէրոց վս որոյ բազում
պատճառաւ ըսկիսբն
առնէ հրկրդ տն տկն
զպատվիւ հօր և մաւր:
Դ. ոպիսի հրրամայեաժ է:
Թէ պարտէ պատվել զհ-
այր և զմայր:
Այ. եթիս իբրս ծախուցնէ.
անգնէլ պատվել և հը
նզ նդիլարդ պրտէ նն
օգնէլ և իրս պարգէւել
հօր և մօրս իպետրս իս
ւրեանց. իսկ զայս օգնո
վթիս իսթգիբրոն աքմնի
պատիւ և հատվել էար
կվոր զի որդիք որըն գլ
ան զկեանրս ի հօրէ և ի
մաւրէ պարտէ հոյգալ
վս կենցիուրեանց և ըս
պարտէ հընզ նդիլ հօր
և մօրոպ ասէ սքն պող
ոյս ամինս ամ որէ զի ամ
ինս իցէ իկամրս այ քա
նզի էրք հայր և մայրք
հըր

T iiij

հրրմանն իրրս հակոկ
կամացըն այ յանժմ պ
րտէ ըստ հրրմանցս քի
ատել զհայրն զմայրն
հրնազանդել կամց նց
եբըրն թրչնամեայցմէ
րոց. այլ ևս պարտիմք
հարկն որել զհայր և զ
մայր պատվելով հարկ
ել էրելէլի բանիւ և գո
րծով որպէս հարկէ քա
նզի ած ի հին օրէսս մէ
ծաւ ըսգուշու թբ պա
տվիրէր վնայսորիկ թէ
մահուամբ վաղջանես
րի աստ քիկ որք յանդը
քնին չարախաւել զհ
այր կայմ ըզ մայր ըստ
գըրոց. էթէ ոյք բամբ
ասեսցէ ըզ հարկ կամ
ըզ մարկ մայհուամբ
վախջանեսցի:

Դ. վս էր հրրաման ած յօ
րէնըս թէ որդիք օգնե
սցեն և խրնմրկեսցեն
հարց և մարց և ոչ պա
տվիրէ ևս հարկ մօր
աւգնել և խրնմրկանել
որդոց իուրէնց առաւ
ել ևս երբ փայբըրեն և
պի

omnia ; hoc enim placitum
est in Domino, id est, in om-
nibus, quæ ipsius voluntati
sunt conformia. Quod si ve-
rò Pater aut Mater aliquid
præcipiant, quod diuinæ vo-
luntati difforme sit, tunc iux-
ta præceptum Christi, Pater &
Mater odiendi sunt, id est,
obediendum illis non est, nec
auscultandum, perinde ac si
inimici nostri essent. Deni-
que ad reuerentiam Patri Ma-
trique præstandam obligati
sumus, peculiarem illorū re-
spectum habendo; atque acti-
bus exterioribus, vti par est,
honorando. Quod tanti fe-
cit D E V S, vt in lege veteri
præceperit, morte punien-
dum illum, qui Patri aut Ma-
tri maledixisset.

D. Ignoro autem, quare
præceperit Deus in lege vete-
ri filijs, vt Patri ac Matri suc-
currerent, non verò Patri ac
Matri vt adiuuēt succurrant-
que filijs, præsertim cum mi-
norennnes sunt, eorumque

adiutorio indigent?

M. Obligatio profectò Parentes inter ac Filios reciproca est: & quemadmodum hi obligati sunt subuenire, reuereri & obedire parentibus; sic quoque illi obligati sunt, nò solum de victu, vestituq; providere filiis, sed etià ad omne bonũ impellere, & informare. Est tamen amor Parentum in filios adeò naturalis & ingenuus, vt alia lege scripta opus non sit, quæ eos obligationis in filios suos admoneat. E contrariò verò sæpissimè videre est, filios non respondere amore suo amorì parentum, ideòque necessarium fuit, legem aliquam ferri, quæ eos obligationis suæ in parentes memores faceret. Neque .n. Deo nudum præceptum satis erat; sed voluit etiam mortales ad illius obseruantiam, tum promissis prouocare, tum minis. D. Age verò dic mihi, quænam promissa, quæ minæ fuerunt?

ՃԺԱ

պիտոյ է նոյն օգնուի:
 Կ. միմիախց Ջրմիտ պա-
 րտէ փոխ ըկէլ ծնոնք
 որդոց և որդիք ծնող
 և որպէս որդիք պարտ
 ին օգնել պատվել և հր
 կել որել զծնողս. նոնա
 էս ևս ծնողք պր տին պ
 տրս տել ոչ միախ զպետ
 րս միմիայ ալ ևս ոսու
 ցնել ուղի որել զորդիս
 բցսէր ծնողք ի վր որդ
 ոց անչափ առվել բնկ
 անէ որ ոչէր պիտոյ օր
 էսս գրել առմիտ արկ
 անէլ ծնողք զորդիս կմ
 զծնողքս իւրէսց իսկ
 հնաւկ սմին միշտ տէս
 անէմք զի որդիք ոչ փո
 իցկէն սիրոյ ծնողքս
 իւրէսց: վսորոյ հարկ
 էր այս պտգմաւն յատ
 առնէ զպարտս զոր ոս
 ին որդիք առ ծնողս իո
 ւրէսց և սոց հօգործէց
 ամ պտգմէ միախ ալ և
 արգելք շտորհէ և պտ:
 իծ չպափողգ զծնողրս:
 Ե. կամիմ իմանալ թէնայ
 պարգելքէն կմ պտ իծ
 պ

Կ. այս չորրորդ պատգմին
 հըրմայէ ած գայս բնս
 զի երկանկց լիցին էվր
 երկրի այսոքիկ որք պա
 տվէս ըզհայր և ըզ մոր
 պարգևս ընգլցին զի եր
 կանմ որք լինիցին և որ
 քոչ պատվէս. զճնոդս
 իուրեանց բազում պա
 տիծրս ընգալցին և սո
 ավել զիմի լիցին երկա
 նմ որք որէ պատիծ հը
 կաւոր քանզի ոչէ պա
 րտ զի վաւելէս զկեանս
 երկըրաւորս այսոքիկ
 որք ոչ պատվէս ըզ ճը
 նոդս իուրեանց յորոյց
 ընգլն զկեանս:

Դ. այժմն հարցնեմ էթէ
 զոր ասցաք վն պատվէլո
 ծրնողք հարցեալք իմ
 նամք ևս վն այլ մի՞ծ վո
 րաց որք ունին իշխան
 ութիուն իվլո մէթ իբրը
 ևրզ հայր:

Այ. Բարիոյք խորհէցր քան
զի այս պատգամրս հա
վասարական է ամ մէծ
ալորաց էկեղեցական
աց և աշխրհկնաց:

४२

M. Quarto præcepto apprehendit Deus verba hæc, Vt sis longævus super terram, quam Dominus Deus dabit tibi; ac si diceret : Qui Patri ac Matri honorem debitum deferunt, pro mercede vitam longam reportabunt : Qui verò id non faciunt, inter alias in super & hac poena multabuntur, & vita longiore priventur, Quæ poena admodum rationabilis est, quia iniquum esset illum vitam longiore frui, qui inhonorat illos, à quibus vitam accepit.

D. Num illud, quod de Patriac Matre dictū est, etiam de alijs in dignitatibus constitutis, quos parentum loco habemus, accipiendum sit?

Mr. Rectissime id cōsiderasti;
nam praeceptum hoc ad su-
periores omnes, tam Eccle-
siasticos, quàm seculares ex-
tendi debet.

153
E X P L I C A T I O
quinti Præcepti.

D. xplica mihi nunc
quintū præceptū.

M. Præceptum illud prohibet primariò homicidium ; nimirum occidere homines : quia alia animalia occidere non est præcepto hoc prohibitum. Cuius ratio est , quia in bonum hominis ea creata sunt ; & ideò , quando ad vitam hominis sustentandam animal facit , occidi potest ; at verò homo propter alium hominem creatus non est , sed propter Deum ; ideòque unus homo vitæ alterius hominis non est dominus. Vnde nec licitum est eundem occidere.

D. Videmus nihilominus à Principibus ac Præsidibus latrones aliòsque malefactores occidi ; qui reuera homines sunt , in quo , experientia teste , non malè , sed benè faciunt.

ՃԺ
պարզաբանութի հինգերորդ
պատգամին :

Դ. արգարանեայ
խնամ մարդ
հինգերորդ
պատգամին

պ. այս պատգամն նախ հր
րածայրէ զըսպանումն
որէ . մի ըսպանաներ զ
մայրդ : քանզի մօրթել
զայլ անասունս ոչ արգ
ելոյ այս պատգամն և
պատճոն այսէ զի անս
ունք վն մորոյ ըստեղծ
եալ էղել վս որոյ բար
իոյքէ մորոյ ունել իպէ
տըս զմիմիսս անսնոյց
և կարողեմք ըսպանան
ել . իսկ զմորէն ոչ ըստե
ղծած վսն այլումն մի
դոյ այլ վն այլ վն որոյ
ոչ է տէր միոմընմիուս
սյն վն այսորիկ ոչէ պա
րտ ըսպանանել :

Դ. տեսանեմք միշտ որ
իշ խանք և դատմ որք
մա հոյ մատեն զավագ
ակըս որք մարդիք են և
ոչ համարին էթէ իցէ
մէղք այլ իրավունք ար
դարութեան :

V

Այ. դատավորք և իշխանք
որք. ունին յատնայլէս
իշխանութի մահոյ միտ
նէն զչարագործոց ոչոպ
զտէր կէսց մորկան ալ
երբև ըսպսվորք այ ըս
տ պողոսի քանզի ած. Կ
միև հրաման թէ չարա
դորքք պատժեսցին և է
րբ արժանիցէ ըսպան
ցեն զի արդարք աներկ
իռուղ բնակեսցեն խաղ
ղութք վս այսորիկ ինք
ընած էտ իձեռս իշխա
նց և դատավորց զէսըս
զի արնցեն իրավունքս
օգնելով բարեգործց և
պատժելով զչարագոր
ծս անդ երբ համ օրէն
հրամանաւ սմբանէն
զչարագործս ոչ անու
անի մորդ ասպրնուի ալ
արդարուի և Էրբ հրա
ման ած թէ մի սպանա
նէր իմանամք զկմվոր
մորդասպանութի:

Դ. Կարծեմ թէ այս պատ
գանս անդէլոյ ևս զիմի
ոյք սպանցէ զանձնիոր
ոպ որ արդէլոյ սպանա
նէլ

M. Principes ac Præsides pu-
blica auctoritate præditi ma-
lefactores occidunt, non uti
Domini vitæ illorum, sed ut
ministri Dei, Diuo Paulo
testante: Quia Deus vult ac
præcipit, ut malefactores pu-
niantur; & si meriti sint, etiã
occidantur, ut boni viri secu-
rè ac pacificè degant. Qua-
propter Principibus ac Præ-
silibus dedit Deus gladium
in manibus ad exercendam
iustitiam, ut bonos defendât,
malos verò puniant; Vnde,
quando iussu publicæ huius-
modi auctoritatis occiditur
maleficus, non vocatur illud
homicidium, sed actus iusti-
tiæ. Quando ergo præcepto
hoc cauetur à DEO, ut non
occidas, intellige auctoritate
propria.

D. Occurrit mihi hîc du-
bium, num præceptum il-
lud etiam prohibeat seipsum

occidere , vti prohibet occidere alterum?

M. Procul dubio præceptum hoc prohibet etiam occidere seipsum , vti alterum occidere prohibet: quia nemo vite suæ dominus est, nec propter seipsum homo , sed propter Deum creatus est : ideoque nemo propriæ auctoritatis motu sibi ipsi vitam adimere potest. Et licet aliqui Sanctorum aut Sanctarum, ne vel fidei, vel pudicitiae iacturam facerent, sibi metipsis mortem consciuerint ; considerandum tamen est, illos peculiari instinctu motos fuisse: cum alias id sine grauissimo peccato fieri nequeat. Quare qui semetipsum occidit, hominem occidit, & consequenter homicidiū facit, quod vti que peccatum est principaliter præcepto hoc prohibetur.

D. Quare dicitur principaliter?

M. Quia non modo prohibitum est occidere, sed etiam vulnerare ac percutere alium:

հեւ զայլոք:

Այ. առանց բնաւ կարծից այս պատգմիւս արգելո լաւ զաւրնարսպանութի քանզի ոչոյք է տեսնաւ ին իուրոյ զի ոչ ըստեղ ծած զմորէ վս իուր ալ վս այ նոյնպէս ոչ ոյքէ ըն բընական գորութիւր բառնալ զկէանս իուր ըն էթէ սըքէ սըռհիք վս հաւատոց և մքրուէ տնաւաց էղէն անաւրսա սմնք պարտէ իմանալ թէ Ճշմրիտ ասդ մուսք բնկալան այ զայս առն էլ թէ ոչ չըկարեն պատ Ճոէլ ախ պիսի մեծ մէղաց քանզի երբ ոյք անաւստան լինի սպնանէ զոյմն մի և լինի մրդսպ ան որ է մեծ մէղք զոր առմէլ արգելոյ ած իյ այս հինգ է ըորդ պատ գմիւս աւրինաց:

Ե. վսէր ասի առավել:

Այ. քան զի ոչ թէ ըսպանո մն միան արգելոյ այլ զվերմորէն զհարկնէլ ըն և զայլ ամար հվիրս անա

ան ճանց և միմեոց ընկե
րց և տէրն մեր յս քսի
սբ ավետրսին ծանոց
սերով որ այս պատգմս
արգելոյ ևս զբարկուի
զխէթընկ զտախն նձրն
և զայլ ամ ար Դմարնն
քրն բանիւ և գործոյվ
որք պատճռէն և սկիս
բըն մարդ ասարնու թէ
այլ հակոկ սըմինկամի
քս գի լիցուք հեգք և
բր երարք և իռզաղու
թի առնել և միբնուի
ընդ ամենեւեան:

պարզաբանուի վեցերորդ
պատգմին:

Զ. րպէս իմնամք
զվեց երորդ
պատգմն:

Կ. նայիւ արգելէ զպօռ
նգութի որէ շրնալ ընդ
այլոց կանց և քանց իմր
դիք զպատիւ կանց առ
վելընդոսին քանզկէն
ըսիուրէնց վսորոյ յետ
ըսպանման պատգմին
բազում պատճռաւար
գելոյ ըզ պաւորնգուի
իոոյվ կորուսնէն զպա
ւորս իուրեանց.

item iniuria omnis vitæ, aut
personæ proximi irrogari so-
lita, prohibita est: Immo
Christus Dominus noster
prohibet quoque in Euan-
gelio, dum præceptum hoc
explicaret, omnem iram, o-
dium, indignationem, ranco-
rem, affinesque affectus ma-
los, aut verba quæ homici-
dio viam sternere solent: Et
è contrario vult, vt mansue-
ti ac pacifici simus, pacemque
cum omnibus ac concordia
foueamus.

EXPLICATIO sexti Præcepti.

 Vid Præcepto sexto
continetur.

M. Continetur primariò in
hoc præcepto prohibitio
adulterij, quod peccatum cū
alterius coniuge committi-
tur. At verò post vitam ho-
minis, in hoc mundo, cum
nihil maioris æstimetur ho-
nore, ideò post præceptum
de non occidendo conue-
nientissimè adulteriū prohi-
betur, quo honor deperdi-
tur.

D. Quare dicit primariò?

M. Quia decem præcepta leges iustitiæ sunt, ideo primariò peccata illa prohibentur, in quibus primariò iniustitia admittitur, quale peccatum est adulterium. Prohibentur nihilominus secundariò alia genera peccatorum carnaliu, vt sunt sacrilegium, quod cum persona Deo consecrata fit: Incæstus, qui cum consanguineis: stuprum, quod cum virginibus: fornicatio, quæ cum corruptis, liberis tamen, vti viduis aut meretricibus comittuntur: item alia abominadorum peccatorum species, quæ inter Christianos nominari nequaquam debent.

D. Credo quidem vera esse, quæ hæcenus à te dicta sunt: nihilominus scire cupio, quo fundamento nitatur, fornicationem peccatum esse; quia non apparet, cui damnum aut iniuria irrogetur, si modò

ՃԾԷ

Դ: Վնէր ասի նն սկիօրն: Կ: քանզի ծպատգմք օրի նցն նախ իրվ մը արգելոյն զայն պիտիմէ՞ղ ըսոր առվէլ գործի յայտնի տնիրաւութք և սնայէ սէ պոռնոգութի այլ և արգելոյ զայլ ամ մէզս վաւաշտութե որէ մէ զանչէլ ընդ կանայտր զանձինքս իուրեց խօստացեալէն այ և զանգատարդութի և զմէզա նչէլ ըն ընդ կուսից և զընութի որէ մէզանչէլ ընդ ազ յորս որքէն այրի կանայք կամ յանոնի պոռնոգաց և արվագիտաց և զայլ ամ ոպ և իցէ առաւել արհամարհելի մէղքս զորքս ոցէ արծառս տնուանել իմէլ քրիստոսէից:

Դ. Համ տամ որ ճշմրիտէ ամ բանք զորանցէրքց յաւթարինիմանալ թէ ինչ պատճառն հրամայէ թէ մէր ճամորութի ավայտ կանց մէղք իցէ քանզի կարծեմ թէ բնական մէք

V iij

ունէք վրսաս ոչ առնի
միամիտ մերձի որուի:
Այ. ծաւլի յամօրէնրս բն
ակն օրէնքն իգրրէալ
օրէնսն և յօրէնս շինո
րհաց. արդ իբրնական
օրէնսն ասի թէ նշպետ
ն յուդայ իրմ մեկամէ
ցվ զհիմէոցի թմր կիսե
ղբաւր իուր որէր այրի
զի յղղեալ տեսին զնա
որով ճանաչեմք որ յն
աջ քան թէ լեալէր օրէ
նքն մովսէսի բնկն մի
տք մրդկան իմասր ցր
մերձի որու թի արեցմէ
դքէն. իսկ յօրէնսմովսէ
սի իբր յունտեղի սարգե
լոյ զմերձի որու թի ար
էց. իսկ յօրէնս շինո
րհերս պողոսի ընթե
նսումք բզ ում անգմոր
շինոցողք ոչ մրտնէն յա
րքմ ու թի այ և սչէ ճրշ
մրիտ որ մերձի որու թի
արեց չնսէ վրսն կամ
արհմրհանք այլոց քա
նզի անրգանք լինիայն
մն կրնոց զի լիցի նիտե
այլ և առնէ վրսն ծնրն
դեան

simplex fornicatio commit-
tatur?

M. Fundamentum huius in
omnibus legibus est, videli-
cet lege naturæ, lege scripta,
& lege gratiæ. In lege enim
naturæ Patriarcha Iudas oc-
cidi voluit mulierem, Tha-
mar vocatâ, quæ ipsius nurus
erat, eò quod in viduitate
sua grauida inuenta esset.
Vnde colligere est, quod il-
lo tempore, priûsqvam lex
Moyfi data fuisset, ex insti-
ctu naturæ collegerint ho-
mines, fornicationem pecca-
tum esse. Deinde in lege Mo-
saïca varijs locis prohibetur
fornicatio: & in Diui Pauli
Epistolis frequentissimè le-
gimus, quod fornicatores
regnû cæleste ingressuri non
sint. Et prætereâ falsum est
ad nullius dânum iniuriâm-
ve fornicationem extendi:
quia infert damnum mulieri,
quæ ideò infamis redditur;
item proli, quæ illegitima

nascitur: item facit iniuriam Christo, quod cum simus membra illius, fornicando faciamus nos membra meretricis: Facit denique iniuriā Spiritui sancto, quia corpora nostra templum sunt Spiritus sancti. Quare quisquis corpus suum fornicatione contaminat, ille templum Spiritus sancti prophanat. D. Num præter commemorata præceptum hoc etiam alia peccata prohibeat?

M. Prohibet etiam hoc præceptum omnia alia inhonesta opera, quæ viam ad adulterium præparant, aut fornicationem, ut sunt lascivi aspectus, libidinosæ exosculationes, & similia. Quæ nos in Euangelio Dominus docuit, dum in declaratione huius sexti præcepti ita ait: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.

ՃԺԹ

դէան զի լիցին անիրմի
բէմէն նշէն քի քան զի
մէն քամէն է քէն անդմ
քէմ քէն արդ թէ ոյք մէ
ր ձմորի ընդ այրի կան
այս առնէ զի անդմ քէն
լիցին անդմ քէն պօռնոյց
իսկի վերջն մէն նշէն հո
գոյն սբոյ քան զի անդ
ին քէն մէր տնջրէն հոգոյն
սբոյն և որ քանակն էն զն
ճիւղս ասկէն էն զտաճր
հոգոյն սբոյ:

Դ. այս վեցէրորդ պատգմ
արգելոյ այլ ինչքա թէ
միայն զայնսիսի մէղք
երն զոր ասցեր:

Ա. առ վերջ և արգելո զայլ
աման հրկ թի որ քէն առ
նորդ քէն շրմ թէ ցե
պօռնոյց թէ ց որի ար
ատ նայել ըն և վաւաշ
ոյտ պատշոտութի և ն
ըմանէց սոյցին քան զի
այսպէս ուսոյց մէղ տր
մէր յն ինք ավետրն ին
երբ յատնի առնէ զայս
վեցէրորդ պատգմոր ասէ
թէ ոյք հայի անտիկ
ին առի զանգանայոյ
նըմա

հըմա անդէն շրնցվիս
ըրտիտուրում. վս որոյ
ոյվոյք որ կամի զէրծն
իւ յօժրուլթ բ յայսպիսի
մէղցն պարտեզ գոշուբ
պահել զգաւթնսն սո
ավել զաշրսիտուր որքէն
գրոնս մէղց և մէոյ:
պարզաբանութի իաւթն էր
որդպատգմիս:

Մրպէս իմանմք զի
օթն էր որդ պատ
գմիս:

այ. արգելոյ զգողութի ճէ
ոց որէծածկբ առնու
ղինչրս այլոց առանցկ
մաց տիրանալ և բարիոք
կազմ որութե արգելոյ
զգողութի յետոյս պա
նման և շրտութե պատ
դմիս քանզի մէջամաշ
իւրկի բարեց բց իկէնց
առավել կարծէն զպատ
իւս իուրեց և յետ պտ
վոն զիսչս և զստ ցոծս:
քան ի կերպիւ գործիչ
կոակ այսմն իօթընէր
դպտ գամիս:

այ. Երկուգրլիս վոր կերպ
իւ որք ունիս յիսքէսս
զայլամ. նախ զիծծկբ

Quare si quis cordatè pecca-
tum hoc effugere volet, ne-
cessarium erit sensus suos, &
præsertim oculos accuratif-
simè custodire, per quas ve-
lut fenestras in animam mors
ingreditur.

EXPLICATIO
Præcepti septimi.

Vid Præcepto sep-
timo continetur?

M. Continet prohibitionē
furti, vt videlicet aliena bo-
na inuito Domino non attra-
hantur. Et conuenienter in
primis prohibitio furti, ho-
mici di j, atque adulteri j pro-
hibitionem subsequitur; quia
inter bona mundi huius, ni-
hil pluris post vitam honore,
& post honorem bonis ac
fortunis æstimatur.

D. Quot modis in Præcep-
tum hoc septimum pecca-
tur?

M. Duobus principaliorib⁹
modis, sub quibus reliqui
omnes comprehenduntur.
Prior principalior modus est,
quando

quando alterius bona clam alienantur; qui propriè furtū vocatur. Alter principalior est, quando palàm bona illa rapiuntur, vt Assassini seu latrones faciunt, qui rapina vocatur. Et licet de priore duntaxat modo præceptum hoc loqui videatur, dum ait: Non furaberis: nihilominus, de altero quoque modo accipiendum est. Quisquis enim minus malum prohibet, absque dubio etiam maius prohibebit.

D. Quænam peccata sunt, quæ ad furtum reducuntur, quæ ad rapinam, & quæ in hoc præcepto inhiſcantur?

M. Sunt hæc: primum fraus & dolus est in emptione, ac venditione, similibusque contractibus admissa. Et hæc ad furtum reducuntur, quia qui eiusmodi fraudem facit, clam aufert plus proximo, quàm illi debeat. Secundò: Usura omnis quæ pecunia exercetur, cum tali pacto,

Ճկմ

ար յափշտակէն զինչս
այլոց և այս կոչի բռնա
կն գողութի. Երկրորդն
այս է առվել գրկի վոր
որ յտնայէս յափշտակէն
զինչս այլոց ուն առնէն
ավ զկսի՞նչ նստարհիւ
այս կոչի յափշտակութի
թէպէտ և պատգմն այ
հրամանն վն առաջնոն
ասելով մի գողանայր
սակաւ իմանմք ևս վն
է ըկրորդին քանզի երբ
ըգելոց փոք ըջայրն ոնց
կրծից ըգելո և սզմէծ
հ. որպիսի մեղքէն որք յո
դէպէն իգողութի և ի
յափշտակութի գորս ար
գելոյ այս պատգմնս:
ւ. այսոյքիկէն նախ ամ
խաբէութի որառնի յառ
և իտուր և նմանեց սցի
իսկ սոքին յօրէլէն իգո
ղութի քանզի ոիք ծծկ
բր խաբէութի ք տուել
առնուն յրագերց քան
զկարկն. Երկրորդ ամսն
հռութի որք առնէն փո
խովութի բսակարելով
էթէ հատոյ ինչ առվել
իւս քան

X

քան զոր ընդլաւ իսկայ
սէ յափշտակութի զի ո
րք չհռութի առնենյա
տնապէս առվել խնդր
էս քան զայն զոր հտոցի
ս. էր որ գամ թշնամի
զոր առնեն ընդերց որչ
փմեծար հվիրք իցենոց
ինչ շահին սպս էրբ և
հրովայրեն գտոսրս կմ
զայլ ինչս ընդերց արդ
այս հմրի իգողութի և
ի յափշտակութին ըստ
պտշաճի գործոյն թէ
իծծուկ արլ և թէյատ
նապէս գրարն չորրդն
որք ոչ հտուցնեն զան
զոր պրտին հտոցնելմի
դանչէն ընդէմ պատգ
մցն այ և է ոպ թէ ոյք
գողցի քան զի ունի զի
նչս այլոց հկառկ կմց
տնսորին. հինգրորդ մէ
դանչէն ընդէմ այս պտ
գամին և առնենգողութի
որք գտնաեն իրրս կորո
սելլոս յալոց և ընդոսի
վս իուր արդ վս յատն
ի այլոց կորոսել ընչից
ասցք զի ոչէ մէղք էրբ
ոյք

vt amplius quid ipsa summa
capitali recipiatur : quæ ad
rapinam reducitur. Nam qui
foeneratur, is palàm ac mani-
festè plus exigit, quàm expo-
suerit. Tertio damna omnia,
quæ irrogantur proximo, ta-
met si illator damni nihil inde
lucretur : vt si quis alterius
domum accendat, quod ali-
quando ad furtum, aliquan-
do ad rapinâ reuocatur, prout
vel occultum, vel manifestû
damnum fuerit. Quartò, qui
non restituit id, quod debet,
etiam in hoc præceptum pec-
cat ; & tantundem est, ac si
furtum committeret, qui rem
alienam inuito domino deti-
net. Quintò, peccat in hoc
præceptum, furtûnque com-
mittit, qui rem aliquam in-
uenit, quam perdiderunt alij,
sibi quæ eam reseruat ; quia
peccatum non est inuenire a-
liquid, quod nemo perdidit,
vti gemmæ sunt; quæ aliquã-
do in littore maris reperiun-
tur. Sextò, ad furtum etiam
ac rapinam reducitur, si quis

quippiam communibus vfi-
bus inferuiens accommodet
proprijs, quia talis socios suos
illius vfu destituit , quod
etiam illorum erat.

D. Nunc scire cupio , num
grande peccatum furtum sit?

M. Omnia peccata mortalia
grandia vocari possunt , quā-
do quidem priuant vita æter-
na hominem : at verò furtum
habet hoc proprium , quod
in maximum malum homi-
nem inducat. Quia Proditor
ille Iudas ex consuetudine fu-
randi ea , quæ in communem
vsum Christi & Apostolorum
collata erant , eò tandem de-
uenit , vt sanctissimum suum
Magistrum traderet. Item vi-
demus in dies à latronibus
homines mactari ; tametsi
nunquam eos viderint , nul-
lum in eos odium aut inimi-
citiā susceperint ; solum ex
desiderio obtinendi exiguum

ՃԿԳ

աքգտանէ իրս որ ոչ ից
է այլոց ունի զպալ կնակ
ունըս զորս գտանի առ
ափըն ծովոյ վեցէր ըդ
ևս իգողութի և յափը
շտակութի հմրի զհվս
արակն իրրս բնակնաւ
ճինիութեամբ ընդունել:
Հ. յապալ իմանալ թէ զո
զւի որչափմեծ մեղքէ:
Ա. ամմաչոյ չափ մեղքեր
մեծախոյնսն քանզի
մերծեն զմրդի յաւիտ
ենկն կենցն բց գողութի
ունի բնկն զի յաջորդէ
յայլ մեծ մեծ չարիսևա
յապէս իմանմք որ յուր
մտնից վս յաճն գողութի
բնկն առնէր զանգո
րև տուեալ էր վս հվս
ար պիտոյից տն և աշա
կերտցիութեոց իվերըն
յաջորդէց լինել մտնից
սբ վրդապետին իութ
և յամ աւուրըս տեսա
նեմք որ յափը շտակողք
միջտ ըսպանանեն զմր
գիք զորըս բռնաւ ոչէն
տեսեալ և ոչունին ընդ
նսին բռնաւ խեթ կամ
նսնն

X Ի

ՅԷԴ
 Երևան բնակիչ և ցանց
 նախ քան զորոշեալ ընչից
 նոցիսկ ան թուլ տայ
 յափշտկել գինսն այլոց
 և սկաւ Հինոս յուր
 գինքն իւրեղեց վաճառ
 դիմելու իւր մեծ հաւսին
 պարզաբանութի ու թէլ ըրդ
 պատգամին:

Դ. Երևան շալէ ու
 թէլ ըրդ պատ
 գամն

Այ. այժմսացք վսարհվ
 իրց զոր առնի գործիո
 ւք ընդերց իսկ անմահ
 տեւի. տրեմբանք զոր
 առնի բանի վսորոյ ու
 թէլ ըրդ պատգամն արգե
 լոյ զսուտ էրգումն որ
 է մեծ արհիւրք զորո
 նէսրսգերց բանի:

Ե. Կանխ իմանալ թէ իցե
 իկանայ այսմն պատգմին
 էրբ ոյք սուտ խօսի առ
 անց վրնասոյ ումէք:

Այ. Երեցկերպիւ լինի սրտ
 ախօսի թի նախ զի վրնս
 առնե ընդերոջն ու որ
 էրբ ոյք առ ըի դատմ
 րց սուտ վրկանս զումէ
 քէ թէ գողեկմ միդս

illud, quod conferunt. Deus
 autem non permittit, vt ea,
 quæ alteri ablata sunt, in co-
 rum vsu diu permaneant, vti
 in Iuda videre est, qui semet-
 ipsum in laqueum induit, &
 omnibus penè latronibus,
 qui iustitiæ ac carnificû ma-
 nibus tandem deduntur.

E X P L I C A T I O octavi Præcepti.

D. Vid octauo præ-
 cepto nobis pro-
 ponitur?

M. Quandoquidem de in-
 iurijs proximo facto ipso il-
 latis tractatum est, sequun-
 tur nunc ea, quæ proximo
 verbis inferuntur. Ideoque
 octauum præceptum falsum
 testimonium prohibet, quæ
 vna præcipuarum iniuriarum
 est, quæ proximo verbis irro-
 gari queant.

D. Dic, amabo, num præ-
 cepto huic, si quis falsum abs-
 que alterius detrimento lo-
 quatur, repugnet?

M. Tribus modis solet falsû
 dici. Primò vt dānû proximo
 inferatur, vt si quis coram

Indice de alio testetur, quod furatus sit, quod occiderit alium; sciens nihilominus falsum esse; quod utique mendacium damnosum perniciosumque vocatur. Secundò, ut si quis incommodum proximi hoc faciat; v. g. ideò mendacium proferat, ut proximum à periculo liberet, quod mendaciū officiosum vocari solet. Tertiò, ut neque noceat proximo, neque commoderet, & hoc mendaciū otiosum est. Primus modus proprijsimè prohibitus est in hoc præcepto; quia testimonium illud non modò falsum est, sed etiam iniustum, & peccatum gravissimū: reliqui duo modi, licet iustitiam non contineant, nec adeò gravia peccata sint; sunt nihilominus reuera peccata minimū venialia: quia mendacium nemo hominum loqui potest, licet rem momenti maximi in hoc mundo contingat.

D. Anne alterius cuiuspiam, præterquàm mendacij, præceptū hoc, prohibitionē contineat?

M. Præceptum hoc adhuc tria peccata prohibet, quæ lingua

ՀԿԵ

պատկառելի զիտէ որ սոհտէ
և այս կոչի վրասն րար
սուտ վս թընծուծէն
էրկրդէրքօգոյտ առնէ
ընդերոց սպգայն որաս
է սուտ վս փրկուծէ
ընդերոցն իփորցնց այս
կոչի օգտակար սուտ.
էր րդ զիտէ վրայս առ
նէ և ոչ օգոյտ և այսկո
չի դատըկընծէ սոտ
արդ զառաջ իս իսոյսէ
ամենէվիս արգելոյ այս
պատգամ քանզի ոչմիա
նէ սուտ վկանութի այլ
և սատիրոյ ուծի և է ու
էլ մէծ մէղք իսկ այլէր
կուքն թէպէտ ճընծի
տ մէղքէն սակաւ ոչէն
ատիրոյ ուծի ք և ոչ մէծ
մէղք ուղղառ իս այլ փ
ոչէտեաակ մէղք վս որո
քան ամենէվիս արգե
լոյ զսուտ իստէրն և զ
սուտ վկանութի:

Դ. այլ ինչ արգելոյ այս
պատգամն քան թէ ըզ
սուտ ասելըն:

Ա. արգելոյ և սէրիս մէղս
զորս առնէն լէղվաւք

որք ևս միաւորին ընդ
սուտ վրկաութե և այս
ոքիչ ենսախ չարի օսի
հրկր զս և արհամիհա
սք իսկ հրդրնէ անի
ծաբանութի:

Է. Ինչ գողակէ չընօսուի:
Ա. չարքնութիք Էս բնք
արհմրհնց զորս ասի
վս նխտանց ընգերոջն
ոպ և ասիյոմանցթէ յի
մրէ և պակմմիտ անրգ
և անպիտան և անանեց
սոցիս և թէ այսոքիկէն
մեծ մեղք էրբկամ վս
արհմար հելոյ ընգերոց
ծախոցնէ փրկի չամեր
քս իսբ ավետրնաի որ
ասի . Եթէ ոյքասիցէ ցե
ղբայր իուր յիմր պար
տակն լիցի գեկէն հրոս
զի ասցաք թէ էրբասի
կամ վս նախատնցրն
գերոջն քանզի էրբասի
վս խրրատելոյ կմուտ
ցնելոյ ոպ առնէն ճրն
ողք որդոց իուրէնց կմ
վարդպետք աշկերտոց
իուրեանց առանց մրտ
ցարհմր հելոյ զսսյան
ժամ

omnuntur, & ad falsum
testimonium suo modo redu-
ci possunt; vt sunt contume-
lia, detractio, maledictio.

D. Quid est contumelia?

M. Contumelia est iniurio-
sum verbum, in contemptum
proximi prolatum; vt cum
quis exprobrat alteri, quod
indoctus sit, quod contracti
cerebri, quod vilis, infamis,
&c. Quod grauissimum pec-
catum esse, praesertim quan-
do animo iniuriandi alium
sit, ostendit Saluator noster
in Euangelio, vbi ait: Qui
dixerit fratri suo, fatue, reus
erit gehennae ignis. (Mat-
thaei 5.) Dixi, quando ta-
lia verba animo iniuriandi a-
lium proferuntur. Si enim io-
ci gratia, aut vt admoneatur
alius, vel corrigatur, fiant;
quemadmodum cum filijs Pa-
ter, & cum discipulis Prae-
ceptor agit; non vero, vt con-
temnatur alius, aut iniuria
notetur, certè non vocabi-

tur contumelia, neque peccatum erit, nisi fortè veniale.

D. Quid est Detractio?

M. Detractio est, famæ proximi denigratio, loquendo malè de illo: quod fit aut vera dicendo de proximo, falso animo; aut mala narrando, quæ vera quidem sint, sed tamen occulta. Sic enim bonæ famæ suæ iacturam facit, quā apud illos habuit, qui peccati eius conscij non fuerunt. Quæ detractio, ut malum est admodum frequens inter homines, ita quoque periculosū ac graue: nam fama maioris iplis bonis fortunisque æstimatur; immò à plerisque vitæ ipsi anteponitur fama bonæ. Quare magnum malum est famam deperdere, quippè cū malis alijs facile remedium adhiberi possit: at verò fama deperdita, summa cum difficultate recuperari queat. Vnde qui alteri famam abstulit, ad illius restitutionem obligatur. Confilium ergo optimum

ՃԿԷ

Ժամ ոչ կոյէի արհիւրհ
 Եւ քայլ քոչ տեսնէ մէղք:
 Զ. ուրիսի էրմբանս քն:
 Կ. բանքս անքայսէ զիրտ
 Եւ քայլատիւս ընդերց
 Զարիսուն թբ և այս առ
 Նի սուտ Զարբն թբ ըն
 գերց կմ յիշտ կելով զՃ
 ընթիտ ծծ ուկ և անյտ
 Զարիս ընդերց զայս առ
 Նելով կորոսնէ զպաիւ
 Եւ որին զոր ունէր առ մ
 ըդիք որք ոչ գիտէին ըզ
 ծծ ուկ գործս այլոց և
 այսէ բամբասանք և էշա
 ըիք առվել յաճախ իմր
 դկանէ և էմէծ մէղք և
 ահրկու քսնգի պատիւ
 մրդոյ առվել է քանզ կե
 անս և զգանձրս աշխ
 Էիս վս որոյ մէծ մղքէ
 առնել զայս վ ընայսրս
 ընդերց և սառվել քան
 զի այլ Զարիք զորանսի
 ընդերց դիուալ գոյ բծ
 ընկու թի այլ վս կորրս
 տէն պտվոյ ոչ գոյ կն
 անքաւ պարտիս Կատուցն
 Էլ զպարտս պատվոյս
 վս որոյ բարիոյք խրրա
 տմի

ամբ զիմիշտ բարեխօս
ել զձրսգերոց երբ կրես
Ճմրտութի ոչ լուսցի:
Դ. ոպ լիսի չբ անուսթիւ:

Ա. չարքնութի երբ մրդ
վայտ. ասէ ընդերոց ան
իծնելով կմայլէ այլ բ
նիւնախտելով թէ մէն
իւր կմ կորիսիր և այս չա
րաբանքս մէծ մեղքէս
երբ ասինախն սնով և կ
ամբ զի այս չարքն Ճը
ճմրտ եկեսցեն իմ թոն
գերոցն. այլ երբ ասի
անսցնախն սնով ոչ չա
րկամե այլ վս այնպան
ելոյ կմ թէրամոտութ բ
կմ իյսակարծ կն բար
կութե առանց խորհե
լոյ զանցեխն սակվ չայ
րէ բց միշտ չարե քանզ
իբերան քորիստոսից
որքէս որդեգիր քայ ոչ
հպարտ անիծնել այլ

օրհնել ըստ
դրոց. թէ օրհն
եցէ բնամիւ
սիծնէք:

est, benè omnibus semper lo-
qui, quando cum veritate id
fieri potest; sin secus, silere
præstat.

D. Quid est Maledictio?

M. Maledictio est, quando
quis maledicit proximo suo
dicens, Esto maledictus: aut
diuersis modis maledicendi
vitur, verbi gratia, impre-
cando, vt hoc aut illud ei ma-
lū eueniat: & illa maledictio
est peccatum grauissimum,
præsertim quando ex odio fit
& malo desiderio, aut tali
intentione, vt eiusmodi ma-
lum proximum compren-
dat. At verò si sine odio, &
malo eiusmodi desiderio fiat,
neque ex mala intetione pro-
ficilcatur, sed solum ex ioco,
aut leuitate, aut præcipiti ira
inconsideratè non aduerten-
do quid dicat, graue peccatū
non est: nihilominus semper
malum est; quia ex ore Chri-
stiani, qui per adoptionem
est filius Dei, nihil quàm be-
nedictio, verbaque bona ac
salutaria debent procedere.

EXPLI-

EXPLICATIO noni Præcepti.

D. Vid præcepto nono continetur?

M. Continet prohibitionem nimirum concupiscentiæ vxoris proximi. Tametsi enim in sexto præcepto adulteriū prohibitum sit, voluit nihilominus Deus etiam desiderium, seu concupiscentiam adulterij peculiariter prohibere; vt ostēderet, hæc duo diuersa esse peccata. D. Non videtur in hoc præcepto prohibitum esse desiderium adulterij, quod vxor erga alterius maritum habet; sed solum adulterij desiderium viri, quod cum alterius vxore committere parat, quia dicit: Non concupisces vxorē proximi tui.

M. Non est ita, nam perinde ac vxori prohibetur desiderium committendi adulterium cum alterius marito, ita quoque viro cum alterius vxore. Nam licet dicatur, non concupisces vxorē alterius; est

Ճկթ
պարզաբանութիւն
պատմութիւն

Դ. Ինչ պատմութիւն
ինկորորդ պատմութիւն:

Ա. Կատմութիւն արգելու ինչն
գախալոյ այլոց կանցքա
նցի երբ ի վէջերորդ պատմութիւն
արգելեց զպոռնս
գութի սակաւ կամ էց վ
ած բծսէլ իմիմիանց
արգելու զցնկութի ա
յլոց կանց զի ծանխոք
թէ սոքաէն հրկութիւն
առաւել մեծ մեղք բաժ
անեալլ քիմիմիաց:

Դ. Կարծեմ թէ այս պատմութիւն
ոչ արգելոյ զցնգութի
այլոց շրտութե ու պատմութիւն
կանայք ըսդ այլոց
արանց այլ միմիան զցնգ
ութի արանց միս այլոց
կանց քան զի հրմանան
էլով թէ. միցանգայրկ
ընտըրնգերի քոյ:

Ա. Ոչէ անպէս այլ արգել
ոյ զշրտութի հրկուցոյ
նցըս իմիմիանց զի թէպէ
կտ և ասի միս միմիանց
համք և սոր ասի միս կա
նց զի երբգութի մի

Y

դսոր էառավել ագնիւ
 իմացի ևս զսկանց և յա
 տնիէ ամէնէցուն որառ
 վել արհմբելիէ իմէջա
 շիւրհիս շրուծի կանց
 քան թէ զարանց. ոպ
 ևս առվել է պատվեալ
 հրկել որուծի և ամօթ
 խածուծի կանաց քան
 թէ արանց արդէ թէ ա
 ըգելոյ զմորդ իցանգան
 ալոյ այլոց կանաց. առ
 անց կարծից առավել
 ապէս հայրկէ արգելոյ
 ևս զսկանացի բընուէ
 ըզ ցանդուծի ունայլոց
 արանց քան զի առաւել
 էքան զարանց:

Ե. ասցէր թէ երբարգելո
 զշրուծի և զպոռնդ
 ուծի արգելոյ ևս զայլ
 ամայլև այլ միմհապոր
 մէզ ըս ցանգմ իմանալ
 էթէ նըմանապէսև սիմ
 համք միս ցանգուծէ:

Ա. առանց բնաւ կարծից
 որ երբ արգելոյ զցնգւի
 շրուծէ իմանմք զիար
 դելոյ ևս զցնգուծի պո
 ռնգուծէ և զայլամէ
 արհ

tamen illud, quod de viro
 dicitur, etiam de vxore acci-
 piendum : quia sub viro, vt
 nobiliore creatura, etiam cõ-
 prehenditur fœmina. Adhęc
 nouit quilibet adulterium
 fœminæ infamæ magis apud
 mundum esse, quàm viri : vt
 etiâ honestas ac verecundia
 in fœmina magis quàm in vi-
 ro laudatur : Itaque si pro-
 hibitum est viro, alterius vxo-
 rem concupiscere ; haud du-
 biè prohibitum etiam erit
 fœminæ alterius maritum ap-
 petere.

D. Dictum est superiùs ,
 quod vbi prohibitum adul-
 terium est, ibidem & alia pec-
 cata carnalia prohibita esse ;
 quare nunc scire cupio num
 idipsum de desiderio etiam
 accipiendum sit?

M. Non est dubium, quin v-
 bi prohibitum est desiderium
 adulterij, intelligatur etiam
 prohibitum esse desiderium

affiniūmque libidinum: quia eadem ratio horum omnium peccatorum est.

D. Dic, amabo, mihi num omnia desideria vxoris alienæ peccata sint, etsi consensus voluntatis non accedat?

M. D. Grēgorius Papa docuit in eiusmodi malo desiderio tres gradus esse. Primus vocatur suggestio; Secundus delectatio; Tertius consensus: Suggestio est, quando Diabolus animo immittit cogitationem turpem, ad quam in principio sese inexpectatum desiderium agglomerat: Cui cogitationi si illicò resistatur, adeò vt delectatio non accedat, non peccata homo, sed meritum apud Deum habet. Si verò ad suggestionem, carnalis delectatio accedat, nec tamen in eam ratio vel voluntas consentiat, non est homo sine peccato veniali. Si denique

ՃՀԽ

արհմրհէլի կիրըս քան զինոքս պտ ճառւլ էնայլ ամ ասցեալ մէղքեր: Դ. կամիմ իմանալ էթէ ամ ցանգութի այլոց կանց մէղքիցէ երբ յոչ կամ ընգալաւ զայն պիտի ալ ցանգութի ն:

Ա. սբ գրքի գործիքս ուսոց որ չայր ցանգութի ուսի էրիս կերպրս նախ անուանի փորցութի է ըկրթդ հելտութի իսկ էբրդն է կթակց ութի արդ փորցութի այ նէոր երբ սատնս արկանէիս իրտըս մրդ կան խորհորդ պղծութե որև իս կիսբն ուսի ընգերգյա ըուցմիսս չար ցանգւ է իսկ էթէ այս փոյրցուէ փոթով առնի ընդիմա կցութի զիմի բնաւիւր էկեսցէ հելտութի ոչ է մէղք այլ վարցս ընգլ ցի իտէ. իսկ էթէ փորցութի հետէի ի մրմս մ որ հելտութիև զի ոչ ուսի զկթակցութի մտց յանժամ լիսի փոշտէ սակ

Y ij

սակ մեղք. բայց էթէ իփո
րցութի և ի հեշտութի
առմէլոյ ևս յաւթուր
կամակցութե մըտացն
որև իմասայ մըդ զայն
զոր խոյրհի և ցանգայ
է կամաւ որութե հա
ստատէ իմիտս իուր զն
խորհուրդն և զցնգութի
մեղնչէ մահոյցն մեղք
է այսէ շքութի զոր
արգելոյ այս պատգմն
որ ասէ. միցնգար:
պարզաբանութի տասըն. էր
որ պատգմիս:

Դ. ինչպատկերի
տաս էրորդ
պատգամն ո
րէ միցնգար
նչից ընգերո
ւ. առմէլ արգելո զցնգութի
ընչից այլոց թէ իցէ բն
ակախ ոպտունս այգիս
է անգրկըս կամ թէ իցէ
շարժուն տնտնսկամ
ոյսկի արծաթև պըտո
ղըս իծնոց և նըմանեց
նցիսէ այսէ Լըրումըն
կատ ըեալարդ արութե
զիմինախ տեսցուք զէս
գէրըս մեր ոչ բանիւ և ոչ գործով ոչ մնոք և ոչ խո
րհրդէմբ:

cum cogitatione ac delecta-
tione consensus rationis ac
voluntatis sese coniungat,
adeò vt homo aduertat id
quod cogitat ac desideret, &
voluntariè eiusmodi deside-
rio inhæret, committit pec-
catum mortale. Et hoc præ-
cipuum est, quod in hoc præ-
cepto prohibetur.

EXPLICATIO decimi Præcepti.

Vid continetur de-
cimo præcepto?

M. Continet pro-
hibitionem concu-
piscentiæ bonorum alterius,
videlicet immobiliũ; vt sunt
domus, agri: vel mobilium, vt
sunt pecuniæ, animalia, fru-
ctus, & similia. Quando enim
non inferitur proximo iniuria
opere, verbo, aut cogitatione
& desiderio, tunc perfecta iu-
stitia exercetur.

մէ: Կ

D. Miror in primis, postea-
quàm Deus homicidium, ad-
ulterium, & furtum prohi-
buerit, non prohibeat quo-
que desiderium homicidij, vti
adulterij ac furti prohibuit?

M. Ratio est hæc, quia ho-
mo principaliter nihil aliud
desiderat, quàm vnde ad eum
commodum aliquod etsi ap-
parens tantum, redūdet. Ideò
adulterij committendi desi-
derio ardet, quia delectatio-
nem haud modicam adfert:
vt & furti, quia id fructuo-
sum est: homicidium verò
nulli fructuosum est; ideòque
ab homine pro seipso nō ex-
petitur, sed solum vt illius in-
reruētū adulterium aliquod,
aut furtū, aut aliud affine pec-
catum, committat. Quamob-
rem tametsi desiderium occi-
dendi, peccatū sit grauissimū;
non tamen in particulari id
Deus prohibuit: quia cūm
homicidiū ex seipso prohibi-
tum sit, satis colligere est; etiā
desiderium occidendi prohi-
bitum esse: Et quia inordina-
ta desideria delectationis, si-

ՃԴ

Զ. Կիանմ որ էր բաժն արդ-
էլէց գրասպանութիւնը
չըսուծի և զգուծիս
վս էր ոչ արգելոյ և սրգ
ցանգութի ըսպանման
ոպ որ արգելոյ զցանգ
ութի շրմութեան գողութե
պ. պատճառն այս է զի միդ
խրնդրի միստ իբրան վ
էլ օգտակարութեան
տե իցէ էրէլ էլիս այսպ
էս ցանգայ շրմութեան
ինքնմանէ ըստոյնի Կէշտ
ութի և ցանգայ գողութե
զի օգտյառ ունի. բց ըսպ
անուան ոչ ինչ աւգտի
վս աստորիկ ոչ գոյ բնա
կանցս գութի այլ միան
թէ ըսպանման և կարի
ցէ առնել զշրմութի կմ
զգողութեան այլ ինչ ըս
կամց. վս այստորիկ որք
անուան ցանգութի ըսպա
նման և Եմէղք սական
ած բնվ որպէս ոչ արգ
ելոյ քան զի իմասն միք
որ արգելէլ էր արգել
էց զմիդ աստիւի և զի
արգելէց զցանգութի ար
հմիկէլի կըրից Կէշտո
վթէց

Y iij

Եթէ ց միմսոց իմանմք լ
զի արգելոյ ևս զցանգ
Թի ըսպան ման զորսոց
ոյք բնաւ ցնգայ Թէ ոչ
վս հասանելոյ այլ ինչ
աւգտի կամ ալախիկէ
շտուԹԷ:

Զ. կամ իմ իմանալ Թէ վս
էր յերվ ունըս աշխ ըհի
ոչ արգելոյ բնվ զմսգւի
ըն չից ույ տեսնեմք որ
արգելոյ օրենքն այ:

Ա. յատնիէ պատ Ճ ուն քան
զի միդիք Թէ ևս իցէ քա
հասեայալետ կմ կայսր
ոչ իմանան զգաղտնիսմ
ըդկան այլմիան զէրեվ
էլի իրըս վսորոյ ոչ կա
րեն դատել զմիտըս և զ
խորհուրդս ևս ոչ կար
են պատժել վսորոյ ոչ է
հրկ արգելու. բց ած
որ բընընէ զսիրտըս և զ
էրիկամունսս ամ միգկն
կարողէ պատժել զհար
իս ցնգուԹԷ խորհըրդ
այ և մըտց վսորոյ արդ
ելոյ իսբաւրէնըս:
ըզցանգուԹիս
մըտաց

պարզա

militumque rerum non per-
mittit, utique sequitur illum
nec desiderium occidendi
permittere, quod non appe-
teret homo, nisi peculiatem
inde ad se utilitatem, aut de-
lectationem emanare spera-
ret.

D. Nunc porrò scire expeto,
quare non eo modo in hu-
manis legibus atque in diui-
nis desideria prohibentur?

M. Ratio manifesta est; quia
homines tametsi Pontifices
aut Cæsares sint, non tamen
corda introspicere possunt,
sed solum exteriorem specie
contueri: ideóque cogitatio-
nes tales, aut desideria iudi-
care nequeunt, nedum pu-
nire; quare ut prohibeant,
æquum non est. At verò
D E V S cùm omnium ho-
minum corda discernat, po-
terit utique malas cogitatio-

nes omnes, ac desideria
punire; ut eadem
etiam in sua san-
cta lege pro-
hibet.

EXPLICATION Præceptorum Ecclesiæ.

CAPVT VII.

D. Nne præter decalogum alia præcepta obseruanda proponuntur?

M. Immò verò, nimirum Ecclesiæ sanctæ, præcepta, quæ sunt hæc:

1. Sanctissimo Missæ sacrificio diebus festis, qui præcepti sunt, interesse.

2. Ieiunare in quadragesima, quatuor temporibus; ite vigilijs præceptis, & diebus Veneris ac Sabbati ab esu carniū abstinere.

3. Ad minimum semel in anno confiteri.

4. Corpori Dominico ac minimum semel, idque circa Paschacomunicare.

5. Dare decimas Ecclesiæ.

6. Non celebrare nuptias temporibus prohibitis, videlicet à prima Dominica Aduentus vsque ad epiphaniam Domini, & à primo die Quadragesimæ vsque ad octauā paschatis seu Dominicam in Albis. D. Porro de præceptis

ՃԷ
պարզաբանութի հրրամանց
սբ էկեղեցոյ կանոնս

էնր որ:

Դ. առիմ իմանալ
թէ իցէ այլաւ
րէն քապէլո
քս թէղաւրէ
նըս տասըն պատգամա
ցըն:

Ա. Էն այլևս օրէնք սբ էկ
եղեցոյ որքէն այսոքեկ
եռւէ վեցէն որ:

Ա. Ժընդընդ րուք ունկը
նդրէլ սբ պատրաստին
յաւոր տօնից և կիրակին
բ. զսբապայքն ծոյմ պա
հէլ և զայլ շաբդայքեր
զուրբթ և զչորէք շաբթ
իսկ ի պատիւ մծ ծնին
միանս իմրտարգելոյ զօր
շաբաթոյս:

Գ. Խօստով նիլ մի առ ազմ
ի տարոցըն:

Դ. Կաղորդը վիլի յարուէ
զատիկի ավորըն:

Ե. Կատոցոէլ ըզ տնանոր
գըս էկեղեցոյ:

Զ. արգելոյ ըզ հարսնիքն
ի յատնութե առ լին կի
րակն մի որ մին չի յատնո
ւթի և յառ լին ավոր
պահոցն մի ճշև յութ

օրէք զատկըվն . Բցիպ
ատկիրանս յաստիկոց
ինչ ասի ածմն զի դիոր
աւ դտանէս իպարզ բա
նւի . Էխոր հրդէսսբէկ
էղէցո յորս հմօտասի
վս ամէնէցունց:
պարզաբանութիւնընակ
ախն խրրատից կանոն
ուծէր ըդ:
Դ. **Յ**ազմ իմանալ
թէ առվել
քան զպատգ
մստն էս այլ
ևս խրրատք նմնապէս
վսնկատարելութէնկէ
նցաղավարութեմերոյ:
Ա. Էս այլևս բզում սբևօ
գտակար խրրատս վսպ
հելոյ հատրել զօրէնըս
տն. իսկ գլխվոր քնէրէք
էս. իմվորաղքատութ. ող
ջխոհւիւ և հնազդէի:
Դ. որպիսի խրրատէ կամ
վոր աղքատութի:
Ա. այնէ զիմի ունիցի բնկ
ան ինչրսև զոր ունիցի
տացէ աղքատց կմ դից
էի համարկն տեղիսև
այն իսկէ իպէտս աղքա
տց. արդ զայս խրատս
dispensavit; quod tantundem est,

illis nihil tractare cogito;
tum quia facilia sunt, tum
etiam quia de Missa, Con-
fessione, ac Communione,
vtri& de Ieiunio in explicatio-
ne sanctorum Sacramento-
rum agemus.

EXPLICATIO
Consiliorum Evangelicorū.
CAPVT VIII.

D. **N**unc scire ulterius
cupio, num præ-
ter præcepta Do-
mini sint consilia aliqua Euā-
gelica, ab eodē ad perfectius
viuendi genus instituendum
proposita?

M. Multa consilia sanctif-
sima, & vtilissima à Deo da-
ta sunt, quorum beneficio
perfectius præcepta obserua-
ri queant. Sunt autem tria
principalia, Paupertas volun-
taria, Castitas & Obedientia.

D. In quo consilium Pau-
pertatis consistit?

M. In eo, quòd quis nullam
rem propriam habeat; post-
eaquam iam ante, aut omnia
sua bona in pauperes distri-
buit, aut certè in commune

Quod

Quod consilium non modò
verbis Christus docuit, sed
etiam exemplo, & post Chri-
stū Apostoli imitati, vti etiam
primi omnes Christiani Hie-
rosolymis primitiua Ecclesiæ
tempore habitantes. Deni-
que omnes Religiosi voto se
obstringunt, quod sanctum
consilium voluntariæ pau-
pertatis observare velint.

D. In quo consilium Casti-
tatis situm est?

M. In eo quod quis perpe-
tuò castus esse velit, non so-
lùm ab omni genere peccati
carnalis abstinēdo, sed etiam
à Matrimonio. Quod consi-
lium etiam Dominus noster
verbo exemplòque docuit,
quem D. Virgo, S. Ioannes
Baptista, omnesque Aposto-
li, vbi ad Apostolatū ab illo
vocati fuere, insecuti sunt: vti
etiam omnes Religiosi, & sa-
cris Ordinibus initiati votum
particulare castitatis edunt.

ՄԱՍԿ ԻԵՂ ՄԵՐԻՔ ԲԱՆԻՔ
միան բանիւ այլ օրինա
կալ. յետ քի սբ առգէլ
քրն հետեւ եցն հոսալե
սև ամառ լին քրիստո
նէքն որքէին յերոսղեմ
յառ ջին քրիստոսէնու
իսկ ածմն ուխտըս առ
նեմ ամկրօնալ որք վս
պահպանութեւն այսմն
սբ խըրատոյս որէ կա
մաւոր աղքատութի:
Դ. ոմսի իմանամք զխըր
ատող ջախոհութեւ:
Ա. ովոյք որ կամի միշտող
լիոյն լինել ոչ միանէ
պարտ արգելուլ յամ մ
րսական մէղց այլև յամ
ուսնանալոյ. իսկ զաբ
խըրատս ևս ուսոց մէզ
տրմէր քսբանիւ և օրի
նական և հետեւ ողք էլ
ես ողջ խոհուէ սբկոսն
միհամն սբ յովանէսմը
կրտիչս և ամառ գէլ քն
յետ կոչման քի յաշակ
երտութի և յետոյ ամ
կըրօնաւորք առվելոխ
տըս առնեն և ամէկէղ
եղկանք որք ունին սբ
բգըս: Իգ Դ. ո.

Դ. ունիսի իմանամք զխրատ հրնազանդուէ:

Ա. այսն զի մէրծէ մրդըզբընկն կամսիուրեզբընդս իուր որի սբ. ավետրանս կոչի. ուրախալ զանձըն իուր. և հընգնդիլ կամց մէծվորց ամէնայնիւ որ ոչ եցես հակակայ և զայս խրատորս ոս ուց մեզ փըրկիչն մերոց միան բանիւայլևս օրի նակվ հընաղնդիլամէնայսոիւ կամց հաւր այլևս երբ մանուկէր հընտակ լիսել ծընողցն և սբ. յովսէփոյ որէր իբր և զհայր քանզի երայր ած ածնին որև Ճըմրտնակն ոչէր հայր նրմիւ քանզի ծընալ իմօրէն անց հայր ոնկ իսկըսբանէ եր իհօրէն առնցմայր և այսն եր ըդիւրտն զոր ոխտս առնէս կրօնվորք:

Դ. վս երէրէքէս գլխվոր խըրատք և ոչ աւելի:

Ա. քանզի գլխվոր խրատնէրս էս վս հէրքելոյզդիմրդոլթի կատրելուի

D. In quo consilium obedientie consistit?

M. In eo, quod quis proprio iudicio renuntiat ac propriæ voluntati, quod in sancto Evangelio seipsum abnegare vocatur; & in omnibus rebus Deo non contrariis Superiori subiectum esse. Et hoc consilium Christus mundum docuit non solum verbo, sed etiam exemplo, cum æterno Patri in omnibus obediuit; item Matri suæ, cum adhuc puer esset, ac Iosepho, qui putativus eius pater erat, eò quod sponsus erat matris eius (nam in veritate Pater eius non fuit, quippè qui ex Matre semper Virgine natus sit.) Est autem hoc tertium consilium, ad quod per totum sese Religiosi omnes obligant.

D. Quare tria duntaxat consilia principalia sunt, & non plura nec pauciora?

M. Quia consilia hæc principalia ideò servantur, ut impedimenta perfectionis in

charitate sita amoveantur;
 Quorum tria sunt, videlicet
 amor bonorum, qui per pau-
 pertatem tollitur: deinde a-
 mor voluptatum carnalium,
 qui per castitatem tollitur:
 denique amor honoris ac
 potestatis, qui tollitur per
 obedientiam. Quare cum ho-
 mo non nisi hæc tria bono-
 rum genera habeat, scilicet
 animam, corpus, & externa
 bona; ideò tradidit Deo exte-
 riora bona per paupertatem;
 corpus per castitatem; & ani-
 mam per obedientiam, & sa-
 crificij in morem offert Deo
 omnia sua, & sic ad perfe-
 ctionem charitatis meliore
 modo disponitur, quoad in
 hac vita possibilis fuerit.

EXPLICATIO
 Sacramentorum sanctæ
 Ecclesiæ.

CAPVT IX.

D. Ognitis iam satis,
 diuina gratia aspi-
 rate, tribus princi-
 palioribus doctrinæ Christia-
 næ partibus, restat vt quarta

ՃԿԹ
 ութ է որք էս վո սիրոյ
 իսկ դիմորցութիւնք հրէ
 քէս նախ որեսէր գանձ
 ոց որև վասի կամվոր
 ղքութիւնք սէր հէշտէ
 մէրծի ողջ խոհութիւն
 իսկ սէր պատվոյ և իշ
 քնութիւն ունասցի հը
 նգնութիւնք. առվելևս
 քանզի միդն ունի հրիս
 բարիոք իրոս. հոգի և
 միմիսն իրոս հրէվելիս
 վս որոյ ընձաւոյվ այ
 զիս չրս հրէվել իսկամվ
 որ աղքատութիւն և զմ
 րմիս ողջ խոհութիւն և զ
 հոգիս հընազնութիւնք
 առնէ միդ գանձընիս
 ողջ կեզ այ և զամիս չս
 իուրյօրինկատրելսիրո
 վորչաքի որև կարողէ
 իկէնցաղոյս:

պարգաբանութիւն հրորհրէ
 ան սը կկեղեցոյ. կան
 իսկէրդ:

Զ ճոյ շնորհօքս
 այ զհրիս գլխ
 վոր բաժինս
 քրիստոնէա
 կանվարդ պետ ութ
 էաժմն կամիմզի ու
 սոցնէս ինձ զչորր
 Z ij

որև իմիտըս ունիմ որս
սացերթէ է է խորհու
րդ սբէկէզէցոյ:

Ա. այս չորրորդ բաժին վա
րդապետութե առմէլ
օգտակրէ և պարտէ յո
ժրոճ թ ուսանիլ արդ
կարկէ իմանալ որ էս ի
մէջ սբ էկէղէցոյ բազմ
ւմէ անթիւ գանձըս որ
է է խորհուրդ սբ էկէ
ղէցոյ որով ընդմիջ
զչորհրդս այ որով պա
կանիմք և աճիմք և երբ
յանցսօք կորուսնէմք զ
չորհրդս սօքօք դարձ
ել գտանէմք այժմս կ
միմ պատմել քէզ էրիս
կէրպիւ նախթէ ինչիցէ
սբ խորհուրդս էրկրդ
զհմրս նցիս էրբդ թէ
ոյվ պատմի ըէց ըզնայ
և միմի պատմեսցուք:

Դ. աժմս պատմեա ին ճին
չիցէ սբ խորհուրդս զի
ցազմիմանալ:

Ա. սբ խորհուրդս է տրն
օրէնութի որոյվ աժ պ
րգէւէ մէզ զչորհրդս
իուր և իմիասին ծախո
ցանէ

mihi declaretur, in qua, si be-
nè memini; de septem Eccle-
siæ Sacramentis tractatur?

M. Quarta hæc pars Doctri-
næ Christianæ vtilissima est;
ideòque necessarium, vt can-
dem multa industria condif-
cas. Itaque scire tua interest,
in Ecclesia sancta thesaurum
magnum inueniri, qui septem
Sacramentorum est, per quæ
diuinâ gratiam impetramus,
conseruamus, adaugemus; &
si nostra culpa illâ perdideri-
mus, recuperamus. Quare de-
clarare proposui primò, quid
Sacramentũ sit, deinde quot
eorum sint instituta, & id ge-
nus alia. Denique quid quod-
libet Sacramentum in parti-
culari sit, explicabo.

D. Incipe ergo aliquando
explicare quid Sacramentum
sit, id enim scire vehementer
desidero?

M. Sacramentum est signum
sacrum per quod Deus gra-
tiam confert, & simul exte-
rius effectum inuisibilem re-

presentat, quam in anima nostra gratia operatur. Si enim incorporei spiritus nos, ut angelis, essemus, spirituali modo gratiam suam conferret Deus: nunc verò cum ex anima ac corpore compositi simus; ideo naturæ nostræ attemperans se Deus gratiam per media actionis corporalis nobis confert, quæ certis similitudinibus exterioribus effectum interiorem gratiæ communicant: ut patet in exemplo de Baptismo, qui vnum ex Sacramentis Ecclesiæ est, in quo corpus aqua abluitur, & simul sanctissima Trinitas invocatur, ac per cæremoniam illam ablutionis confert Deus gratiam, & animæ baptizati immittit, significatque ut quemadmodum aqua lauat corpus, sic quoque gratia lauet animam, & ab omni

ցախէ յատնալէս զսերգ
ործւթի աներեւոթիս
զոր գործիչ ըսոր քն այ
ի հոգիս մեր զի էթի մե
ն քէայք անմիմիս հոգի
այ որէս հրէշտիք տար
մեզ ած զհոգեւոր շնո
րհրս իուր այլ զի մեկ
մեալ ի հոգոյ և ի միմսոյ
վսորոյ տրմեր վս տրկ
արութե բնութե մերո
պարգեւէ մեզ զշնորհս
իւր մի ջնորդութե մի
մնավոր գործոց ու որ
էրէ Էլի օրինակաւ ծա
նուցնի ներգործութի
աներեւութ շնորհս
աւրինակաւ ու թի սբ
մրկրտութի որ է մի է
խորհրդէս սբէկեզեցո
անսի լրվնալով զմիմի
սրս ջրով կոչելով զա
նուն ամենայ սբէրորդ
ութե արորդութե սբ
վրլցման պարգեւէ ած
զշնորհրս իւր և ան
գուցնի ի հոգի սորին որ
մրկրտի և ծնուցնի թի
ոս ջրով վրլցվի միմիս
անախտ շնորքայմբրէշ

ողբին և սրէյա մէղց:
 Դ. այժմս ծախէ որերբոք
 կամի անսել զսքիորհ
 ուրդն էրիս կերպիւ նի
 արրողութբն էրեւելի
 գործոց. էրկրդ զի նով
 աւ տացէ ած զչրնորհ
 ըս իուր. էրրդ զի արրո
 ղութի այն ոնէնայ զնր
 մասութի ներգործւե
 շրնոր հց և այնպէսյա
 տնի օրինակաւ ծախոց
 էրեւելի տեսլեմբ:

Ա. Լաւ իմցար ածմս առը
 եւ պարտիս իմասալոր
 այսոքիկ էն է սքիորհ
 որդ իսկ անուանքնցին
 է. մրկրտութի. դրրոշ
 մրն կմկրնոսք. Հաղոր
 դութի. ապաշխրութ
 վերջին օծումս. կարք
 քա Դնաութե. և պրսկն
 վսէր է էն պատճառն
 այնէ զի ած կմէցվյալ
 որդեւ իտայլ մէջ զկէս
 ըս հոգեւ որս ոպ և միշ
 տյալորդէ իտալ մէզզ
 պէտս մրմսավորս արդ
 վս մրմսավոր կէնցնի
 պարտի ճընասիւ էրկր
 աշիւ

peccato perpurget.

D. Si benè intellexi, vt res aliqua Sacramentum sit, triplicem conditionem requiri video. Prima est, vt aliqua cæremonia adsit, siue actio externa. Secunda, vt per illam Deus suam gratiam communitet. Tertia, vt illa cæremonia seu actio similitudinem cum effectu gratiæ habeat, eumque exterius repræsentet, atque significet.

M. Optimè intellexisti. Nunc verò vltcriùs addiscendum est, quod Sacramenta in vniuersum septem sint, hîc nominibus notata, nimirum: Baptismus, Confirmatio, aut Chrisma, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema vnctio, Ordo & Matrimonium. Ratio verò quare septem sint, est hæc; Quia Deus eo modo in vita spiritali danda procedere solet, quo in corporali. Quantum autem ad corporalem vitam spectat; Primò, necessarium est nasci: deinde, crescere: Tertiò, nutriri: Quar-

tò , si quo morbo vitietur homo , medicinam accipere: quintò , si quando pugnandum est armari : Sextò , necessarium est caput aliquod, quod natos & augmentatos homines regat ac gubernet : Septimò , vt sint , qui ad multiplicationem humani generis incumbant : nisi enim de mortuis alij nati succederent, illicò humanum genus interiret. Sic quoque res cum vita spiritali constituta est. Primò enim necessarium est nasci in nobis gratiam Dei , quod per Baptismum fit. Secundò , vt illa gratia crescat & roboretur, quod Confirmatio facit. Tertiò , vt nutriatur ac sustentetur , quod sanctissima Eucharistia præstat.

Quartò , vt si quando perditæ fuerit recuperetur , quod medicina pœnitentiæ efficit. quintò , vt in articulo mortis

ՃՀԴ

անձիւն երբ սնանիւ չըր
երբ հիւանդնապարտ
եբլ ժշկանսարվեստիւ
առողջնալ. հիւսգէրբ
երբ պատերգմի պարտ
զըրահս ըսգէսուլ. վեց
պիտոյ է իշխն և ուղիջ
մրդկան որք ծընել են
և սընել. էր ըր պիտոե
սոմանք վսյաճ խուծե
ազգիս մրդկան. քանզի
երբ մէնսին այսոքիկոր
ծընեալք են, յաջորգին
թէ ոչ շոտով պակս էր
ազգըս մրդկան. իսկ վս
հոգեվորկենց նախապա
րտէոր ընձաի իմեզ շըն
որքն այ և այս առնի սբ
մկրտութբ. էրկր զի
շընորքն այ յաճիւիւ զօ
րանայ և այս առնի սբ
կընք մմբն. էրբ պարտ
է սընուցնել և պէպան
ել և այս առնի սբ հաղո
րդութբ. չորբ պարտ
է գըտանել զհորուսել
և այս առնի սբ ապրիա
րութբ. հիւսգէրբ պար
տէ մրդոյ իծամ մշուն
զիսիուք ամրնալ ընդէ

մատնանաի զի յախժամ
ոյ առվել պատերզմիւ
յաղթա հրի սբ վերջին
օծմամբն վեցերորդ պի
տոնէ իմէջ եկեղեցոյ առջ
նորդս զի ուղեւոյնս
եանս հոգեւ որդս և այս
առնի սբ կարգիւ քհն
անգ. իօթերորդ պիտոնէ
և սիմէջ եկեղեցոյ զի սբ
ուլթբ յարգին ի յաճի
ունս սէռիս մրդկան զի
բազմասցին համտաց
եալք և զայս առնի խոր
հրդեմբս բարեակին:

Դ. աւվիրգեացմէզ զայս
հիսնալի սբ ուլթի:

Ա. զայս սբ հիսնալի խոր
հորդս ոչ ոյք կարերգը
տանել էթէ ոչ իմնու
թիայ և յոմէք է կարգել
էթէ ոչ յայ որե կարող
է տալ զչնորհրդս: այս
պէս յս քս տր մէր որէ
ած և մրդ արար և պա
վիրէց սեզ ևս առվել
ամ սբ խորհորդք էսիբ
ըրէ և զուղըս զըրոց օրո
յվ ծաւալի իմէզ զօրու
թիք շրնորհց չարչրնց
իգ փըր

se contra inimicum interna-
lem obarmet, qui magis nos
illo, quàm alio tempore in-
festat, quod in extrema vn-
ctione fit. Sextò, vt quis sit
in Ecclesia, qui nos regat,
gubernétque in vita illa spi-
rituali, quod Ordinis est. Se-
ptimò, vt in Ecclesia sit, qui
spirituali multiplicationi hu-
mani generis attendat, quo
sic fidelium numerus multi-
plicari possit, quod officium
Matrimonij Sacramentum
exequitur.

D. Quis adeò miranda adin-
uenit & instituit?

M. Sacramenta hæc adeò ad-
miranda non nisi à diuina sa-
pientia adinuenta sunt, &
non nisi à Deo, qui solus
gratiam dare potest, institu-
ta. Ideò Christus Dominus
noster, qui simul Deus & ho-
mo est, illa adinuenit & insti-
tuit. Præterea sunt Sacramen-
ta hæc, certi veluti canales, per
quos deriuatur in nos virtus

passionis

Passionis Christi. Vnde certum est, neminem quidem aliter thesaurum Passionis Christi dispensare posse, quam solum eo modo, quo Christus instituit.

D. Dic quæso mihi, num tempore legis veteris aliqua Sacramenta fuerint, & num adeò præstantia ac nostræ?

M. In veteri Testamento Sacramenta multa fuerunt; sed in quatuor à nostris discrepabant. Primò, superarunt illa numero hæc nostra, ideòque lex vetus difficilior erat lege noua. Secundò, erant illa obseruatu difficilia, vt non sunt nostra. Tertiò, obscuriora quoque fuerunt; ideòque pauci quid significarent, intellexerunt: contra verò nostra adeò clara sunt, vt quilibet ea capere possit. Quarto, illa non conferebant gratiam vt nostra conferunt, sed so-

վրդիչին մէրիյ քի և է
Ճշմոխոզի ոչ ոյք կարէ
վաստել զգանաւ ճարչ
նայց քի թէ ոչ աս սբ խ
որհրդէամբն զոր կա
րգէց քսած մէր:

Է. Կամիմ իմասալ թէ ի է
ին օրէնս կայր այսպի
սի հրաշալի սբ խորհ
ուրդոս կիանալի իբը
րև զմէրոս:

Ա. Ի էին օրէնս էին բազ
ում խոր հուրդք այլոց
նսէին զսմանութի մէ
թոց չորս կերպիւ. նախ
զի առ վէլ քէինի համբ
քան զմէրս զորոյ էին
օրէնքն գծվ լինէր յոյժ
էրկր լոգ զի նոքին զծվ լ
ին էին առնել քան զմէր
էր լոգ զի քօղարկել քէին
և սակ վք իմասանին զսմ
նութի ույ սբ խորհուր
գքմէր պարզև ըստկոն
ին զսմանութի ոյր ամ
ոյք իմասայ. չոր լոգ նոք
քին ոչ տային շնորհա
նայև մէրոս քառնէնայլ
միանա առ լտեսութբ և խ
օստանանին բցսբ խորհ
իդ ուրդէթ

որոգք մեր առվել հրր
աշարի զի սակաւքէն
առվել դիուրե իմանա
լի և շրնորհս պարգե
էս որոցէին նոքայ:

Հ. Էս կամ իմ իմանալ թ
է իմէ ամսը խորհրդ
ոց որոցիցէ մեծ:

Ա. ամէնէքէն միապէս մե
ծքէն և իուրաքանչիո
ւրոք ինցնէունի բնկն
բց առվել մեծս էսքէ
ղորդութի զի նովա Ճ
նաչի ըստեղծողն շրնր
հց և ամ բարեց որ էյս
քս տրմեր բց ըստ պիտ
ոյից առվել քան զամէ
պիտոյ է սբ մկրտուի
և ասշխրութի իսկ ըստ
պատմոյ տոյցին և որք
կրողէն առնել զոք խոր
հուրդն առվել պատմ
ոյվէ սբ կրնուքն և ի
արգ քաշնառութէ զիզ
այս էրկու սբ խորհուր
դըս ոչ ոյք կարէ տայլ
բց միան է պիսկաւսն
իսկ վս հէշտութե գոծ
ոքս դիուրաւ առնի սբ
վերլի օծումն զի նովա
վքաւին

lùm illam præfigurabant &
promittebant. Quare Sacra-
menta nostra multò excellen-
tiora sunt, quia sunt & pau-
ciora & facilia, & claria,
& efficaciora Sacramentis ve-
teris Legis.

D. Porro vltteriùs aperi, quod
inter Sacramenta hæc septem
maximum sit & præstantissi-
mum?

M. Omnia sunt præstantia,
& quodlibet illorum excel-
lentiam propriam habet. Ma-
ximum porro omnium est
sanctissimum Sacramentum
Eucharistiæ, quia illud aucto-
rem gratiæ continet, & om-
ne bonum quod Christus
Dominus noster est. At ve-
rò si necessitatem spectes,
sunt Baptismus & Pœniten-
tia præ omnibus maximè ne-
cessaria. Si vltteriùs dignita-
tem illorum, qui Sacramenta
dispensare possint, consideres,
digniora vtique Confirmatio
& Ordo sunt, quia non nisi
ab Episcopo conferri possunt.
Si autem facilitatem spectes,
facillimum erit Extrema vn-

ctio, quippe in qua peccata sine defatigatione Pœnitentiæ remittuntur. Denique si significationem vrgeas, maximum est Matrimonium, quia vnionem Christi cum Ecclesia significat.

DE BAPTISMO.

D. Vnc ergo ad explanationem primi Sacramenti pro-

gredere, & primùm dic, quare illud Baptismus vocetur?

M. Nomen illud Baptismus Græcum est, & tantum valet, ac Latinè ablutio. Voluit autem Ecclesia hoc nomen Græcum retinere; quia nimis communis est vocola illa, ablutio, eiusquæ vsus, etiam in rebus quibuscumque vilissimis. Quare vt Sacramentum hoc proprium suum nomen haberet, & cognosceretur magis, ac honoraretur, vocatum est Baptismus.

D. Quæ ad Baptismum necessario requiruntur?

M. Requiruntur ad minimum tria benè notanda. Quia in certis casibus, vti suis lo-

ՃԼԷ

վ քաւիս յանցս ք առնց
ապաշխ ընթե բց ըստ
սրմանութե առվել մե
ծէ սբաղոսակս քանզի
օրիսակէ քի և սբէկէղ
էցոյ ըստ պողոսի:

վսմրկըրտուէ:

Դ. ախ պատմեայ
իսկ գրաւին
սբաղոսիորդըն
մըկըրտութե
թէկամիս և վս էր ասի
սբմըկըր տութիուն:

Ա. այս ասունս որէ մըկը
տութի հրոռմաեցոց բռ
իւ կոչի վրլացունս իսկ
սբէկէղէցին կամէցաւ
ունել զայս բառս հրո
ռմեացոց քանզի ասունս
վրլցմանէ հաւսրանս
և միշտ անսի իգործս պի
տոյից վս որոյ զինչս սբ
խորհուրդս բնականս
անմիտի և բարիոյ ք ճան
աչի և պատմի վս որոյ
կոչի սբ մըկըրտութի:

Ե. վս առնելոյ զսբ մըկը
տութի ոպսի ինչպիստի:

Ա. էրիս իբրս պարտէ ոս
էլ և բարիոյ ք ուսնիլցի
իտէղիս պիտոյց ոպ յա

AA ij

անընդհատ անսպառ Թե
ոպ ամ ոյք կարող է մը
կրտել մտորոյ բարիքէ
յայտապահել զիրար պի
տոյց ամ ոյք գիտացի ո
հել. նախ զի ունիցի բն
ական մքոր ջուր որոյմ
լըմ սցի անճըն որ մըկը
տի. Երկրորդ պարտէ ին
ոյն ժամոյն ասել Երբէ
Էղոյ զջուրն զայն բա
նըս. Ես մըկրտեմ զքեզ
յանուն հօրն որդոյ և
հոգոյն սբոյ. Երրդ Երկ
է այնմիկ որ մըկրտէ զի
ունենայ զՃմբիտ խոր
հուրդ մըկրտուէ որէ
առնել զմըկրտուի ըստ
օրիցն քիւն ոպ սբէկէզ
Էցին շըսոր Էէ Երբ ունէ
մըկտութի. քանզի Երբ
ոյք ունենայ խորհորդս
այիպըն առնելոյ կմ Լը
մնապոյ ըզմբմին միայն
յայն պիտի ազաից Լինել
մեծմեղք և ոչ Լինել ճշ
մարիտ մըկրտուի.
Ե. ոպսի շընրհըս պարգե
ւէ սբ մըկրտութի.
Ա. առնէ Էրիս ներգործ
ուծիս

cis dicemus, quilibet bapti-
zare potest; vnde necessarium
est, quemlibet scire, quo-
modo id faciendum sit. Pri-
mò, requiritur aqua vera &
naturalis, qua persona bap-
tizanda perfundatur. Secun-
dò requiritur, vt illo tempo-
re, quo quis aqua tingitur,
illa verba pronuncientur,
Ego te Baptizo, in nomine
Patris & Filij & Spiritus san-
cti. Tertiò, vt persona ba-
ptizans, veram baptizandi
intentionem habeat, id est,
dandi hoc Sacramentum, vt
Christus instituit; & Eccle-
sia sancta, quando baptizat,
conferre solet. Vnde, si quis
intentionem, verbi gratia, io-
candi solùm habeat, aut cor-
pus duntaxat abluendi ab im-
munditie, grauissimum pec-
catum admitteret; & illa mise-
ra persona reuerâ non bap-
tizaretur.

D. Quos effectus Baptismus
operatur?

M. Tres effectus. Primus est,
quod renouet hominem per-

fectè dando illi Dei gratiam, per quam ex filio Diaboli, in filium Dei, & ex peccatore in iustum transit; nec solùm animam ab omni macula culpæ lauat, sed etiam eandem à pœna Inferni, ignisque purgantis liberat. Si quis enim subito moriatur post Baptismum, illicò cœlos penetrat, non secus, ac si nunquam peccato obnoxius fuisset. Secundus est, quod in anima certum spirituale signum seu characterem relinquat, qui nunquam ab homine expungi potest, ex quo semper cognoscitur, quod baptizatus sit, licet ad Inferni pœnas damnetur, quod de numero ouium Christi fuerit: uti ex stigmate, seu cauterio in hoc mundo homines cognoscuntur, cuiusnam sint mancipia, aut animalia. Quæ etiam causa est, quamobrem Baptismus non nisi semel suscipi possit; quia non amplius ex

ՃԶԹ

ուրթիս նախ կանեալ
սորողէ զմեզ տալով զ
շնորհս զի որդիք այ
լինիցին որքէին որդիք
ստնայիւ ի մէջ լիցին
արդիւք և ոչ թէ միան մ
քրէ զհոգին յամսպեղ
նաց մէջ այլևս զերծ
ուցնէ զնայ ամ տանջն
աց դժոխոց և իքաւրնի
բց էթէ ոյք յետ մրկրտ
ուրթ էնոյն ժաման մէն
նի առնցկտրծից գրնա
յարքաուրթ ի ուրթէնմ
մէղս չիցէ գործել երկր
զի սբ մրկրտուրթ ի կրն
քէրէ զհոգիս մրդկան
հոգեւոր կրնք մամբզի
բնաւ ամենեւին ոչ ոյք
կարէ ջրնել մտայտորի
ունին և տախտքին որք
իջնէնիգ ժոխս զի ճնա
չի այրն անթէ մրկրտ
էլէ և էի հօտէն քի ուրի
կենցղոյս ամ ոյք ճնաչ
իգին չս իուր կրնք օվ ի
ուրով արգ այսէ պատ
ճնագի զսբ մրկրտուրթ
ոչ ոյք կարէրնդոնել բց
միանգամ ինայն զիբնմ
ոչ

A A iij

Ժ Երեսնի այլ միշտմնայ
 կաղմեալ իհոգիս զսէր
 գործութիւնոյս սբ մրկ
 րտութե . երրորդ սբ մրկ
 րտութե քն մրդ մտասէ
 իսբ էկեղեցին և լիցիէզ
 որդակից սբ ոց ոպ զոր
 դիս սբ էկեղեցոյ և դա
 վնէ լիսել քրիստոնէ և
 հնգնդիլ նցկնորքիտեղ
 իս քի ուղէս գ էկեղեցիս
 Դ. աւսուսի իշխանսն առ
 սել զմրկրտութիւն:
 Կ. քահնայից միայն Դրկ
 իւ առսել զսբ մրկրտութի
 և սա քահնայս ործող
 ովուրդ ունի իսկերթոց
 իցէ քահնայս պարտէ
 սարկվրքին իծամոյ մ
 Դոան հարկի պիտիցմմկ
 րտել և սերբ չիցէ սարկ
 վարք պարտին և սա իս
 արհ կանք այրք և կան
 այք առսել մկրտութի
 այլ միշտ պարտէ կեալ
 ըստ կարգի զի երբ իցէ
 այր կին մի իշխեսցէ ունել
 և էթէ իցէ էկեղեցկան
 մի իշխեսցէ աշխր Դկան
 մկրտել իսկ իմէլ էկեղ
 եցկան

anima impressus ille chara-
 cter, seu effectus Baptismi, de-
 perditur. Tertius est, quod
 per Baptismum quis Eccle-
 siam ingrediatur, eiusdemque
 bonorum omnium partici-
 patione gaudeat, vti germa-
 nus Ecclesiæ filius, facieque
 professionem, quod Chri-
 stianus esse velit, omnibus-
 que illis obedire qui Chri-
 sti loco Ecclesiam guber-
 nant.

D. Ad quem propriè spectat
 Baptismum conferre?

M. Spectat ad Sacerdotem,
 ex officio proprio; & præ-
 fertim illum, cui cura anima-
 rum incumbit. At verò, si Sa-
 cerdos præsens non sit, ad
 Diaconum pertinet; & in ca-
 su necessitatis, quando sub-
 est periculum, creaturam il-
 lam sine Baptismo hinc de-
 cessuram; cuilibet incumbit,
 vt Sacerdoti, sic Laïco: vt
 viro, sic mulieri: ordo tamen
 semper hîc seruari debet: ne
 videlicet baptizet mulier, si
 vir haberi possit; nec laïcus, si

adfit Ecclesiasticus; & ex Ecclesiasticis ille, qui gradu semper superior est.

D. Miror autem Baptismum infantibus primùm natis conferri, vtpotè qui non cognoscant id quod accipiunt.

M. Tanta est Baptismi necessitas, vt si quis sine accepro Baptismo, aut ad minimum eius desiderio, votòve moriatur, intrare cælum nequaquã possit. Quia verò Infantes eiusmodi periculo obnoxij sunt, & facillimè mori possint; nec adeò capaces sint, vt baptismum desiderent: id eò quantocius baptizare eos est necessarium. Et quamuis non cognoscunt id, quod suscipiunt, supplet tamen id Ecclesia, quæ mediantibus compatre, ac commatre respondet, spondetque pro illis: quod sufficit. Vti enim per Adamum in peccatum, Deique disgratiâ prolapsi sumus, quod tamen nesciuimus: Sic quòque Deo satis est, si per Baptismum, & Ecclesiam à peccato liberemur;

Ճղա

Էջկանանցն փոքրվորն տեղիք տցէ մէծվորաց: Ե. Հիմանմոր զսբ մկրտութի առնի անխ ըզախ մանգանց որք ոչ գիտեն ըզօրութի նորին:

Ա. անչափ պիտոյ է սբ մկրտութի զի թէ ոյք մեռնի առնց մկրտութի է կմ առնց ցնգանալոնսմին ոչ կարէ մրտանել յարքաութի այլ քան զի մնգուն քղիւրմ մեռանի ն և ոչ կարեն ցնգալ սբ մկրտութի. վսորոյ պարտէ ան յապաղ մկրտել և քանզի ոչ գիտեն զօրութի մկրտութի սակայն սբ էկեղեցին լրնոյ զպակսութի նոցին որ և միջնորդութի կրնա հարց պատահանեն և խօստնան վսնց և այս բավականէ զի ոպ միջնորդութի առամվիրավորեցք մեղօք և զըրկեցք իտեսունայ ոչին չգիտելով մեզնոն պէս կամեցված զի միջնորդութի սբ մկրտութի են և սբ էկեղեցոյս բըրկել Լիցութի

էիցնէք իմէղաց և արծա
նասցուք սբ տէսուն այ
թէ ևս ոչ իմանմք:

Դ. վսէր ասի կրնքա հար
կմկրնքամբ զոր իվէրո
ասագերև ուիսիէն ար
արողութիք նցին:

Ա. առնել զսբ մկրտութի
ըստ հըսոցն սրարտէ
ունել այրմի որ կոչիկը
նքահայր որ է իբրև ըզ
հայր և ըստ պատշաճի
կին մի որ կոչի կնքամբ
որ է իբրև զմայր իսկայս
երկուքն ըստ կմ մին ին
ոցնէ ըսգալցի զնորոն
ճամասուկն իգիրիս իո
ւր մինչ մկրտի և պատմ
խանէն վս մանգան էրբ
քա Դանաս հըցանէ ըզ
մանուկըն. էթէ կամի
մկրտիլ և թէ Դավատայ
զմանորս սբ համ տոյց
և զայլ խորհորդս էկեզ
էցոյ իսկ էրբ մանուկն
զօր. մայ հասկալ պա
րտէկզն քա Դըց և կրնք
ամրց հոգալ ուղէլ և ոս
ոցսել զգործս սբ համ
ոոց բարիոք իբրաւտով
իդ էրբ

& in eius gratiam, tametsi
id non aduertamus, recipia-
mur.

D. Quid per compatrem,
commatremque accipimus,
quorum mentio facta est, &
quod illorum officium?

M. In dispensatione Baptis-
mi ex veteri laudatâque Ec-
clesiæ consuetudine semper
assistit vir, qui compater
vocatur, id est, alter pater;
& mulier, quæ vocatur com-
mater, id est, altera mater:
Et illi duo, siue alter illorum,
tenent infantulum baptizan-
dum, respondentque pro il-
lo, dum rogat Sacerdos ex
infantulo, num baptizari ve-
lit? num credat articulos Fi-
dei, & similia? Præterea ubi
iam infans adoleuerit, com-
pater & commater obligati
sunt, vt curam illius habeant,
Fideique capita principatio-
ra, & bonos mores doceant,
si in eo parentes pueri remis-
siores fuerint. Denique obser-
uandum etiam est, quod in Ba-
ptismo compater ac commat-
ter,

ter, vti & ille, qui baptizat, cum baptizato, eiusdemque patre, ac matre, spirituales cognationem contrahant.

DE CONFIRMATIONE.

D. Atis iam de Baptismo egimus, ordire ergo iam agere de Confirmatione, seu Chrismate, secundo Sacramento. M. Secundum Sacramentum Confirmatio vocatur: quia illius effectus est, hominem confirmare in Fide; vti paulò post dicemus. Vocatur etiam Chrisma, quod Græcum nomen est, vñctionemque significat, quia in hoc Sacramento frons recipientis illud inungitur. Nam vti in Baptismo aqua baptizandus abluatur, vt nimirum animam à peccati macula per Dei gratiam perpurgari significetur; sic in Chrismate frons inungitur, vt significetur diuinam

ՃՂԳ

Էրբ. Հայրք և միք ոչ հոգախ և սառւիւլ պարտէ իմանալ որ սբ մկրտութեղէս հոգեւոր ազգականք մանգան որմըկրտեցու և հօր և մօրսորին ամէսէք էան որ մկրտէս ուկնք հրե կնք միք:

Վն սբ կրնք ման: Է. յծմնքաւկան ասցք վս սբ մկրտութե ածմն պատմեայ ինչ զորպիսութի սբ կրնք ման որէ հաստտութի սբ հալտ ոյ և էեթկըդի էսբ խորհորդոցն:

Մ. Էթկըդ սբ խորհորդն կոչի սբ կրնունք որէ հստատութի զի ներգործութի նորին հաստտէ զմիդի հալտս ուկյա ուղիկան ասսցուք այլ և կոչի կրնունք որէ զի օծանի կրնք մամբ զի յայս սբ խորհորդս օծանէս զգեմս. այսմիկ որ ընդունի զայս սբ խորհուրդըս. զի ուկ իսբ մկրտութե լըվնան ըրոյ զայս որ նըլանակէ էթէ շընո:

B. B.

ըբընս այլըմնայ զհոգի
նյամ սպեղնաց մեղաց
նոյնպէս ևի սբ կրնուն
քընէրբ օծանէն զդէմ
ըսսբ մէռնալ նըշան
ակէթէնորքն այ օծ
նէզհոգին և կրնքմամբ
զօյցուցանէ և արիացո
ցանէ զի կարողի ցիպա
տերղ մէլընդ սատնաի
ևանայիդնէլ զհիտս
ննցկրծից միոյտնց:
Դ. յորում հասկի պրտէ առն
էլ զոր կրնունքն:

Ա. պարտէ ընդունել իմագ
ուծէ ժմանակի էրբ որ
ճանաչէ զգարն և զբար
ին քանզի ինոյն ժմանկ
ին ըսկսանի դմնէլ զսբ
հիտրն և պարտէ հստտ
էլ կրնքմմբ չորհօք այ
Դ. այլ ներգործութի ունի
սբ կրնոնքն թէմիան հս
տտնէ զհոգին մրդկան:

Ա. տըպաւորէ կրնքմմբ
նըշանմ հաստտութէ զ
հոգին մրդկան զիմի ըլ
նըէսցի յաւիտէսմ սոր
ոյ զայս սբ խորհուրդս
ոչ ոյք առնոէթէոցմիա
նգմմիան վ: Կ

gratiam animam quoque in-
ungere, huiusque vnctionis
virtute adeò illam confirma-
re atque erigere, vt bellum
in dæmones mouere, fidem-
que Christianam audacter ci-
tra vllum tormentorum me-
tum; aut mortis profiteri pos-
sit.

D. Quo tempore recipien-
dum est Sacramentum hoc?

M. Tum recipiendum est
Sacramentum hoc, quando
ad vsum rationis peruenit
homo, Fidemque profiteri
incipit; & vt confirmetur,
stabiliatúrque in gratia, opus
habet.

D. Num alium adhuc effe-
ctum in anima præter hanc
Confirmationem operetur?

M. Relinquit etiam fixum,
impressumque in anima si-
gnum seu characterem, qui
eradi nequit, ideóque non
nisi semel recipi Sacramen-
tum hoc potest.

D. Quid opus est alio signo impresso in anima, áñne sufficit character Baptismi?

M. Non sine causa imprimitur secundum hoc signum in anima : quia per primum solum cognoscitur homo Christianus esse, & de Christi familia : at verò per secundum hoc signum, miles Christi esse cognoscitur, ideòque in anima signum Ducis sui seu Capitanei portat : ut in vestibus suis mundani milites suorum Centurionum gestant insignia. Illi autem qui recepto hoc Sacramento ad inferos descendunt, maximè confundentur, eò quòd quilibet visurus sit tales suamet professione, ac Sacramento se milites Christi tulisse, & postmodum adeò fœdè, ut perduelles rebellasse.

DE SANCTISSIMA EUCHARISTIA.

D. xplica nunc tertium Sacramentum, & primum dic mihi,

ՃՂԷ

Դ. Վսէր կրնաքաշրէս մի ուս նըշանավ զանձինս միթէ չէր բավ կան կը նիք սբմկրտուէ :

Ա. Բազում պտճուաւ կը նքիմք այս էրկրորդ նըշանաւս քանզի նախնի Ճնացի միան որ մրդքը իստոնէյէ որէ ընդանի քի իսկ այս էրկրորդիւս Ճնացի որէ լգ ինվորքը զի բարձել ունի անձա մը զնըշան գորավ ըինի ուրոյ ոպ իկէնցղոս ոս ին նշանս իվր էնդերց իցիուրէսց . իսկ յետոյ էրբապկնէս մէղօք զա նձինսւ իջնէս իդոնիս մէծ պէս ամաղէսցէնզի ամէնէքէս տէսնէս որ նոքա դավնեցին լինել զինվոր քի իսկ յետոյ վս աղտեղութէ մէաց այսպիսի տանջանաւք ապրատամբ էղէս :

Վասնստորը հաղորդուէ :
Դ. այժմն պատմ էային ձգէրը Դսբխորհորդ նիսն

BB ij

հիմն սևոյ թէ վսէր ասի
 սբ կաղորդութի :
 Կ. այս անունս նշանակէ
 ընդոսելի յիշատկ կամ
 շնորհակալութիւն քան
 զի այս սբ խորհրդէմբ
 առնի յիշատկ քի և գոհ
 նամք զտէ վս հաշալի
 բարեց սբ չարչրնացի
 ըր կէին մերոյ և իմիաս
 ին պարգեւէ մեզ ըզ ճշմ
 ըիտ միմիս և արիունտն
 յի քի վս որոյ միշտ պար
 իմք գոհնալ զնմանէ :
 Դ. պատմեաին ճառվել Կ
 ըզ և ըստակ զամինչոր
 յօգեալէն ի յայս սբ խո
 ռհորդրս զի իմանմ զա
 կեզ մէծութի նորին և
 անվել պատվեմ զնա :
 Կ. Էրբ տեսնես զնշխրք
 ի վրէմբինսն քան ըզ
 սբ անցութի որէ փոքր
 նօսըր բաղ ըճէ անխմոր
 հայց . այլ ինոյս ժաման
 էրբ քա հնան որ անց զ
 բանս սբ անցութի յան
 ժամ լինի սբ նշխրքն
 ասն ճշմ ըիտ միմիս և
 իուն քի այ մերոյ և զի ճ
 ըշմ ըիտ

quid significet Eucharistia?
 M. Nomen illud purè Græ-
 cum est , significatque gra-
 tam memoriam, aut gratia-
 rum actionem , quia in illo
 mysterio memoria fit, & gra-
 tiarum actio de excellentis-
 simo beneficio sanctissimæ
 Passionis Salvatoris nostri, &
 simul verum corpus , & san-
 guis Domini porrigitur ; pro
 quo, Deo gratias agere per-
 petuò obligamur.
 D. Explices mihi plenius om-
 ne id, quod in hoc sanctissi-
 mo Sacramento continetur;
 vt cognita eius excellentia,
 tantò meliùs id venerari
 queam.
 M. Hostia, quæ in altari con-
 spicitur ante consecratio-
 nem , nihil est aliud quàm
 modica panis particula , ex
 subtili materia in rotundita-
 tem formata : at verò, quam-
 primùm Sacerdos Consecra-
 tionis verba protulit , Ho-
 stia verum Domini nostri
 corpus inuenitur. Et quia
 corpus Dominicum vivum

est, & Diuinitati in persona Filij Dei vnitum; ideo simul in corpore, sanguis & anima, ipsaque Diuinitas inuenitur, & sic totus Christus & homo in ea existit. Pari modo in Calice ante consecrationem nihil aliud, quàm modicum vini est, aqua modica permixtum: at verò facta consecratione, inuenitur in calice verus sanguis Christi: & quia sanguis extra corpus non est; ideo simul in calice cum sanguine corpus, & anima, ipsaque Christi Diuinitas est; & sic totus Christus Deus, & homo in ea existit.

D. Video autem hostiam post consecrationem, speciem panis vti prius, & quod in calice est, etiam speciem vini vti prius retinere?

M. Ita est: remanent enim in Hostia species, vt & color, & sapor panis, vt ante

ՃՂԷ

ըշմրիտ միմբն քիկէսդ
անիէ միացել ածուբից
անձն որդոյն այ քս որ
ոյ իմասին ըսդ մարմն
ոյ էլ սքարիուն և ան
ձրն և ածուծի ոպորէ
քս ած և միդ նրմանա
պէս նախ իսրկին քանզ
սքսցուծի ոչայլին չէր
թէ սակավմի բաժն և
սակաւ մի ջուր բացերբ
որ ասի բախք սք ասաց
աւծէ լինի իմէլ սրկոյն
Ճըշմրիտ արիուն և միմ
ին քիքանզ իարիուն քի
ոչէ բժնեալ իմբմնոյն
վս որոյ իսրկին էն իմի
ասին միմին և արիուն և
անձրնաժ ուծէնոյն քի
և նոյնպէս քսաժ և միդ
ոպ իսրկին նոյնպէս և
ինըշխարքն:

Դ. տեսանեմ գնըշխրքն
յետ սքսացուծէ ինման
ուծի հացի ոպ յառջնէր
նրմանանպէս և իսրկինզ
կերպգինոյ ոպ յառաջն
պ. այնպէս ինըշխրքնմն
այ կերպգուն և համէմ
ատուծի հացին ոպ էր
յառջն

B B iij

յառջնայնոց ունի զբանո
թի զորուն էր և այնպէս
կերպիւ հացին ոչէ հաց
այլ միմին քի ևս իման
ալորին ալմիտաց քեզ
զկին զովտայոր եղեւ ար
ձան աղի արդ ամէնէք
Էս որք տեսնէին զայն որ
սը անակեր ըզկին զովտ
այ ըց ոչէր իսկ այն կին զո
վտ այլ արձան աղի իմա
նուն թի կրնոց . արդ ոպի
յախ փոխ տորո թի փոխ
եալ եղեւ ներգործութի
բնութե և մընցմիան էր
եւելի տիպըն . այսպէս
իսբ խորհորդն փոխ 'ըկի
ներգործութի հացին ի
միմին և իարիուն փրկչի
մերոյ և մայարտ քոստ
միան կերպ հացի և գինո
ոպ էր յառջն սըմանապ
էս պարտիս իմանալ վս
բաթկին որուն զկերպն
զգուն զհամս և զհոտըն
գինոյ . սակայն ոչ գոյ բն
ութի գինոյ քան զի է ՃՃ
միտարիուն փրկչին մէ
բոյ յի քի ներգործութ
թի րպիւ գինոյ :

fuerunt: at verò nequaquam
ipsius panis substantia ibi-
dem est, quæ erat priùs; ideó-
que sub specie panis, panis
non est, sed verum corpus
Dominicum. Illustrabo rem
similitudine, vt intelligatur.
Audiuit haud dubiè Loth v-
xorem in statuam salis con-
uersam esse. Age verò quicun-
que hanc statuam videbat, il-
le speciem, figurámque vxo-
ris Loth videbat, quæ tamen
vxo'r Loth amplius non fuit,
sed sal sub specie mulieris de-
litescens. Quemadmodum
ergo in hac conuersione sub-
stantia intrinsecùs mutata
fuit, & species mulieris ex-
trinsecùs apparuit: sic quo-
que in hoc mysterio accidit.
Mutatur enim interior sub-
stantia panis in corpus Do-
minicum, eadémque exte-
rius panis species, vt ante fuit,
permanet. Idem de calice ac-
cipiendum est: species enim,
sapor, color, odórq; vini per-
cipitur; neq; tamen propterea
ibidé est vini substátia, sed sub
vini specie Domini sanguis.

D. Res magna est , corpus adeò magnum, vti est illud Domini nostri corpus , posse sub specie adeò pusilla, qualis Hostiæ consecratæ est, consistere?

M. Res magna profectò est, fateor : cæterum maior est Dei potentia , quæ vtiq̃ue maius quid capacitare intellectus nostri facere potest. Sic enim Christus , quando in Evangelio ait (Matth. 19.) facere Deum posse , vt camelus , quod est maius animal equo, per foramen acus transeat, adiungit : Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia sunt possibilia.

D. Explica precor aliquo exemplo, quo modo possibile sit , Domini nostri corpus in tot Hostiis esse posse, quor in adeò diuersis altaribus reperiuntur?

M. Non est necesse, vt nos intelligamus miracula Dei; sed abundè satis est , si illa credamus ; quandoquidem certi sumus, non posse

Ճղթ

Դ. զանմանամ որ հըրաւ ալիա հեղմիմին և արիոս քերով նդակի տիպիոք ըրիկ իրաց միոյ որ է իսբ փոյք ըրիկ նըշխար քընա յս մեծ խորհուրդըս:

Ա. Ճըշմիտ է մեծ խորհ որդ ալլառվել մեծ էգօ ըուծ ի ալկարողէ առն էլ հիասալի քարս զանգոր խորհիմք և իմանմք և քս հրամեց իսբավետրնին էթէ ած կարողէ առնել որ մալխոյս ընդ ծայկա սխան անցանէ և դարցել ասաց թէ այտան խընար ինէ իմարդկանէ ալ ոչո ի յայդի ած ամէնակարողէ և ամէնայն անհնար ինք հընարավոր քէն առ իտեայոէ:

Դ. կամէի զի օրինակաւ ալ տմեսին թէ ոպ կարէի ի նել բով նդակ միմին քեր իբզումս ըշխ ըս յամտեղի սև իսբխօրանըս:

Ա. հըրզգործուծ ի ալ ոչ ոյք կարէ իմանալ քմիա նպարտէ հվ տալերը գի տեմք Ճշմիտիւ որ ած ոչ սըղալի. սականս օրինակ

ճանուցենք քեզ զսմբի
 թառութե քոյարդի մի
 երոր հոգի մի րոյ մի միա
 նէ ճշմերիտ և էյամ մի սո
 նըս մի մի սոյ ունի գլուխն
 նոյալէս ի թաթրս ոտից
 և ս առ ի էլ յամ անդամս
 մի մի սոց մի րոր արդ ի ս էր
 զանման աս որած կարող
 հանուել որ մի մի նմի ածն
 ի որդոյ ի ուոյ ի բազում
 նը շխարս երբ առնէ զի
 ոյ գիք մի րոյ կան կատրէյ
 լիցին յամ հեռեայլան
 գամս մի մի սոյ զի գրեայլէ
 ի վարըս սբն անտոնի թէ
 երբ բարոգէր ի մի ու մտէ
 զոն ած ախն զօրութե
 կատրեալ մի մի սոյ զտէլ
 էղէ ի լուրիկիէ սքանչե
 լին առնելով արդ էթէ
 ած կարողէ առնել որս
 անտոնի ոսբօյ նդակ մի
 ընովս լիցի յերկուքեան
 հեռվ որտէղ իս զի արդոց
 կարէ առնել քս զօրութե
 ի ուրով բընակի լի բզում
 ի սբն սընեալ նը շխարըս
 նոյն կէրպիւն շխարքի:

nos Deum decipere : nihi-
 lominus exemplum ad sui
 consolationem producam :
 Non est dubium , nos non
 nisi vnam animam habere,
 quæ tota est in omnibus
 membris corporis , tota in
 capite, tota in pedibus, immò
 tota etiam in quavis mini-
 ma parte corporis. Quid er-
 go mirum est Deum facere
 posse , vt corpus Filij sui in
 multis hostijs existat? quan-
 doquidem per eandem eius
 potentiam vna eadéque ani-
 ma, tota & indiuisa in tam di-
 uersis, longéque à se inuicem
 distantibus corporis mem-
 bris esse possit? Legitur in vita
 S. Antonij de Padua, illum,
 cùm quodam tempore in vna
 vrbium Italiæ concionaretur
 ; etiam eodem tempore,
 mediante diuina gratia , in
 Portugallia extitisse, & ibid é
 aliud bonum opus peregisse.
 Nunc ergo, si Deus potuit ef-
 ficere, vt S. Antonius simul in
 duobus distinctis locis adeò
 disiunctis in propria specie ef-

fet; quamobrem eius potentiz non conueniret facere, vt in mul-
 tis Hostijs; sub earundem Hostiarum specie esset Christus? D.

D. Dic mihi præterea, num
Christus descendat de cælo,
quando in Hostia transsub-
stantiatur, an verò in cælo
remaneat?

M. Quando Dominus no-
ster in sacra Hostia transsub-
stantiatur, non descendit de
cælo, sed per diuinam suam
potentiam in cælo simul &
in Hostia manet. Accipe ex-
emplum in anima nostra: In-
fans paucorum dierum, est
minimus, vti videre est, qui
si mensuretur, vix vnius pal-
mi crit: at verò in crescen-
do maior euadet, quàm an-
tè erat, móxque duos palmos
excedet. Nunc quæro ergo,
num anima, quæ antè vnius
duntaxat palmi erat, prio-
rem palmum, vbi ad secun-
dum gradum fecerit, relique-
rit an non? Certum est au-
tem quòd non reliquerit,
nec disiuncta sit; quia indi-
uisibilis est; Itaque retinen-
do primum palmum, acqui-
siuit secundum. Sic quoque
Dominus noster non relin-

միւ

Դ. պատմեալին աղբէմ գ
քեզ թէ երբ քս բնական
խորհրդի քիչն էրկնի
ցթէ էյերկինսս երկրի:
Ա. երբ տրմերսկսնի բնկ
իլիսքն իբրքն ոչ զատի
յերկնից այլ զօրքւբ այ
էյերկինսս և իսքն իսա
րքն. օրինակ քեզ հոգի ք
մեր զի երբ որ ծնանի
մանուկն իմօրէ փոքրիկ
է հսկաւ ոպ տեսանէմք
և էթէ ոյքն իմրէ զնորտ
ծին մանուկն ոչէ ամէլ
քան զթիզմի. բց ունիկ
տարեալ հոգի իսկ յետո
սակաւ սակաւ զարգան
այ մէծութբ առամէլ ք
ան զառջին այժմն ոպի
րծես թէ հոգի նործին
փոքրիկ մանկան մի թէ
բարցիէ թող զայտէկէլ
բնակէցի իմէծցեալ ան
չքն մանգան. սակաւ չ
միտ որոչ բարց իէթող
զնայ և ոչ ճրկտեց իբր
և զմանուկն քան զի էմի
և նոյս անբծս լիարդոչ
իբացէ թող զփոքի թի
սակին և ըսկիսքն արբ
իզ նոյս

C C

նոյս հոգին բնակէլ իմէ
 ծովթէ. արդւո՞ր մէրէր
 բնակէիս բնշխր քսոց թ
 ողոյ զերկինս կմ թոյտ ց
 միոս զինոյս ին քսէյամ
 Դ. իմաց որինչ յօդեալէ
 իսբ հաղորդութի ած
 մն ցնգամ իմասալ թէ ո
 ւ պարտէ առնել զի ար
 ծնի լիցոք սբ հղորդւե
 ւ. երես իրոս պարտէ առ
 նելնախ զի խօստովան
 լիցի զմէղս իուր և ամշ
 քութի և հաճոսցի այ
 երբ գնաիս և հաղորդի
 և է մեծ խորհուրդ որ զ
 այս սբութիւն տացի մեզ
 իկերպ հացի զի իմնցոյ ք
 որոց շնորհի մէկելոց մէ
 ղօք այլ կենդանե ցզի զօ
 վնցին և աճեսցին շնոր
 հօք նայ. երկրորդն պար
 տէ ծոյմ կենալ յամ կեր
 ալրոց իմէլ գիշերախմ
 մոյս մինչ և իծմ սբ հղո
 րդւե ոչ ինչ ընգոսել և ս
 ոչ սակմ միջուր. իսկ երր
 զի խորհեսցուք զոր ինչ
 առնելոց մք և ջերմեռա
 նդութի և ընդոսել զայս
 սբ.

quit cælum, eò quòd in Ho-
 stia sit; nec ab Hostia, eò quòd
 existat in cælo, discedit; sed
 simul in cælo, & in omni-
 bus illis Hostijs inuenitur.

D. Intellecto satis eo, quod
 in sanctissimo Sacramento
 reperitur, desidero nunc sci-
 re quid ad dignam eius sum-
 ptionem requiratur?

M. Requiruntur tria. Pri-
 mum est, vt suscipiens pec-
 cata sua confessus sit, & in
 gratia Dei esse laboret, vbi
 ad communionem Sacra-
 menti huius ire parat. Quia
 inter cæteras causas, quare
 Sacramentum hoc sub spe-
 cie panis conferatur, est, vt
 intelligamus illud ad nutri-
 mentum & augmentum di-
 uinæ gratiæ viuus dari non
 mortuis. Secundum est, vt
 omninò sobrij simus, & vi-
 delicet à medio noctis ab om-
 ni cibo, potúque etiam aquæ
 modicæ, abstineamus. Ter-
 tium est, vt intelligamus id,
 quod facimus, deuotionem.

que erga tantum Sacramentum habeamus. Propterea enim Sacramentum hoc non datur pueris, nec amentibus, quod usu rationis destituti sint.

D. Quàm frequenter ad huius Sacramenti perceptionem obligamur?

M. Ecclesia Catholica ad minimum semel in anno nos, idque circa festum Paschatis, ad huius sanctissimi Sacramenti susceptionem obligat: esset nihilominus salutare ex consilio Confessarij.

D. Explica mihi nunc fructum, qui ex Sacramento hoc capitur; item finem, propter quem institutum sit?

M. Propter tres causas instituit Dominus noster Iesus-Christus Sacramentum hoc. Prima est, ut sit cibus animæ. Altera, ut Sacrificium novæ Legis. Tertia, ut sit perpetuum memoriale Passionis eius, pignusque amoris sui erga nos charissimum.

D. Quomodo effectum ope-

մի

սբ խորհորդու վս որոյ զայս սբ խորհորդս ոչ է պարտ տալ հրէիսից կմ թէրամրտաց կաման է վատից կմայլոց սրբ ոչ գիտեն զօրութիւնս:

Դ. պարտ է միշտ ընդոսել զայս սբ խորհորդս:

Ա. սբ էկեղեցիս հարկիւ հըրմտէ միանգամ իտար ոչ ըն որէ իտօսի յարուէ զատկին այլ սակախ հր կաւորէ անսել միշտ ըս տ բարիոյք իրատոյ խո ստովան հրց:

Դ. պատմեայ ինչ զպարդ էս զոր ընդոսիմք իսբ խորհորդոյս և թէ վսեր կարգել հղէ:

Ա. հրիսպատճռաւ տրմէ ըյս քս կարգէց զայս հի անալի սբ խորհուրդս նն զի լիցի կերակորհո գոց էւսառամել զիլիցի ողլկէզ սոյրօրինց հրրգ զիլիցի մըշտըն ընսվոր յիշատակ չար չրնացիւր րկչին մէրոյ և ահէղ գր ամ կան սիրոյ առմէզ

Դ. ոպսի սերգործաբ պր

արէ զհոգիս միողկաւս :
 ւ. առնէ ըզնէրգործուի
 զոր ունի միոնավոր կէր
 ակորյան ճինս մէրվ սայ
 սորիւշըսորհի մէզ իտի
 պէհացի քանզի ուն կցիւ
 հաստտի բնութի ջերմ
 ութեորով լինի կէաք մ
 րմնոյ . այսպէս սբազն
 խորհուրդն էրբ արծն
 պէս ընդոնիս պահէն ճ
 էզսէրն որէ կէնք հոգւ
 ի . ունի ներգործուի առ
 նէսբ պատարագըն :
 ւ. այսպէս հաշտուի առ
 նէ ընդայլ ընդոնի բազ
 ում պարգէա ոչմ իսն վ
 սն կէնդանէցայլ . սվս
 մէնէրգորքէնի քալ րա
 նիս . արդ պարտիս իման
 ալ զի հին օրէնքն բազո
 ւմ ընձայս յանասնոցմ
 սոցան էին այիսկ իսոյր
 օրէնքն վսմմ ընձաիցն
 է յառջ դրեալ սբազան
 խորհորդ . սբ պատրգին
 զոր և ձեռք քաշնաից
 մտուցնի ալ ընդոնէ ի
 աղջակեզ Ճմբիտ միմին
 և արիուն որդո խորոյ
 որօրինկէն

ratur, in quantum est cibus animæ?

M. Illum operatur effectum, quem cibus corporalis in corpore : vnde etiam sub specie panis porrigitur. Vti enim panis conseruat calorem naturalem, in quo vita corporis sita est: Sic quoque sanctissimum hoc Sacramentum, quando dignè recipitur, conseruat, augmentatque charitatem, in qua sanitas & vita animæ consistit.

D. Quem effectum operatur, in quantum est Sacrificium?

M. Mundo Deum reconciliat, multaque beneficia non solum pro vivis, sed etiam pro mortuis in igne purgante degentibus, obtinet. Scire enim vestra interest, quemadmodum in veteri Testamento obtulerunt Deo multa sacrificia animalium; Sic in nouo eorum loco surrogatum sit Missæ sacrificium, in quo per manus Sacerdotum offertur Deo Sacrificium acceptissimum corporis & sanguinis Filij eius, qui omnibus

illis veteris Legis sacrificiis
præfigurabatur.

D. Quem effectum, ut me-
moriale & amoris Domini
nostri erga nos pignus est,
operatur?

M. Nimirum, ut memores
beneficij tanti fiamus, nos-
metiplos ad redamandum,
tantoperè ab eodem amati,
accendamus. Et ideo quem-
admodum in veteri Testa-
mento voluit Deus, ut He-
brei non solum manducarent
manna, quod de cælo eis de-
derat; sed etiam voluit, ut
conseruarent in vase aliquo,
ad iugem tantorum benefi-
ciorum memoriam, quæ Deus,
dum educeret ex Ægypto po-
pulum, eis præstitit. Sic quo-
que Christus voluit, ut Sacra-
mentum hoc sanctissimum
non solum manducaretur à
nobis: sed etiam asservaretur
in Altari, & interdum in Pro-
cessionibus circumferretur, ut
semper, quotiescunque hoc
inspexerimus, infiniti amoris
sui erga nos recordemur. At
verò in particulari loquendo,
sanctissima Missa. vniuersale

իւ

անող լիկոց հին օրինաց:
Է. նախիսի ներգործութի
առնէ յիշատկ սբ. գորա
վ կան սիրոյ տն մէրոյ:
ա. առնէ զի մ'ենք յիշատկ
Էսցուք զանթիւ բրուի
և զի ջերմեռանդութի
րեսցուք զախ որախ բվ
սիրեց զմեզ և ունիւած ին
ին օրէնս կամեցավ որ էփ
որաեցիք ոչ միան ճաշա
կէն զմանախա զոր ոգ
էնյց նց յերկնաց ալ և ս
կամեցավ զի ապակեսցեն
սբ. անօթիութե յիմանայ
նախիւս յիշատկի անշի
բրութե զոր Էտնց ած
երբ էկան զնս յէգիպտ
ոսէ. անապէս և քակամէ
ցաւ զի այս սբ. խորհոր
գրս ոչ թէ ճաշակեսցոք
միան ալ և սգի միշտ պա
կեսցեն իմ րսեղանոյ. և
զի ըստ պիտոյից, նօզաւ
արասցեն միա Դմուծ
փութս զի անէնէք Էս ո՞ր
տէսանէն յիշէն զանթի
ւօէրնր առմեզ. և ստու
ապէլ սբ. խորհուրդ պա
տարգին է ծողով քանա

quoddam compendium totius

տրնօրէնութիւնքն անմէ
րոյ զի բնական ի հեռս
ցի իմ ընց մէրոց :

Կ. յանգամ իմանալ թէ
ոպ խորհուրդ սբ պատ
րագին է ժողովրդանամ
տրնօրէնութեանքն ին
ամէլ ջերմեանդութե
րնդոնիմ երբ տեսանեմ:
Ա. ասեմք եզ կարճառօտ
զի ժամանակս սբ պատ
արագին նըշանկէ զսբ
ցանգութիւնն հարցնորք
մնայն դալըստէն փրկ
չին . տրոգորմէքն նըշա
նակէն զբառքոս նաշ
պետցւ մրդարէ իցորմի
շտ խընդրէին յայ զգալ
ուստ փրկչին ցանգան
ալով նրմ. իսկ փառքիբ
րձումն նըշանակէ զծրն
ունդիւր րկչին . սբ աղօ
թքընէրն որ հետեւին
նըշանակէն զընձառումն
քի տաճարն . ընթերց
ուածք զոր ընթեռնոյն
իճնկողմն խորանին նը
շանակէ զքարոզութիւն
յովնոյ մկրտչին որ յոր
դորէր զմրդիք հետեւի
Լքի

Gentium per prædicationem Diui Ioannis notat. Euange-

vitæ Domini nostri est , ne
videlicet vnquam illa ex me-
moria nostra elabatur.

D. Audito hoc , scire aueo ,
quomodo Missa compen-
dium quoddam totius vitæ
Christi sit ; quia sic ad de-
uotionem , attentionemque
magis excitabor , quando me
præsentem esse continget?

M. Dicam breuissimè. Intro-
itus Missæ , significat deside-
rium Sanctorum Patrum ,
quod de aduentu Christi ha-
buerunt. Kyrie eleison , si-
gnificat vocem istorum Pa-
triarcharum ac Propheta-
rum , qui à Deo aduentum
Messiæ tanto tempore desi-
deratum petiuere. Gloria in
Excelsis , significat Natalem
domini. Oratio verò , seu col-
lecta proximè subsequens , si-
gnificat præsentationem eius ,
& oblationem in Templo. E-
pistola ad sinistrum cornu Al-
taris dici solita , prædicatio-
nem sancti Ioannis Baptistæ
inuitantis homines ad Chri-
stum. Graduale seu responsio
ad Epistolam , conuersionem

lium in dextro cornu Altaris legi solitum, prædicationem Domini nostri significat, quâ nos à sinistra parte ad dexteram, id est, à temporalibus ad æterna, & à peccato ad gratiam traduxit; vbi præterea lumen adfertur, & incenduntur thura, vt significetur, sanctum Euangelium nondum illuminasse vniuersum, illumque odore bono diuinæ gloriæ repleuisse. Credo, Conuersionem sanctorum Apostolorum, aliorumque Christi discipulorum significat. Secreta illa, quæ immediatè, Credo, subsequuntur occulta machinamenta Iudæorum contra Christum significant. Præfatio alta voce cantari, & illo, O-sanna in excelsis finiri solita, significat solennem ingressum Christi in Ierusalem ipso die Palmarum factum. Secreta illa, quæ proximè excipiunt Præfationem, Passionem Domini repræsentant.

ՄԷ

Լքի. մէսէթիքն նըշա
նակէն զ դարցումս հէթ
անոսց քարոզութիւնս
յովանոյ մկրցին. աւետ
արան երբ ընթեռնոյն
յաջկողմն խորանին օրի
նակէ քարոզուէ ըսքա
նչէլէց փրկչին մէրոյ որ
և փորն րկէ զմեզ ինքն կո
ղմեան մոլորուէ իյաջկ
ողմն որէ իկէնց զոյս իյա
վիտէնական և իմեղցիկ
էն ըս և երբ լուցնէն լա
տերս և խոնգս ծինէն
յս օրինակի էթէ սբ վ
ետարանաւ լուսվորէց
անամ տիեզերք և լըցն
անուշ ցոտութիւն շնոր
հց փռօքնայ. իսկ համ
տամքն նըշանկէ զուղ
փառութիւն սբ առգէլոց
և աշկերտց քիայ մէրոյ
բց ծածուկ աղօթքն եր
որ յետ համ տիքին ասի
օրինակէ ծածուկ գոր
ծոց հըրէից լս մոնուէ
փրկչին մէրոյ. երբոյր
ասի. սբ սբ սբ տրգօրւէ
բաճըր ճախիւ նըշանա
կէ զհանդիսի օրծանկ
ազրդին

աղբերս զոր տրմեր քս
 էմուտ այերոսդեմ նըստ
 էալ իյէլ յալմակ . իս
 կծծուկ աղօթքներ որ
 հետեւին օրինակէն սբ
 չարչրնացս քի բցիբար
 ճրգուցել սբմին նըշա
 նակէ զբարցանալ փրկ
 չին մերոյ ինացին . իսկ
 հայրմեր յերկ . օրինակ
 է աղօթից տնմերոզոր
 արր ինացին . և բեկանե
 լսբ մին նըշանկ խոց
 ումս գեղբերս . իսկ գու
 ալ որ բռն օրինակէ ոգբ
 երից սբողբմանց երբի
 վայր առին զքնիսացէն
 երբ հաղորդի քնսայս
 օրինակէ սբթաղմանքի
 բց զյետ հղորդե երբ
 ցընձիբ էրգէն նըշանկէ
 սբյարուէ . իսկ արձկմս
 օրինակէ սբ հմբրցման
 բց երբ քնսայս ինացին
 քէ օրինակէ հոգոյ գալո
 տէն . իսկ վերջի ավետ
 ան օրինակէ քարոզուէ
 սբ առգելոց երբ ի հոգ
 ովս սբով բսկիւրս ար
 րին աւետընական քա
 ըողուէ : իզ սվ

Elevatio Hostiæ docet, quia
 Christus in crucem sublatu
 sit. Pater noster orationem
 Christi in cruce pendentis.
 Hostiæ fractio - vulneratio -
 nem eiusdem per lanceam
 factam : Agnus Dei significat
 planctum Mariæ in deposi
 tione Christi de cruce. Corn
 munio, Sacerdotis Christi se
 pulchram significat. Cantus
 ille, qui communionem ma
 gno cum gaudio sequitur,
 Resurrectionem Domini no
 tat. Ite Missa est, signifi
 cat Ascensionem. Benedictio
 Sacerdotis, aduentum Spiri
 tus sancti refert. Euange
 lium in fine Missæ lectum, si
 gnificat prædicationem san
 ctorum Apostolorum, quan
 do repleti Spiritu sancto cœ
 perunt prædicare Euange
 lium per uniuersum mun
 dum, & sic conuersionem
 Gentium inchoarunt.

DE

DE POENITENTIA.

D. Equitur quartum Sacramentum, quod vocatur Pœnitentia. Vnde dic mihi, quid Sacramentum hoc sit?

M. Pœnitentia significat tria. Primò significat certam aliquâ virtutem, per quâ quis dolet de peccatis suis, & contrarium vitium. impœnitentia vocatur, cùm de peccato dolere non vult, sed in eo perseverare. Secundò pœnitentiam vocamus pœnam & afflictionem illam, quam homo, vt Deo pro peccatis admissis satisfaciât, in se suscipit: & sic dicimus facere aliquem magnam pœnitentiam, si multis se ieiuniis & asperitatibus exerceat. Tertiò, Pœnitentia Sacramentum à Christo institutum significat, per quod illorum peccata remittuntur, qui post Baptismum gratiam diuinam perdiderunt: attamen

ԹԹ

վստւրբապաշխարութե.
Զ. Եւ յժմն հէտեւի
չորրորդսը խոր
հուրդն որէ
ապշխարանք
պատմեաինս զորպիսս
թիսայս սրբխորհրդեա
յնրս:

Այ. ապաշխարութի երես
երես նշնակէ նախ օրի
նակէ ասմն շնորհցոր
մորդ զ զ զ նախմէդց և
կառն սրմիս կոչի. անգը
ղջութի որէ զիոչ կամի
դառնալ իմէդց ալ զմի
հէտեւի սրմիս. երկրորդ
կոչի ասք խարանք որք
նրկէն զանձիսս իտրե
անց պահիուք և աղօթ
իտքս սմէդց զոր առ զի
հաշի ած իւր նրմէա
տպէս պատմի թի նախն
իքն ար ըն բազում ամբ
խրութի զի նրկէցիս զ
անձիսս իտրեանց պի
ռք և զօթիուք: Երրորդ
ապաշխարք օրնակէ
որ խորհրդէս զոր տն
մէք քսկարգէցս թող
ութե մէդց ասոցիկորք
յեւ մկրտութե կորուստ

DD

սէն զՀրնորհայ և յէտ
ոյ զղջմանք ցնգան դո-
սայ և ամշխարել:

Դ. ոպսի պարտէ առվելն
սելգսբխորհուրդս:

Ա. Էրկրդ բանիւ խոստ
ովնութե մէղց և յարձ
ակումն քաջնային քան
զի քսարր զքաջնայսմէ
ղց դատմորս զորս առն
սէն յէտմկրտութե և կա
մի զի հրմանաւ քի իշխ
նութի ունել արձակելո
սակնս պարտէ խոստո
մնել զմէղ և ամշխար
ել և այսոյ կարգի սբխ
որհուրդս. զի ոպ էրեւ
ելօք մէղմորն խոստմնի
զմէղս իուր և քաջնայս
յատնապէս բառբռէ զա
րձակումնն այսպէս ած-
ներգործութբ միջնոր
դութբ բնից քաջնային
արձակէ զայն հոգին իկ
պանց մէղց զոր ունէր և
տայ ըզՀրնորհս իուր և
փրկէ զնախարտոցն
զոր ունէր մս գրնալոյ
խտանջանս յամիտէնակ
ան դրժոխոց:

Դ. Ինչ

dolent de peccatis suis, & ad
gratiā eius redire desiderant.

D. In quo principaliter Sa-
cramentum hoc consistit?

M. In duobus, videlicet con-
fessione peccatoris, & abso-
lutione Sacerdotis. Christus
enim super peccata à suscep-
to Baptismo commissa Iudi-
ces cōstituit Sacerdotes, vult-
que suo loco auctoritatem
remittendi peccata habere;
ita tamen, vt ea confiteatur
peccator; & vti conuenit, dif-
ponatur. In illo ergo Sacra-
mentum hoc consistit, vt
quemadmodū exterius pec-
cata peccator cōfiteatur, & Sa-
cerdos exterius absolutionē
pronunciat: Sic quoque in-
terius Deus mediantibus illis
Sacerdotis verbis, à nodo
peccati animam illam soluat,
quo alligata erat, eique gra-
tiam suam communicet, &
ab obligatione Inferni, in
quam præcipitanda erat, libe-
ret.

D. Quæ, precor, vt debitè Sacramentum hoc recipiatur, necessaria sunt?

M. Tria necessaria sunt, nimirum Contritio, Confessio, Satisfactio, quæ tria tres quoque Pœnitentiæ partes sunt.

D. Quid ad veram Contritionem requiritur?

M. Vt nimirum cor durum peccatoris emolliatur, & veluti rumpatur præ dolore offensæ in Deum factæ. At verò in particulari, duo ad veram contritionem requiruntur, nec vnum sine altero esse potest. Prius est, vt peccator reuera de peccatis omnibus post baptismum admissis doleat. Et ideò necessarium est, examinare benè, & considerare omnes actiones suas, & dolere illas ad regulam legis diuinæ non esse exactas. Posterius est, vt peccator firmum propositum non peccandi in posterum sæpius faciat.

D. Quid exigit Confessio?

M. Vt non modò peccator contritione sua contentus sit; sed etiam se ad Sacerdo-

մծա

Հ. Ինչ պարտիմք առնել վս ապաշխրուէ:

Ա. պարտէ ունել էրի սիրս զըղջումն. խօստովս ունի ճապշխրութի. որքէն էրէք բժիսք ապաշխրուէ:

Հ. որպիսիէ զըղջումն:

Ա. զի կակղասցի քարցել սիրտմէդ վորաց և զիկս կրծնաւք բէկցի քանզի մէղաւայ արդէ երկու գլխավոր բանիւ Ճանաչի զըղջումն իսկ միտս առնց միտսոցս ոչ կարէ կեալ նախ երբ մէղվորսկըսկըծայ վս անթիւ մէղցն զորարր յետ մկրբուէ վս որոյ պարտէ խորէլ և բարիոք զմտաւ անել զամ զգործս իուրեւ զըղջալ զի ոչ արրըստ կամաց սբօրինացն այ. իսկ երկրդ զի մէղաւորն առնէ ուխտըս զի բնաւ ամէսէվիս մի մէղիցէ յաւիտեան:

Հ. որպիսիէ խօստովս ունի:

Ա. զի մէղաւորն ոչ հաս գործի զըղջմամբ միտս այլ գրնայ առ ստըս քա հասաինս

DD ij

Կ. Ի մէջ զաւորն կամ Եւզի
 ապա շխրել քնորոյ կմ
 յանձնատնի զայն ապա
 խառնաքն զոր խոստով
 նախքն Էտնրմայ Գիւն
 յապի կառն Եւզի մնա
 tarióque acceptandi pœnam
 posuerit, & quanto cyûs adim

tarieque acceptandi poenam illam, quam confessarius im-
posuerit, & quanto cyùs adimplendi accedat. Considerans

interim Deū maximā illi gratiā praeſtare, quod aeterna Inferni poenā indulgeat, poenāque temporali contentus ſit, multo vtiq̄ue quān peccata meruerint minore.

D. Dic mihi, quem fructum Sacramentum hoc afferat?

M. Quatuor fructus maximos ex hoc Sacramento percipimus. Primus, de quo diximus, eſt, quod Deus peccata commiſſa poſt Baptiſmum remittat, mutetque aeternam poenā in vita hac, aut in purgatorio ſuſtinenda. Alter eſt, quod bona opera facta à nobis in Dei gratia conſtitutis, & per peccatum deperdita, mediante hoc Sacramento redeant. Tertius, quod ſumus ſoluti ab Excommunicationis vinculo, ſi fortè eo innexi fuerimus: quoniam ſcire tua intereſt, Excommunicationem poenam eſſe grauiſſimam; vt pote, quæ nos ora-

մծգ

լովորրած անորոշմազ
ուն գրգռութի բառնալ
ովինըմանե զաւանդ
ան անսնսս գրծոխոյց
իկենցողական զորոք
իսէս զորմեղքնալուէր:
Դ. այս սբ. խորհուրդըս իսէ
օգուտ ունի:

Ա. շորդ մեծ պարգէւք
ընդունիմք յայս սբ. խոր
հորդոյս նախ ասեի որ
ասցաք թէ ամ թոյղոյ
զմէղս զորյետ մկրտու
արրաք և փոխ ըկէջաւ
իտենական տանջսնդը
ծոխոց իկենցողոյ ապա
ն րանք զինըկենցուք
զանձինս աստկմ իբաւ
արանին. էրկբորդ զի զբ
թեգործութի զոր առնե
մք երբեայք ընորհօքն
այ և յետոյ մըլորեցք մէ
ղօք դարձել ընորհմէ
զսբ. ապա ի բւթբ. էրը
զի արձակիմք իկապանց
անիծից միինս պրդէյլ
էայք սօքոյք մս որոյ պ
րախ իմանալ որանեծք
մեծ պատիժ ունին որէ
և մերծէ զմէզ իհազորդ

D D iij

ուրթէ սբէկէղէցոյ զիմի տացինմա սբուրթ իւր ոչ հրէք բարեւ տացենե խորը տեղիս մի թղէս ցեն ըզնայ այծմն իյայ աչվոր տանջնցս փրր եալ լիցուց խորհրդէմբ սբ ապշխարութե ըստ իշխանութե զոր ունին խօստովանէրք յէպիսկ պոսէն կմ խորք փափէն թէպէ տե արձկումն ան իծից լիցի առանց խոր հրդոյ սբ ապշխարե հարապէց ե սթէ ոչի ցէքաչնայ. չր ըդ օդոյտ նայնէ զի ծանոցնէ մեզ զգանձըս սբորէնէրոմն տնջնց քալ ընին զորմի շտնոր հէսք հնէպէտք Դ. ոպսի իմանմքնէրոմն տանջանաց:
 Կ. Եկրումն տանջնց հառատ պարգէւ քայլորառնէ միջնորդութբ հրէս փոխանին համ տացելոց իուրոց շրնոր հէլնցյ զամ կմ մասնինչ իտանջնաց զորս պարտին վս մեղց իկնցզոյս կմի քալ արան

tionibus Ecclesiae destituat, item Sacramentorum usu, ac conuersione fidelium, & denique in loco consecrato sepulturâ. Nunc ergo à pœna adeò terribili per Pœnitentiæ Sacramentû liberamur in vi-gore auctoritatis eius, quam Confessarij ab Episcopo suo, aut Summo Pontifice acce-pere: licet etiam illam abso-lutionem ab Excommunica-tione extra Sacramentum, & quidem à Prælato non Sacer-dote habere possimus. Quar-tus & vltimus fructus est, quòd capaces per hoc Sacra-mentum fiamus thesauri in-dulgentiarum, quem fre-quenter Pontifices summi dispensant.

D. Quid est Indulgentia?

M. Indulgentia est liberalitas quædam, qua Deus median-te Vicario suo erga fideles suos vititur, dum tempora-lem illis pœnam indulget, aut totam, aut ex parte, ad quam, siue in hoc mundo, siue in Purgatorio exhauriendam,

obligati erant.

D. Quid, ut quis indulgentiis gaudere possit, requiritur?

M. Ut videlicet homo in gratia Dei sit, confiteaturque, si se peccator novit obnoxium; item adimpleat omnia quæ Summus Pontifex in Indulgentiarum promulgatione exigit.

D. Quoties verò ad Sacramenti Pœnitentiæ receptionem obligamur?

M. Sancta Mater Ecclesia cuilibet semel ad minimum in anno confessionem præcipit. Est nihilominus toties alicui confiteri necessarium, quoties Eucharistiam sumere proponit, & conscientiam peccati mortalis habet. Similiter quando quis in mortis articulo est: aut facinus aliquod aggreditur, cui periculum mortis subest. Præterea & hoc perpendendum est, bonum opus esse frequenter confiteri, & identidem expurgare conscientiam, præsertim, cum illi, qui rarò confitentur, maxima cum difficultate id bene facere possint.

արանիս:

Է. ոպարտէ անել վսրն զոսէյո գներմն տանջնց:

Ա. զիմրդ ընդունի զչըն որհս այ խոստովնութեանս խարել ըզմեղս և կատրել զհրմանս սբ փափիս երբ շընորհէ զսերումն տանջնց:

Զ. միշտ պարտէ ընդունել ըզխորհուրդս սբ ապաշխարութեան:

Ա. սբ եկեղեցին հրմյէթի ամոյք միանգամ խտար ոչ ըն պարտէ խոստովնել այլ ևս առ վելհ ըկզ որէ մի շտխոստովասել երբ ոյք կամի հաղորդել Իւսքիծիմա հցոյիմեղաց ևս երբիցէ հրկիուղ մահոյ ևս առ վել երբ ոյք կամի գնալ ընդ ծով կմլնդ գամք ուրիցէ հրկիուղ մահոյ այլ ևս պարտէ և բարիութի միշտխոստովսել և կեայլ միշտ սբութեանս ըզիծէ ոյք որ մոշտ շխոստովասի ոչկարէ բընաւ բարեգործութիս առնել:

Դ. Իսկ ի վերջս Կրօնական
Եկեղեցիքէն գործքք ԲԲ
Ի ք հաճոյքայ վստողութեան մէջաց :

Ա. Երիւ իրրս պատուենորէ
ողորմութի պայքէ զօ
թքրն զի պատէս ուսոց
մէջ Կրէշտկ պէտն ուաք
աւելւ տորիայ իսկ պատ
Ճառն տօնէս Դիւնսի
հոգի. և Դիւնսի. և Ինչրս
Երեւելիս արդ աղօթիո
ւքն ընձանքայ քարի
սկողեւորս. իսկ պաշ
իուքրն գրորմութիւնս վ
որս. և վստողութեւ զի
րս Երեւելիս. այլ և վս
աղօթիցի մասամք և սէր
թայ ի ծամ և ի սրտան
ապն աղս անելն ունգն
գրրել սր քարողոց. վս
պաշոց իմաստք և զամ
տանգ սմբնաւ որս ու
իորց աղեստիւնսն զէլի
զ թերկրի և Երթայլ յըզ
տանդս. վստողութեւ իմա
սմք քո գորվսայ առնի

Դ. վս պաշոց զիս անտի
մքառնել զի հճոյքայ
Ա. Երիւ իրրս պարտէս առ

D. Adhuc vnum, quod vlti-
mo rogem, superest, quæ ni-
mirum illa bona opera sinit,
Deoque grata, quibus satis
faciamus pro peccatis?

M. Omnia illa ad tria prin-
cipalia reducuntur, videlicet
Orationē, Ieiunium, & Elee-
mosynā, quæ S. Angelus Ra-
phaël Tobia docuit, (Tob. i.)
Et ratio est, quia cum homo
habeat animam, corpus, bo-
næque exteriora, oratione of-
fert Deo bona animæ; ieiu-
nio, bona corporis; eleemo-
syna verò, bona exteriora. O-
rationis nomine etiam com-
plector illa, vt, verbi gratia,
audire Missam, dicere septem
Psalms penitenciales, Offi-
cium defunctorū, & similia.
Per ieiunium accipiuntur etiā
omnes alie asperitates cor-
porales, seu mortificationes,
quæ cilicij, disciplinis, hu-
micubationibus, peregrina-
tionibus, & similibus inflig-
guntur per Eleemosynam
denique quodlibet charita-
tis officium intelligitur, quod

quis proximo propter amorem Dei exhibet. D. Quid ad ieiuniū
benè instituendum requiritur? M. Tria requiruntur, nimirum,

անել իսկապա՛մ ճանաչելի է
 ամրկապարբս և բարի է
 էնդործել մինչ յերէկո
 Էս ժամհարգելեալ իմսո
 և զատկա՛մս կերակրող:
 Է. բարի ոք է պահելու ք և ճ
 ոսնալ ախթէ ընդդէմէ
 Կերումս յառջնաց:

Գ. Բարի թէ պահելուք հա
 ճոսնալայք անգի ներ
 ումն յանցսաց հատուց
 նէ միան գպարտութե
 նը նցնել սբ պահելուքն
 հատուցնէ զպարտեւ ի
 միասն ընդունի զկեա
 նրս յաւիտենկնս բց բը
 ինասնէ զի զհրկութիւն
 արատցուք հատուցնելա
 նմբ որչոր որ կարէն սզ
 ներումն յանցնգրնդմել
 վս վեղ ին աւճման :

[illegible]

M. Extrema Unctio est Sacramentum, quod ad infirmorum usum Dominus noster instituit. Dicitur verò unctio; quia in eo, ut oleo S.

օթէլով իւր ընդ աշխատանքս
սի վերջին գիւմիէն որ
էրդոցս որէ վերջին օծ
ումն զոր առնէ սբ էկի
ղեցի վսզի զառ իւր ընդ
միմք իսբմկրտութեն
իսկ երկրորդ իսբկրտութեա
նէ երրորդ կարս քահնա
ութե ի վերջ հիւանդութե
նս սի վերջին քահնի
շրնորէ ի վերջ կենայց
մարդկան :

Դ. որպիսի ներգործութեա
նէ վերջ օծումն :

Ա. Երես կերպիւ նախ քո
նազմէղս զոր մոռցեալ
է կմոց ճանաչէ որք մըն
ան առ խոստովն ի զոր
ըսէ թէ չէր մոռցեալ ճշ
միտ զըզնար և խոստ
ովնէր. երկրորդ եւրեցո
ցանէ և զօրացունցն է զհի
ւանդն իսկարութե ի
ուրում և ի օրցութե ս
ատանաի . երրորդ վսո
ողջութե միմնոյ հիւա
անդկն ըս կամցնայ վս
յաւիտէն կն կենցն արդ
այս երես ներգործութի
օրինակէն սբ ի ուղոյ զո
րօծ

vinetur infirmus , consistit,
super eo preces certæ dicatur.
Quamobrem verò extrema
dicatur , inde est , quod inter
omnes vñctiones in Sacramen
tis adhiberi solitas vltima sit.
Nam illarum prima in Baptis
mo, altera in Confirmatione,
tertia in Sacerdotio , vltima
denique in Infirmitate con
fertur. Potest etiam extrema
ideò dici , quod in fine vitæ
nobis detur.

D. Qui sunt huius Sacra
menti effectus.

M. Tres sunt, quorú Primus
est peccata remittere, quæ à
suscceptione Sacramentorum
aliorú adhuc manent; vti sunt
illa, quorum memoriam non
habuit, aut non cognouit : &
licet cognouerit, memorque
fuerit, de iis non doluerit, aut
confessus non sit. Secundus
est recreare infirmum, illóque
tempore confortare, quo ab
infirmitate opprimitur, & de
monum tentationibus infe
statur. Tertius est sanitatem
corporis restituere , si ita ad
salutem æternam infirmi il

lius expediat. Et illi tres effectus in oleo denotantur, cuius in hoc Sacramento usus est; quia oleum confortat, refrigerat, sanat.

D. Quo tempore Sacramentum hoc excipiendum?

M. Multi hinc graviter errant, qui non volunt hoc Sacramentum suscipere, nisi ubi cum morte luctantur. Tum tamen verum tempus suscipiendi est, quando Medici iudicant periculosam infirmitatem esse, nec humana remedia ad manum esse, quæ sufficient. Quare in tali temporis articulo ad cælestia remedia recurrendum est. Sic enim frequenter accidit, ut olei sancti beneficio consanescat Infirmus. Vnde non debet peti Sacramentum hoc, si mortis periculum non appareat: & multo minus tam diu expectari debet, quoad omnis meliorationis spes evanescat. Quæ etiam causa est, quamobrem non detur Oleum sanctum ad mortem ex

մծծ

րոծ նէն յայս սբ խոր հորդոս քանզի է բնութի իուղոյն որ զաւրաց ուցնէ զաւսացունցնէ և առողջութիունս պարգեւէ հոգոյ և միմհոյ:

Է. Երբ պարտիմք ընդունել զայս սբ խոր հորդոս:

Ա. Բազումք մէծ պէս սրղալին որ քկամին ընդունել զայս սբ խոր հորդոս ի վերջին աւուրմ հոսսայլ ճըմբիտս ժամս ընդունելոյ զսբ վերջի օծումս Երբ բրծելչին իմասայ որ հիւանդութի տն բրծչելի է և միմհաւոր դէղ տրվութի ոչ օգտի սրմ. յանժմ պարտէրն դունել զբրծչութիւնը ըսայն որ է օծումս սբ խորդոյ զի բազում անգամ վերջին օծմամբս էղէ բրծչութի հիւանդաց վս որոյ ոչ պարտ ինդրել զայս սբ խոր հորդոս Երբ ոչեցէ երկիւղմ հոայլ ևս ոչ պարտ անջի հանդործելմին և միմհիցի և այս պատճառն զի ոչ

EE ij

զիւն ընտրելիս բնական
այս այսոցիկ որք երապ
մբարատի որք մեղանսին
զիւն քաջէն հիւսդեւոց
մսին յուս կենց

մի սորբ կարգի քահանայից
հ. առնի կարդ
քահայանաու
թեան:

ՄԱՐԿ խորհո
րդ որոյմ ընդունին քահ
նայք իշխ նութի մատո
ցել զսորբ պատրգն և
բաշխել ծոց ուրդեան
դայլամ սըու թիս. կմառ
նել բրնակն գործիութ
ախտքիկ որք ընգալան
զասպիսի իշխ նութի և
կոչի սը կարդ քահայի
յայս սը խորհոր դրս էն
բազում աստիճանք և
մին մեծէ քանզի միու
սըն ուկարդ քահանա
թե. ավայք սարկիւրք
և սարկիւրք և այլրոսկ
արգի. արդ մի նցին ոչ
իւն պատմի զի այս սը
խորհորդո ոչ որոյքացվ
քց միան քահանայից կամ
իւն տուն և կրմուտ արա
նց որոյց ոչ պիտոյ սնն

sententia iudicis damnatis,
tum quia infirmi non sunt,
tum quia nullam longioris
vitae spem habent.

DE SACRAMENTO Ordinis.

D. Vid est Sacramē-
tum Ordinis?

M. Est Sacramē-
tum, quo potestas consecran-
di sanctissimā Eucharistiam
confertur, & in populum re-
liqua Sacramenta dispensan-
di: aut in Officio diuino iis
ministrandi, qui eiusmodi po-
testatem receperunt. Porro
dicitur Ordo, quia in isto Sa-
cramento sunt multi gradus,
& alter alteri subordinatus,
vt sunt Sacerdotes, Diaconi,
Subdiaconi, & alij inferiores
tamen. Quod fusiore explica-
tione opus non habet; quia
Sacramentum hoc omnium
non est, sed illorum tantum,
qui maturae aetatis sunt, tanta-
que eruditionis, vt in Chri-
stiana doctrina vltiore in-
structione non indigeant,
sed multo magis vt alios
instruant.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

D. Vid est Sacramentum Matrimonij.

M. Sacramentum Matrimonij est coniunctio maris & foeminae, coniunctionem Christi cum Ecclesia per Incarnatione, Deique cum anima per gratiam, representans ac significans.

D. Qui sunt effectus huius Sacramenti?

M. Primò, confert gratiam, ut benè sibi vir ac mulier conuiuant, amèntque se inuicem spiritualiter, uti Christus amat Ecclesiam, & Deus animam fidelem ac iustam amplectitur. Secundò, confert gratiam, ut instruant, educèntque filios in timore Domini. Tertiò, adeò firmù vinculum maritum inter, ac mulierem statuit, ut illud solui villo modo sit impossibile; uti impossibile est, vinculum

ընդ այրև ընդկին որբն աւամէնէ վին ոչոք կարն

միա

էլ զքրիստոնէկն վրդա
Էտի գինոքա պարտին
ուսոցսէլ այլոց:

վս սբ պրսակին:

Դ. Կ. Կինս սբ պսա
կին:

պ. խորհորդ սբ
պրսակին է միաւո

րութի այրոյ ըսդ կըսոչ
որև օրինակէ միաւորութե
և սրշանկ միութե
քի ըսդ սբէկէդ եցոյ մի
ջոորդ սբ միս վորւ
և ած ըսդ մրդէն միջո
րգութ շրսորէց:

Դ. ոպ սերգործութի առ
սէ խորհորդ սբ պրսակին
պ. հախ պարդէւէ զշնո
րէս զի բարիոյք հոգէ
որ սիրով և միաբնութբ
բրնակէսցէն իմիասին
այրքէ կանայք ոպ քսոի
րէց զէկէղէցն և որպէս
ած բնակէ ի հոգիսարդ
ար հաւմ տցէլոց. երկր
շրսորէէ պարգէս զիգի
տոցին կամաւ սրնուցն
էլ զորդիս իութեանց էր
կիւղինս այ. էր րդ քնէ
այսպիսի կապկցութին

E E ij

արձակել որպէս որահ
 րնարին արձակումս քի
 ինքն կէղեցոյ արդ. այսէ
 պատճառն որոչոյք այրկ
 արէ թողոյ ըզկին իուր
 և ոչ այլ կին. և զի կին
 մի թողցէ զայր իուր զի
 լիցի այլոյց:

Կ. Ինչ իրոս պիտոյէ վս ի
 որ հրդէս սբ պսկին:

պտ. Երես իրոս պիտոյէ
 նախ զի իցեն կատեայ
 հսկաւ ըստ կարգի ամց
 և զի չիցեն ազգէն քիչր
 աստիճանէս վեր և զի մի
 ունիցին ուխտըս ողջ
 ոկու թէ. երկրորդը բռն
 են սրչանտը վէս վրկաս
 ունիցին ըստ ամէ տան
 իրիցուն. երրդ զի երկոց
 նցկամօքն լիցի մի զօրու
 թբկմ երկուդիւ պարզ
 և իստէ խօսելով կմ երե
 վէլի հարկելոր նըշանի
 ուք արդ էթէ իսոցան է
 ի յայս երից բանից ըսզ
 որի վերոյ ասացաք պա
 կասէսցի մի իսոցանէ ոչ
 լինէր կատարեալս բխո
 րհորդ պըսակին:

ըստ

Christum inter & Ecclesiam
 dissolui. Vnde sequitur nemi-
 nem dispensare posse, vt pri-
 mam coniugem maritus re-
 linquat, & aliam sibi conso-
 ciet: similiter, vt mulier pri-
 mum maritum relinquat, &
 cum alio sese coniungat.

D. Quid ad Matrimonium
 constituendum requiritur?

M. Tria sunt necessaria. Pri-
 mum est, vt vtráque persona
 sit habilis ad coniunctionem,
 eiúsque capax, videlicet vt
 ætatem legitimam habeant,
 nec se inuicem ad quartum
 vsque gradú sanguinis con-
 tingant, nec solenne castita-
 tis votum fecerint, & similia.
 Secundum est, vt in contra-
 ctu Matrimonij testes adhi-
 beant, & nominatim quidem
 Parochum proprium, seu Pa-
 storem curam animarum ge-
 rentem. Tertium est, vt con-
 sensus vtriúsque partis liber
 sit, nec graui metu coactus,
 sitque verbis certis, aut simili
 signo æquiuivalente expressus.
 Tenendú est ergo, vt si vnum

ex tribus hisce deficiat, nec Matrimonium validum esse posse.

D. Vtrum melius est, vel ad Matrimonium procedere, vel Virginitatem seruire?

M. Diuus Paulus explicauit hoc dubium sic scribens: Qui Matrimonio (inquit) iungit virginem suam, benè facit, qui non iungit, melius facit, scilicet Virginitatem conseruando. Et ratio est, quia Matrimonium est res humana: Virginitas verò Angelica. Matrimonium secundum naturam, & virginitas supra naturam est: nec solùm Virginitas, sed etiam Viduitas Matrimonio excellētior est. Vnde Saluator in quadam parabola dixit: semen, quod in terram bonam cecidit, atulisse fructum nunc trigessimum, nunc sexagesimum, nunc centesimum: quod sancti Doctores ita explicarunt, fructum trigessimum esse Matrimonij, sexagesimum Viduitatis, Vir-

միգ

ղստ պողոսի թէ. խորհրդս այսմէ՛ծէ բցէսնս եմքսկէկէղէցիւ:

Կ. բարիոքէկեալ ողջախոհութիւնէ՛ծէ ընդոնէլզսբ խորհուրդ պրսկին.

պտ. սբ առագէլն պողոսյանսմէլզզպատճռն գրըլիսբ գերս ինուրթիոյք կամիցի ամոսնանալ բարիոյք առնէ. բցէ՛ծէ ոյք կամի ողջ խոհութիւնէլ լառվէլ բարիոք առնէ. Լպտճռն այսէ քան զի ամոսնանալն միմնա վոր էիսկ ողջ խոհութի էլրէցէն Կոգէւորալ Լս սբ ամոսնութի էբ ընական բց ողջ խոհութի էիվէրոյ քան զբնութի այլոց միան կուսութի Լս պարկէտութի այրի կանացբարիոքէ քանզմոսնութի զորառկալ փրկիչնմէրասէ. սէրմն բարիանգէլ յերկիր արբ պտոյղէրէսնվորվտսոնվոր Լհարիորվոր. Լս սբվրդպետք ասցինթէ էրէսնվորնսբանմոսնութի աստնսվ

տնս վորսն արի կանց և
Հայրի ուրվորսն կոսնց:
վս ամէսան ընթէց կանոս
Ժէրորդ:

Դ. Ժմն ծանոց
էր ինքն չոր
որդ բաժին
քրիստոնէան
վարդ ապետ թէ ամ
մնցան գամիմանալ թէի
ցէայլ իրս ուէլո.

Ա. առ վէլ պիտոյս էն չոր
իրու պարտի՞ք ոսնէլ
որս ծանուցի քեզ ըցէն
այլէն իրս օգտակարս
ը պիտոյն վս յաւիտէնա
կան կէսնց. Ժէրորդ էսք
ու թիք և շարք զգործս
բարիս և զմէղս թէ պէտ
խոցսն սկաւ մի պատմէ
ցք ի պարզաբախտ թի
պատմի օրինցն և ի
հիմաւ քին. բց և սառ
վէլ օգոտն միրստիոց
հաւատմէլ գամէս էն:

Դ. պատմէայ ինչ թէիցն
զաւրու թիւն:

Ա. զաւրու թի էրորս զոր
բնդոնի հոգին օրոյս
նի միդ բարեգործս և ո
րպէս իմստու թի առնն
հըմուտ փիլիսոփա ար

ginitatis denique centesimā
DE VIRTVTIBVS
IN GENERE.
CAPVT X.

D. Xplicatis iam qua-
tuor principalibus
doctrinæ Christianæ parti-
bus, nunc scire cupio, num ad-
huc discendum restet?

M. Partes à me hæc tenus ex-
plicatæ, illæ sunt, quas vnum-
quemque scire oportet. Sunt
nihilominus & alia quædam
scitu necessaria, quæ ad finem
nostrum, quem adipisci con-
tendimus, beatitudinem scili-
cet, maximè conducunt: vt
sunt virtutes ac vitia; item bo-
na opera ac peccata. Tamen si
enim de his in confuso, dum
Symbolum Apostolorum, ac
decē præcepta explicaremus,
egerimus: conducibilius ta-
men indico de illis distinctè,
& in particulari differere.

D. Dic ergo mihi, quid est
Virtus?

M. Virtus est qualitas, quæ
in animam recipitur, & ha-
bentem, bonum facit. Et vti
scientia bonū Philosophum
efficit.

efficit, ipsaque ars, ut artificis titulum dignè quis referat: ita quoque virtus facit, ut homo bonus euadat, benèque cum omni facilitate, promptitudine ac perfectione operetur. At vero, qui virtute caret, tamen si interdum bonum operetur, non tamen nisi cum difficultate magna, & imperfectione operabitur. Illustrabo simili, virtus similis est arti, eiusque vsui. Videtur à vobis aliquis artis, ac praxeos pulsandi citharam, aut testudinem peritus, is elegantissimè, magnàque cum facilitate ludet, tamen si chordas non videat; vbi verò aliquis alius artis, vsusque ignarus accesserit, poterit quidem chordas seu fides pulsare, sonumque aliquem excitare, non tamen expeditè nec benè. Sic quoque, qui habet virtutem, vbi gratia, temperantiam, magna cum facilitate ac gaudio, vbi opus fuerit, perfectèque horam conuenientem expectando, ieiunabit, & non nisi

ՏԻԷ

վէստք առնէն խառնար
արվեստ գրծ պիտիս զօ
րութի տռնէ զժրդ բար
էգործս և սովել կարդ
ութի տայդ փութաւ գոր
ծել զբարիս կատրեալ
յօժրութբ բց էթէ ոյքո
չունիցի զայս զօրութի
թէպէտ և ոյք արսցէ զգ
ործս բարիս սկսն ոչէ
կտրեալ և քնէ բաղդւմ
աշխ տանօք աւրինակ
մի քեզ զի զօրութի ծօր
իտակ արվեստից կմայլ
գործոց զի երբ տեսնես
զայս արվեստագործոր
հարկնէ ցրն զայս կմեր
գրսն ըվ գրսն ցքազգրբ
ձայնիւ դիտւա գոս քա
նգախ որոչէ հրճուտա
րվեստին թէպէտ և տես
նէ զերգրսն և շօշիէ ձե
նօք ոչինչ կար առնել
քան զի ոչէ հրճուտա
րվեստին . արդէթէ ոյք
որունիցի ըզ զօրութի
չլսոր հց որէ բարէկար
գութե հէշտ և որաւրբ
պահրս պահէ ըստ հար
կի և ուղղութբ պայհէ
իթ մի

F F

միսն չեւ ի ծմէրէկոյն միա
 ճշակ լինելով պարկէշ
 տւթ ի գատկվն կերակր
 ոց. և էթէ ոյք. ոչունիցի
 զայս. հոգեւոր զօրութի
 պարկէշտութե այլ հա
 կնկ որմին ագայէէ դը
 ժվրինէ պահէլն և թէհ
 րկիցէ պահէլն ոչ կարէ
 հնդործել ճաշոյ ժմոյս
 և յերէկոյն ուվել զէնի:
 Դ. որչափէն զօրութիք:
 Կ. զօրութիք բազումէն
 բց առվել գըլն վորքըն
 յորս յօդին ամէնէքէն
 էն հորքէն էրէք ած բն
 ութիք. հավատն յուսն
 և սէրն. և չորր գլխաւոր
 զօրութիքէն. խորադիտ
 ութի իրաւոնք կարողի
 և բարեկարգութի. ըստ
 այսմն օրինակի ենայլ և
 սէ պարգէւք հոգոյն սբ
 և աւետարանէն երանո
 լթե որք առվել ուզղէն
 զմեզ ի կտրէլութի բարի
 ոյք. բըրիստոնէկն վրոյց
 էն այլ և սէ մարմնաւ
 որ գորգք ոյղորմութէն
 այլ և սէ գորգք հոգեւ
 որողոր

concessis cibis, idque semel
 duntaxat in die vescetur: sed
 qui non habet virtutē hanc,
 aut è contrario gulosus est, illi
 ieiunium instar mortis acer-
 bum erit; & licet ieiunet, non
 tamē expectare poterit pran-
 dendi horam. Vesperī autem,
 cū tantū semel ei biben-
 dum esset, tantam collatio-
 nem facere parabit, quæ à cœ-
 na parū differat.

D. Quot sunt Virtutes?

M. Numerosæ admodum
 virtutes sunt, principales
 tamen, & ad quas reliquæ
 omnes traducuntur, sunt se-
 ptem; nimirum tres Theolo-
 gicæ, Fides, Caritas: & qua-
 tuor Cardinales, Prudētia, Iu-
 stitia, Fortitudo, Temperan-
 tia. Totidem dona sunt Spiri-
 tus sancti, quæ Evangelicæ
 Beatitudines subsequuntur,
 omnem perfectionem Chri-
 stianæ vitæ complectentes.
 Sunt etiam septem opera Mi-
 sericordiæ corporalia, & tot-
 idē opera Misericordiæ spiri-

tualia : de quibus succinctam
doctrinam tradam.

DE VIRTUTIBVS THEOLOGICIS.

CAPVT XI.

D. Vid est Fides?

M. Fides prima est virtutum Theologicarum, Deum recipientium. Cuius proprium officium est illuminare intellectum, excitare ad illud omne credendum, quod Deus per Ecclesiam nobis reuelat, tametsi difficilius sit, omniq; ratione naturali sublimius.

D. Quæ causa est, quæ obrem res Fidei adeo firmiter credere teneamur?

M. Est hæc: Fides enim infallibili veritati innaturatur, quoniam totum illud, quod proponit Fides, à Deo reuelatum est, & Deus est ipsa veritas; vnde impossibile est, vt id, quod Deus dixit, sit falsum. Quare cum Fides aliquid, quod rationi

թի է
ողորմութեամբ ամենա
խնայաւորութեամբ
վն գորութեամբ արարու
թե կանոյն մէտնան:

Դ. Կանոն հաւատն
պ. հաւատն է
միյառ լին գո
րութեամբ ար
նուէ որքէն այսոքիկ ո
րէ հայտալյա՞ծ զի բը
նական գորգք հայտոյ
էն լուսվ որէլ զմի տրսւ
վէրախալ հա տատ հաւա
տով ի՞ճն աչէլ զամ ինչ
որած մի զսորորութեաւ
էկեղէց ոյն ծանուցնէ
մէզ որքն իցէնդ զի
նան ճոելի:

Ե. վնէր պարտէ հն տոտ
հվատով հվտալ զգործ
ըս հվատոց:

պ. պատճառն այսէ զի հվ
ատրնէ աներկբա ճըլ
բտութի զի ամինչ որ
վատրն ծնուցանէ մէզ
յայէն կարգեալ և ած է
ճըլմտութի արդ ան
րսարիսէ զի ած արդալի
արդ երբ հվատն պտմէ
մէզ իրար զի ինա. ուս
թէ

Թէ կուսրն յըզանցի. պ
րտէ իմանալ որ խորհոր
դք մը զկախնունսնէն
դիտուաւ որդի բայց ի
որհուրդք ամսն քոչէ
բբէք կարէ գրդալիւ և
ոչնէնգէ մըդկան:

Դ. Ինչէ պարտ Դ վատաւ
վն զօրուէ Դատոյ
պ. պարտէ կատարեալ Դ վ
ատալ զամ բարս Դ վա
տմքին զորսի վերոյ պո
տմէցք և սառ վել զայն
սբ մսունք Դ վատմքին
զոր տօնախմբէ սբ էկ
էղեցին տաբէկն որէ մը
մնանալ փրկչին և զծը
նուդն և զ չարչ բնս զ
արուծիւ և Դ վամբ բնմս
ըզ գալոստ Դ զոքս սբոյ
և սբ Երորդուծէ. այլ և
սպարտիս ուղիզ Դ վատ
ուլ զամ զոր Դ վին պամ
Դ մէղ սբէկէղեցի և սռ վ
ել պատրստիլ ինքնանա
ցի գործոց ան Դ վատից
ոպթէ ըսգէսոյ Դ սգէ
բցրս տաճկաց կմ Դ վրա
Էցոյցի յորբ թոյ միւ ճա
շակէլ ոպ առնէն Դ երցո
ամողք

contrarium esse videtur, pro-
ponit, vt est, verbi gratia, vir-
ginem peperisse, sic conclu-
det homo. Ratio humana de-
bilis est, vnde & facile falli-
tur; at verò Deus nec fallere
potest, nec falli.

D. 'Quid ergo per virtutem
Fidei credendum est?

M. Necessarium est in primis
credere distinctè omnes arti-
culos Symboli, quos suprà ex-
plicauimus, & illos præsertim
articulos, de quibus festa per
anni circulum Ecclesia insti-
tuit, vt sunt Incarnatio Do-
mini, Natiuitas, Passio, Resur-
rectio, Ascensio, Missio Spiri-
tus sancti, & sanctissima Tri-
nitas. Deinde præparatum es-
se hominem oportet, vt om-
ne illud credat, quod creden-
dū esse declarabit sancta Ma-
ter Ecclesia. Denique exte-
rius ab iis sibi cauere, quæ si-
gna sunt Infidelium, vt ver-
bi gratia est Turcicarum, aut

Iudaicarum vestium habitus, vesci carnibus in die Veneris, vt hæretici faciunt, & similia; quia non modò necessarium est corde & ore, sed etiam opere exteriore ingenuè fidem profiteri, & sese alienum ab omni secta sanctæ Ecclesiæ contraria ostendere.

D. Quid est Spes?

M. Spes est secunda virtus Theologica, & vocatur sic; quod in Deum feratur. Vri enim per fidem in Deum credimus, ita quoque per spem in Deum speramus.

D. Quod est officium Spei?

M. Est erigere voluntatem nostram, & excitare ad æternam felicitatem sperandam. Et quia hæc bonum adeò sublime est, vt eò aspirare humanis viribus sit impossibile; ideo supernaturalem illam virtutem largitur nobis Deus, vt confidamus fore aliquando nos illud bonum

ԺԹ

ածողք և նրմանեցնցին վս որոյ պարտէ ոչ միան սրբտիութե և բերանով չ վատալ այլ ևս երեւելի գործիութիւնստով նելգ շրջմարիս հավատըն և յատնապէս ծանուցան ելգանքն իուր հեռաց եալ յամ խորհրդոց հ ահառակորդաց սուրբ եկեղեցոյ:

Դ. ույ իմանամք զ յուսն:

Ա. յուսնն էկրորդ զօրո լծի ած աքնութե և կո չի յուս զի նովալ յոսամ քյած, զի ույ հ վատովըն հ վատմք յած. նոնպէս յուսովըն յուս ունիմք առ աստուած:

Ե. ույ իմանամք զ գործս յուսանալոյս.

Ա. Եբարցրանալ մտցմէր րոցի յուսն յավիտենակ առ կենցն և զի այսէ առ հասնիլի բարութիւն սրան հնարին է մրդկան տկ արութիւն խորհիլ. վս որո ած շորհէ մեղ զայս եր կնանն զօրութի զի կնար իցութի նովալ յուսալ առ իհս

FF iiij

ի հասնել լայնալիս թրէց:
 Է. որով ճանաչի գործը ք
 յուսոյս:

Ա. յատնի իմաստաւք որ է
 տալաւ թրէր թու թեւ մը
 դսիրութիւն մը է հաստա
 տեալ վստորոհ իմք ճշմ
 րիտ վրկայս որ ետ մէզ զ
 միաժին որդին իուր զի
 նով լ որդեգրութեւ արժ
 նասցուք և խօստացաւ
 մէզ ծնանգէլ զերկնից
 արքայութի թէ արսցու
 ք զգործս ըստ արժնեց
 պատվոյ հարկին և իմիս
 ին ետ մէզ զչնոր հառն
 էլոյ կտրել օգնութիւն:

Է. ոպ ճանաչի սէրը:

Ա. Էէր որդ գորութի մեծա
 բանութեւ որ է սիրել զս
 տուած զիսովաւ վերա
 նասն հոգիք մէջ առի սի
 րել զած վերոյ քան զամ
 ինչ ըստ ճանաչի թրեւ ըզ
 տեղծ ող և արող ըրնա
 կան գործոց մերոց այլ
 և սարգէլից շնորհք և
 անձուէլի փռաց:

Է. կամ իմ իմաստաւ թէ սէ
 րըս սրբութիւնս տեղծու
 ւի. սէ

consecuturos.

D. In quo fundatur hæc Spes
 & sustentatur?

M. Fundatur in infinita bo-
 nitate & misericordia Dei, in
 eaque sustentatur. Cuius hoc
 est argumētum certissimum,
 quod suum proprium Filium
 dederit, & per illum in filios
 nos adoptarit, & regni cœle-
 stis hæreditatem promiserit,
 si opera conformia dignitati
 receptæ faciamus; & ille simul
 gratiam, auxiliūque suffi-
 ciens ad præstanda talia opera
 subministret.

D. Quid est Charitas?

M. Est tertia virtus Theo-
 logica, quæ in Deum fertur,
 quoniam per illam anima
 nostra ad amandum Deum
 super omnia impellitur, non
 solum vt Creatorem, aucto-
 remque bonorum natura-
 lium; sed etiam, vt datorem
 gratiæ, ac gloriæ, quæ sunt
 bona supernaturalia.

D. Cupio etiam scire, num
 in creaturas quoque Charitas
 feratur?

M. Fertur Charitas propriè ad omnes homines, omniàque illa, quæ à Deo sunt facta, cum hoc tamen discrimine, vt Deus diligatur propter seipsum, quandoquidem bonum infinitum est: Alia verò omnia propter Deum diligantur. Et in particulari debet amari proximus, cò quòd ad imaginem Dei factus sit, vtinos. Vnde per proximum non solùm parentes & amicos, sed quoslibet homines accipimus: etiamsi inimici nostri sint, quia quilibet imago Dei est, & hoc titulo quoque amari debet.

D. Est-ne magna virtus Charitas?

M. Est omnibus maior, tantùmque bonum est, vt si quis illud habeat, non possit salutem suam perdere, modò antè charitatem non perdat: quam qui non habet, nullo modo saluari potest, etsi virtutes cæteras omnes, donàque Dei possideat.

ժիւտ

այ. սէրընծալ լի յամ մարդիք և յամ ինչ ըստ որ ամ այս պատճառովս որ զամ պարտիմք սիրելիս փռաց իւրոց վս զի նա ճռ բարիս բց սէրըն որ ծվ լի յայմ նախ ինչ ըստ պարտի սիրելիս այ և սառվել պարտիմք սիրել զընդերս որի ի պատկերայոյ և մէքարդ վս ընդերոց ոչ մի նա իմաստ մք զազգկնրս կմ գբրել ամս այլ զայլ ամ միդիք և սթէ իցէ թընամի զի ամ միդէ պատկեր այ և այսպէս զայմ նսեւեայս պարտի սիրել և ոչ արէ մարհէլ այլ պատվել զի պատկերայ է:

Դ. է մեծ գործ սէրըն:

այ. էառվել մեծ քան զամ նսեւեան և է առաջի մէ ծբարոթի որ ոյվ ոյք սիրով բընակի միկորից էյաւիտեան էթէոք մէր ժէզէզ բա ըսիրութի և սէր ոչ ունիցի ոչ կարէ փըրկիլ թէպէտ ունից ի զայլ ամ շնորհսայ:

վսգ

Վն գլխաւոր զօրութեանս
 յսէր կոյտասան :

Դ. **Մ**է խորագիտ
 ուի :
 Կառլի իւր
 ըրդգլխա վոր
 զօրութեանք այսպէս կո
 չիս զիւն չը ըր գլխաւ
 որ զօրութեք Լէսն բի
 ուրք յորոց բրիւնալ
 ամ մրնաւոր զօրութի
 քանզի խորագիտութի
 կառւրէզմիտըս մրդն
 իսկ իրաւունքս զըզէսզ
 կամրս. բց բարեկրգութի
 ան ճախարէզցնգութիվ
 վաշտոնութե. Լկարողո
 լութիւն իւր բարկուէ :

Ե. ուսիւն գործք խորագի
 տութեայն :

Կ. խորագիտութի միշտ
 ծանուցնէ զէլ ըս իրաց
 Լզհարէվ որմիջնորդի
 Լզայլ ամբօլորութիս որ
 է զմանկրն զտեղիքըս
 զորպիսութի Լնմանէց
 սցիս զիւրարիւք իսկէմ
 ութբ տրսցէ մրդ զգոր
 ծըսիւր ամէնայնիւ վս
 որոյ խորագիտութի կոչի
 մրամիւ Լ ուս այկըն մր

DE VIRTUTIBVS
 CARDINALIBVS.
 CAPVT XII.

D. Videst Pruden-
 tia?

M. Est prima
 quatuor virtu-
 tum cardinaliu, quæ ideò ta-
 li nomine insigniuntur, quod
 quatuor virtutes principales
 sint, & veluti omnium alia-
 rum virtutum moralium &
 humanarum fontes. Pruden-
 tia enim intellectum, Iustitia
 voluntatem, Temperantia
 appetitum concupiscibilem,
 Fortitudo verò irascibilem
 gubernat.

D. Quod est officium Pru-
 dentia?

M. Est monstrare in omni
 actione debitum finem, &
 convenientia media, omnes-
 que circumstantias, videlicet
 tempus, locum, modum, &
 similes, ut in omnibus, & per
 omnia benè fiat. Vnde reli-
 quarum virtutum magistra
 vocatur, & se habet instar o-
 culi in corpore, instar salis in

cibo,

cibo & instar Solis in mundo.
D. Quae sunt vitia Prudentiae
contraria?

M. Virtus semper in medio
consistit, ideoque duo vitia
contraria habet, quae sunt eius
eius extrema. Vnum vitium
Prudentiae contrarium, est
imprudencia, id est inconsidera-
ratio & temeritas; estque il-
lorum, qui non considerant
hoc, quod faciunt, quapro-
pter neque verum finem res-
piciunt, neque vera media ca-
pessunt. Alterum vitium est
astutia, aut prudentia carna-
lis; estque illorum, qui summa
cum industria expendunt fi-
nem, ac media; nihilominus
in omnibus utilitatem pro-
priam ideò spectant, ut bo-
num aliquod mundanum ob-
tineant. Quapropter proxi-
mum subtiliter decipere co-
nantur, & ad suum benepla-
citum vniuersa perficere. In
fine tamen videbitur, homi-
nes tales imprudentissimos
fuisse, quod summi boni pro-
pter amorem boni minimi ia-
cturam fecerint.

D. Quid est Iustitia, & quod

ճիգ

գոյ և զայդ համեմէք և
ուպ գրեգէն իմէք հրկրի:
Դ. որք են հղուկութիւնը
պ. հրկու. չարիք. հակուկ
ին խորագիտութե որի
մէջնմին և անքաւեսյալ
և յաւէակիսկմին ինցէ
որի հակուկ խորագիտութե
հարգիտութե որի հրկիւղ
յիմրութե քայնոցիկ որք
ոչ խորհին զէլքս իրաց
հոգաւանէլոցէն և ոչ ըն
դոնին զճըշ միտխրտս
և միտս չարիքս և տաւն
առութի որի միտաւորխո
րագիտութիւն և հորոցք
այնոցիկ որքամ հրմու
թ ք խորհին միւտ զէլքս
և զվերլքս չար խորհրո
րոց որք ուղ ըղին իպէտ
ըս բընական միմնոց վս
տակոսից և զանհիցալ ի
րի որոյվ մտացութե ըխո
րհինս են գութ ք խորհել
զընգէրքս զի զկամսիու
րէնց կատարէն բց յետո
տէսն են զտգիտութի որ
կորոսին զն ճռ բրիսվս
ոչինչ տնամութե:

Դ. ոպ առնի արդքութի և
L G G որք են

որքէն գործքնորն:
 Կ. արդարութի Եզորութի
 մի որտայ երբ քանչիոր
 գարտորս և գործք ինք
 ուղղիչէն ամիցե և առ
 նէ միաբանութի առն
 ընդ ընգերի որէ հիմնի
 գաղութէ և լրութեզի
 թէ ամոյք որ յայ տրվել
 Երեցս հառասցիւ ոչխն
 դրէ զայնոց ոչխնէր ընդ
 աղմու կամ հակառակու
 թի այրանց:

Կ. ունի չայրիք հակակէն
 արդարութէն:

Կ. Երկուէն հայն անիցվ
 ութի որէ յափրչտակել
 զխնս այնոց կմ յառ և ի
 տուր աւելի կմ պակաս
 առնու և տայ իսկմ իտւս
 հաււել արդարութի որ
 երբոյք կամ ի հաււել զօ
 րէղութե ուղղել զգոր
 ծըս քան զախ որ ուղիղ
 հարկէ վն որոյ իւր գում
 իրրս գործոց պարտէ շտ
 ղկպել զխրղճ մտութիւր
 նդ արդարութե. ուն թէ
 պարտտէրմի որոց կարէ
 հատոցսել զամ զպրտս
 փո

cuius officium?

M. Iustitia est virtus, dans
 vnicuique quod suū est. Vn-
 de officium eius est in omni-
 bus, quod æquum est, ac iu-
 stum respicere, & in humanis
 cōtractibus æqualitatem ad-
 hibere. Quod vtique funda-
 mentum quietis omnis, ac pa-
 cis est. Quia si quisque suo
 contentus viveret, nec quod
 alterius est, appeteret, nullum
 amplius bellum, nec discor-
 dia moueretur.

D. Quæ sunt vitia Iustitiæ
 contraria?

M. Sunt duo, vnum est Iniu-
 stitia; quando videlicet quis,
 quod alterius est, accipit; aut
 in contractibus minus dare
 vult, quàm debet; aut plus re-
 cipere, quàm ei debetur. Alte-
 rum est nimia Iustitia, quādo
 videlicet quis nimium rigoro-
 sus est, & nimis subtiliter om-
 nia cōtra rationis dictamē ad
 iustitiæ regulam exigere vult:
 quia in multis casibus iustitia
 cum misericordia miscēda est,
 vti in paupere homine videre

est, qui si non possit debitum suum adeò citò absque gravissimo suo damno solvere, rationabile ac iustum erit, aliquid temporis pro solutione illi indulgere: quod qui non facit, in nimio rigore peccat.

D. Quid est Fortitudo, & quod eius officium?

M. Fortitudo virtus est, quæ promptum hominē facit, ad superandas difficultates omnes, quæ bonam operationem impediunt, imò etiam ad mortis passionem se extendit; quando videlicet, vel gloria Dei eam exigit, vel certè in debito nostro deficere nolumus. Huius enim virtutis beneficio, Martyres omnes de persecutoribus suis triumpharunt, omnesque similiter fortes milites, qui in iusto bello se fortiter probarunt, magnamque gloriam per virtutem hanc reportarunt.

D. Quæ sunt vitia contraria Fortitudini?

M. Sunt duo, videlicet timor & audacia. Timor efficit, ut

միլե

փոթապէս մեծաւ աշխատասօք պարտէ և իրաւէ որ համբերեսցէ նորմին ռդորմութ բպահան զէսցէս և ոչ զբրպարտելով իրավամբ առայվել դատասարտեսցէս:

Դ. ունէ կարողութի և որ քէս գորցք նորին:

Այ: կարողութի է զօրութի միոր պատրաստէ առիյ աղծհրէլ զամ դեմրդրցութի որք հկռակին բարի գործոց մինչև իմահ էրբ պիտոյիցէ վսփառցայլ զիոչ նըւագիմքիպարտոց մերոց զիայսպէս ամսընայէ տայք իղծէցին հալածանց միջնոր դութը կրողութէ նըմնապէս և զօրէղ զինորք իպատերգ մունսարբինք աչոնթ իւրնգալանս զբրաքիոնս փոց միջնորդը սը կարողութէ:

Դ. ունսի չարիք հակահէս կարողութէ զօրութէ:

Այն. երկուքէս մին է երկկիւղ և մուսնէ առվել յանդէքսիլն քանդի երկիւղն

G G ij

իւռնս առնէ յաղթէրիւ
որ լինի իսկաւ զօրուէ
իսկ յանգքսուի մութնէ
զմեղ յանկամ իկորուս
տըսերէւ իսէրբոցիցէ
պիտոյ զի առվէլ զօրւի
էն պիտվէի այլ արհմա
րհի վս որոյ ոչէսբ. զօր
ուծ ինայլ յիմբուի:
Դ. ոպէ բարեկ ըգուծ իւ
ռպէս գորց. քսորիս:
Ա. բարեկ ըգուծ իւ զօրւի
միորսն ճանաչուի զանցս
գուծի միդկան և առնէ
զայր չափս որ կեայլ բր
էկարգուծ բ ըստ հըրմ
նանցն այ որդրդուբ:
Դ. ոպսիչարիք հակա կին
սբ բարեկարգուծէ:
Ա. երկոյնս նախ անկար
գուծի և յիմբուծի բց
անկարգուծի էերբ մրդ
առվէլ զէխի հեշտութ
ռաւելոյ և ըմբելոյ և ալ
իրաց որք նէսգէն հոգո
և միմսոյ իսկ անըսգաւի
էերբ մրդ ոչորդէ զգո
րծս իուր այնպէս զի մէ
րծի վիսլոյ յամ հարկվ
իրպտոտից. ոռւելոյ և ըմ
րելոյ վս

homo facillime animum de-
iciat; quod utique ex modica
fortitudine nascitur. Audacia
verò facit, ut presentissimis se
quis periculis obiciat, quan-
do non est necessarium. Quæ
(sic loquendo) nimia fortitu-
do dici potest; nec est laude
digna, sed vituperio: quia vir-
tus non est, sed vitium.
D. Quid est Temperantia, &
quod eius officium?
M. Temperantia virtus est, quæ
sensualibus: delectationibus
frenū iniicit, facitque, ut ho-
mo huiusmodi voluptatibus
ex præscripto rationis utatur.
D. Quæ sunt vitia Tempe-
rantia contraria?
M. Sunt duo, nimirum in-
temperantia & insensibilitas.
Intemperantia est, quando
quis nimium delectationibus
se dedit; ideóque in cibo, po-
tu, ac similibus excedit, quod
tam animæ, quam corpori
noxium est. Insensibilitas est,
quando quis ad alterum ex-
tremum progreditur; & adeò
voluptates omnes fugit, ut
etiam necessariis cibis ad con-

seruandam sanicatem uti no-
lit, ne modicam illam delecta-
tionem, quam naturaliter ci-
bus conueniens comportat,
sentiatur. Attamen inter homi-
nes vulgare magis vitium est
intemperantia, quam insensi-
bilitas. Omnes enim Sancti
ad ieiunium, carnisque mor-
tificationem nos sunt exhor-
tari.

DE SEPTEM DONIS
SPIRITVS SANCTI.

CAPVT XIII.

D. Væ sunt dona
Spiritus sancti.
M. Sunt illa,
quæ Isaias Pro-
pheta recenset; nempè, Sa-
pientia, Intellectus, Consiliū,
Fortitudo, Scientia, Pietas, ac
Timor Domini.

D. Cui rei hæc dona inscri-
uuntur?

M. Ut nimirum illis perfe-
ctionē vitæ Christianæ conse-
quamur, quia instar scalæ se
habent, per quam à statu pec-

միջ
այսմ սկէնց մրդկան զի
ոչ կամի բնորոշել սկաւ
դիւրութի որ բնական
գործք բնական կերակ
ըրոց բցառւել յաճախ
էիմէլ մրդկան չայրիք
անկարգութե քանթեցն
ըզգառութե վս որոյ ամ
սբք բանիւ գործով
նուցիս մեզ զսբպահըս
ծովանկցութե պայհել
վսնսնձհրէմմսոց:

վս Էջրսորհաց սբ հոգոյս
էրէք տասան կանոյո:

Դ. րքէն Էխորհոր
դէո հոգոյս սբ:
այ. այսոքիկէն
զորսէսաի էայս
մրգարէն ծանոյց մեզո
րէիմաստի միտք խոր
հորդարիւի դրթի խոհ
էմէլ Էրկիորս այ:

Զ. Ինչիրց օգտակրէայս
տարգէս հոգոյս սբ:
այ. տունէ Զսանել իկանոր
էալ քորիտոնէանս վ
րոցըս Էս իբրբէ սնդո
խարս որ վերածէն զմէ
զիմէ

զի մեղց պէսպէս աստիճանաւ գործոց մինչեկա տարեալ սրբործ թիայլ պարտիսի մասալոր կտը եալ հաշիւ աստիճանց վերոստիվար որպս հաւսը մրգրէսոր սնդրի տմի իջանէր յերկրնից: այլ մէնք ըստ ներ հկի հմրեսցուք նէրքոստիվեր առի հսնել յերկիրն կէսդանէց. արդ առ ջիս ստիճան դիցուք զսէրայ որև ահրկոն դիվց երբ խորհիթէ ամենկրողին այ թշմիէ. ինկ հրկր դն էգթու թի գիոյք երկնցի յայ վս պատծոց մեղա վորց ըսկըսանի բարիս առնել և ցանգա հընգա նդիլ այ ծառաել և ռնել զսքկամսորայ. երբդէ հըմտութի երբոյք ցանայ առնել զկամս այ իս դըրէ զի ոսոցէ սրմած ըգիւր սբ օրէսս և ած ըստ քարոզութիւն և սբ գրոց և ըստ փրչմամբէ ոգոյս ծանուցնէ զամ պ հաա մրդոյ. իսկ չրդնէ արիութի

cati, per diuersos gradus ad summam sanctitatem progredimur. Aduertendum tamen est, Prophetam in numero graduum horum deorsum tendere; quia scalam illam è cælo descendentem adspexit: nos verò eadem inuertemus, & ab inferioribus gradibus ordiemur, vt sic sursum feramur, & in cælum de terra transcendamus. Quare primus gradus, ponitur à nobis timor Domini: cui tunc imponit pedem peccator, cum suum inimicum Deum omnipotentem esse considerat. Secundus est, pietatis, quia qui poenas à Deo peccatoribus intétatas timet, ille pius esse incipit, & obedire Deo, ac seruire desiderat, item in omnibus volútatem eius facit. Tertius gradus, est sciétia: quia qui desiderat facere diuinam voluntatem, is petit à Deo vt se de factis præceptis suis ac legibus erudiat. Deus enim partim per prædicatores, partim enim per libros, partim per inspirationem internam facit omnia

illa sciri, quæ scitu sunt necessaria. Quartus gradus est fortitudinis: quia qui scit voluntatem Dei, & per omnia seruire Deo proponit, ei difficultates multæ à mûdo, carne, diabolo obiectantur: & ideo Deus hoc donum fortitudinis dat, quo omnes difficultates superentur. Quintus gradus est consilij: quia Diabolus quando robore suo non potest vincere hominẽ, ad fraudes conuertitur, & sub prætextu boni iusto homini casum adornat. Deus verò non deserit illum, sed consilij donum communicat, quo aduersus fraudes inimici præualeat. Sextus gradus est intellectus, quia ubi iam homo satis exercitatus est in vita actiua, multasque à dæmone retulit victorias, trahit eum impellitque ad contemplatiuam vitam; & per donum hoc intellectus facit, vt diuina mysteria intelligat ac penetret. Septimus

ԹԼԹ

արիութի զի զոր գիտէ
 և կամի ամէսանիւծո
 ութի ամի շոգտանի բզ
 ում հակոկեի և բորցս ք
 աշխարհի միմսոյ և ստ
 անայի վս որոյ ած հոյս
 ժամանա տայ զպարգևս
 արիութե զի յաղթեսցէ
 զամ հակոկեմրտութիս
 հիսգերրդէ խորհուրդ
 գերդ տիրոթի ոչկար
 է յաղթել զօրութեան
 խաբէութիւն և կեղծ վորել
 ով բարի գոծոց առնէդ
 աղակողութի արդարց
 բց ած ոչ մերծէ զարդա
 ընսայլ ըսորհէնքմ զպ
 արգելս սբ խորհրդոց
 որոյվ յաղթահրէ զամ
 խաբէութի թընամոնս
 վեցերրդէ պարգևք խէ
 ւամտոթե զի երբ մրդ
 բարիոյ ք քաղաք վրուբ
 կէցցէ և առնէ բո իմ յղ
 թութի ընդէմ ստանաի
 իսկած վերացուցս և
 ըկտեսցէ զնայ իկէսսհո
 գելորս և պարգել օքսբ
 խորամտութեմ անուց
 սէ զի իմսցի զխորհորդ
 ալ

այ. Խօթսն ըրդ հիմնտո
 թի որէ կանանք լուծի
 բարի գործոց զի նայե
 խոհեմ որ ճնաչէ զկիս
 բնակել ըստից լոգ ըղէ
 զամ զգործս իռւր զորս
 ոչ ոյք կարէ անել հիծէ
 ոչ ունիցիւ զպարգէւս
 ինքամտութե միավորէ
 զկատրեալ իմնտութի
 զի ինքամտութե ճնաչէ
 ըսկիսբն հից իսկ իմնտ
 ութբ ող ըղէ զամ գործ
 րս ինայ ունի վերջամիւ
 վս զի իմնտութի միավո
 րի ըսդ իել մտութեւ կո
 չի հրմտութի իմիմի չգի
 տւոր ծնոցս բբերսր դ
 վս ութերրդ երանութե չո
 րէ քտանսն կանոյս:

Դ. **Մ**ըքէն ութեր
 լոք երանութի
 զոր տրմէր ու
 սյց անէ մեզի
 տուր բաւե տարանին:

Ա. Կնայլևս մտդոխտոր
 վերացրես զմեզ իկտրե
 լութի որէ օրինակ պար
 գեւեց հոգոյս սբոյ զի է
 Լ Եւ ըղ

gradus est Sapientiae, qui per-
 fectionis complementum est;
 quia ille est sapiens, qui pri-
 mam causam cognoscit, & ad
 illam omnes suas exigit actio-
 nes & ordinat: quod ille face-
 re non potest; qui huic dono
 intellectus perfectam chari-
 tatem non adiungit: siquidem
 intellectu primam causam
 cognoscit, & charitate ordi-
 nat omnia ad ultimum finem
 ac disponit. Denique quia Sa-
 pientia affectum intellectui
 coniungit, ideo Sapientia vo-
 catur, id est sapiens scientia,
 uti D. Bernardus docuit.

DE OCTO BEATI-
 TVDINIBVS.

CAPVT XI V.

D. **V**id sunt octo
 istae beatitudines,
 quas in Euan-
 gelio Saluator nos docuit?

M. Sunt altera scala, per quam
 perfectionis apicē tenemus,
 similis scalae illi, quam de Spi-
 ritus S. donis fabricauimus.
 Quoniam in septem sententiis
 illis continentur septem gra-
 dus,

dus, quibus beatitudinem adipiscimur. Octava verò signum complectitur, ex quo cognoscamus num scalam illam tranfmiserit homo aut non.

D. Explica mihi breuiter scalam hanc?

M. Christus Dominus noster in tribus prioribus gradibus impedimenta perfectionis summouet, per quam beatitudinem cōsequimur. Quorum ordinariè tria sunt, desiderium nempè bonorum, honoris ac voluptatum. Quapropter in primo gradu dicit Christus beatos esse pauperes spiritu, id est, illos qui voluntariè bona sua contemnunt. In secundo dicit beatos esse mites, qui cedunt omnibus, & resistunt nemini, siue in faciem notentur ignominia, siue à tergo eandem excipiant. In tertio dicit beatos esse illos qui lugent, id est,

ժխա
էրրդ բանիւ կարգիէս
աիճան առիչսանելկան
տարէ երանութե նիսկ
ուծէրրդ յետոյ ծանոց
նէ մեզ թէ ժրդ ողորդէ
իճանարհս ողորդս թէոյ:
Դ. պատմեայ ըստողապէս
զայս սքստիճաներս:
Ա. քս ան մերնախ էրիս ս
տիճանվ ծանոցնէ զամ
հակոկոթի կատրելոն
որով հանեմք երանութե
բցընկն և առվել հկոն
կէրէքէս նախ ցանգը
ըսէ ից պատվոց և հէշտ
ուծեց վս որոքս մմեր
ծնոցմէց յառլին աստի
ճնորէ. էրանի աղքատ
ագ հոգով որքէս այսոք
իկ որք կամաւ չընդոսի
նզգանս զպարտիւ և զհ
էտութիս իսկ էրկրրդ
է. էրանի հեզոց որքէս
այսոքիկ որք համբերէս
ամէնանի և ոչ հակոկին
ումէք էրբանգոսինս. իս
կէրրդէ. էրանի այսոց
իկ որ լացէս այծմնորք
էս այսոքիկ որք ոչ իսդ
ըրէս հէշտութի կմգոն
լա նզոութի
HH

նգութի աշխրհիս այլա
 պաշխրութի ողբաւ զմ
 էղսիութենց. և յայլ էր
 կոյ աստիճան ուսյցնէ
 զկանթելութի գործոցք
 աղքատարութեցորէ յո
 ղեալէ իկանթելութիս
 ամէն ախի զոր պարտի
 մք մի իրաւանց և արդր
 ութէ որ պատմէ չորրդ
 աստիճանութի. հրանիւս
 ոցիկ որ քաղցել և ծարմ
 իցէն արդարութի. և է
 ինգէրորէն ասէթէ հրա
 անի ողորմածց. իսկիւ
 էրջնէրք վերցնէ զմէզ
 իկանթելութի գործոց
 կենցս յաւիտենից մի որ
 ոյ իվէցէրորէ հրամայէ
 էրանիւս ոցիկ որ սբէն
 սրբտիւք զինք քատեսց
 էն զած. որէ իկէանս յա
 վիտենանանս փառօք և
 իկէնցղոյս ընորէ օքճն
 աչէն զնայ սբ սրբտիւ և
 յիօթնէրորէ ասէ. հրան
 ինաղղրարց զի որդիք
 այ կոցեսցին. որէ հրան
 իախ ոցիկ որք միւ որէն
 կատարել սբ սրբտիւք
 զար

qui mundi lætitiā & vo-
 luptates non quærunt ; sed
 attendunt , quomodo pœ-
 nitentiam faciant , suâque
 peccata deplorent. Porro in
 duobus gradibus sequenti-
 bus vitæ actiuz perfectio-
 nem docet , in illis omnibus
 adimplendis sitæ , ad quæ
 per Iustitiā & Charitatem
 obligamur. Idcirco in quar-
 to gradu dicit beatos esse il-
 los , qui famem sitimque Iu-
 stitiæ habent : & in quinto
 beatos esse misericordes pro-
 nunciat. In duobus postre-
 mis , ad perfectionem vitæ
 contemplatiuz nostrahit ; &
 propterea in sexto dicit bea-
 tos illos , qui corde mundo
 sunt , quia Deum videbunt ;
 videlicet in altera vita per
 gloriam , quem in hac vita
 per gratiam contemplationis
 cognoscent. In septimo bea-
 tos dicit pacificos , cò quòd
 filij Dei vocabuntur , id est ,
 beatos illos esse , qui contem-
 plationi perfectam Charita-
 tem adiunxerint : item om-

nia in Deum direxerint, pacatoque vniuerso animæ regno filij Dei euadent Patri similes, sancti ac perfecti. Octaua sententia nouum gradum perfectionis non continet, vti rectè Diuus Augustinus obseruat, sed manifestum nobis signum demonstrat, ex quo concludere possimus, perfectionem hominem adeptum esse. Signum autem hoc est, iniustas persecutiones voluntariè tolerare: quemadmodum enim aurum in fornace probatur, sic quoque homo iustus perfectusque tribulationibus.

DE VII. OPERIBVS
Misericordiæ corporalibus,
& septem spiritualibus.

CAPVT XV.

D. **S**uperest modò explicare mihi opera Misericordiæ tam corporalia quàm spiritualia. M. Opera Misericordiæ septem numero sunt, in sancto Euangelio (Mat. 25.) recésita:

միսր
զարդրութիւն ուղղէն
զամ գործս ի ուրեցառ
ած և ողղէն զամ գործ
ըս հոգեւորըս և այսպէ
ս իցին որդիք այ իբրեւ
զհայրած սբ և ամբիծ
իսկ յոթէրորդհրաման քն
առնի նորաստիճանիկ
տարելութե ոպ ասեսբ
ըն օգոստիսոս. այլ յատ
նինչանկ վճանոցսն վս
իմանալոյ մրդկան թէ
հասելէ կատարելութե
արդ այսպիկ ճնաջի երբ
մրդ կամ վտանի չլծան
ագ և անիրաւ զըրկոյց
ոպ զոսկի հրով փորցին
նոսպէս արդըն չլծնօք
վս իօթնէրորդ գործողող
րմութե հոյգեւոր և մրմ
ն վոր կանոն հընգէտնս
հ. **Մ**իսրկամ զի
ծան ուցնէս
իսն զիօթնէ
րորդ գործս ո
ղորմութե հոգեւոր և մա
րնաւոր:
պ. գորցք մրմնաւոր ողմ
րմութեէն իօթընէրորդ
յորոց զվէցն պատմէ սբ
աւետարան որէ. քաղցե
HH ij

և կերակրեցէք զիս. ծա-
րաւէի և արբոյցէք զիս
մերկէի և ըսգեցոցէք զիս
օտրէի և ժողովեցէք զիս
հիւանդէի և տեսէք զիս
ի բանտիէի և էկիք առիս
իոկ զի օթնէրորդ ուսուց
ուսիւիւ հրեշտակն և սբ
տոր իւայ որի թղէլ զմե
ռեայլս : արդգորցք
հոգեւոր ոգորմուծէն
է ուսոցնել զմիամիտս :
իւրրատել զթէրամիտս
միսի թարել զտրրումելս
դարցումսել զմոլորելս
թոյզոյլ զարտս : անիւն
կս մտցաղօթել վս կէսդ
անեց և մեռելոց :

Դ. կարիցէ ոյք պատճռել
վս պարտեցառնելոյ զս
պիսի գործս ոգորմուծէ :

Ա. Երիս կերպիւ կարենայ
տճռելնախ երբ մրդոչ
ուսի կարիս առնելոյ զի
այսպէս ըսթեռնումք յա
վէտրման վս աղքատ դա
զրին որոջարր գործամր
նաւ որոգորմուծէ զիսմ
պիտոյէ այս ամ. այլ վս
համբերուծէ փռվորե
ցաւ

Esurientes pascere, dare po-
tum sitientibus, operire nu-
dos, hospitio peregrinos sus-
cipere, ægrotos inuifere, con-
solari captiuos. Septimum o-
pus, quod est mortuos sepeli-
re, S. Tobias nos, & S. Ange-
lus Raphaël docuere. Opera
autem Misericordiæ spiritua-
lia sunt totidē, scilicet, Igno-
rantes docere, dubitantibus
rectē consulere, cōsolari mœ-
stos, errantes corrigere, offen-
sam remittere, ferre patienter
iniurias, & denique pro viuis
& mortuis Deum precari.

D. Potest-ne inueniri aliqua
causa per quam quis ab exer-
citio horum operum miseri-
cordiæ excusetur?

M. Tres causæ excusare pos-
sunt. Prima est, si mediis debi-
tis careat. Vnde non legimus
in Euangelio Lazarum men-
dicum aliquod misericordiæ
opus corporale exercuisse,
quoniam ipse penē omnibus
Misericordiæ corporalis ope-
ribus indigebat, & sic propter

patientiam coronatus est. Unde talis est Dei dispositio, ut diuites per opera misericordiae, pauperes verò per patientiam salutem obtineant, uti quoque nec ille docere alios, aut consilio iuuare obligatur, qui scientia, prudentiâque fructuosa destitutus est. Secunda causa est, quando quis Deo seruit in statu altiore, quam sit status vitae actiuae, in quo non habet occasionem corporalia Misericordiae opera exercendi, uti in Eremiticis videre est, qui solitudinibus conclusi, aut cellis suis, caelestia contemplantur, illi enim obligati non sunt sanctum suum exercitium deferere, ut eant quæsitum, quibus Misericordiae opera impendant. Tertia est, quando neminem quis inuenit, qui eius Misericordia notabiliter indigeat: quoniam obligantur non nisi illis succurrere, qui ab alio adiuuari possint, nec habeant, qui auxilium illis velint, aut

ցառիւ այսէ կամք այ զի
մէծ տծնք գործողքողո
ր մութեզերծիսիմէղաց
իսկ աղքատք հմբերուբ
ժննգէսցեն զարքաուի
արդիծէ ոյքորոն ունիցի
հըմտուծի և կատրէալ
խորագիտուծի չէ պրտ
սմ հոյցնել կմիւրտելզ
այլոյք . իսկ էկըրդ պտճ
ունէ էրբ ոյքծուն այ կ
ըրծնվ որուծք որէիվէր
քան զգործս միմնամոր
ողորմուէ վս որոյոցէ պ
րտնցիս ոպ զմիանկցքյ
անպտի կմ ինրճիծըս
ապալխըն զմէղս խոր
հէլով զերկնախնս չըպր
տին թողուլ զախ սըգո
րծըող սառնելոյ միմնվ
սր ողորմուի . արդ էրիս
պատճուն այսէ էրբ ոյք
ոչ գլտանէ հարկէւոյր
պէտքս վս միմնաւորող
որմուէ քանզ իոչպարտ
իմք օգնել բցմիան ախո
ցիկ որք ոչ կարեն բըսվ
և ոչ զոյք ունին գիկամի
և կարողէօգնելնցին բց
ճըմբիտ ողորմածուին

ոչ

H H iij

ոչ հանդործէ պարտից
և ժամոց այլ պատրաստէ
յայ ժամօգնել ողորմութեան
կամաւ և բարի որչափ
որկարէ ամենեցուն յամ
ժամոյ և յամ տեղիս իս
հտրամբողկան:

Դ. կարծեմ թէ և վերջի գո
րգրք հոգեւոր ողորմութեան
ամոյք կարէ առնել որի
աղօթել վս ամենեցոն:

Ա. այսպէս է Քրիստոս զի
և սքկրծսաւ որք այոն
էս զհոգեւոր գործըսող
որմութեան աղղլէ լոյզ
ած վս պիտոյց ամենեց
ունց զի շրնորհօք յայ
լըցվի պկտութի նցիս:

Վս հավասարմէ զացել չար
էաց կանոն թգ

Դ. ժմս պարտէ որ
առնէ ծնոց անեսին ձ
թէ որք էս չար
իք և մեղք զի
հրրածրի մք ինցնէ ու
ռաոցեր ըզօրութիս և
զգործըս բարիս զի չէ
ցլց:

Ա. մեղք այսոքիկէս զորս
յանչս առնիմք կմ հրծր
իմք կամաւ հակուկ օրին

possint cōferre. Nihilominus
verum tamen est, perfectam
Misericordiam obligationis
tempus non expectare; sed
promptam esse, succurrere
meliore modo, quo potest,
& omnibus quibus potest.

D. Videtur mihi vltimum
opus Misericordiae, quod est
precari Deum pro proximo,
omnes facere posse:

M. Ita est, nam & sic Ere-
mitæ Misericordiae opera
exercent: quia Deum pre-
cantur, vt omnibus illis sua
gratia assistat, qui ea indi-
guerint.

DE VITIIS ET PECCATIS IN GENERE.

CAPVT XVI.

D. RIT iam tempus
aliquando docere
me, quid vitium &
peccatum sit, vt ab eo fugere
queam; quemadmodum ac-
quisitionem virtutum, bono-
rumque operum docuisti?

M. Peccatum non est aliud,
quàm commissio aut omis-
sio voluntaria contra legem.

Dei. vbi considerabis tria esse, quæ ad perpetrandum peccatum requirantur. Primum est, vt sit commissio aliqua, aut omissio: id est, vt quis velit facere aliquid, aut operari quod prohibitum est, aut non facere aliquid, quod est præceptum; quemadmodum, exempli gratia, blasphemare est commissionis, non audire Missam est omissionis peccatum. Secundum est, quod requiritur, vt commissio illa, siue omissio sit contra legem Dei, quia lex Dei est generalis regula benè operandi, vti ars est regula lapidæ. Et ideò, vti ille lapidæ non est bonus mura-rius, nec benè murum eri-git, qui non ex artis præscri-pto operatur; sic quoque quis non viuit benè, nec bo-nus homo est, qui legem Dei non sequitur. At verò per legem Dei non solùm illam legem accipimus, quam per semetipsum dedit, vt decem præcepta sunt; sed etià illam,

միջ

անցնայ. զոր և պարտի սխոյրէլ որ էրից իրօք գործի մէջ քնախթեցէ յանձնական կմ հրծրա կանորէ առնել գործս ըրաժրականս և ոչ առնել զիրրս անձնական օրինակաւ թէ հէոյութի հրծրականէ. իսկոնգն դրոյթի սբ պատրգին յանձնական է այսպէս որէ զիայս յանձնական կմ հրծրական լիցի հակ ուկ օրինցնայ քանզի օր էս քնայ էկարգավորութի գործոց և ուղարկ էստըս որէ գորցք արվ էստագործց և երբայք չէ ճարտար արվ էստգործ չաննէ բարիոք արվ էստ զի ոչ այննէ ըստ արվէ սաին. այսպէս միդոչ կ արէ բարիոք կել և ոչէ բարի միդ էրբ ոչ հետեւ իօրինցնայ իսկ օրէս քնայ ոչմիան աստքիկէն զորըստ տասընպատգմ օք աւրինացայլ ևս զո պատվիրանըս որտայմէ զմի ջնորդութի սբ փիհն և

միայն
 Կեայլամ մեծապիտոյն հո
 գեւորեմ միմսապորդիամ
 Էսէք Էսրապիտոյք Էսայ
 Լոյն ուրէք է իշխում թի
 Էթէ ոչի վերոստ. Էրրդ
 Էրբ Էրրծրակայն կիմ յա
 Կնընուկաւ չիցէ կամաւ
 Գիւրր առնիառանց կիմ
 յործարութե չէմէղք օր
 Իսկ վիթէ Էրբոյք Կնըն
 յանգող իսրս Լ հաչոյն
 Գայլոք կիմ Էրէկայիցէ Լ
 կիմ թէ չրգիտէ Գբանս
 հաչոյութե այսէրիսկե
 րաիւրս միդոյն մեղանչ
 քանգի ոչ ունի ըզկամա
 կցութի չայր խորհրդ
 ոցըն Լ կամայցըն ոպեր
 բառնիյաւծայր Լ չայր
 կամաւ քըն:
 Դ. այծմն լուաք զգործս
 մեղանց պատմեայ իսն Լ
 ըզգործս չարեայց:
 Կ. չարեք Էս վաւա սովոր
 ութիք յաճ իւրով մեղս
 ուստի ծրանսի գի միդ
 յօծարանէր կիմ Լ ան
 հոգրս մեղանչ օրինկ
 թէոյք հաչոյն կիմ զոմր
 բազէրբ սովոր Էլէի հա
 Լա հոյու

quam per summos Pontifices
 alióque Ecclesiæ Superiores
 tam spirituales, quam tempo-
 rales proponit, quia omnes
 illi ministri Dei sunt, suámq;
 ab eo auctoritatem accepe-
 runt. Tertium est, quod re-
 quiritur: vt commissio illa,
 vel omissio sit voluntaria,
 quoniam quòd quis sine cò-
 sensu voluntatis facit, pecca-
 tum non est, vt exempli gra-
 tia, si quis blasphemet dum
 dormit, aut nondum tationis
 vsum attigit, aut nescit ver-
 bum suum esse blasphemiam
 in tali casu homo non pecca-
 ret, quia voluntatis consen-
 sus abesset.

D. Intellexi iam quid pec-
 catum sit, dic ergo mihi, quid
 sit vitium?

M. Vitium est malus habi-
 tus, maláque consuetudo pec-
 candi, frequentius peccando
 acquisita. Vnde nascitur, ho-
 minem eiusmodi facilius pec-
 care, ité magis temerè & ma-
 iore cum gaudio, quemad-
 modum, exempli gratia, dici-

mus hominem quempiam blasphemum esse, aut nugacem, si blasphemare solet, & nugari ex consuetudine, adeò vt blasphemare peccatum sit, & esse blasphemum, sit vitium, quo modo de omnibus aliis malis etiam loquimur. D. Est-ne ingens malum peccatum?

M. Est vtiq̃ue maximum, quod inueniri potest, immò illud solùm est absolutè & intrinsecè malum, Deòque magis quàm res vlla inuisum. Quod inde colligitur, quia Deus perdere & exterminare nobilissima quæque à se condita non delitit, modò peccatum puniret. Si enim Princeps habeat vas aliquod, ex argento, aut auro mundissimo fabrefactum, maximi pretij, in eoque inueniretur liquor graueolens, qui in tantum displiceret Principi, vt confringi iuberet vas illud, & in profundum maris demergi, certè diceretis principem illum grauissimè liquorem illum odisse: sic quoque

միթ

հոյնթի և իղմթը զուր
արդերը հա հոյութի մե
ղքէ հա հոյնը և իսի չա
րագործ. և այսպէս իմա
ցիր մի սայլամէնս ֆաշար
խորհրդոց բանից և գո
րծոյց չարեայց:

Դ. որչափ մեծ մեղք էս չա
րիք և անօրէնութիւնք:

Ա. անտանելի մեծ չարի
ք էս որոց բաւիս և զինոն
մեղքն է չարիք զորոս ոչ
հաշիած առ մէլ քան զմ
իս չար որոյ միմասամբ որ
ած զառ մէլ ազնիւ քստ
եղծոյածս իուր ոչ քնչէ
և կորոյմս մի սպառնէ
ոյ զմէղս ոպ իշխանս իո
րունիցի ազնիւ անօթս
ոսկեղէնս կմարծթեղէ
նրս մեծագիսս. իսկ երբ
գրտայնէ ինքն իրնս
արհմր. հէլիս այս չարի
րկանայ միսն որ կոտորէ
զազնիւ անօթքն զայն և
արկանել ինորոս ծովո
ւն իրնս անսթէ իշխն
մեծանպէս նախն ճի ընդ
դէ մարհմրէլ իրց որէ
մեղք. ածմնարր ած էրկ

ԼԲ

II

ոյ

ոյ անօթըս պատվ կնըս
մին արծ թեղէն որէօրի
սակ մրդոյ իսկ մեծորնէ
ոսկեղէն, որէ հըրեշտկց
և զի գըտաւ ինս զարհմ
րհէլի գործըս մեղց յեր
կուքին խորտակէց և ըն
գեցյանդոն դըսխորինդ
ըծոխոյցի յիշտկ յաւիտ
էսից զհըրեղէն հըրեշտ
ակըս որ ք մեղոցի հըպա
րտուծ բ և յամալոր ըն
գէսոյ ինոյս տեղիս կորս
տէան զամ մրդիքորք մէ
ռասին միշոյչայի մէզօք
և սոմէլ միանգամ միսմէ
զց ջըրհեղաւ կոյրոս
զամէսէսէս և ըսպանգմ
մրդիք միան ակնայրկէլ
ով սօայ և ընդանէց նրի
ըանձանցորք րգրքէին
Դ. որչափ կերպիւ մեղք գ
ըտանին յաշխ ըհի :
Ա. Երկու կերպիւ էս մեղ
ք մին է բընական իսկմ
իռւան է գործական բցգ
ործական է ևս երկոյ կէ
րպիւ քանզի մինէմիշոյ
չափ և միոսըն փոշտէս
ակմեզըք :

վս

Deus quo pretiosissima fabri-
cavit vasa, vnum ex argento,
quod est homo ; alterumque
ex auro, quod est Angelus : &
quia in vtróque putidissi-
mum illum liquorem peccati
inuenit, ideò in profundum
infernì, perpetuámque mise-
riam omnes Angelos, pecca-
to obnoxios, præcipitavit ac
demersit, & quotidie in eun-
dem perditionis locum præ-
cipitat homines illos, qui in
peccatis hinc discedunt. De-
nique propter peccata mun-
dum diluuió semel obruit,
omnesque homines (Noë cò
quòd iustitiam conseruasset,
eiusque familia exceptis) suf-
focauit.

D. Quot peccatorum gene-
ra inueniuntur?

M. Duo, quorum vnum pec-
catum originale, alterum ve-
rò actuale vocatur; Et hoc bi-
fariam quoque in mortale, &
veniale diuiditur.

DE PECCATO ORIGINALI.

CAPVT XVII.

D. VID est peccatum Originale?

M. Peccatum

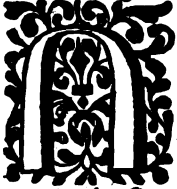
Originale est il-

lud, quo cum nascimur, quod à primo nostro parente successiue in nos descendit. Vnde aduertendum est, cum Deus primum virum, primamque mulierem condidisset, qui Adam & Eua vocabantur, leptem illis dona largitum esse. Primò gratiam, per quam iusti, & amici Dei erant, filii que eius adoptiui. Secundò scientiam magnâ, vt noscerent bonum facere, & à malo declinare. Tertiò, obedientiam talem illis contribuit, vt nimirum caro spiritui obsequeretur, ne illicitis desideriis aduersus rationem insurgeret. Quartò, promptitudinē maximam, ac facilitatem dedit ad bonum faciendum, & declinandum malum, & non nisi vnicum, idque facillimū præ-

hensibilem viam ad salutem præ-

ԺԺԹ

վս բընականմէ զացկանս
յս. ԺԷ:

Զ. Ա բընական

մէ զք

Ա. բընական

մէ զքն աստէ

որոյմ ծընանսն ք զի ըս

զալայք զնայծոն սգլթը.

նանիսի Զօրմէրոյադ ամ

վս որոյ ալ տիս իմանայլ

որէր բարր զմրդըն ած

և զնանիսի կին զորըս կո

չէց ադայմէ Էվայէ Էտ

նցին է պարգէւս նախ

շընորհըս իուր օրովէին

արդարք բէկամք այ և

որդէրըն. Էրկըրդ Էտ

նց մէծ գիտութի զի իմն

գինգործէլ զբարիս և է

Էնսալ իջարէց. Էրրդն

Էտնց ըզ Զընգնդութի

մրմնոյ Զոգոյն զի մի ցա

նգասցէ ոսայն իրըս Զկ

առկ Զոյգոյն. Զորդէ տ

նց մէծապէս կարողութի

զի Զէշտութ գործիցէն

զբարիս և փին իցէն իջար

էցէ Էտնց դիուր Զըրմ

նք միմիայն. Զինգէր ըրն

զէրծոց զնս յամէրկուզ

Զէրծոց զնս յամէրկուզ

Զէրծոց զնս յամէրկուզ

Զէրծոց զնս յամէրկուզ

Զէրծոց զնս յամէրկուզ

Զէրծոց զնս յամէրկուզ

Զէրծոց զնս յամէրկուզ

Զէրծոց զնս յամէրկուզ

II ij

պրտուղսբապ կան կենց
 իուրենց և ոչինչ չէր որոն
 ղէր մորկան զի ամենչի
 պէտրու մորոյ ըստեղծ վ
 վէցէրորդ արր զսս անմ
 կանս զի թէ ոչ մէկն չէն
 ոչմէռանէին. ի թէնէրոր
 կամէրած յետ ժամանա
 կց վէրաճոխէլ զսսյեր
 կինըսիկէանս յառիտէն
 անսս փառօք ոպ ղէրէ
 տակս իսկ նախնի մոր
 և ան ղին կին պարտեալ
 իստնաւսց պէլոյ ղ զպ
 ատվիրանս ան և մէկն
 ըսդէմ ան և կորուսին զ
 ամ է պարգէւս զորան
 անք և զիած ոչմիանց
 էտ զէ պարգէւս այլևս
 մ ժնս զորոյց նցին որով
 կորուսին ինքէնք և զոր
 կէցին զմէզ և արրին մն
 ակից մէկ զիուրենց և ալ
 մ անսս ուէ ոպ որ էայք
 մնաակից շրնորէց և ալ
 բարեց թէ ոչէին մէկու
 ցէլ. արդ այսէ բնկամէ
 դք որ անսէ թրչնամի ան
 և մէրծէց մէկին ոչ
 նր որոյ վ մէկ ք ծրանսի
 մք

ceptum præscripsit. Quintò;
 omnes illos molestiæ, ac ti-
 moris securos fecit, quoniam
 terra ipsa sponte & inarata
 fructus sufficientes ad huma-
 næ vitæ propagationem pro-
 ducebat; nec erat, quod ho-
 mini nocere posset. Sextò, im-
 mortales condidit, adeò, vt
 nunquam mori possent, si se
 peccato non contaminassent.
 Septimò, voluit post aliquan-
 tum temporis illos ad Cœlos,
 vitamque æternam, & glorio-
 sam transferre, qua Angeli
 tum fruebantur. Verùm, pri-
 mus vir, & prima femina à
 diabolo decepti, non obser-
 uarunt præceptum illud, at-
 que adeò in Deum peccarunt,
 & illa septem commemorata
 dona perdiderunt. Cùm au-
 tem Deus dona illa non so-
 lum personatim ipsis contu-
 lisset; sed etiam omnibus ab il-
 lis descendantibus, ideò non
 solum sibi, sed etiam omni-
 bus posteris suis ea amiserunt;
 eosq; non modo peccati sui,
 sed etiam miseriarum omnium
 fecere participes: quemadmo-

dum gratiæ, bonorúmque quæ possidebant, si non peccassent, fuisset participes. Est ergo peccatum originale, inimicitia cum Deo, diuinæque gratiæ priuatio, qua cum priuatione nos nascimur. Ex qua ignorantia procedit, item mala inclinatio, difficultas faciendi boni, faciendi mali facilitas, pœna ac labor in vitæ necessariis prouidentis, timor ac pericula quibus circundamur, mors certissima corporis, & mors Inferni æterna, si ante articulum mortis nostræ à peccato non liberemur, & ad gratiam redeamus.

D. Quódnam aduersus peccatum Originale remedium est?

M. Attigi hoc superius, nimirum remedium eius esse passionem & mortem Domini nostri Iesu Christi. Voluit enim Deus, vt pro Adami peccato satisfaceret is, qui peccati expert, imò Deus &

մծգ

մք և անտի լինել իմրութե
և չար սովորութիւն և պա
տճ ոք չառնելոյ զբրիս
և հեշտութեանս և զչար
իս զտանջանս և զաշխ
անըսվո հոգալոյ կերան
կրող զայն և զերկիւղ
զորունիմք և զճրճիւ
մհմրմսոց և սո վէլ զմհ
ընյաւիտէնական դժո
խոց երբնախ քան զմրմ
նաւոր մէրն ոչ արձակի
մք իմէղց և յանօրէնութե
և զի դարցուք իմէղայց
և ընգալցուք ըզկատար
եալ բայրիս միջնորդու
թեմք սբնապաշխրանց
բարիոյ քկէն ցազմվր
ւթ ընորհօք այ:

Կ. որպիսի բժշկութիւն
գոյ այս նայիսի բընայկ
ան մէզանցըն:

Ա. այժմն այսցաք ի վերոյ
թէ բժշկութիւն այսմն
վիրացըս որէքննմէդք
էղէ և չարչընք և մահն
քիւն մերոյվս որոյ կմէ
գաւած թէ ոյքոր կամի
Հատոցնէլ զպրտըս բը
նական մէզցնաք ամայ
լինել

լինելառանց մեղքեւ սա
ռւմէլ զի լիցի ած և մրդ
զի լիցի կատարեալ ընդ
ոնելի այլ զի հընգ անդ
լիցի ոչ դիուր բանիցոյ
հրամաեցվ ադմ այլ հը
նգնդիլ ի գործս դրծմ
ինքս որէ մայկ արհմա
րհնօք խաչին արդ զայս
բըծչկութի շըսոր հիմեզ
սբ մկրտութ բոս ասցք
թէ պէտեւ ած ոչ կամեցվ
ինոյն ժամայն շըսոր հեւ
մեզ զամէ պարգեւսալ
ետմեզ զգըլ խմ որն որէ
շըսոր քընայ զի միջնոր
դուբնորին լիցուք բրե
կմք և արդր որդիք այլ
ժոնգորդ արքաւ բցզ
է արգեւքն յետոյ միջն
որդւբս բկրծոսից և բր
իգործոց շահիցոք մեզ
մամահու չափմէ զացեւսերե
ւեացընկանոս: Ժր:

Ի.

արգբնեայն և
այժմն թէոս
էգործ կանմե
զք և թէոս լի
սի մահոյն կամ փոշեւե
սակ:

հիշող
այս
արգ

homo esset, ideóque infinitè
acceptus Deo foret, obedirét-
que ei, non in re adeò facili,
qualis Adamo præcepta fuit,
sed in re longè difficillima,
qualis est mors crucis igno-
miniosissima. Et hoc reme-
dium per sanctum Baptis-
mum nobis applicatur, vti
suprà diximus. Quantumuis
enim Deus non voluerit de
subito reddere omnia illa se-
ptem dona, voluit tamen
principalissimum, quod est
gratia, restituere, per quam
iusti, & amici, & filij Dei &
hæredes regni cœlestis con-
stituimur. Porro reliqua do-
na magno cum quæstu in al-
tera vita nobis restituentur, si
in præsentī nos benè gesse-
rimus.

DE PECCATO MOR- TALI ET VENIALI.

CAPVT XVIII.

D. Xplices mihi, quid
peccatum actuale;
& quomodo vnum mortale,
alterum veniale sit?

M. Peccatū actuale est, quod ex propria voluntate committimus, vbi ad vsum rationis peruenerimus; vt sunt, furari, occidere, peierare, & similia legi diuinæ contraria. Et hoc peccatum mortale est, quando gratiā Dei priuat, quæ vita animæ est, æternæque inferni morte dignos facit. Tum autem est veniale, quandoquidem displicet Deo, non tamen adeò, vt illius priuet gratia: & pœnam quidem temporariam, non tamen æternam meretur.

D. Quomodo peccatum veniale, aut mortale cognoscā?

M. Vt cognoscas peccatum mortale, aut veniale esse, duas regulas obserues necesse est: Prior est, vt peccatum sit contra charitatem Dei aut proximi: Posterior, vt ex pleno voluntatis progrediatur consensu. Quarum altera si desit, non erit peccatum mortale, sed veniale. Tum ergo dicitur peccatum contra charitatem esse, quan-

այ. գործկան մեղքնայ
նէ գոր առնեմք յօծայր
կամօք երբ ունիաք զկա
րելութի ամց ունիս սա
նանէլ գողանալ երդումն
ազանցութիւնըմանէց
սցին հակոակ օրինացն
այլ ալսէ մահոյցիմեղք
երբմէրծէիմէնզ շրտոր
հըս այ որէհէնք հոգոց
և արծսի առնէ յապիտե
նական մէռան իդրծո
խըս իսկ փոյէ տեսակըն
չախործի ած բցոց մէր
ծէիշորհցայ և ոչորկէ
Դ. ուն Զաւազի մեղքնութի
ցէ մէղքնութեանէրելի:
այ. վս Զաւազէլոյ երբ մէռ
չի մեղքիցէ պարտէրբ
ոյ բանիւ իմանալ միւսդ
իմեղքն իցէ հակոկիտա
վնցն այլ ընգերինսկ
միտսնէ կատարելկամօք
քանզի երբ միւսիսցէ պա
կսի ոչէ մէռչի այլսնէր
ելի արդ յանժմ ասեթէ
մեղքնէ հակոկիտավնց
երբէ հակոկ օրինացն այ
իգործըսէրելիս զի լիցի
հակոկիտըս որ կարեցէ
մէր

մէրծել զմորդ իսիրուն ան
բցերը իցէսակվ իրս որ
չիցէ բավ կն մէրծել զմ
որդ իսիրոյն ան յաւծմոց
է հակոկարդ ըրուծէ այլ
չէրստ իրվնց հրմանս
ասի վն առնոյն թէ է
հակոկ օրինց անգի է ի
դէմ արդ ըրուծէ որէ լը
րումս օրինց որև վ սերկ
ըրգիս ասի թէ է հակո
ակ օրինցն ան այլոցէր
ստ իրվնց զի ոցէ հակո
այլ ոցէ ըրտ իրվնց օրի
նակվ թէ ոյք գողցիբը
նումիսն է մանկաբմբ
դք զի է հակոկ օրինցն
այլ է մեծ ճարիք և զո
ոյք ամէսախիւ մէրծէ ի
բրէկմուծէ և անսէ հակ
առն իրվնց և արդ ըրու
իսկ գողանալ սակվ ինչ
վն ախտոյից մրնոց ոցէ
մանոյ ճայի այլ սերէլի
քան զի է սակվ ինչըս . ս
կայն ճէրստ արդ ըրու
այլ ոցէ հակոկ արդ ըրու
զի ոցէ իրըս որ ճըմբիտ
կարողիցէ մէրծել զբրէ
կմուծի . Է և այսպէս աս
լը սցուք

do in materia gravi legi diui-
næ contrarium est, adeò vt
offensa ad tollendam amici-
tiam sufficiat. Si autem in le-
ui materia committatur, nec
ad dissoluendam amicitiam
sufficiat, tunc quidem non est
contra charitatem. Et sic de
priori peccato dicitur, quod
sit contra legem; quoniam
est contra Charitatem, quæ
finis legis est. Posterius ve-
rò non dicitur esse contra le-
gem, sed non secundum le-
gem, quia non est contra
Charitatem, non tamen est
secundum Charitatem. Ac-
cipite exemplum. Magnam
pecuniæ summam furari, est
peccatum mortale; quoniam
est contra legem Dei, & in
materia gravi versatur, om-
niūque iudicio ad dissolu-
tionem amicitiae sufficit, &
si contra Charitatem est: at
verò furari quadrantem aut
aciculam, similēque rem le-
uem, non est peccatum mor-
tale, sed veniale, quia in ma-
teria leui versatur: & licet
non sit secundum Charita-
tem,

այսինքն զի հրրժրե
 ալ հէն ցայց ինոգանէ:
 Կ. գրլիսի որ մէկ շէրն որ
 է մահոյցաւի էս ուղագր
 իուրք կմ արմարտայլ ամ
 մէկգլե կոյցիս գրիսի որք
 և այսինքն էս քէ էր որ
 այլք և սգոյաւ վէլգիսի ո
 քք մէծ գոթ ք գիւրծվ
 ընկէս ընդունէլ ընդուն
 իս և անդամսն և քէ հա
 կո ակ հոգոյս սրոյ վէցէ
 քք էս այլ և ցորոք որք
 էս արմ վէլ մէծ մեղք զի
 էս յուսմիս քէ իրք ըսդ
 Էմ մի օրիս քէ և պատվիրա
 սցըս վ և որոյստի գոյլ է
 հտոցոյ միս միս քէ յերկի
 սըս:
 Դ. որք էս գրլիսի որ մայ
 հուցաւի մէկք էրքս:
 Կ. այս քէ ինքն էս քէ հրա
 արտոյ թի կմ սրսի ուրի
 ագհոյ թի և պօքրս գուրի
 հասխանքն ուրի ուրաւոյ
 ութի բարկոյ թի և զծ
 ուրի թի ուս:
 Կ. և քէ կոցիս գրլիսի որք
 և մահոյցաւի:
 Կ. ոչ կոցիս գրլիսի որք զի
 էս մահոյցաւի քէ զոյս մէկ

principaliora sunt omnium, ut
 maiore cum diligentia evitari
 possint?

M. Sunt aliqua ideò princi-
 palia, quia sunt veluti fontes,
 ac radices multorum alio-
 rum, vocanturque capitalia,
 & sunt septem. Alia verò sunt
 ideò principalia, quia difficilia
 sunt ad remittendum, vocan-
 turque peccata in Spiritum
 sanctum, suntque sex nume-
 ro. Denique alia sunt princi-
 palia, quia sunt abominabi-
 lia, & contra omnem ratio-
 nem; ideòque vindictam in
 Coelum clamare dicuntur, &
 sunt quatuor.

D. Quenam sunt peccata ca-
 pitalia?

M. Sunt hæc: nimirum Su-
 perbia, aut ut alij dicunt, vani-
 gloria, avaritia, luxuria, inui-
 dia, gula, ira, acedia.

D. Quamobrem capitalia di-
 cuntur?

M. Non vocantur capita-
 lia, eò quod mortalia sunt,
 quia multa sunt mortalia, &

non sunt capitalia; vti blasphemia est, & homicidium: & multa sunt capitalia, quæ non sunt semper mortalia; vti est gula, ira, acedia. Vocantur ergo capitalia, quia capita multorum aliorum sunt, quæ ab illis vti ratia à radice, & rivuli à fonte procedunt.

D. Quid est Superbia, & quænam ab ea peccata progrediuntur, & quod illius remedium?

M. Superbia est peccatum, propter quod homo plus putatur esse illo quod est, ideòque vult aliis anteponi, & nec superiorem, nec æqualem ferre potest. Peccata quæ producit, sunt, iactare se, vanèque gloriari, cum aliis contendere; item discordia, inobedientia, aliàq; similia. Eius remedium est, vt homo cum omni diligentia sanctæ humilitati incumbat, id est, vt cognoscat, se nihil esse ex seipso, & quidquid habemus, esse donum Dei: consideretque alios

քէն մհուչիւ ոչ էսգըլ
խվորք ուր ըզհհոյութի
և զմիտասարսութի և բ
գունքէսգըլ խվորք ուրք
ոչէն մհուչի ուր ըզբրկ
ութի կմ զողկորամուր
և զծուլութի. արդ կոչ
ինգըլ խվորք զիէն արմ
տք այլ ամ չարեայց ուրք
ինցսէ ծրսանին ուր զճո
ղըս յարմտոց և ուր զու
ղըս յաղբերաց:

Դ. ուր է հրպարտ ութիս
և ուրսի չարիք ինքմանէ
ծրսանին և թէ ուրով բը
շկին չարիք:

Ե. հրպարտութի է մեզքմ
ի որովմիդ խորհի առվ
եւ լինել քան զայն որէ
մտորոյ կամի կեայլ իվէ
րոյ. քան զամէն էսէն և ոչ
կամի ունել մէծ վորկտմ
ընգեր. արդմէքս ուրին
ըմանէ ծրսանին սխեպ
արծիլ ունան սրնի ուր
հակոկիլ ընդամէն էսէն
և թընամութիս առնել
և ան հնազանդ լինել և
այլք. սրման սոցին. իսկ
բըծչկութի ալմսն չայր
էցէ

էջ է Ժ ըտորու թ Բ Է Էտէ
վիլ սբ խոնարհութե զի
Ճնաչէ յիւ քէսէ անանգ
անձնիւր Լ գործն ոսի
մք էս պարգէ քայլ Խո
րհէլ թեամ ոյք բարիոք
էս քան զմեզ վ սորոյկա
րծէլ զիս քնփոյ քրրամի
Լ կատրեալէն զ անիլ ամ
էսէ գոյս Լ էրէ Լ ք պա
տվէլ զամէսէսէս ըստա
ստի Ճանց Լ Կթ զի նգիս
Լ ամէժ պէս օգտուէ խոյր
Էլ թէ Էրպարաութիւն
առէ զմոր օրիսակ ստյս
աի յոր Լ մէժ պէս չախո
րծի ամ զի գրէլ է թէ ամ
ամբարտւնից Էակն Էլ
Լ աայ զ ըսոր ըս խոնր
Էաց . որէ արհմր Էան ք Է
ըպարտց Լ փայռ ք միշտ
խոյսար Էաց :

Ե. ոպէ ագէութի Լ որպի
սի մէղք ծրնախնիս մա
նէ Լ որպիսի բժշկիս :

Կ. ագա Էութի է Էերգոյր
ծութի անկարգութ ք ց
նգանալոյ ըսչից Լ էրիս
Էերպի Ժնաչի . նախն
գութի ալոց ըսչից ոչ
Ճիլ

esse meliores se , ac proinde
minorem se omnibus æsti-
met , omnibusque subiiciat:
exterius, interiusque pro gra-
du cuiusque quóvis hono-
ret. Iuuat etiam in primis con-
siderare: quod Superbia simi-
lem hominem Diabolo fa-
ciat , maximéque Deo inuisa
sit. Vnde scriptum est Super-
bis Deum resistere , humili-
bus verò gratiam dare : illos
confundere , & hos exaltare.

D. Quid est Auaritia, & quæ-
nam ex illa peccata nascun-
tur, & quod illius remedium?

M. Auaritia est affectus inor-
dinatus erga diuitias, & in tri-
bus cōsistit. Primum est quan-
do homo alterius bona appet-
tit , nec suis contentus est. Se-
cundum est , quando plus ha-
bere desiderat, quàm necessa-
rium sit; nec superfluum, pro-
ut obligatur, vult pauperibus
elargiri. Tertium est, quando
nimium bona sua, quæ possi-
det, amat; licet non sint sua

perflua. Quod inde cognoscitur; cū quis paratus non est perdere bona sua in tali casu; in quo ad honorem Dei est necessarium. Vnde Divus Paulus dicit (Ephes. 5.) avaritiam esse idololatricam, quoniam avarus anteponit bona sua Deo, contentusque magis est perdere Deum, quā bona sua. Multa peccata ab avaritia protruduntur, vt est furtum, rapina, fraus in emptione & venditione, crudelitas in pauperes, aliāque similia. Remedium eius est, in virtute liberalitatis se exercere, considerando nos in hac vita viatores, & peregrinos esse, ac propterea vtile imprimis fore, non onerari bonis istis, sed in viæ socios ea diuidere, vt secum in cœlestem patriam illa comportent, nosque deonerati tantò expeditius viam nostram conficiamus.

D. Quid est Luxuria, & quæ

մկա

Ճիւղմ կան լիւքսիցիորոց
հրկրորդեցիկամի առ վել
խնչրս քան զպիտոյս կա
րեաց և ոչ կամի տալ զա
վելորդրս աղքատացոյս
պարտէ. հրորդն զի ո վել
ոյք սիրէ զիւնչրս իւրզոր
ունի թէպէտ և չիցէյվ է
լորդ և այսմիկ ճնաչի է
բոմրդ չայնործի տայլ
իւնչրս իպէտրս տրնաւս
աց իպատիւ այվ ս այսո
րիկ ասէ սբ. պողոս թէ
ագհուծի է կուպալտի
քան զի ագհմրդ առ վել
ըսդոսի զիւնչրս քան թէ
զած զի ճիւղմ վելզր
կիլիւննորհյցն այ քան
թէ մերծիլ յընչիցն. բզ
մեղք ոթ ծընախն յագհ
ուծէ բագումքէն նայիւ
գոդուծի յափրլտակի
իւրէլ յայու և իտուրեզ
անողորմուծի ըսդեմզ
քատց և նրմանէց սոցին
արդ բրծլիւծի սոցին
էստմնէն լիւքսիցիոր
ս աղքատց իոյր հելով
որիկէնցղոյս նըզէէ և
պանդոնքէմք վտորոյ

KK iij

գոռակարէ մեզտայլ փն
ըսեւ ըծին յընչիցմէրոց
տրնանսգեւընգէրց՝ զի
էթեւ իցուք իմէղցեղի
աարցենսզմէզի հյրենիս
մէր և յայսպէսզերծելք
իմէղցիւրով ընթացւք
առանց գաղակողութեն
զճսապարս մէր:

Դ. որպիսի է պոռնոգութի
և որպիսի մէղք ծնանին
ինմանէ և թէ որպիսի
գոյք թշկուի:

Ա. պոռնոգութի է ներգո
րծութի անկարգութե
մրմնավորմէղցեղցանգ
ութեց ըյցմէղքնորինմ
նէ ծնանին է պորութի
մրտաց լըրբութի և ան
կարութի բարի գործոց
և սառմէլ շնութի և պղ
ծութի անյամբ բառբո
ւէլ առնպէլ բանիւ իսկ
բժշկութի սոցին է հետ
ելիլ պահոց և ազօթից
և հեռանալ իջարգործց
զիսոքաւն միջնորք պա
հպանութե սբ ողջախ
ոհութե և սառմէլ լոցոք
պարծեսցի յանձն իուր
ոչի

peccata gignit, & quod eius
remedium?

M. Luxuria est affectus in-
ordinatus erga volupta-
tes, & delectationes carna-
les. Peccata ab ea procedun-
tia sunt; cæcitas mentis, te-
meritas, inconstantia; item
adulterium, fornicatio, obf-
cœna verba, & omnis a-
lia immunditia. Remedium
est, in ieiuniis se exercere
& orationibus, malisq[ue]
societates declinare; illa e-
nim media sunt ad conser-
uandam castitatem inuen-
ta; & præ omnibus non ni-
mium sibi metip[s]i fidere, vti
nec virtuti suæ aut sancti-
tati; sed à periculis re-
motissimum esse, sensusque
suos custodire; consideran-
do Sampsonem fortissimum,
Dauidem sanctissimum, &
Salomonem sapientissimum
ab hoc vitio deceptos esse,
grandemque mentis cæcita-
tem incurrisse, & præfortia

Salomonem, quem concubinae ad cultum idolorum pertraxere.

D. Quid est Inuidia, & quæ ab illa peccata proueniunt, & quod eius remedium?

M. Inuidia est peccatum, propter quod homini bonum alterius displicet, quia videtur illi excellentiam propriam eo minui. Vbi considerare oportet, quod quando tibi bonum alterius, aut quia non est dignus, aut quia illis abutitur, displicet; non est peccatum. Similiter, quando tibi displicet, non habere te bona, quæ alij habent, & maximè virtutem, deuotionem, bonæque similia, non est etiam peccatum: immò sancta & laudabilis Inuidia vocatur. At verò, quando tibi videtur, habere alium

ժկգ

ոչիզօրու թի և ոչ իսբ թ
այլ միշտ հեռաւ իջար
եց և զգուշ ինել զգայե
տրանց խորհել որզօրե
ղս սամսուկ սբ ժրդարե
ղայի թեռ իմստոնսող
ոմոն խարեցայն սպիսի
չարօք եւ եղեսկորացել
մոտօք եւ սառւիլ եւ սողոմ
ոնորանսպէս յաղթաչր
ցեաւիչարգործոն որհ
զի երկիրէպաք կրոնցն
աղախնէայց իուրոց:

Դ. ոպէս ինչն և ոպմեղք
ծրնանի ինրմանէ և թի
ոպ գոյ բրժկւր:

Ա. նախնչն է որ ժրդչա
խործի բարեյց ընկերց
զի կարծէ թի պկսու թի
էմէծուէսր վ սորոյ պր
տէ խորհել թի երբ ոյք
չկամի զբրիս ընգերց կմ
վ ս չախարծսուէ կմ թի
չէ բարի կէսօք մեղք չէ
նմանսպէս որ չախործի
երբ չունի բրիս ոպ զայլ ք
և սռւիլ զչսորհս և զբբ
էգործի և զայլ ամ բրո
ւ թիսս և ս չէմեղքայլ կո
չի սբ նխնչ. բյէրբ չի
ործի

որով թէ այլոյք ունցին
զբարիս զիկարծէ թէն
ըվզեցէ զպատիւ իուր
և ոչ կամի զի այլոյք բար
իոռնիցի զիմիւրիցիք էզ
Հիւսիս Իմիւրիս Իսկաս
նախանայմէղքէն և իս
մանէ ճրանսին բազում
մէղքէր որէ դատարանի
խնդալիս չարէց այլց
բամբսն քանսոյն կոտոր
ու թի քան զի նախանոս
միդն միշտ խորհի չքո
ցել զբարի ասուն ընդէ
րայց և բզումանգմ պա
տճո լինի ըսպանութե
նայկայէն որմ սնննայ
էսպան զէղբորիւր և իր
էսպն քնննայ խնդրե
ցին զմահ փրկչին մերոյ
արդ բրծչութի ննն
նոսէ հետեւիլ էղբրայ
սիրութեւ միշտ խորհի
որնննն առվել չայր
գործէն նախանողին քան
թէն զէրց իննննն
միշտ տանլի սրտաբէ
կութեւ ած միշտնոր
ին պատճնվս պարգէս
չքնորհեզրկելոյց գոյր
ննն

ԼԳ

bona quædam, quæ tuâ glô-
riam obfuscant, velleique
eum talibus carere; ne sic vel
æqualis tibi, vel te superior
evaderet: tunc illud est Inui-
diæ peccatum, parturitque
alia multa peccata; vti peruer-
sum iudicium est, de malo al-
terius gaudium, murmuratio,
& detractio, quoniam inui-
dus bonam famam proxi-
mi mimmere querit; immo
ad homicidium faciendum
subinde excitatur: quemad-
modum Caim fecit, qui ex
Invidia fratrem occidit; i-
tem Iudæi, qui ex Invidia
Domino mortem præpara-
runt.

Remedium illius est exer-
cere se in charitate fraterna, &
seriò perpendere Invidiam
magis invidenti, quàm inui-
dendo nocere: Affligit enim
seipsum invidus, exeditque
intrinsecus: & sæpè Deustali
via invidendum exaltat, per
quam deiectum humiliatum-
que illum cupiebat invidus.
Vti videmus diabolum per
invidiam

Inuidiam primum hominem de Paradiso terrestri depulisse; Deum verò illa occasione accepta, Christum in mundum misisse, illiusque meritis celestem paradysum eidem redonasse. Fratres Iosephi Patriarchæ vendiderunt illum per inuidiam; at verò Deus occasione effecit, ut dominus suorum fratrum euaderet. Saul Rex persecutus Davidem est ex Inuidia, Deusque regnum ideò Sauli ademit, illudque in Davidem transtulit.

D. Quid est Gula, & quæ peccata gignit, & quod eius remedium?

M. Gula est appetitus inordinatus comedendi & bibendi. Quæ inordinatio consistit in sumptione cibi affluentioris, quàm còueniat; aut quando quis nimis pretiosos cibos inquit, aut vetitis cibis vescitur, ut carnibus die veneris vel sabbati, quando quis vescendi statam horam non obseruat, præsertim in die Ie-

սրն ճորտն կամէր գրկել
տղէղէր գիւտտնայն վս
նթն ճոյ էտ մէջն ճէլ տղ
ամ գի կորոյցն զփռն
դըրախտն իսկած ց սն
այն պատճ յոնն առ գէց
զքս որդին այ յոյ խարս
զ իտայն մէջ գէրկ ընծց
արքան թիւ էր թրք յով
սէփոյ գէղէց կիծ որ սն
ամ ճոյ ճ հէց իսկած սո
րին պատճ աւանար թղի
յով սեփէղէ վար էր թրց
է զխաւսող սրն ճէր ըսդ
դամ թի նայ հտոց վ
Ե. ոսկէ ող կործող ինն ոսկ
մղք ծնան իսկն մանէ կ
որպէս գոյք ծկուի
այ. ող կործող ինն էանկա
րգու թի կէրակոց կ ըմբ
էլէցն զի անկաթղ թիս
այն է ոսկ յվ էլ որդ կէր
ակորըս գրնոց ըս կոտել
աթգել էլ կէրակորս որն
զի յորք թոյ կ իշաթ թոյ
միս ուտել էմբռ ոչ կա
սորոք ծէ ճոյ ծմուս էւս
առ վէլ յավոր պահոցն
էւ էւս տայագու թթէլ ը
բո թթ տուէ ըս մահոցն
ԼԴ մէղք
ԼԼ

մեղք. իսկ չարիքս որ յա
գահութե՛ն ծնանսինէն
կորուսի մըտց անյարմի
ցընձութի անչի խօսի
այլէս միշտ յայգհուէ
ծնանսիշնութիւն մեղք
պողընգութե՛ն. արդեւ
ըշկութի ագհութեհէ
տէիլ միշտ քութեհէ
պահոց գոր օգուտէ հոյ
գոյց եւ միմոյց եւտան
էլ օգոյտէ խորհել որմի
շտ ագհութի կերակր
ոց ոչ ինչէ եւ անտի լինի
մըշտն զէնս որ ցաւք ան
դամոց սընտի գըլխոյ
ւսանսիշնոգոյց:

Ե. ոպ է բարկութի եւ որ
պիսիմեղք ծնանսի ինմա
նէ եւ ոպ գոյ բըծկութի:

Ե. բարկութի է ցախգութի
մ. անօրէնս վըրէծ ինգութե
արդ պարտէ իմանալոր
միջնայլընլ կարգի որ
էլ գբարկութի ոչ մեղան
չէ մի որոյ ասէս զս. բարկ
անայք եւ մի մեղան չէք
և սըն բարսեղասիծէ բր
կութի է բըրբէ գշոյս որ
բարի է բըհայլէ ըսդէմ
թըլ

iunij : aut denique quando
quis cum summa auiditate &
ingluvie comedit. Peccata
quæ à gula nascuntur, sunt :
obscuritas mentis, vanum
gaudium, multiloquium; sæ-
pè etiam ex gula, luxuria pro-
cedit, quæ omnes suas quo-
que filias comportat. Reme-
dium est inuigilare temperan-
tiæ & abstinentiæ, animæ iux-
ta ac corpori apprimè fru-
ctuosa. Et in particulari ex-
pendendum benè est, delecta-
tionem gulæ breuissimam
esse, & sæpissimè post se diu-
turnum stomachi, capitique
dolorem relinquere.

D. Quid est Ira, & quæ pec-
cata parturit, & quod eius re-
medium?

M. Ira est inordinatus appe-
titus vindiçtæ. Est tamen ani-
maduertendum, Iram mode-
ratam, benèque ordinatam,
bonam esse. Qua propter in
Psalmo dicitur: Irascimini, &
nolite peccare. Diuus Basi-
lius ait: Irâ se instar canis ha-
bere, qui bonus est, cum ini-

nicos aggreditur; non verò quando amicos morſu impetit. Deordinatio illa Iræ in tribus ſita eſt. Primū eſt, quod quis velit vindictam ſumere de eo, qui caſtigationem non meruit, nec te offendit. Secundum eſt, quod quis velit vindictam ſumere auctoritate propria: quia ſic vindicare, ac maleficum punire, ſolum ad Superiores ſpectat, quales ſunt Principes & Magiſtratus. Et quia ſupremus Princeps eſt Deus, ideò ait, quod ad ſe principaliter vindictam facere ſpectet. Tertium eſt, quod quis vindictam ex odio inſtituat, non autem ex iuſtitiz zelo, & in modo, aliisſque circumſtantijs excedat. Peccata, quæ ex Ira inordinata naſcuntur, ſunt: contentio, iniurioſa verba, verbera, actus inconuenientes, ac ſi homo mentis inops eſſet; quoniam inordinata amentiz eſt ſimilima. Remedium eius eſt in maſuetudinis virtute ſe exercere, ac pœnitentia, conſide-

թընամէց այլ ոչ էրբ
խայծ տէ գընրէկմն. իսկ
չարիք որ յագհուէ ծնա
նի հըրիւն նախ վըրեծ
խնդրէ յսոցէ որ ոչ ինչ
պարտիւն և ոչ վընաս ար
արելէն նըմա հըկըրդէ
էրբ բըռնիցօրուլկամի
վըծխնդրէլ քանզի տա
նըլէ կի՛րրաւունս առն
էլ չարագործ ց ոչոյքկա
րէ առել էթէ ոչիցէիշխ
ան կամդատավոր և զի
ած է իշխան ամէնայնի
վս որոյ ասէ իմէվըրէծ
խնդրուլթի և էս հատո
ցից ասէտը. հըրդ էրբնի
տնձով վըրեծխդրլթի
առնէն և ոչ վս խնդրոյ
իրավանց և արդարու
ըստ պատշա՛ի գոյրծոյն
արդ չարիքորի բըկու
թէ ծնանիւն էս ան կար
գուլթի վիճմանց հաշոյ
ուլթիք հալած ք չարբն
ուլթիք և արհվըրք ուպ
յիմար մրդ զի բարկուի
անյարմրօրինակէ ինչա
գըլթէ. իսկ բծկուլթի
այսմն չարեցէ հետէիլ
հէզուէ

հեղուծ բարեկեցութեան
համբերութիւնը որիմակա
ցիւնկիսցեալքսնամբ
որ համբերութիւնը չարք
նոց ընդալան զփոսկ զպ
ատիւն զորոնց կարեն
առնենմորդիք վրեժխոր
ւրիժնամեց ինրենց :
Կ. ոպ է ծուլութիւն և ոպի
չարիք ծնանին իմաստէ
և թէ ոպ գոյ բժշկի :
Ա. ծուլութիւն հռմմաեցոյց
բառիկոյն ասեղորդին
նեղասալ ճախործիւ բա
րի գործոց և յանձնէմ
ուչի մեղք երբեցեի պա
տիւն ալ զի նեղասալ և չկ
ամիպալէլ զպատմիրն
ըստ ալ զընամի ճնամր
արդարութեւն արդ մեղ
քոր ծնանին ծուլութիւն
էջընամրնոյն պատմ
իրանցս ալ հետեւիլ չը
գործոց և լինէլան յուս
իբարեգործոց և լինիս
ունկ նախանշընդ անոս
իկ որք յորդորեն դառն
ալիմեղցեալ հետեւիլ ար
դարութեւն արդ բժշկո
ւթի չարծուլութեւն էր
սխտեւ

rando exempla Sanctorum,
ipsiusque Christi, qui suppor-
tatione ac patientia vitiorum
eiusmodi gloriosissime triu-
pharunt. Quod à mundanis
hominibus non frequenta-
tur, quando adeò seuerè de
suis inimicis vindictam sume-
re proponunt.

D. Quid est Acedia, quæ
peccata producit, & quod
eius remedium?

M. Acediæ vocula Græca est,
& tantundem sonat ac tæ-
dium, fastidium, & tunc pec-
catum est capitale, quando
quempiam tædet boni operis,
fastidióque afficitur, ac dis-
plicet, quod ad obseruantiam
diuinorum præceptorum, &
ad tenendam virtutum semi-
tam obligetur. Peccata ex
Acedia pullulantia, sunt con-
temptus præceptorum, &
quod quis in prædam vitiis
se obiciat; item benè agere
desperet: odium denique ac
rancor in illos susceptus, qui
hominem ad declinandum
peccatum, & ad bonam viam
capessendam exsuscitant. Re-

medium est, otiosum nō esse,
bonos libros per uoluntate, prę-
mium ingens aliquādo dan-
dum expendere, quod Deus
diligentibus pręceptorū suo-
rum obseruatoribus promi-
sit: item æternam pœnam, ac
intolerabilem, quam negli-
gentibus apparauit.

DE PECCATIS IN Spiritem Sanctum.

C A P V T X X.

D. **V**æ sunt peccata
in Spiritum San-
ctum, & quot?

M. Sunt sex, videlicet; despe-
ratio de salute, pręsumptio
citra meritū salutē cōsequen-
di, cognitæ veritatis impu-
gnatio, gratiæ alteri datæ in-
uidencia, obstinatio in pecca-
tis, & finalis impœnitentia.

D. Quare vocantur peccata
in Spiritum Sanctum?

M. Quia ex mera malitia
committuntur, & maxime
tertiū, quod propriūssimè prę
omnibus peccatū in Spiritum
S. est; quando nimirū quis ve-
ritatem cognoscēs, nihilomi-

միջոց

սխառնայլ զսրբ գրքէս և
ոչ կէալ բնաւ դտրկըն
ուրեւ միշտ խորհել զվր
ճրս մէծ ազխս զոր խոս
տցմած այսոցիկ որ քող
իդ սրբաշու պահէն զպտ
վիրասս տն և որոհ պահ
էն զտասնչսս յիշտէնից
մի մէջաջոր քէ նրսդէմ
հոգոյս սրբկանոսի:

Զ. **N** քէն կամոր
չափմէ զքգոյ
որ հակառկ
էն հոյգոյս սր
բբոյ.

Ա. Էս վէտէրրդ նախ յոնչ
ատուվթ ի կէնց: կայրծել
թէ զէրծի իմէղց առանց
ապշխրանց: Զկն կիւ ուղ
իդ ճրջմրտուէ: նիւն ճիւ
իբրիսընգէրց: անդ ար
ցիմէղ: և չապշխրել:
Զ. Կսէր կոչխս մէղք Զկն կ
հոգոյս սրբբոյ:

Ա. զի չարագործութի է
և ատուվէլէրրդն որեալ
վորք անգամ մէջստորք
էն հակոկ հոգոյս սրբոյ
էերբ: Զիդ ճանաչէ ճշ
մրտութի հակոկի դիմ
գարցուր և ընդիմանայ
L L iiij

Ճշմարտութե իսկ չարա
կողութի մեղքն կոչի. հա
կնկ հոգոյս սբոյ քաջի
հոգոյս սբոյ ընչայի բը
ութի որէ հակն կամ չը
եազ ու պատի թէ անգիտ
ութե մեղքնէ հակն կոր
գոյն որէ իմաստութի հոր
բցտրկարութե մեղքն
աւել լինել հակառակ հ
ւրայ որոյ ընչաւմք ըզ
ղաւրութիուն ամէնակ
արող լինելոյ նմայ:
հ. ուրի բընութիւն ունին
այսմեղքերն:
ւ. զայս ունին զի ոչ գոյ
թողութի ոչի յայս կէս
քսեղէն չհրէր ցելոմն ու
ուսոցն մեղ տրմէր իսբ
ավետարանին զոր այսպ
ես իմաստաւք որոչ գոյթ
չկութի զի ոչէն ընթան
րական վս որոյ անհնա
րինէ որք անգանին յայ
մեղս դարցին և ապրիւր
եսցեն ու երբ տիթէան
հիմնութի անբժշկել
իէ ոչաւ թէ բընաւ ոչ
գոյ բժշկութի այլ զի ոչ
ոյք խընդորէ ըզբժշկի
և ոչ

nus vult obstinatè retinere ac
probare, quod verum non
est. Peccatum porro ex mali-
tia commissum, peccatum in
Spiritu S. vocatur, quoniã
Spiritu sancto bonitas tri-
buitur, cui est malitia contra-
ria: quemadmodum peccatæ
ex ignorantia dicitur esse cõ-
tra Filium, vt cui attribuatur
sapientia: & peccare ex fra-
gilitate dicitur esse contra
Patrem, vt potè cui potentia
deferatur.

D. Quidnam habent pro-
prij hæc peccata?

M. Hoc nimirum, quod
neque in hoc seculo nec in
altero remittuntur, vti in
Euangelio Saluator noster
docuit: (Matth. 22.) hoc ta-
men sic intelligendum est,
quod difficilia ad remitten-
dum sint; quia quod rarum
sit, & operosum in primis, his-
ce peccatis obnoxios ad ve-
ram pœnitentiam peruenire;
quemadmodum cum dici-
mus morbum incurabilem
esse, non intendimus dicere,

quasi nullo modo curari possit, sed quod rarò curetur, immò ordinariè non curetur.

DE PECCATIS
in cœlum clamantibus.

CAPVT XXI.

D. Vot sunt, & quæ peccata in cœlū clamantia?

M. Sunt quatuor, videlicet: homicidium voluntarium, peccatum carnale contra naturam, Sodomiticum vocari solitum, oppressio pauperum, & præsertim orphanorum ac viduarum, defraudatio mercedis operarijs debitæ.

D. Quare in cœlum clamare dicuntur?

M. Eo quod tam manifesta iniustitia illorum peccatorū sit, vt nullo modò cooperiri, aut abscondi queant.

DE QVATVOR
nouissimis.

CAPVT XXII.

D. Orrò da generale documentum aliquod peccatum fugiendi?

միշմ

և ոչ հոգան բընավ ամէնէ վիտ մըք ժշկութեան չայր մէղացըն:

վս մէղացորդ գողէն առած յերկինսկանոն. Ին:

հ. րքէն կամորջ ամիմէշ քէր գոյս որք գոյէն առած յերկինս:

ւ. Էն չորդ կամավոր մը դասանութի սողումէն կնաղտըն զլրկութիւն աղքատց որբոյց և այրեաց և ոչ հատոցսել զվարձս վաստակավորաց քանզի այսոքիկէն մեծ մէղքոր գողէն առած:

հ. վսէր ասի թէ գողէն այռաստուած:

ւ. քանզի էանչափ մեծ անիրաւութի է այս մէղքոր ոչ կարծած կէլ զմընաւ պատճառել:

հ. վսն չորորդ սոսկալի երաց կանոն: Ին:

հ. ամիմ զի բաբիոք իւր ատո վոլսոյցայն հսինք խորշելիմ էղայց և գործել զմըրդարութի:

Ա. Իմաստոյս սոյղոյմոյս
ասէ թէ յիշեալ զվերջ
կենաց քոց և յաւիտեանս
միմէջ իցես արդ վերջին
սոսկալի իրոք Եւ չորրորդ
հախ ահա որ օր մահուն
տէջ դատարանս զաւան
ջասս դժոխաց և զփառ
քարքառութիւն:

Դ. Վսնէր ասի վերջ այս
չորրորդ իրացն:

Ա. Քաջ ի մահնէ վերջ
կենաց աշխարհիս. իսկ
էգ դատարանէ վերջ
ամբաստն զից զոր Լինի
բց տանջանք դժոխոցէ
վերջ ին ջարագործ ցորք
մեջտ անվերջ տանջ ին
իսկ փառք արքայութեւ
ան վերջ բարիս զորս ու
Ելոցէն բրէգործք որոց
ունի բընավ ամենէ վին
վերջ և ոչ կատրած:

Դ. Կամ իմ խորհորդ մի ու
սելիքէս զիմ իշտումով
ածից դայս սոսկալի իրս
խորհելով միշտ և շղջ
իմէղց ոպասէ սոյղոյմոյս
իմաստուն գոյր ճայսոց
երին:

ԼԳ

Ա. ըստ

M. Sapiens (Eccl. 7.) Recor-
dare nouissima tua, & in æ-
ternum non peccabis. Ho-
rum nouissimorum quatuor
sunt: Mors, Generale iudiciū,
Infernus, ac Cælestis gloria.
D. Quare illa quatuor, no-
uissima vocantur?

M. Quoniam mors est finis
vitæ, extremúm; omnium,
quod in hoc mundo occur-
rere nobis queat. Iudiciū
illud generale vltimum iudi-
ciorum omnium est, quæ in-
stituentur, à quo appellari ad
aliud tribunal non dabitur.
Infernus vltimum malum
est, quod peccatoribus irro-
gabitur, in quo semper sine
vlla relaxatione permane-
bunt. Cœlestis gloria deni-
que vltimum bonum est, bo-
nis conferendum, quod nun-
quam sunt amissuri.

D. Age dic, quid circa hæc
quatuor nouissima conside-
ratione dignum occurrat;
quoniam peccaturus non
sum, vt Sapiens à te allegatus
dicit, si eorum identidem re-
cordabor?

M. Circa

M. Circa mortem hæc quatuor puncta considerata occurrunt. Primum est, quod mors certissima sit, nec ullus illam effugere queat. Secundum, quod hora mortis incerta sit, multi que moriantur, tum quâdo minimè expectarunt. Tertium, quod per mortem in mundo hoc terminetur & abruinpantur omnia, & sum demum mundi vanitas cognoscatur. Quartum, quod tempore mortis quilibet hominum super commissio malo, & bono omisso doleat. Qua propter magna stulticia est, hominem hoc facere, cuius cum poeniteat.

Circa extremum Iudicium hæc puncta: Primum est, quod iudicium hoc institutum sit de rebus gravissimis, videlicet de summo bono & summo malo. Secundum, & quidem per supremum iudicem, qui scit omnia, & cui nemo potest resistere. Tertium, quod in præsentia totius orbis, à qua mortalium nemo se poterit subducere. Quartum, quod ne

մէջ

այ. ըստ մահուան պարտէ
խոյրհէլ չորրդ կերպիւ
նախօծէ յայնչէ ճշմրիտ
և ոչոյք զէրծանի ինմա
նէ. երկրորդն զի ոչոյք զի
տէ թգծամն և բազումք
յանկարծ մէռանին. երր
զի իծամ մահուան վէր
ջնան ամ գործք աշխար
հիս և ծանիցեն զի ունա
նութիւք էին ունանուէն
իսկ չորրորդն է զի իծայմ
մահոյն ամոյք զրդջնայ
իմէղց և փոյշ ըման լինի
որոչ գործեաց զբարիս
վսորոյն մեծ յիմրութի
առնել զախ զոր ճրմրի
տգիտեմք որ իծմմահոյ
առ զրդջնամք և ապաւյ
եմք. արդ. վս ահէղգա
տնտանին պարտէ խոյր
հէլ այսպէս նախ զի լից
իսկեղ դատն տան վս մէ
ծամեծ րոջից որէ կատ
արելութի բաքի գործց
կամ չարեաց. երկրորդ զի
անաչն գատնորէ և զի
տէ զամ ծածոկն գայդ
տնէց և ոչ ոյք կարէ կել
ընգէմնորայ. երրորդն զի

M M

առնի հանգեալ ամբաստ
եղծութիւնս ուրոյնք կա
րիցէ թաքսիւ. չորրորդն է
զիւն ոյք կարիցէ զերծ
նիլ թաքստոց տախ ջնց
կամ իհրմանս անտիւ
երկանսց և արդարութե
արդ վսահվոր գրծոն
ացն պարտէ խորհել որ
է լայնատարծ երկանս
աիք անդնդաին և հմոր
ած. իսկ լայնատարծ է զի
ունի յիւքեան զամտան
ջանարնս զորս ոյք կա
րիցէ կարծել. բայ երկանս
աաիքէ զի յավիտենան
է. համտարած է զիտան
անքնանտանելի ենամէ
նեցուն. իսկ անդնդան
նէ զիւն տանջնք անսց
բնաւ ամէնէ վիւ կարծ
էց մի թաքստութե:
արդ վս արքանութե պ
արտէ նմանապէս խոր
ելոր լայնատարծ է զի յի
նքեան ունի զամբարնս
զոր խորհինք կամ անպ
էքեան զայն զորկարծե
մք և իմանամք. բայ լայն
ատարծ է զի ամէն բարեք
ta. Vbi insuper & hoc aduertendum est, bona huius mundi

minima quidem spes extrema
illam sententiam, aut execu
tionem diuinæ iustitiæ effu
giendi sit affutura.

Circa infernum considerā
dum occurrit, quod latus sit,
longus, altus & profundus:
latus eo quod pœnas omnes
etiam imaginabiles comple
ctatur: Longus eò, quod om
nes sint æternæ pœnæ: altus,
quod sint acerbissimæ in sū
mo gradu: profundus quod
sint meræ pœnæ, nullo om
ninò consolationis genere
permixtæ.

Circa cœlestem gloriam
similiter cōsiderandum est,
illam amplam ac latam esse;
& quod omne bonum, quod
imaginabile est, contineat:
imò plus quàm nos imagina
tione nostra, aut desiderio
assequi possimus. Longa,
quia omnia illa bona æterna
sunt. Alta, quoniam bona
omnia altissima iuxta ac no
bilissima sunt. Profunda,
quia vera puraque sunt bona,
nulliº mali cōmixtione viola

nullā ex quatuor his conditionibus habere, quandoquidem brevia, exigua, semperque doloribus angustijque sunt temperata: vti ē contrario & mala mundi huius pauca, brevia & exigua sunt, semperque aliquali consolatione perfusa. Vnde reuera concludere poteritis, omnes illos cerebrum suum, iudiciūmq; perdidisse, qui præ amore vitæ huius, præ timore tribulationum præsentium, aut futura bona deperdunt, aut in futura mala labuntur.

սակաւքէն. և փոթով վէ ըզանան. փոյքրէն. և մի շտ գոյյուսմի խիթարուէ վնն որոյ պարտէ իմանալ որ ճըմբիտ յիմքէն այսոքիկ որք վնն ցանգ ութ է ընչից. կամ մէծ ու թէ աշխարհիս կամ վնն երկոյղի ունանուէ աշխարհիս կորուսանէն ըզ բրիս յաւիտէն ախանսեան գանին ի մըլտնջէն վորտանջախըս:

վէրջընէ

FINIS.

Excudebat ANTONIVS VITRAY. 1635.

MM ij

ԳԵՐՈՅ ԳԱՆՂՐՆԷ

պարզաբանեալ

կարգիւ ԹՐԽՈՒՆՆԵՐՆԷ շարադրեալ:
 իմաստնոցն է յատնի ցուցեալ:
 իսկ անմըտացրն է յիմարեալ:
 արդ խելամուտ մեշտ համարեալ:
 կարգիւ ԹՐԽՈՒՆՆԵՐՆԷ դու գիտըզ սայ:
 զոր փայփայք իստեմնուս ինայ:
 ցրնչայ հոգիթեւ զըվարճանայ:
 իմաստութեն դարայն է սայ:
 ճարտարայ միտ իսայնայեայ:
 ճայր և ապոյտ հոգոյց լինենայ:
 երբ որ ըստուք ընթեռնոս ըզ սայ:
 իհոգոյն շնորհացին զարդարեցաւ:
 յառաքելոցրն շարադրեցաւ:
 ուղափառիցրն պարզեցաւ:
 իհրոռմայ գահին հաստատեցաւ:
 ածանին շնորհօքրն ցուաւ:
 իսբ հարանցրն կարգեցաւ:
 մեզ իփրրկութի շնորհեցաւ:
 վս հոգոց սբհրրամանաւ:

Փառքայ եւս ք:

աճ աճսին պմէն:

զանգ

I N D E X

C A P I T V M

HVIUS OPERIS.

Vid sit. Doctrina
Christiana, & quæ
eiusdem partes,
Caput primum,
Pagina prima.

Declaratio signi S. Crucis,
Cap. II. 4

De Symbolo, Cap. III. 12

De Oratione Dominica,
Cap. IIII. 76

De Salutatione Angelica,
Cap. V. 102

De decem Præceptis,
Cap. VI. 111

De primo Præcepto. 118

De secundo. 131

De tertio. 141

De quarto. 148

De quinto. 153

De sexto. 156

ցանգընէ
կանոնից այս գլորոց

ս նպուծէ քըր
խտոնէ ից վար
դապետութեւ
թէ որ քիցէս գլ
խոր բաժին ք կանոն
առ ը ին: թի. ւ
պարգաւանութի սրբանի
պ խաչ ին. թի. 7
պարգաւանութի Լսով տամ
ք ին: թոյի 8
արայտմութիւն Լայրմէդիս
թոյի 8
վսողոյս մարտիան ին
թոյի 8
վս Ժպատգամայ սն ւայ
թոյի. 8
վս առաջին պատգամին
թոյի. 8
վս Երկրորդ պատգամին
թոյի. 8
վս Երրորդ պատգամին
թոյի. 8
վս չորրորդ պատգամին:
թոյի. 8
վս Եկնգերդ պատգամի
թոյի. 8
վս վեցերորդ պատգամին
թոյի 8

M M ii)

վն իօթընէրորդէ պատգաւ	De septimo.	160
մին թոփ ճկ	De octavo.	164
վն ութերորդ պատգաւին:	De nono.	169
թոփ ճկգ	De decimo.	172
վն ինէրորդ պատգաւին	De Præceptis Ecclesiæ, Cap.	
թոփ ճկթ	VII.	175
վն տասնէրորդ պատգաւ	De Consilijs Euangelicis,	
մին թոփ ճհթ	Cap. VIII.	176
վն հրրամասագ սթ եկեղէ	De Sacramentis S. Ecclesiæ,	
ցոյ թոփ ճհէ	Cap. IX.	179
վն ավետարանական խրա		
տոց թոփ ճհգ	De Baptismo.	187
վն Եսորհրդէան սթ եկե	De Confirmatione.	193
ղեցոյ թոփ ճհթ	De Eucharistia.	195
վն սթմկրրաութէ:	De Pœnitentia.	209
վն հստաութէ սթ եկնո	De Extrema Vnctione.	217
ւսք թոփ ճգգ		
վն սթհրորգութէ:	De Sacramento Ordinis.	220
վն ապշխարութէ:	De Sacramento Matrimonij.	
վն վերջին օծման:	221	
վն սթկարգի քահնաից:	De Virtutibus in genere,	
թոփ թի:	Cap. X.	224
վն քարսնին:		
վն այլամ շնորհց:	De Virtutibus Theologicis,	
վն զօրութէած աբանութ	Cap. XI.	227
եաֆս թոփ թիէ		
վն գրլխավորգաւութէ	De Virtutibus Cardinalibus,	
թոփ թլթ	Cap. XII.	232
վն Էընորհայց հոգոֆս սթ	De septem Donis Spiritus	
րբոյ թոփ թլէ	sancti, Cap. XIII.	237
վն ութ		

De septem Beatitudinibus,
 Cap. XIV. 241
 De septem Operibus Misericordiae corporalibus, item de septem spiritualibus,
 Cap. XV. 243
 De Vitijs & Peccatis in genere, Cap. XVI. 246
 De Peccato Originali, Cap. XVII. 251
 De Peccato Mortali, & Veniali, Cap. XVIII. 254
 De septem Peccatis Capitalibus, Cap. XIX. 257
 De Peccatis in Spiritum sanctum, Cap. XX. 269
 De Peccatis clamantibus in Caelum, Cap. XXI. 271
 De quatuor Nouissimis, Cap. XXII. ibid.

վսուծերորդէրախուէ
 թոփի Ժի
 վս ըիծիւկերորդ գործոյցող
 որմուծէ հոգեւոր և մի
 մնալոր: թփի միսգ
 վս չարեայց ամէն մէղաց
 թոփի միսգ
 վս ըսկըսբնական մէղց:
 թոփի միս
 վս մահոյցի մէղացն և ներ
 էլեացն թոփի միս
 վս է գըլխաւոր մէղացն
 թոփի միս
 վս մէղաց որ հակուեն հո
 գոյն սբոյ: թոփի միկծ
 վս մէղաց որ գողենառած
 թոփի միս:
 վս չորորդ սոսկալի վերջի
 երացըն: թփի միս

FINIS.

վերջնէ.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, with some words appearing to be in a different language or dialect. The text is dense and difficult to decipher due to the handwriting and fading.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, with some words appearing to be in a different language or dialect. The text is dense and difficult to decipher due to the handwriting and fading.

Handwritten text, possibly a signature or a date, located at the bottom left of the page.

Handwritten text, possibly a signature or a date, located at the bottom right of the page.

